

Goriška knjižnica »Franceta Bevka«

STUDIJSKI ODDELEK

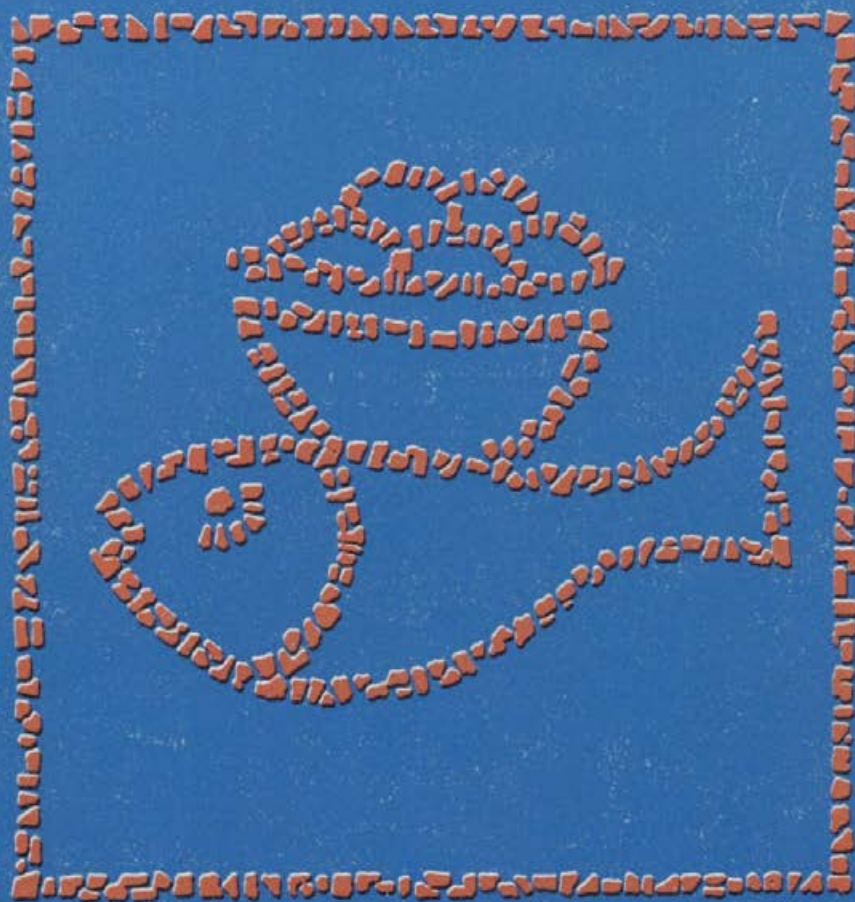
DOMOZNAKSTVO

8414

1979.

LEDAR

1979



KOLENDAR

Goriške Mohorjeve družbe

za leto

1979

2128

Izdala Goriška Mohorjeva družba
Gorica 1979

KOLENDAR

1979

DOMOZNAVSTVO

8414 / 1079.



ŠO 0125.549 / 1079

Koledar opremil Edi Zerjal
Uredil dr. Jože Markuža

Natisnila tiskarna Budin v Gorici

Leto 1979

je navadno leto in ima 365 dni, to je 52 tednov. Začne in konča se s ponedeljkom. Pomlad se prične 21. marca, poletje 22. junija, jesen 23. septembra in zima 22. decembra.

1. januar 1979 je po Julijanskem koledarju 19. december 1978. Po judovskem koledarju je to 5739. leto; po koptskem 1695. leto in muslimanskem 1399. leto.

Sončni in lunini mrki

V letu 1979 bosta dva sončna in dva lunina mrka, od katerih bo v Evropi viden sončni in lunin mrk.

Popolni sončni mrk bo 26. februarja in bo viden v Sev. Ameriki in začetek tudi v zahodni Španiji in Angliji. Trajal bo od 15,45.

Obročasti sončni mrk bo viden 22. avgusta v južnem delu Južne Amerike in deloma na Antarktiki. Trajal bo od 15,55 do 20,48.

Delni lunin mrk bo 13. marca in bo viden v Evropi. Trajal bo od 19,13 do 01,03 (14. marca).

Popolni lunin mrk bo 6. septembra in ga bodo videli drugod po svetu, razen v Evropi. Trajal bo od 9,22 do 14,07.



JANUAR

PROSINEC

31 DNI

1	Ponedeljek	Osmina Gospodovega rojstva - Marija, mati božja
2	Torek	Bazilij (Vasilij) Véliki in Gregor Nacianški, škofa
3	Sreda	Genovefa, dev.; Bertila, spok.
4	Četrtek	Angela Folinjska, red.; Gregor Langreški, škof
5	Petek	Simeon Stilit, pušč.; Emilijana (Milena), dev. ☽
6	Sobota	Gverin, muč.; Merina, dev.
7	Nedelja	Gospodovo razglášenje - Sv. Trije kralji; Rajmund
8	Ponedeljek	Jezusov krst; Severin, opat; Erhard, škof
9	Torek	Julijan in Bazilisa, muč.; Hadrijan, opat
10	Sreda	Viljem, škof; Agaton, papež; Gregor X., papež
11	Četrtek	Pavlin, oglejski škof; Teodozij, opat; Salvij, škof, m.
12	Petek	Alfred, opat; Tatjana, muč.; Ernest, muč.
13	Sobota	Hilarij (Radovan), škof, c. uč.; Veronika M. ☽
14	Nedelja	2. nav. - Oton, menih; Feliks (Srečko) Nolanski
15	Ponedeljek	Pavel, puščavnik; Maver, opat
16	Torek	Marcel, papež; Berard, Oton in Peter, muč.
17	Sreda	Anton (Zvonko), opat, pušč.; Marijan, muč.
18	Četrtek	Marjeta Ogrska, dev.; Suzana, muč.
19	Petek	Knut, kralj; Germanik, muč.
20	Sobota	Fabijan, papež; Sebastijan, muč.
21	Nedelja	3. nav. - Neža (Janja), dev., muč.; Fruktuoz ☽
22	Ponedeljek	Vincenc (Vinko), diakon, muč.; Anastazij
23	Torek	Ildefonz, škof; Emerencijana, muč.
24	Sreda	Frančišek Saleški, škof, c. uč.; Felicijan, muč.
25	Četrtek	Spreobrnitev sv. Pavla; Ananija, muč.
26	Petek	Timotej, škof; Tit, škof; Pavla, spok.
27	Sobota	Angela Merici, dev.; Vitalijan, papež; Julijan
28	Nedelja	4. nav. - Tomaž Akvinski, duhovnik, c. uč. ●
29	Ponedeljek	Valerij, škof; Julijan Ubogi, spok.
30	Torek	Martina, dev., muč.; Hijacinta, dev.
31	Sreda	Janez Bosco, duhovnik; Marcela, spok.; Ludovika, r.

Nadangel Mihael,
ruska ikona,
Andrej Rubljev,
15. stoletje



»Kristus je luč narodov... Ker je Cerkev v Kristusu nekak zakrament ali znamenje in orodje za notranjo zvezo z Bogom in za edinstv vsega človeškega rodu, namerava ta koncil nadaljevati učenje prejšnjih koncilov in svojim vernikom ter vsemu svetu pobleže razjasniti naravo in vesoljno poslanstvo Cerkve.«

(Dogmatična konstitucija o Cerkvi)

»Nečimrnost čez nečimrnost, vse je nečimrnost!« (Prid 1, 2b)

Čas je zlato.

Med dvema stoloma se je usedel na tla.

Slovenska kri ne zataji.

Prosinca gorkota, jeseni sirota.

Kadar Anton (17.) z dežjem prihaja, se dolgo potem zemlja napaja.

Mnogo snega, mnogo sena.

1. Našli so Marijo, Jožefa in Dete... (Lk 2, 16-21)
7. Z Vzhoda smo se prišli poklonit kralju (Mt 2, 1-12)
14. Prva dva učenca govorita z Jezusom (Jan 1, 35-42)
21. Spokorimo se in verujmo evangeliju (Mr 1, 14-20)
28. Jezus uči, kakor kdor ima oblast (Mr 1, 21-28)



FEBRUAR

SVEČAN

28 DNI

- | | | |
|----|----------------|---|
| 1 | Četrtek | Brigita Irska, dev.; Sever, škof; Pionij, muč. |
| 2 | Petek | Svečnica (Gospodovo darovanje); Simeon in Ana |
| 3 | Sobota | Blaž, škof, muč.; Oskar, škof |
| 4 | Nedelja | 5. nav. - Andrej Corsini, škof; Janez de Britto ♣ |
| 5 | Ponedeljek | Agata, dev., muč.; Albuin, škof, muč. |
| 6 | Torek | Pavel Miki in tovariši, japonski mučenci |
| 7 | Sreda | Rihard, kralj; Egidij od sv. Jožefa; Koleta, dev. |
| 8 | Četrtek | Hieronim Emilijani, red.; Janez |
| 9 | Petek | Apolonija, dev., muč.; Nikefor, muč.; Sabin, škof |
| 10 | Sobota | Sholastika, dev.; Viljem, puščavnik |
| 11 | Nedelja | 6. nav. - Lurška Mati božja; Saturnin, muč. |
| 12 | Ponedeljek | Evlatija, muč.; Benedikt Anianski, opat |
| 13 | Torek | Katarina de Ricci, dev.; Hermenegilda, spok. |
| 14 | Sreda | Ciril in Metod, slov. apostola; Valentin (Zdravko) |
| 15 | Četrtek | Jordan Saški, red.; Sigfrid (Zmago), škof; Klavdij |
| 16 | Petek | Julijan, muč.; Onezim, škof |
| 17 | Sobota | Aleš in šest tovarišev ustanov. servitov; Silvin, škof |
| 18 | Nedelja | 7. nav. - Simeon, škof, muč.; Flavijan, škof |
| 19 | Ponedeljek | Konrad, spok.; Julijan, muč. |
| 20 | Torek | Silvan, muč.; Leon, škof; Sadot, muč. |
| 21 | Sreda | Peter Damiani, škof; Maksimilijan, škof; Irena, dev. |
| 22 | Četrtek | Sedež sv. Petra |
| 23 | Petek | Polikarp, škof, muč.; Somana, spok. |
| 24 | Sobota | Sergij, muč.; Montan, muč.; Lucij |
| 25 | Nedelja | 8. nav. - Valburga, dev.; Viktorin in Viktor, muč. |
| 26 | Ponedeljek | Aleksander, škof; Matilda, dev. |
| 27 | Torek | P u s t - Gabrijel Žalostne Matere božje, red. |
| 28 | Sreda | <i>Pepelnica</i> - Roman, opat; Osvald, škof; Hilarij, p. |

Jezusov krst,
grška ikona,
16. stoletje



»Božja previdnost ne odreka za zveličanje potrebne pomoči niti tistim, ki brez lastne krivde še niso prišli do izrečnega spoznanja o Bogu, a si prizadevajo, ne sicer brez pomoči božje milosti, da bi prav živeli. Karkoli namreč najde pri njih dobrega in resničnega, Cerkev ceni kot pripravo na evangelij in kot dar tistega, ki razsvetljuje vsakega človeka, da bi končno imel življenje.«

(Dogmatična konstitucija o Cerkvi)

»Vse ima svoj čas in vsak opravek ima svojo uro pod nebom« (Prid 3, 1a)

Kakršno življenje, taka smrt.

Kuta še ne dela meniha.

Oko — v srce okno.

Svečnica (2.) zelena, velika noč snežena.

Sv. Valentin (14.) prinese ključe do korenin.

Svečan iztegne dan.

4. Ozdravil je raznovrstne bolnike (Mr 1, 29-39)
11. Jezus ozdravi gobavca (Mr 1, 40-45)
18. Sin človekov z oblastjo odpušča grehe (Mr 2, 1-12)
25. Nebeški Oče snubi svoje ljudstvo po Sinu (Mr 2, 18-22)



MAREC

SUŠEC

31 DNI

1	Četrtek	Albin, opat, škof; Antonina, muč.
2	Petek	Neža (Janja, Ines) Praška, dev.; Henrik, red.
3	Sobota	Kunigunda, cesarica; Marin, muč.
4	Nedelja	1. postna - Kazimir, poljski kraljevič; Hadrijan, m.
5	Ponedeljek	Hadrijan (Jadran), muč.; Janez od Križa
6	Torek	Fridolin (Miroslav), opat; Koleta (Nika), dev.
7	Sreda	Perpetua in Felicita, muč.; Gavdioz, škof
8	Četrtek	Janez od Boga, red.; Janez Avilski, duhovnik
9	Petek	Frančiška Rimska, vd.; Gregor Niški, škof
10	Sobota	40 mučencev; Makarij, škof; Janez Ogilvie, muč.
11	Nedelja	2. postna - Sofronij, škof; Evdogij, muč.; Konstantin
12	Ponedeljek	Doroteja, muč.; Maksimilijan iz Theveste
13	Torek	Kristina, dev., muč.; Nikefor, škof
14	Sreda	Matilda, kraljica; Fiorentina, opatinja
15	Četrtek	Klemen Dvorak, red.; Ludovika de Marillac, red.
16	Petek	Hilarij, oglejski škof, muč.; Tacijan, oglejski diakon
17	Sobota	Patricij (Patrik), škof; Jerica (Jedrt), opatinja
18	Nedelja	3. postna - Ciril Jeruzalemski, škof
19	Ponedeljek	Jožef, Jezusov rednik
20	Torek	Klavdija in tov., muč.
21	Sreda	Nikolaj iz Flüe, pušč.; Serapion, škof
22	Četrtek	Lea, spok.; Zaharija, papež; Katarina, spok.
23	Petek	Turibij, škof; Frumencij, muč.
24	Sobota	Dionizij, muč.; Aleksander
25	Nedelja	4. postna - Humbert, opat
26	Ponedeljek	Gospodovo oznanjenje; Ludgar, škof; Evgenija, muč.
27	Torek	Rupert Salzburški, škof; Lidija, muč.
28	Sreda	Bojan, knez, muč.; Sikst III., papež
29	Četrtek	Bertold, red.; Ciril, diakon
30	Petek	Amedej (Bogo) Savojski, knez; Janez Klimak, opat
31	Sobota	Modest, škof; Gvido, opat; Benjamin, muč.

Presveta Trojica,
ruska ikona,
Andrej Rubljov,
15. stoletje



»Božje razodetje, ki ga vsebuje in posreduje sv. pismo, je napisano po navdihnjenju Svetega Duha . . . Ker torej moramo imeti vse to, kar trdijo navdihnjeni avtorji ali sveti pisatelji, za trditev Svetega Duha, zato moramo priznati, da svetopisemske knjige zanesljivo, zvesto in brez zmote učijo resnico, ki jo je Bog dal zapisati v sv. pismu zaradi našega zveličanja.«

(Dogmatična konstitucija o božjem razodetju)

»Pravičnih duše pa so v božji roki in trpljenje jih ne zadene« (Mdr 3, 1)

*Norec je norec, ta pa še večji, ki ga posluša.
Slava mojstra dela.
Vino hoče imeti čiste roke.*

Sv. Jožef (19.) lep in jasen, dobre letine prerok glasen.
Če je štirideset mučencev (10.) lepo, bo štirideset dni ostalo tako.
Kar v marcu zeleni, se rado posuši.

- 4. Jezusa satan skuša in angeli mu strežejo (Mr 1, 12-15)
- 11. Nebeški Oče razodene, da je Jezus njegov Sin (Mr 9, 2-10)
- 18. Poderite ta tempelj in v treh dneh ga bom postavil (Jan 2, 13-25)
- 25. Bog je poslal svojega Sina, da bi svet odrešil (Jan 3, 14-21)



APRIL

MALI TRAVEN

30 DNI

- | | | |
|----|----------------|--|
| 1 | Nedelja | 5. postna - Hugo, škof; Venancij, škof, muč. |
| 2 | Ponedeljek | Frančišek Pavelski, red.; Marija Egipt. |
| 3 | Torek | Rihard, škof; Agapa (Ljuba) |
| 4 | Sreda | Izidor Seviljski, škof, c. uč.; Benedikt Niger |
| 5 | Četrtek | Vincenc Ferrer, duhovnik; Irena (Miroslava), muč. |
| 6 | Petek | Viljem, opat; Marcelin, muč.; Irenej, škof |
| 7 | Sobota | Janez K. La Salle, duhovnik |
| 8 | Nedelja | Cvetna - nedelja Jezusovega trpljenja; Albert, škof |
| 9 | Ponedeljek | Tomaž Tolentinski, muč.; Marija Kleofa |
| 10 | Torek | Ezekijel, prerok; Apolonij in tov., muč. |
| 11 | Sreda | Stanislav, škof; Gema Galgani, dev. |
| 12 | Četrtek | Veliki četrtek - Zeno, škof; Lazar, tržaški muč. |
| 13 | Petek | Veliki petek - Martin I., papež, muč.; Hermenegild |
| 14 | Sobota | Velika sobota - Valerijan in tov., muč.; Lambert, šk. |
| 15 | Nedelja | Velika noč - Gospodovo vstajenje; Helena (Jelka) |
| 16 | Ponedeljek | Bernardka Lurška, dev.; Benedikt Labre, spok. |
| 17 | Torek | Fortunat, muč.; Rudolf, muč. |
| 18 | Sreda | Apolonij, muč.; Elevation Sirski, muč. |
| 19 | Četrtek | Leon IX., papež; Ema, redovnica; Dioniz, muč. |
| 20 | Petek | Hilda, dev.; Teotim, škof; Sulpicij, muč.; Neža, dev. |
| 21 | Sobota | Anzelm, škof, c. uč.; Konrad Parzham, red. |
| 22 | Nedelja | 2. velikon. - bela; Aleksander (Saša), muč.; Luka, m. |
| 23 | Ponedeljek | Jurij, muč.; Adalbert (Vojko), škof, muč. |
| 24 | Torek | Fidelis iz Sigm., red., muč.; Honorij, škof |
| 25 | Sreda | Marko, evangelist; Ermin, škof, muč. |
| 26 | Četrtek | Pashazij, opat; Franka Visalta, opatinja; Antonin |
| 27 | Petek | Hozana Kotorska, dev.; Cita, dev. |
| 28 | Sobota | Peter Chanel, duhovnik, muč.; Vital, muč. |
| 29 | Nedelja | 3. velikon. - Katarina Sienska, dev., c. uč. |
| 30 | Ponedeljek | Pij V., papež; Jožef Cottolengo, duhovnik |

**Jezusovo vstajenje
ruska ikona**



»Danes je po navdihovanju milosti Svetega Duha v mnogih krajih sveta v molitvi, besedi in dejanju mnogo prizadevanj za doseg tiste popolne edinosti, katero hoče Kristus. Zato ta cerkveni zbor spodbuja vse katoliške vernike, naj spoznajo znamenja časa in se vneto udeležujejo ekumenskega dela.«

(Koncilski odlok o ekumenizmu)

»V sreči se ne spozna prijatelj, v nesreči pa se sovražnik ne prikrije« (Sir 12, 8)

Po sedemdesetem letu ti je vsak dan darovan.

Ob napakah se učimo.

Preveč besedi, glava boli.

Ce v aprilu rado grmi, slane se bati več ni.

Če Jurij (23.) toplo vreme zakuri, širom pomladi odpre duri.

Če na Marka (25.) bliska, grmi, slane, pozebe več ni.

1. Če seme umrje, obrodi obilen sad (Jan 12, 20-33)
 8. Trpljenje našega Gospoda Jezusa Kristusa po Marku
 15. Potrebno je bilo, da je Kristus vstal od mrtvih (Jan 20, 1-9)
 22. Čez osem dni je prišel Jezus (Jan 20, 19-31)
 29. Kristus je moral trpeti in vstati od mrtvih (Lk 24, 35-48)
-



MAJ

VELIKI TRAVEN

31 DNI

1	Torek	Jožef Delavec - mednarodni praznik dela
2	Sreda	Atanazij, škof, c. uč.; Mafalda, dev.
3	Četrtek	Filip (Zdenko) in Jakob ml., apostola; Teodozij
4	Petek	Florijan (Cvetko), muč.; Cirijak, škof
5	Sobota	Gotard, škof; Angel, muč.; Silvan, muč.
6	Nedelja	4. velikon. - Dominik Savio, dijak; Evodij, škof
7	Ponedeljek	Gizela, opatinja; Flavij, muč.
8	Torek	Viktor (Zmago), muč.; Dezider
9	Sreda	Pahomij, opat; Herma; Beat, pušč.
10	Četrtek	Antonin, škof; Gordijan in Epimah, muč.
11	Petek	Sigismund (Žiga), kralj; Mamert, muč.
12	Sobota	Leopold Mandić, duh.; Nerej in Ahilej, muč.
13	Nedelja	5. velikon. - Servacij, škof; Peter Regalati, red.
14	Ponedeljek	Matija, apostol; Justina, muč.
15	Torek	Izidor, kmet; Zofija (Sonja), muč.
16	Sreda	Janez Nepomuk, muč.; Ubald, škof; Andrej Bobola
17	Četrtek	Pashal Bajlon, red.; Bruno, škof; Jošt, opat
18	Petek	Janez I., papež, muč.; Venancij, muč.; Erik
19	Sobota	Peter Celestin, red.; Ivo, duhovnik
20	Nedelja	6. velikon. - Bernardin Sienski, red.; Plavtila, spok.
21	Ponedeljek	Krispin, red.; Valens, škof; Evtihij
22	Torek	Renata, spok.; Julija, dev., muč.; Rita da Cascia, red.
23	Sreda	Dezider (Željko), škof; Janez de Rossi, duhovnik
24	Četrtek	Marija pomočnica kristjanov; Socerb, muč.; Suzana
25	Petek	Beda Častitljivi, duhovnik, c. uč.; Gregor VII., papež
26	Sobota	Filip Neri, duhovnik; Lambert, škof; Pavlin
27	Nedelja	Gospodov vnebohod - Avguštin Canterb., škof
28	Ponedeljek	German Pariški, škof; Bernard, duhovnik
29	Torek	Maksim Emonski, škof; Teodozija, dev.
30	Sreda	Ivana Orleanska, dev.; Ferdinand, kralj
31	Četrtek	Marijino obiskanje; Petronila, dev.; Kancijan in tov.

Vladimirska
Bogorodica,
ruska ikona,
12. stoletje



»Vsi kristjani naj pred vsemi narodi izpovedujejo vero v troednega Boga in v učlovečene-
nega božjega Sina, našega Odrešenika in Gospoda, in naj v skupnem prizadevanju za
medsebojno spoštovanje pričujejo za naše upanje, ki ne sramoti. Ker se v današnjem času
na široko uveljavlja sodelovanje na socialnem področju, so prav vsi ljudje poklicani k
skupni dejavnosti, še bolj tisti, ki verujejo v Boga, najbolj vsi kristjani, ki so odlikovani
s Kristusovim imenom.«

(Koncilski odlok o ekumenizmu)

»Zakaj v govoru se spozna modrost, in v besedi jezika izobrazba« (Sir 4, 24)

*Pri denarju se vse neha.
Sloga jači, nesloga tlači.
Zezezo kuj, dokler je žareče.*

Ce je majnika lepo, je dobro za kruh in seno.
Ce Urbana (25.) sonce sije, jesen polne sode nalije.
Slana v začetku maja, zoritvi sadja nagaja.

- 6. Dobri pastir da življenje za svoje ovce (Jan 10, 11-18)
 - 13. Kdor ostane v meni in jaz v njem, ta rodi obilo sadu (Jan 15, 1-8)
 - 20. Kdor zares ljubi, da življenje za svoje prijatelje (Jan 15, 9-17)
 - 27. Bil je vzeti v nebo in sedel je na božjo desnico (Mr 16, 15-20)
-



JUNIJ

ROŽNIK

30 DNI

1	Petek	Justin, muč.; Pamfil, muč.
2	Sobota	Peter, muč.; Erazem, škof, muč.
3	Nedelja	Binkošti - Karel Lwanga in drugi ugandski mučenci
4	Ponedeljek	Frančišek Caracciolo, red.; Kvirin, škof
5	Torek	Bonifacij, škof, muč.; Dorotej, muč.
6	Sreda	Norbert, škof; Filip, diakon; Bertrand, oglejski škof
7	Četrtek	Robert, opat; Vilibald, škof; Ana Garzia, dev.
8	Petek	Medard, škof; Viljem (Vilko), škof; Severin
9	Sobota	Efrem Sirski, diakon, c. uč.; Primož in Felicijan, m.
10	Nedelja	Sv. Trojica - Bogumil, škof; Itamar, škof ☺
11	Ponedeljek	Barnaba, apostol; Feliks (Srečko), muč.
12	Torek	Janez Fakundski, red.; Adelajda, dev.
13	Sreda	Anton (Zvonko) Padovanski, duhovnik
14	Četrtek	Elizej, prerok; Valerij, muč.; Rufin, muč.
15	Petek	Vid (Vitomir), muč.; Benilda, muč.
16	Sobota	Gvido Kortonski, red.; Beno, škof; Gvido, škof
17	Nedelja	Sv. Rešnje telo in kri - Gregor Barbarigo, škof €
18	Ponedeljek	Marcelijan, muč.; Marko, muč.; Amand (Ljubo)
19	Torek	Romuald, opat; Gervazij in Protazij, muč.
20	Sreda	Mihelina, spok.; Silverij I., papež, muč.
21	Četrtek	Alojzij Gonzaga (Vekoslav), red.; Evzebij, škof
22	Petek	Jezusovo Srce; Pavlin iz Nole, škof; Tomaž Moore
23	Sobota	Breznmadežno Srce Marijino; Agripina, dev., muč.
24	Nedelja	12. nav. - Janez Krstnik (rojstvo); Favst, muč. ●
25	Ponedeljek	Eleonora, kraljica; Viljem, opat; Doroteja
26	Torek	Vigilij (Stojan), škof; Pelagij, muč.
27	Sreda	Ema Krška, kneginja; Ladislav, kralj; Ciril Aleks.
28	Četrtek	Irenej (Hotimir), škof, muč.; Marcela, muč.
29	Petek	Peter in Pavel, apostola; Marcel, muč.
30	Sobota	Prvi rimski mučenci; Adolf, škof; Emilijana, muč.

Jezusovo darovanje,
kretska ikona,
začetek 17. stoletja



»Na odličnost duhovniškega stanu v Cerkvi je ta sveti zbor že večkrat opozoril. Ker se pa od tega stanu pri obnovi Kristusove Cerkve zahtevajo silno važne naloge in sicer vsak dan težje, se je zdelo zelo koristno, da o duhovnikih obširneje in globlje razpravljamo; to, kar je tu povedano, zadeva vse duhovnike, zlasti tiste, ki so v dušnem pastirstvu. Kajti duhovniki, ki prejmejo od škofov sveti red in poslanstvo, so povišani, da služijo Kristusu, učitelju, duhovniku in kralju.«

(Koncilski odlok o duhovnikih)

»Pravičnost ravna poštenemu njegovo pot, brezbožnež pa propade v svoji zlobi« (Preg 11, 5)

*Sitemu nudijo, lačnemu ne dajo.
Mož ni človek, dokler ga žena ne krsti.
Zdrav razum v zdravem telesu.*

Ce junija sonce pripeka, vmes dežek pohleven rosi,
ni treba se bati nam teka, obilo nam zemlja rodi.
O svetem Vidu (15.) se skoz noč vidi

3. Kakor me je Oče poslal, vas jaz pošljem in dajem Svetega Duha (Jan 20, 19-23)
 10. Jezus naroči krščevati v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha (Mt 28, 16-20)
 17. To je moje telo, to je moja kri (Mr 14, 12-16, 22-26)
 24. Kristus je gospodar narave (Mr 4, 35-41)
-



JULIJ

MALI SRPAN

31 DNI

1	Nedelja	13. nav. - Estera; Teobald, puščavnik	
2	Ponedeljek	Oton Bamberški, škof; Vital (Živko), muč.	☞
3	Torek	Tomaž, apostol; Bernardin Realino, duhovnik	
4	Sreda	Urh, škof; Elizabeta Portugalska, kraljica	
5	Četrtek	Ciril in Metod, slovanska apostola (v slov. škofijah)	
6	Petek	Marija Goretti, dev., muč.; Bogomila, spok.	
7	Sobota	Izaija, prerok; Vilibald, škof	
8	Nedelja	14. nav. - Kilijan, muč.; Hadrijan III., papež	
9	Ponedeljek	Veronika Giuliani, opatinja; Brikcij, škof	☉
10	Torek	Amalija (Ljuba), red.; Rufina	
11	Sreda	Benedikt, opat; Olga Kijevska, kneginja	
12	Četrtek	Mohor in Fortunat, mučenca; Janez Gvalbert, red.	
13	Petek	Henrik I., kralj; Evgen, škof	
14	Sobota	Kamil de Lellis, red.; Bogdan, škof	
15	Nedelja	15. nav. - Bonaventura, škof, c. uč.; Vladimir Kijev.	
16	Ponedeljek	Karmelska Mati božja; Evstahij, škof	☼
17	Torek	Aleš (Aleksej), spok.; Marcelina, dev.; Vesna	
18	Sreda	Friderik (Miroslav), škof; Arnold, škof; Marina, m.	
19	Četrtek	Avrea (Zlatka), dev.; Simah, papež; Arsen, puščavnik	
20	Petek	Marjeta Antiohijska, dev., muč.; Elija, prerok	
21	Sobota	Danijel (Danilo), prerok; Lovrenc iz Brindisija	
22	Nedelja	16 nav. - Marija Magdalena (Magda, Majda), spok.	
23	Ponedeljek	Brigida Švedska, red.; Apolinarij, škof	
24	Torek	Kristina, dev., muč.; Boris in Gleb, muč.	☉
25	Sreda	Jakob starejši, apostol; Krištof, muč.	
26	Četrtek	Joahim in Ana, starša Device Marije; Valens, škof	
27	Petek	Klemen Ohridski, Gorazd in tov.; Natalija, muč.	
28	Sobota	Viktor I., papež; Nazarij in Celzij, muč.; Samson	
29	Nedelja	17. nav. - Marta iz Betanije; Beatrika, muč.; Olaf	
30	Ponedeljek	Peter Krizolog, c. uč.; Abdon in Senen, muč.	
31	Torek	Ignacij Lojolski, red.; Helena, muč.	

Sv. Kliment
Ohridski,
freska, Ohrid
v Makedoniji,
13. stoletje



»V Cerkvu je sicer raznoličnost služb, a enotnost poslanstva. Kristus je apostolom in njihovim naslednikom poveril službo, da v njegovem imenu in z njegovo oblastjo učijo, posvečujejo in vodijo. Laiki, deležni Kristusove duhovniške, preroške in kraljevske službe, pa spolnjujejo v Cerkvu in v svetu svoj delež pri poslanstvu božjega ljudstva.«

(Koncilski odlok o laiškem apostolatu)

»Pri vinu se ne izkazuj junaka, zakaj že mnoge je vino pokončalo!« (Sir 31, 25)

Tudi beseda ubija človeka.

Jabolko ne pade daleč od drevesa.

Človek šele takrat spozna, kaj je imel, ko to izgubi.

Jakobova (25.) ajda in Ožbaltova (29.) repa je malokdaj lepa.

Ce v tem je mesecu presuhó, ostane grozdje prav drobnó.

Marjeta (20.) reže dekleta.

1. Jezus pokliče deklico nazaj k življenju (Mr 5, 21-43)
 8. Kristusa rojaki niso sprejeli (Mr 6, 1-6)
 15. Jezus pošilja apostole (Mr 6, 7-13)
 22. Jezus skrbi za svoje ovce (Mr 6, 30-34)
 29. Kristus daje za vse kruha v obilju (Jan 6, 1-5)
-



AVGUST

VELIKI SRPAN

31 DNI

1	Sreda	Alfonz de Liguori, škof, c. uč.; Nada, muč.	☩
2	Četrtek	Porciunkula; Evzebij iz Vercellija, škof; Štefan, p.	
3	Petek	Lidija; Peter Julijan Eymard, duhovnik	
4	Sobota	Janez Vianney, arški župnik; Tertulin, muč.	
5	Nedelja	18. nav. - Posvetitev bazilike Marije Snežne (Nives)	
6	Ponedeljek	Jezusova spremenitev na gori Tabor	
7	Torek	Kajetan, red.; Donat, škof, muč.; Sikst, papež	
8	Sreda	Dominik, red.; Cirijak, Larg in Smaragd, muč.	☩
9	Četrtek	Jaroslav (Verijan), muč.; Roman, muč.	
10	Petek	Lovrenc, diakon, muč.; Pavla, muč.	
11	Sobota	Klara (Jasna), dev.; Suzana, muč.	
12	Nedelja	19. nav. - Hilarija, muč.; Herkulan, škof	
13	Ponedeljek	Poncijan, papež; Hipolit, duhovnik	
14	Torek	Maksimilijan Kolbe, muč.; Mitja (Demetrij)	☩
15	Sreda	Marijino vnebovzetje - Tarcizij, muč.	
16	Četrtek	Štefan Ogrski, kralj; Rok, spok.	
17	Petek	Hijacint, red.; Liberat, opat, muč.	
18	Sobota	Helena (Alenka), cesarica; Agapit, muč.	
19	Nedelja	20. nav. - Janez Eudes, red.; Boleslav, muč.	
20	Ponedeljek	Bernard, opat, c. uč.; Samuel (Samo)	
21	Torek	Pij X., papež; Sidonij (Zdenko), škof	
22	Sreda	Marija Kraljica; Timotej in tov., muč.	●
23	Četrtek	Roza iz Lime, dev.; Filip Benizzi, red.; Klavdij in tov.	
24	Petek	Jernej (Bartolomej), apostol; Avrea (Zlatka), muč.	
25	Sobota	Ludvik IX., kralj; Jožef Kalasanc, duhovnik	
26	Nedelja	21. nav. - Rufin, škof; Evana E. Bichier, red.	
27	Ponedeljek	Monika, mati sv. Avgušтина; Cezarij, škof	
28	Torek	Avguštin, škof, c. uč.; Hermes, muč.	
29	Sreda	Mučeništvo Janeza Krstnika; Sabina, muč.	
30	Četrtek	Feliks (Srečko), muč.; Gaudencija, muč.	☩
31	Petek	Rajmund (Rajko) Nonat, red.; Pavlin, škof	

Jezusovo
spremenjenje,
freska,
Ruski kolegij
v Rimu



»Krščanski zakonci so si med seboj, svojim otrokom in ostalim domačim, sodelavci za milost in pričevalci za vero. Svojim otrokom so prvi oznanjevalci in vzgojitelji vere; z besedo in zgledom jih vzgajajo h krščanskemu in apostolskemu življenju, pri izbiri poklica jim modro pomagajo ter z vso skrbnostjo gojijo sveti poklic, ki so ga morda v njih odkrili.«

(Koncilski odlok o laiškem apostolatu)

»Čast je dediščina modrih, nespametne pa čaka sramota« (Preg 3, 55)

Dela kažejo človeka.

Dokler je sreča, je dosti prijateljev.

Kdor veliko govori, veliko ve ali veliko laže.

Če Lovrenc (10.) je jasen, bo grozdec strden in vincar bo glasen.

O velikem šmarnu (15.) lepo, dosti grozdja bo.

Po vremenu sv. Jerneja (24.) rada vsa jesen se nareja.

5. Jezus hrani našo vero (Jan 6, 24-35)
12. Živeti moramo le v moči Jezusovega kruha (Jan 6, 41-51)
15. Bog povišuje nizke (Lk 1, 39-56)
19. Jezus nam daje sam sebe v hrano (Jan 6, 51-58)
26. Kristus ima besede večnega življenja (Jan 6, 60-69)



SEPTEMBER

KIMAVEC

30 DNI

1	Sobota	Egidij (Tilen), opat; Verena, dev.
2	Nedelja	22. nav. - Maksima, muč.; Antonin, muč.; Kastor
3	Ponedeljek	Gregor Veliki, papež; Evfemija, Tekla
4	Torek	Rozalija (Zalka), dev.; Ida, spok.; Roza iz Viterba
5	Sreda	Lovrenc Giustiniani, škof; Viktorin, škof, muč.
6	Četrtek	Petronij, škof; Favst, Makarij in tov., muč. ☺
7	Petek	Regina, dev.; Bronislava, red.; Marko Križevčan
8	Sobota	Marijino rojstvo; Hadrijan, muč.; Natalija (Božena)
9	Nedelja	23. nav. - Gorgonij, muč.; Peter Klaver, red.
10	Ponedeljek	Nikolaj Tolentinski, opat; Luka, muč.
11	Torek	Emilijan (Milko, Milan), škof
12	Sreda	Gvido, spok.; Tacijan (Tihomil), muč.
13	Četrtek	Janez Krizostom, škof, c. uč.; Amat (Ljubo) €
14	Petek	Povišanje sv. Križa; Notburga, dev.
15	Sobota	Žalostna Mati božja (Dolores); Melita, muč.
16	Nedelja	24. nav. - Kornelij, papež; Ciprijan, škof; Ljudmila
17	Ponedeljek	Robert Bellarmino, škof, c. uč.; Lambert
18	Torek	Jožef Kupertinski, red.; Irena (Mira)
19	Sreda	Januarij, škof; Teodor (Božidar), škof
20	Četrtek	Suzana, muč.; Kandida (Svetlana), muč.
21	Petek	Matej (Matevž), apostol, evang.; Jona, prerok ●
22	Sobota	Tomaž Villanovski, škof; Mavricij in tov., muč.
23	Nedelja	25. nav. - Marta Perzijska, dev., muč.; Paternej, škof
24	Ponedeljek	Marija rešiteljica jetnikov; Gerard
25	Torek	Avrelija (Zlatka), dev.; Sergej Rod.
26	Sreda	Kozma in Damijan, muč.; Nil, opat
27	Četrtek	Vincencij Pavelski, red.; Adolf in Janez, muč.
28	Petek	Venceslav (Vaclav), muč.; Lioba (Ljubica), red.
29	Sobota	Mihael, Gabrijel, Rafael, nadangeli ☽
30	Nedelja	26. nav. - Hieronim, duhovnik, c. uč.; Zofija (Sonja),

Sv. Ciril in Metod,
slovanska apostola
in blagovestnika,
ruska ikona,
Papeški vzhodni
institut v Rimu



»Ker ima danes javno mnenje veliko moč in vpliv na zasebno in javno življenje vseh vrst državljanov, morajo vsi člani človeške družbe tudi na tem področju spolnjevati svoje dolžnosti glede pravičnosti in ljubezni in si prizadevati, da bodo tudi s pomočjo teh sredstev oblikovali in širili pravo javno mnenje.«

(Koncilski odlok o družbenih občilih)

»Noben človek nima oblasti nad dihom, da bi mogel zadržati dih življenja« (Prid 8, 8a)

*Prazen sod ima močan glas.
Molk je zlato.
Če molčiš, sedmim odgovoriš.*

Kakršno bo vreme sv. Ila (1.) kazalo, bo tudi ves mesec ostalo.
Če se zgodaj selijo ptiči, bo huda zima o božiči.
Kdor po mali maši (8.) kosí, ta za pečjo suši.

- 9. Ne nadomeščajmo božjih zapovedi s človeškimi izročili (Mr 7, 1-8, 14-15, 21-23)
- 9. Jezus pomaga bolnikom (Mr 7, 31-37)
- 16. Verujemo v Kristusovo božanstvo, čeprav mora trpeti (Mr 8, 27-35)
- 23. Jezusov učenec je drugim služabnik (Mr 9, 30-37)
- 30. Sprejemajmo vse, ki niso proti nam (Mr 9, 38-43, 45, 47-48)



OKTOBER

VINOTOK

31 DNI

- | | | |
|----|----------------|---|
| 1 | Ponedeljek | Terezija Deteta Jezusa, dev.; Remigij, škof |
| 2 | Torek | Angeli varuhi; Teofil (Bogomil), škof |
| 3 | Sreda | Frančišek Borgia, duh.; Kandid (Žarko), muč. Evald |
| 4 | Četrtek | Frančišek Asiški, red.; Petronij, škof |
| 5 | Petek | Marcelin, škof; Apolinarij, škof; Flavija, muč. ☺ |
| 6 | Sobota | Bruno, red.; Renato, škof; Fides, dev. |
| 7 | Nedelja | 27. nav. - Rožnovenska Mati božja; Marko I., papež |
| 8 | Ponedeljek | Pelagija, spok.; Marcel, muč. |
| 9 | Torek | Dioniz, škof; Janez Leonardi, red. |
| 10 | Sreda | Danijel (Danilo), muč.; Hugolin, muč. |
| 11 | Četrtek | Emilijan (Milan, Milko), škof; German, škof, muč. |
| 12 | Petek | Maksimilijan Celjski, škof; Edvin, kralj; Serafin ☾ |
| 13 | Sobota | Edvard, kralj; Koloman, muč. |
| 14 | Nedelja | 28. nav. - Kalist I., papež, muč.; Gaudencij (Veselko) |
| 15 | Ponedeljek | Terezija Velika Avilska, red., c. uč. |
| 16 | Torek | Hedvika, red.; Marjeta Alacoque, dev. |
| 17 | Sreda | Ignacij (Igo), škof; Viktor (Zmago), škof; Rudolf |
| 18 | Četrtek | Luka, evangelist; Julijan, puščavnik |
| 19 | Petek | Izak Jogues, duh., in tovariši, kanadski mučenci |
| 20 | Sobota | Irena (Miroslava), muč.; Vendelin, opat |
| 21 | Nedelja | 29. nav. - Uršula, muč.; Hilarion, opat; Celina ● |
| 22 | Ponedeljek | Bertila Moscardin, red.; Marija Saloma |
| 23 | Torek | Janez Kapistran, red.; Roman, škof |
| 24 | Sreda | Anton Marija Claret, škof; Martin, opat; Feliks |
| 25 | Četrtek | Krizant in Darija (Darinka), muč.; Krišpin, škof |
| 26 | Petek | Lucijan, muč.; Florij, muč.; Rustik, škof |
| 27 | Sobota | Sabina, muč.; Frumencij, škof; Vincenc, muč. |
| 28 | Nedelja | 30. nav. - Simon in Juda Tadej, apostola; Cirila ☽ |
| 29 | Ponedeljek | Narcizij, škof; Ermelinda, dev.; Ferucij |
| 30 | Torek | Alfonz Rodriguez, red.; Marcel, muč. |
| 31 | Sreda | Volbenk, škof; Kvintin, muč. |

Sv. Peter
nosi Cerkev,
freska,
Ohrid
v Makedoniji,
13. stoletje



»Starši, ki imajo prvo in neodsvojljivo dolžnost in pravico vzgajati svoje otroke, morajo biti zares svobodni v izbiri šole. Javna oblast, ki je dolžna varovati in braniti svoboščine državljanov, mora v skrbi za delivno pravičnost paziti, da bodo javne podpore razdeljene tako, da bodo mogli starši svojim otrokom izbirati šole po svoji vesti, popolnoma svobodno.«

(Koncilna izjava o krščanski vzgoji)

»Vsaka krivica je dvorezen meč, za njegov udarec ni zdravila« (Sir 21, 3)

*Na sedem let vsaka reč prav pride.
Hvaležnost dobroto razveseli.
Ni uzde, da bi brzdala strasti.*

Kakršno vreme Uršula (21.) prinese, tako se zima rada obnese.
Sv. Gal (16.) deževen ali suh, prihodnjega leta ovaduh.
Ako se drevje pozno obleti, huda zima sledi.

7. Kar je Bog združil, naj človek ne loči (Mr 10, 2-16 ali 2-12)
14. Če Jezus kliče, se moramo vsemu odreči (Mr 10, 17-30 ali 17-27)
21. Božji Sin je postal človek, da bi dal svoje življenje za nas (Mr 10, 35-45 ali 42-45)
28. Slepi prosijo Jezusa, da bi spregledal (Mr 10, 46-52)



NOVEMBER

LISTOPAD

30 DNI

1	Četrtek	Vsi Sveti
2	Petek	Spomin vseh vernih rajnih; Marcijan, muč.
3	Sobota	Just, tržaški muč.; Martin Porres, red.; Viktorin
4	Nedelja	31. nav. - Karel (Drago) Boromejski, škof; Vital ☉
5	Ponedeljek	Zaharija in Elizabeta, starša Janeza Krstnika
6	Torek	Lenart, opat; Sever, škof; Demetrij
7	Sreda	Ernest, opat; Engelbert, škof
8	Četrtek	Bogomir (Mirko), škof; Deodat (Bogdan), papež
9	Petek	Teodor (Božidar, Darko), muč.; Posv. later. bazilike
10	Sobota	Leon I. Veliki, papež, c. uč.; Andrej Av., duhovnik
11	Nedelja	32. nav. - Martin (Davorin) iz Toursa, škof; €
12	Ponedeljek	Jozafat Kunčevič, škof, muč.; Emilijan
13	Torek	Stanislav Kostka, red.; Didak (Diego), red.
14	Sreda	Nikolaj Tavelić, duh., muč.; Jožef Pignatelli, duh.
15	Četrtek	Albert Veliki, škof, c. uč.; Leopold, knez
16	Petek	Marjeta Škotska, kraljica; Jedrt (Jerica); Otmar,
17	Sobota	Evfemija in Tekla, trž. muč.; Elizabeta Ogrska, red.
18	Nedelja	33. nav. - Posv. bazilik sv. Petra in Pavla ●
19	Ponedeljek	Narsej, škof, muč.; Barlam, muč.
20	Torek	Feliks (Srečko), red.; Edmund, muč.
21	Sreda	Marijino darovanje; Albert, škof, muč.
22	Četrtek	Cecilija, dev., muč.; Maver, škof, muč.
23	Petek	Klemen (Milko, Milivoj) I., papež; Kolumban
24	Sobota	Flora (Cvetka), dev., muč.; Krizogon, muč.
25	Nedelja	Kristus Kralj - Erazem, muč.; Katarina, dev., muč.
26	Ponedeljek	Silvester (Silvo), opat; Konrad, škof
27	Torek	Virgil, škof; Valerijan, škof
28	Sreda	Katarina Labouré, dev.; Gregor III., papež ☽
29	Četrtek	Saturnin, muč.; Radbod (Radogost, Radivoj), škof
30	Petek	Andrej, apostol; Justina, dev., muč.

Kristus
Vladar vesolja,
ruska ikona



»Človeštvo dandanes začudeno strmi nad svojimi iznajdbami in nad svojo lastno močjo. Toda pogosto ga vznemirja tesnobno vprašanje, kako se bo nadalje razvijal svet, kakšno mesto in nalogo ima človek v vesoljstvu, kakšen smisel imajo napori človeka kot posameznika in v skupnosti, in končno, kaj je zadnji namen vseh stvari in ljudi... Zato cerkveni zbor... jih hoče osvetliti z lučjo, zajeto iz evangelija in hoče dati človeškemu rodu na voljo... moči odrešenja.«

(Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu)

»Moj sin, podpiraj očeta v njegovi starosti, ne žali ga, dokler živi!« (Sir 3, 22)

*Največje bogastvo človeku je varčnost, najhujša beda pa razsipnost.
Darila ljudje pozabijo, dobrote nikdar.
Ni vrtnice brez trnja.*

Deževni Vsi sveti (1.), pozimi hudi zameti.
Sonce na Martina (11.), pred durmi huda zima.
Vreme sv. Katarine (25.), tudi prosinca ne mine.

1. Veliko je plačilo v nebesih (Mt 5, 1-12a)
4. Zapoved ljubezni do bližnjega je enaka ljubezni do Boga (Mr 12, 28b-34)
11. Uboga vdova je dala več ko vsi (Mr 12, 38-44 ali 41-44)
18. Ob sodbi bo Kristus zbral vse svoje zveste (Mr 13, 24-32)
25. Kristus spričuje, da je res kralj (Jan 18, 33b-37)



DECEMBER

GRUDEN

31 DNI

- | | | |
|----|------------|---|
| 1 | Sobota | Eligij, škof; Natalija (Božena), spok. |
| 2 | Nedelja | 1. adventna - Herta, dev.; Blanka, spok.; Bibijana |
| 3 | Ponedeljek | Francišek Ksaver, red.; Kasijan, muč. ☺ |
| 4 | Torek | Barbara (Barica), dev., muč.; Janez Damaščan, duh. |
| 5 | Sreda | Saba, opat; Krispina iz Tagore, muč. |
| 6 | Četrtek | Nikolaj (Miklavž), škof; Apolinarij, muč. |
| 7 | Petek | Ambrož, škof, c. uč.; Jožefa Rosello, red. |
| 8 | Sobota | Marijino brezmadežno spočetje |
| 9 | Nedelja | 2. adventna - Valerija, muč.; Peter Fourier, red. |
| 10 | Ponedeljek | Loretska Mati božja; Melkijad, papež |
| 11 | Torek | Damaz I., papež; Sabin, škof ☹ |
| 12 | Sreda | Ivana Frančiška Chantal, red.; Amalija, muč. |
| 13 | Četrtek | Lucija (Luika), dev., muč.; Otilija, dev. |
| 14 | Petek | Janez od Križa, duhovnik, c. uč.; Dušan |
| 15 | Sobota | Kristina (Krista), dev.; Marija K. de Rosa, red. |
| 16 | Nedelja | 3. adventna - Albina, dev., muč.; Adelajda, cesarica |
| 17 | Ponedeljek | Lazar, škof; Olimpija, red.; Vivina, dev. |
| 18 | Torek | Teotim, muč.; Bazilij, muč. |
| 19 | Sreda | Urban V., papež; Favsta, spok.; Tea, muč. ● |
| 20 | Četrtek | Evgen, muč.; Makarij, muč.; Dominik Siloški, opat |
| 21 | Petek | Peter Kanizij, duhovnik; Severin, škof |
| 22 | Sobota | Demetrij (Mitja), muč.; Frančiška Cabrini, red. |
| 23 | Nedelja | 4. adventna - Viktorija, dev., muč.; Janez Kancij |
| 24 | Ponedeljek | Sveti večer; Adam in Eva, prva starša |
| 25 | Torek | Gospodovo rojstvo - božič; Anastazija, muč. |
| 26 | Sreda | Štefan, prvi mučenec; Zosim, papež ☹ |
| 27 | Četrtek | Janez, apostol in evangelist; Fabiola, spok. |
| 28 | Petek | Nedolžni otroci, muč.; Antonij Lerinski, red. |
| 29 | Sobota | Tomaž (Tomislav) Becket, škof, muč.; David, kralj |
| 30 | Nedelja | Sveta Družina - Evgen, škof; Liberij, škof |
| 31 | Ponedeljek | Silvester, papež; Pavlina in tov., muč. |



Trije Kralji
obdarujejo Jezusa,
grška miniatura,
11. stoletje

»Ni naloga javne oblasti, da bi določala poseben značaj oblik človeške kulture, marveč ta, da zagotovi ugodne pogoje in sredstva za napredek kulturnega življenja pri vseh, tudi pri narodnih manjšinah.«

(Pastoralna konstitucija o Cerкви v sedanjem svetu)

»Blagor človeku, ki ga njegova vest ne obtežuje in ki ne izgubi svojega upanja!« (Sir 14, 2)

Bogu posojuje, kdor revežem daruje.

Kdor lahko z vedrom zajemlje, ne vpraša po korcu.

Boljša je domača gruda ko na tujem zlata ruda.

Če je na Barbaro (4.) mraz, bo trajal ves zimski čas.

Ako na božič (25.) dežuje, bo prihodnje leto mokro.

Če Silvester (31.) piha in kiha, na dan Novega leta

pa se sonce prijazno nasmiha, se slaba trgatev obeta.

2. Naše odrešenje je blizu (Lk 21, 25-28, 34-36)

8. Zdrava milosti polna, Gospod je s teboj (Lk 1, 26-38)

9. Vsi bodo deležni zveličanja (Lk 3, 1-6)

16. Pripravimo se na odrešenje (Lk 3, 10-18)

23. Odrešenik pride k nam (Lk 1, 39-45)

25. Beseda se je učlovečila in se naselila med nami (Jan 1, 1-18 ali 1-5, 9-14)

30. Dvanajstletni Jezus med učitelji (Lk 2, 41-52)

Papež Janez Pavel I.

Za rimskega škofa in papeža je bil v soboto 26. avgusta 1978 hitro in nepričakovano izvoljen beneški patriarh kardinal Albino Luciani. V nedeljo 3. septembra je s slovesno mašo na trgu sv. Petra »uradno«
začel svojo višjo duhovniško, učeniško in pastirsko službo.

Novi papež se je rodil 17. oktobra 1912 v kraju Forno di Canale (Belluno) v preprosti delavski družini. Obiskoval je malo semenišče in bogoslovje v mestih Feltre in Belluno. Mašniško posvečenje je prejel leta 1935 in po končanih teoloških študijah v Rimu je bil profesor najprej v semenišču in nato v bogoslovju. Nekaj časa je bil generalni vikar v svoji škofiji in leta 1958 je postal škof v Vittorio Veneto, kjer je ostal do 15. decembra 1969, ko ga je Pavel VI. imenoval za nadškofa in patriarha v Benetkah. V marcu 1973 je postal kardinal.

Kot beneški patriarh je vodil škofovsko konferenco Treh Benečij in je bil tudi podpredsednik škofovske konference Italije.

Kakšen bo ta papež? Katero pot bo ubral? Kaj bo naredil? so se premnogi spraševali ob njegovi izvolitvi. Nekak odgovor na ta vprašanja je bilo že ime, ki si ga je izbral: Janez Pavel I. Za njima je hotel iti, a prav gotovo z drugačnimi prijemi.

S papežem Janezom Pavlom I. sem se nekajkrat srečal v svojem življenju: kot profesor teologije v tržaškem bogoslovju, kot škofov vikar za Slovence v Trstu in kot član deželnega cerkvenega sodišča v Benetkah.

Škof Luciani je bil poznan kot razgledan teolog in dober poznavalec duhovne, teološke in katehetske literature. Profesorji teologije Treh Benečij smo imeli pred leti v Vittorio Veneto pri njem in pod njegovim nadzorstvom vsakoletno tridnevno zasedanje. Govorili smo, razpravljali, se ogrevali. Škof je vse tri dni sledil našim razpravam, poslušal, se včasih hudomušno nasmejal, a nikoli ni posegal v debato, da bi kaj popravljaj ali dostavljaj. Ko smo končali, nas je poklical v kapelo in nas tam nagovoril. Izrazil je svoje veselje in spoštovanje. Povedal je, da smo veliko govorili, marsikaj lepega povedali, a da tudi nekatere »neumne«
ideje niso izostale. »Sedaj ste se pogovorili, pojdite lepo domov k svojemu delu in k svojim knjigam in študirajte naprej!« je dejal.

Reči moram, da me je ta izraz odprtosti, spoštovanja in obenem ponižnosti zelo iznenadil in name naredil velik vtis.

Ko se je bližal čas, da se bo tržaški nadškof msgr. Santin po koncilskih določilih odpovedal vodstvu škofije, se mi je zdelo potrebno in nujno, da se kot škofov vikar »pozanimam«
za njegovega naslednika. Posvetoval sem se z enim ali drugim in ugotovili smo, da moramo pristojne oblasti pri vodstvu Cerkve izčrpno informirati o slovenski stvarnosti v tržaški škofiji in deloma tudi v naši deželi. Apostolski sedež naj pri imenovanju novega škofa upošteva to stvarnost in temu primerno ukrepa. Pripravili smo torej precej dolgo »spomenico«
in z dekanom M. Živicem sva jo izročila beneškemu patriarhu Lucianiju, ki jo je z velikim razumevanjem in pripravljenostjo sprejel in obljubil, da jo bo poslal v Rim.

Isto spomenico sem izročil kmalu zatem tudi tedanjemu tajniku italijanske škofovske konference nadškofu Pangraziju, ki jo je poslal na



vatikansko državno tajništvo. Potrebne informacije sta pozneje prejela od moje strani še kardinala Confalonieri in Biaggio, oba prefekta kongregacije za škofe.

K patriarhu Lucianiju v Benetke je šla za menoj še neka druga deputacija, za kar pa jaz nisem vedel. Kot zaključek lahko rečemo: pokojni sveti oče nas je poznal, a svet je velik; in kaj so naše potrebe in težave v primeri s potrebami in težavami celotne Cerkve?

Kot član deželnega cerkvenega sodišča v Benetkah sem ugotovil, da je bil patriarh res pripravljen vsem pomagati in se vsem približati kot dober pastir ter to zahteval od svojih sodelavcev, a zahteval je tudi, da se držimo cerkvenega nauka in cerkvene prakse. Vsako poplitvenje gotovo ni v korist božjega ljudstva.

Ob izvolitvi za papeža sem svetemu očetu poslal telegram v imenu slovenskih tržaških duhovnikov. Želel sem, da bi naše brate potrdil v veri in da bi bila Cerkev z njim povezana z vezjo miru, edinosti in ljubezni.

Odgovoril je državni tajnik kardinal Villot: sveti oče je z veseljem in hvaležno sprejel vdanostni izraz skupne molitve. Vabi nas, naj ostanemo vedno zvesti duhovniškemu poklicu in popolnoma predani Kristusu in Cerkvi. Pošilja nam svoj blagoslov.

* * *

Papež Janez Pavel I. je nenadoma preminil ponoči 28. septembra 1978, potem ko je vodil Cerkev komaj 33 dni. S svojim ljubeznivim nastopom, ponižnostjo in ljubeznijo je osvojil srca vseh ljudi.

Položili so ga k večnemu počitku poleg Pavla VI. v kripti bazilike sv. Petra. Bil je 263. Petrov naslednik.

Tržaški škof msgr. Lovrenc Bellomi



Msgr. Lovrenc Bellomi se je rodil v Veroni 3. januarja 1929 v preprosti delavski družini: oče je delal pri tramvajskem podjetju v Veroni, mati občasno v tovarni. Ima dve sestri, od katerih je ena redovnica. Malo semenišče in bogoslovje je v težkih vojnih in povojnih letih obiskoval v Veroni, kjer je 8. julija 1951 prejel mašniško posvečenje. Kot duhovnik je bil kaplan v Peschieri del Garda in župnik v Veroni; nadalje v Veroni, v Livornu in v Milanu voditelj in asistent študirajoče mladine in Katoliške akcije, zlasti univerzitetnih študentov. V Milanu je bil od novembra 1971 do jeseni 1977 glavni asistent na Katoliški univerzi Srca Jezusovega in v vrvežu tedanjih let posredoval vseučiliščnikom s svojo razgledanostjo, pripravljenostjo in znanjem jasnost v idejah, pogum za delo, optimizem in resnost za življenje.

Kar pa je dalo njegovi zavzetosti in njegovemu delu še poseben pečat, je služba pri msgr. Andreju Pangraziju, kateremu je bil skoraj deset let za tajnika: najprej kratko v Veroni, nato sedem let v Livornu in končno še kratko v Gorici.

Na praznik Brezmadežne 8. decembra 1977 je prišel v Trst in v stolnici sv. Justa slovesno prevzel vodstvo škofije.

Pri posvečenju v Veroni je bilo tudi precej slovenskih vernikov in na njegovo željo so pevci (cerkveni zbor iz Rojana) zapeli pri slovesnosti dve pesmi. Slovenski verniki so mu v dar pri maši izročili domačega kruha iz Skednja in sodček belega vina iz Boljunca.

V svojem daljšem govoru je Slovincem v tržaški škofiji izpred oltarja veronske stolnice poslal kratek pozdrav v slovenščini: »Tudi vam, slovenski bratje in sestre: nasvidenje in kmalu za vedno.«

Pri ustoličenju pri Sv. Justu je njegov pozdrav v slovenščini takole izzvenel: »Naj bo to povedano tudi v slovenskem jeziku kot vidno znamenje našega krščanskega verovanja v trenutku, ki je tako pomemben za našo Cerkev: mnogi smo eno telo; trdnost te naše edinosti sloni na bogastvu naše mnogoličnosti.«

Gospodu škofu želimo obilo božje milosti, da bi njegova skrb za Slovence in njegovo veselje ob slovenski besedi potrdila naše brate v veri in jih povezala v pravi krščanski ljubezni.



Simbol Kristusa in evharistije

750 let lavantinske škofije

10. maja 1978 je poteklo 750 let, odkar je bila ustanovljena lavantinska škofija, ki od 1859 dalje deluje s sedežem v Mariboru in ki je danes največja škofija v SR Sloveniji. Dolga doba njene obstoja nam daje vpogled v njeno pestro zgodovino, od majhne škofije v Št. Andražu na Koroškem do današnje mariborske škofije.

USTANOVITEV ŠKOFIJE V LABOTSKI DOLINI

Slovensko ozemlje severno od Drave je po razmejitvi cesarja Karla Velikega leta 811 pripadlo salzburškemu nadškofu (južno od Drave pa oglejskemu patriarhu). Salzburški nadškofje so na svojem obširnem ozemlju ustanovili več podložnih škofij, tako npr. leta 1070 krško (sedanjo celovško) škofijo, v 13. stoletju pa kar tri škofije

Nadškof Eberhard II. je leta 1216 ustanovil škofijo Chiemsee na Bavarskem, 1218 sekovsko (sekavsko) škofijo (danes je to graška škofija), leta 1228 pa škofijo v Št. Andražu v Lábotški (lavantinski) dolini (nemško St. Andrä im Lavanttal).

Cerkvenopolitične razmere so bile tedaj take, da se je nadškof Eberhard bal, da bi razni deželni vladarji (tako npr. avstrijski in štajerski vojvoda Leopold VI. Babenberški in pa koroški vojvoda) dosegli v Rimu ustanovitev škofij na svojem ozemlju, zato je raje sam ustanavljal škofije in pri tem dosegel, da so bili ti novi škofje odvisni od salzburškega nadškofa bolj kot pa je po splošnem cerkvenem pravu odvisen škof-sufragan od svojega metropolita.

Eberhard II. je dobil najprej pristanek papeža Honorija III., nato pa je 10. maja 1228 izdal listino o ustanovitvi škofije v Št. Andražu v lavantinski dolini. V Št. Andražu je že od 1212 deloval redovni kapitelj avguštinskih kanonikov in ta kapitelj je tedaj postal stol-

ni kapitelj. Imenovanje lavantinskega škofa je salzburški nadškof pridržal sebi (torej ni lavantinskega škofa imenoval papež, čeprav se je v nekaj izjemnih primerih to zgodilo). Novoimenovani škof je moral priseči salzburškemu nadškofu zvestobo, salzburškemu metropolitanskemu kapitlju pa, da mu bo vdan, da bo branil njegove pravice in da mu ne bo nasprotoval. Prvi lavantinski škof Ulrih je bil posvečen 14. maja 1228 v Straubingu ob Donavi na Bavarskem.

Sele leta 1244 je nadškof Eberhard določil meje lavantinske škofije; obsegala je naslednje župnijske cerkve in podružnice (kapele): Št. Andraž, Lábot (Lavamünd), Remšnik, Sv. Florijan ob Laznici (Srednja Štajerska), kapelo sv. Petra pri Lindenbergu, kapelo sv. Martina v Sulmski dolini ter kapelo sv. Andreja v Slatinskem dolu (Sussenteller) jugozahodno od Lipnice (Leibniz).

Obseg je bil torej majhen, danes bi rekli nekako obseg pastoralnega področja. Od prvotnega ozemlja je danes v mariborski škofiji samo predel od Dravograda do Marenberga (Radlje) na levem bregu Drave. Pri razmeroma majhnem ozemlju tudi škof ni imel velikega ugleda in dohodkov, pa tudi ne mnogo dela. Salzburški nadškof je ponavadi podelil lavantinskemu škofu tudi dolžnosti spodnjekoroškega arhidijakona (za ozemlje, ki je bilo neposredno pod salzburško nadškofijo).

Dohodki škofije so bili tako pičli, da je škof večinoma obdržal tudi tiste cerkvene službe, ki jih je imel pred imenovanjem za škofa (ponavadi so bili za lavantinske škofo imenovani salzburški kanoniki, ki so še naprej obdržali kanonikat in morebitne druge funkcije). Škof Henrik IV. Krapff je 1373 izjavil, da mora živeti kot navaden podeželski župnik in si z delom zaslužiti, kar mu je potrebno za življe-

RAZŠIRJENA LAVANTINSKA ŠKOFIJA

nje. Še v 18. stoletju so bili dohodki tako nizki, da so se trije škofje raje odpovedali škofiji in šli v Salzburg, dva za stolnega prošta, eden pa celo za stolnega dekana.

Lavantinski škofijski sedež je postal nekakšna nagrada, da so papež, salzburški nadškof ali deželni vladar lahko plemiškim sinovom podeljevali škofovski naslov, vendar je ta naslov zaradi pičnih dohodkov bil za nagrajence samo odskočna deska, da so se od tod povzpeli do drugih škofovskih sedežev, tudi do salzburškega metropolitnega sedeža.

Tako je npr. za časa zahodnega cerkvenega razkola imenoval rimski papež Bonifacij IX. leta 1391 za lavantinskega škofa češkega minorita Nikolaja iz Unhošta, ko je bil ta v Rimu kot odposlanec češkega kralja Vaclava; Nikolaj je ob vrnitvi na Češko prvič in zadnjič videl svojo škofijo.

Med škofi v prvi dobi posebej izstopa Jurij III. Stobej (Stobaeus) pl. Palmaburg (1584-1619), ne samo po najdaljši dobi vladanja (34 let), temveč tudi kot škof v dobi protireformacije, sodobnik ljubljanskega škofa Hrena in sekovskega škofa Brennerja. Nadvojvoda Ferdinand (poznejši cesar) ga je 1597 imenoval za svojega namestnika v notranjeavstrijskih deželah s sedežem v Gradcu in to službo je opravljal do 1609.

Po njegovi smrti je salzburški nadškof imenoval na pritisk cesarja Ferdinanda II. za lavantinskega škofa Leonarda II. Götza, dotedanjega cesarjevega tajnega svétnika, ki ni bil niti duhovnik (cesar mu je kot vdovcu in odsluženemu uradniku hotel za pokojnino preskrbeti škofovsko čast).

Kako so bili škofijski sedeži nekakšno socialno zavarovanje za plemiške sinove, nam dokazuje dejstvo, da je grof Josef Franz Anton Auersperg postal 1763 lavantinski škof, ko mu je bilo komaj 29 let. V takih razmerah je živela lavantinska škofija več kot 500 let. Državni in politični oziri so zameglili verske namene, ki bi morali biti za škofa in škofijo edino odločilni.

Za časa vladanja cesarice Marije Terezije (1740-1780) in cesarja Jožefa II. (1780-1790) je prišlo na cerkvenem področju do mnogih sprememb. Leta 1751 je bil končno ukinjen oglejski patriarhat in naši kraji južno od Drave so pripadli pod novoustanovljeno goriško nadškofijo, 1788 pa pod ljubljansko nadškofijo.

Cesar Jožef II. je želel škofijske meje izenačiti z deželnimi mejami, vendar ravno pri lavantinski škofiji tega načela ni mogel izvesti. Lavantinski škof je odstopil sekovskemu (graškemu) škofu okoliš Sv. Florijana ob Laznici na Srednjem Štajerskem in ozemlje sedanje dekanije Radlje ob Dravi, dobil pa je od salzburškega nadškofa 25 župnij na Koroškem, od ljubljanske nadškofije 37 župnij na Štajerskem in Koroškem, od bivše goriške nadškofije 85 župnij na Štajerskem in Koroškem, kar znese z 8 starimi lavantinskimi župnijami 155 župnij.

Te župnije so v sedanjih dekanijah: Št. Andraž, Wolfsberg, Dobrla vas, Pliberk (z Mežiško dolino), Dravograd, Vuzenica, Stari trg pri Slovenj Gradcu, Šaleška dolina, Gornji grad, Braslovče, Žalec, Celje, Nova cerkev, Konjice, Slovenska Bistrica, Rogatec, Šmarje, Laško, Kozje in Videm ob Savi. Politično so te župnije pripadale velikovškemu okrožju na Koroškem in celjskemu okrožju na Štajerskem. To se je zgodilo v letih 1787-1789.

Ta sprememba škofijskih meja pomeni važen mejnik v zgodovini lavantinske škofije. Iz majhne škofije, v kateri so bili večinoma verniki nemške narodnosti, je postala sedaj škofija z okrog 450 duhovniki, tako da lahko govorimo o drugi ustanovitvi škofije, saj je od nekdanjega ozemlja ostal samo še predel od Št. Andraža do Dravograda, vse ostalo ozemlje je bilo novo. Na ozemlju, ki ga je lavantinska škofija pridobila od ljubljanske in goriške nadškofije, so prebivali Slovenci, le v mestih je bilo tudi nemško prebivalstvo.

Do te razmejitve je bila lavantinska škofija na robu slovenskega ozemlja in je pravzaprav šele v novem obsegu vstopila v slovensko zgodovino. Poleg domače duhovščine je na novem ozemlju delovala doslej duhovščina s Kranjske, Goriške in Furlanije, sedaj pa se je bilo treba nasloniti na sever in celjsko okrožje je v verskem oziru prišlo pod oblast salzburškega metropolita. Za vzgojo duhovnikov je od 1811 skrbelo skupno bogoslovje za krško in lavantinsko škofijo v Celovcu in šele 1850 je škof Slomšek dosegel, da so bogoslovci zadnji letnik študirali v Št. Andražu.

V novi lavantinski škofiji je bil sedež škofije na skrajnem severo-zahodnem robu in tako precej odmaknjen od novih predelov. Narodnostno je bila škofija tako razdeljena, da so imele tri dekanije nemške vernike, v sedemnajst dekanijah pa so bili slovenski verniki v pretežni večini.

Leta 1822 je zapustil škofijo škof Leopold II. Maksimilijan grof Firmian in odšel na Dunaj za nadškofa. Bil je zadnji plemič na lavantinskem škofijskem sedežu. Do takrat se je zvrstilo 51 škofov, ki so bili skoraj izključno vsi plemiškega rodu.

Njegov naslednik škof Ignacij Franc Zimmermann (1824-1843), doma iz Slovenske Bistrice, je bil prvi lavantinski škof, ki je znal slovensko in prvi do-

mačin. Za njim je vodil škofijo škof Franc Ksaver Kutnar (1843-1846), Slovenec, doma iz župnije Sentvid pri Stični na Dolenjskem.

V tem času je tudi lavantinska duhovščina pripomogla k razvoju slovenskega šolstva: župniki in kaplani so vodili nedeljske šole in tudi sami pisali šolske knjige, tako npr. Jurij Alič, Žiga Juvančič, Jožef Rozman-Konjiški, Anton Slomšek in drugi.

Zaradi neprimerne položaja Št. Andraža so začeli razmišljati o preselitvi škofijskega sedeža; padli so predlogi za Celje, Slovensko Bistrico in tudi za Ptuj in Maribor, ki sta bila tedaj še v sekovski škofiji, dokler ni cesar Franc I. leta 1832 odločil »enkrat za vselej«, da ostane sedež v Št. Andražu.

TRETJA PREUREDITEV

Za škofom Kutnarjem je prevzel vodstvo lavantinske škofije škof Anton Martin Slomšek (1846-1862), kmečki sin slovenskih staršev s Sloma v župniji Ponikva. Doba Slomškovega škofovanja pomeni prelomnico v zgodovini lavantinske škofije.

Slomšek si je prizadeval, da bi odpravil jožefinske navade v Cerkvi, ki so bile tedaj še splošno razširjene. Kot šolnik, pisatelj in pesnik si je prizadeval za kulturni dvig svojih škofljanov



Romarji iz Mavhinj in Sevljana v pogovoru s škofom Grmičem v Mariboru

in med ta prizadevanja tudi sodi ustanovitev Mohorjeve družbe. Največje Slomškovo delo pa je bil prenos škofijskega sedeža iz Št. Andraža v Maribor; to ni bil samo prenos sedeža, ampak obenem tudi temeljita preureditev škofijskih meja.

Slomšek je v svojih spisih in pridigah poudarjal važnost materinega jezika in zato je hotel v svoji škofiji združiti vse Slovence na Stajerskem, predele na Koroškem pa prepustiti krškemu škofu. Pri tem je moral premagati številne ovire in se boriti proti konservativnim stališčem in togim predpisom pri lastni duhovščini ter pri državnih in cerkvenih oblasteh. Več let so se vlekle pogajanja in ko je bilo vse že načelno odobreno, je bilo spet treba dve leti čakati na izvršitev.

Krški škof je prevzel koroške župnije, sekovski škof je pa za razmejitev zahteval politično mejo med graškim in mariborskim okrožjem. Zaman se je 11 obmejnih župnij graškega okrožja potegovalo, da bi prišlo pod slovensko škofijo, sekovski škof in vlada sta ostala neizprosna in končno je Slomšek »za sedaj« - »ad interim« pristal na to razmejitev, da ne bi propadel ves načrt.

4. septembra 1859 je Slomšek slovesno vzel v posest mariborsko stolnico in nova ozemlja, ki so bila dotedaj pod sekovsko škofijo (današnje dekanije Zavrč, Dravsko polje, Maribor, Radlje ob Dravi, Jarenina, Sv. Lenart v Slov. goricah, Ljutomer, Ptuj in Velika Nedelja).

ŠKOFIJA V MARIBORU

Škofija je zaradi cerkvenih predpisov, zaradi kontinuitete sicer še obdržala ime lavantinska, toda to je bila nova, mariborska škofija, z novim ozemljem, tako da lahko rečemo, da je bila to tretja ustanovitev škofije. Slomšku gre za sluga, da je s prenosom škofijskega sedeža v Maribor in z novimi škofijskimi mejami obvaroval Stajerske Slovence pred ponemčenjem.

Dalekosežnost Slomškovega koraka vidimo tudi v tem, da je po prvi svetovni vojni razmejitev med jugoslovan-

sko državo in Avstrijo potekala (in teče še danes) v glavnem po meji med lavantinsko in sekovsko škofijo. Tisti kraji, ki so pred 120 leti želeli priti pod lavantinsko škofijo, so danes popolnoma ponemčeni, ker so ostali pod sekovsko škofijo.

Slomšek je bil odličen vzgojitelj, govornik in plodovit pisatelj. Bil je tudi član mariborske čitalnice in se je udeleževal njenih prireditev. V tem ga je posnemala tudi njegova duhovščina in tako lahko omenimo duhovnike Jožefa Hašnika, Božidarja Raiča, Dragotina Ripšla, Matija Stagoja, Matija Voduška, Antona Žužo in druge, ki so se udeleževali kot buditelji na taborih in pri čitalniških prireditvah.

SLOMŠKOVI NASLEDNIKI

Slomšek je bil nemškimi nacionalnim krogom trn v peti, zato je po njegovi smrti avstrijska vlada pritiskala, da je prišel za škofa mož nemškega mišljenja, to je bil dr. Jakob Maksimilijan Stepischnegg (Stepišnik), sin slovenskih staršev, ki pa je bil čisto ponemčen (slovenščino je seveda dobro obvladal, saj je bilo ob 90 odstotkih Slovencev v škofiji to nujno potrebno).

V 27 letih škofovanja (1862-1889) je škof Stepišnik posvetil 28 novih cerkva v škofiji, nastali so novi samostani (franciškanski v Mariboru, trapistovski v Rajhenburgu-Brestanici, šolskih sester v Mariboru in magdalenk v Studenicah). V tem času je zboroval prvi vatikanski vesoljni cerkveni zbor (1869-1870); škof Stepišnik je bil na koncilu med škofi manjšine, to pomeni, da je nasprotoval proglasitvi verske resnice o papeškem prvenstvu in nezmotljivosti. Doma je sklical in vodil škofijsko sinodo (1883). Uspešno se je ukvarjal s cerkveno zgodovino. Sodobniki so občudovali njegov uglašeni nastop in fini takt. Slovenščino je brezhibno govoril in pisal.

Po smrti Stepišnika leta 1889 je bil izvoljen za lavantinskega škofa 38-letni dr. Mihael Napotnik, sin kmečkih staršev iz Tepanja v župniji Slovenske Konjice. Za visoko službo ga je pripo-

ročala vdanost vladarju, služba dvorne-
ga kaplana in predstojnika v Avguštine-
neju. Kot kurat je pri zasedbi Bosne
na bojnem polju zaslužil visoko vojaško
odlikovanje. Bil je izredno prodoren
duh, spreten pisatelj in zelo cenjen cer-
kveni govornik. Skrb za red in disci-
plino sta ga včasih gnali do trde stro-
gosti. Da bi poglobil versko-nravno živ-
ljenje in utrdil cerkveno disciplino je
škof Napotnik pripravil in vodil pet
sinod v razmeroma kratkem času 15
let, in sicer leta 1896, 1900, 1903, 1906
in 1911. Tako bogate sinodalne dejav-
nosti ni mogla pokazati nobena škofija
na svetu.

Za časa Napotnikovega škofovanja
se je veliko delalo na polju cerkvene
umetnosti. Zgrajenih je bilo več deset
novih cerkva, tako Sv. Marija v Mari-
boru, v Vidmu, v Rajhenburgu, Vojni-
ku . . . , mnogo starejših pa je bilo re-
stavriranih in adaptiranih.

Duhovniki so preučevali cerkveno
zgodovino in umetnost (Orožen, Pajek,
Slekovec, Stegenšek), škof sam jih je
vzodbujal in tudi sam veliko pisal.
Leta 1903 je bilo v Mariboru ustanov-
ljeno Zgodovinsko društvo, ki je začelo
izdajati Časopis za zgodovino in naro-
dopisje (ČZN), ki v obnovljeni vrsti iz-
haja še danes. Že od leta 1898 izdajajo
profesorji bogoslovne šole Voditelj v
bogoslovnih vedah, ki je prenehal izha-

jati leta 1916. Leta 1914 začne izhajati
Stegenškov Ljubitelj krščanske umet-
nosti, ki pa je prenehal še isto leto.

Ena od glavnih značilnosti Napot-
nikovega dolgega vladanja je zaostritev
narodnostnih in političnih borb do
skrajnih posledic, proč od rimskega gi-
banja in štajercijanstva. Nacionalni bo-
ji, ki so se napovedovali že pod Slom-
škom, zadnja leta njegovega življenja
(šest obtožnic mariborskih nemčurjev
proti Slomšku leta 1862!), pod Stepi-
šnikom pa tu in tam še zaostri, so se
sedaj razplamteli z vso ostrino.

Škof Napotnik je zaradi svojih ka-
pitulacij, ki jih je podpisal pred posve-
titvijo, bil do Nemcev skrajno obziren.
Ni se pa nikoli odrekel svojemu slo-
venskemu rodu in Slovenci so ohranili
svoje odločilne postojanke, bogoslovno
semenišče, kjer so se celi rodovi duhov-
nikov vzgajali v slovenskem duhu, po-
tem Cirilovo tiskarno in Mohorjevo
družbo, ki je sicer imela svoje središče
v Celovcu, s svojimi knjigami pa se je
že popolnoma ukoreninila.

To renesanso splošne obnove je zru-
šila svetovna vojna. Manj znano je, tu-
di za tisti čas popolnoma nenavaden
pojav, srdito preganjanje duhovnikov
s strani nemčurjev, zlasti na severni et-
nični meji takratne štajerske kronovi-
ne. Zaprtih je bilo blizu 30 duhovnikov.
Obtožbe so bile prav groteskne (za-



Verniki iz Nabrežine, Zgo-
nika in Mavhinj so obi-
skali Slomškov grob

strupljanje studencev), nam, danes, smešne. Takrat pa niso mislili tako. Framski župnik Franc Muršič je na posledicah zapora leta 1916 umrl. Sama vojna, ki je vzela može in fante, je prinesla splošno pomanjkanje, posurovelost, draginjo, rekvizicije ...

Po vojni je ostalo na tisoče vdov, sirot, invalidov; strašna španska bolezen je kosila cele množice, nemiri in prekucije so grozili, da bodo porušili temelje reda in varnosti. Končana vojna je prinesla številne spremembe. Avstrijska monarhija, ki se je nekaterim zdela kakor večna, se je sesula. Vsa lavantinska škofija (z izjemo župnije Sopote) se je po saintegermainskem miru znašla v mejah novo nastale države kraljevine SHS. 28. marca 1922 je škof Napatnik, ki je dalj časa bil hudo bolan, umrl.

ZADNJE OBDOBJE

Prehajamo v obdobje, ko si zgodovina in sedanost že nekako podajata roke, ker akterji še živijo. Po smrti škofa Napatnika je sledila dolga »sedis vacatio« (nezaseden škofijski sedež). Škofijo je kot kapitularni vikar vodil prošt dr. Martin Matek. Konzistorij je želel škofa izmed lavantinskih duhovnikov. Kot kandidati so bili dr. Martin Matek sam, dr. I. Tomažič in dr. F. Lukman. O tem imenovanju je že odločal Rim, ne pa več Salzburg.

Izvoljen pa je bil dr. Andrej Karlin, ki je kot resignirani tržaško-koprski škof živel v zavodu sv. Stanislava v Ljubljani, kamor je pribežal pred tržaškimi fašisti. Leta 1923 je prevzel škofijo. Mož je bil že razmeroma v letih, svoja najboljša leta je preživel v Ljubljani in Trstu. Vendar se je kakor pomlajen vrgel na delo in naravnost koprnel, da bi čim prej spoznal svojo obširno škofijo. Starejši duhovniki pripovedujejo, kako se je škof Karlin z vprego dal voziti tudi na najbolj težko dostopne župnije.

Leta 1924 je lavantinski škof prevzel dele krške, sekovske in szombathelske škofije, ki so po mirovnem sporazumu prišli v državo SHS. Upravljal jih je

kot apostolski administrator. Leta 1928 je škofija zelo slovesno praznovala svojo 700-letnico. Isto leto je škof Karlin dobil pomočnika v škofijski službi dr. Ivana Jožefa Tomažiča.

Škof Tomažič, ki je po smrti Karlina prevzel upravo škofije najprej kot apostolski administrator leta 1933, že po nekaj mesecih pa kot rezidencialni škof (apostolski administrator še samo za dele krške, sekovske in szombathelske škofije) je uspešno nadaljeval obnovo svoje škofije. Posebno skrb je posvečal bogoslovnemu učilišču in semenišču. Na njegovo pobudo se je začela graditi za bogoslovje mogočna stavba na Urbanski cesti pod Kalvarijo, ki pa žal ni nikoli dosegla svojega namena, da bi namreč služila vzgoji duhovnikov. Leta 1941, ko poslopje še ni bilo dokončano, so ga Nemci zasedli, po vojni pa je bilo podržavljeno.

Škof Tomažič je želel urediti tudi status mariborske visoke bogoslovne šole. Šele leta 1940 je bilo to vprašanje ugodno rešeno: mariborsko bogoslovje je bilo praktično izenačeno s teološko fakulteto, le akademskih naslovov ni moglo podeljevati.

Medtem se je že razbesnel vihar novega spopada svetovnih razsežnosti, ki je v začetku aprila 1941 tudi Jugoslavijo potegnil v svetovni spopad. Okupacijske sile so državo, ki je bila izčrpana od kroničnih slabosti (nerešeni nacionalni, socialni in ekonomski problemi), hitro zasedle in uvedle svoje režime.

Lavantinsko škofijo so zasedle nemške sile. Kmalu po prihodu so Nemci aretirali, zaprli in pozneje izgnali večino duhovnikov, nekateri pa so zbežali v Ljubljano ali drugam. Tako je v škofiji ostala peščica duhovnikov, večinoma starejši, bolehnii ali upokojeni ter nekaj semeniških duhovnikov. Škofu je bil onemogočen stik z verniki, z duhovniki pa zmanjšan na minimum. Graški škof je sicer poslal več mlajših duhovnikov, ki so večinoma požrtvovalno delovali v dušnem pastirstvu, vendar je pomanjkanje še naprej bilo zelo hudo. Zares lahko rečemo, da je tudi lavantinska Cerkev — kakor ves slovenski

narod — nosila težek križ in bila svoj boj za obstanek.

Po vojni, ko je škofija celila rane in ostala praktično brez vsega, kar zadeva materialne dobrine, je morala iti vase, se poglobiti, iskati nova pota, nove načine.

Škof Tomažič, ki sta ga trpljenje in bolezen izčrpala, je dobil leta 1946 pomožnega škofa dr. Maksimilijana Držečnika. Ko ga je leta 1949 nasledil kot apostolski administrator, mu je z neskončno potrpežljivostjo in zavzetostjo uspelo, da je zopet vzpostavil obe semenišči in vzpodbudil živo pastoralno dejavnost ter koncilsko obnovo. Škof Držečnik, ki je bil brez dvoma najbolj verna podoba velikega Slomška, se je skupaj s svojim pomočnikom v škofovski službi dr. Grmičem trudil, da bi bil kot pravi apostolov naslednik svojim duhovnikom brat, vernikom dober oče, vsem ljudem dobre volje pa živa

Kristusova priča v tem svetu, kakor luč, ki je postavljena na svetilnik. Umrl je 13. maja 1978.

Lavantinska — mariborska od leta 1961 — je tako v maju 1978 obhajala 750 let, odkar jo je Previdnost priklicala v življenje. Menjala je svoj sedež, ozemlje in celo ime. Ostala pa je ista, neuničljiva, kakor da je večna, neumrljiva, kakor da ima svojo dušo. Da, zares, verno požrtvovalno ljudstvo, ki živi in čuti z njo, to je tista notranja, živa moč. Zato pa lahko vedno vstaja kakor pomlajena in oživiljena iz vseh nesreč in ruševin.

Dolžnost vseh je, da izrečemo Deo gratias za vse, kar je v tej izredno dolgi dobi božje ljudstvo, zlasti pa slovenski narod, prejelo od lavantinske-mariborske škofije, zlasti da so nje škofljani ostali kristjani in da so ostali Slovenci. Bog daj, da bi še naprej rastle in se krepila, z njo vred pa tudi mi!

STANKO JANEŽIČ

Mariborski škof dr. Maksimilijan Držečnik

Ves povojni čas je v vodstvu slovenske Cerkve imel pomembno vlogo dr. Maksimilijan Držečnik. Že v decembru 1946 je bil posvečen v škofa in je kmalu nato (1949) postal administrator, leta 1960 pa redni škof mariborske škofije, kar je ostal do svoje smrti, 13. maja 1978. Tako je nad trideset let usmerjal duhovne stopinje slovenskih kristjanov, posebno v mariborski škofiji.

Rodil se je 5. oktobra 1903 v Ribnici na Pohorju. Bogoslovne študije je opravil na Gregorians v Rimu, kjer je dosegel doktorat iz filozofije in teologije in bil leta 1932 posvečen v duhovnika. Po kratki kaplanski službi je postal predavatelj in docent v mariborskem bogoslovju. Med vojno so ga Nemci izgnali na Hrvaško, kjer je bil kaplan v župniji Visoko pri Novem Marofu (1941-1945). Po osvojitvi je postal ravnatelj mariborskih bogoslovcev v Ljubljani ter predavatelj in do-

cent na ljubljanski teološki fakulteti, dokler se ni preselil v Maribor in tam prevzel dela na škofiji.

Dr. Držečnik je imel lep, tih in plemenit značaj. Zgledoval se je posebno pri svojem predniku, svetniškem škofu Slomšku. Hotel je bili tudi v težkih povojnih razmerah zvest Kristusov pričevalec in dober oče svojim vernikom. Trudil se je za duhovno prenovo po župnijah svoje škofije, posebno še po drugem vatikanskem koncilu, ki se ga je v celoti udeležil in ki je tudi njemu samemu prinesel prerojenje.

V Mariboru je ustanovil Slomškovo dijaško semenišče in zgradil novo bogoslovje ter cerkev sv. Cirila in Metoda. Prevzel je izdajo celotnega svetega pisma v štirih knjigah in napisal spremno besedo (1959), sodeloval pa tudi pri ekumenski izdaji (1974).

Za rast edinosti med kristjani si je po zgledu škofa Slomška, ustanovitelja Bratovščine sv. Cirila in Metoda (1851),



posebej prizadeval. Postal je predsednik ekumenske komisije pri škofovski konferenci Jugoslavije in prispeval pomemben delež k ustvarjanju ekumenskega ozračja med kristjani v Sloveniji in Jugoslaviji. Leta 1974 so jugoslovanski katoliški škofje na njegov predlog izdali posebno ekumensko poslanico, ki spodbuja k prenovi in medkrščanski spravi. Istega leta je bil v Mariboru prvi ekumenski simpozij slovenske, hrvaške in srbske (pravoslavne) teološke

fakultete, kar predstavlja začetek teološkega dialoga med katoliško in pravoslavno Cerkvijo v Jugoslaviji.

Škof Držečnik je želel biti povezan z vsemi svojimi rojaki. Zato je rad obiskoval naše izseljence in zamejske Slovence, tako na Primorskem kot na Koroškem. Maševal in govoril je tudi na študijskih dnevih v Dragi na Tržaškem, vodil je marijanske slovesnosti na Opčinah, bil je na marsikateri prireditvi zamejskih Slovencev.

Nekoč smo imeli Slovenci večinoma tuje škofove, ki so našim prednikom v tujem jeziku oznanjali Kristusov evangelij. Le redke so bile izjeme. Zadnji čas, posebno od škofa Slomška naprej, pa stoje na čelu naše osrednje krajevne Cerkve domači škofje. Med njimi za-

vzema važno mesto mariborski škof dr. Maksimilijan Držečnik.

Njegov lik naj še dolgo sveti vsem ropakom in jih spodbuja k zvestobi do Kristusa in njegove Cerkve, pa tudi k zvestobi do materine besede, do lastnega naroda in vseh njegovih vrednot.

ANGEL KOSMAC

Dom bl. p. Leopolda Mandiča novo versko središče na Tržaškem

Povsod po naših mestih in vaseh opažamo, kako ljudje gradijo nove hiše ali po novih potrebah in okusih preurejajo starejše stavbe. Ponekod nastajajo celo nova naselja. In prav je tako, da se vse stalno prenavlja, čeprav dobro vemo, kako je vse novo povezano s težkimi žrtvami.

Le novih bogoslužnih prostorov vidimo bolj malo, ki bi bili res lepi in uporabni za pokoncilsko bogoslužje in da bi se božja družina dobro počutila v hiši svojega Očeta. Verni slovenski ljudje v zamejstvu pogrešamo zlasti v mestih in predmestjih svoja verska središča, ki bi v nas gojila versko zavest in vzgajala k duhovni rasti našega človeka ter nas povezovala v občestvo, brez katerega ni možno pravo krščansko življenje. Kajti če že zmoremo kulturne domove in športna igrišča, bi morali istočasno misliti tudi na naše duhovne arene, kjer bi se notranje poglabljali ter tekmovali v iskanju novih poti k Bogu in bližnjemu.

Po dolgih letih prizadevanj in priprav nastaja neko podobno središče v tržaškem Bregu, sredi industrijske cone, v kraju Domjo, ki je s svojimi strukturami že povsem vključen v mesto, na samem robu tržaške in dolinske občine. Do druge svetovne vojne je bil ta kraj le malo obljuden, deloma celo močvirnat in zato nezdrav. Saj je v preteklosti segalo morje vse do prvih gričev in vzpeti proti Krasu in je kraj slovel po svojih solinah. Prepletale so ga ceste, ki so prihajale iz Istre in one, ki so povezovala Trst z vasicami v Bregu. Danes je tukaj zastopana skoraj vsa tržaška industrija. Do deset tisoč delavcev prihaja in odhaja dnevno na svoja delovna mesta po tovarnah in delavnicah. Temu primerno služijo že določeni objekti in struktura: gostilne, hoteli, veleblagovnice. Močno se je pomnožilo tudi prebivalstvo in rastejo nova sta-

novanjska poslopja. Poleg dveh osnovnih šol, za slovenske in italijanske otroke, ima v kraju svoje prostore tudi nižja srednja šola. V gradnji so še drugi važni objekti: večja stavba za socialne službe, nov zdravstveni dom, otroške jasli ter menza za več sto ljudi. Mimo bo peljala tudi nova hitra cesta, ki bo povezovala industrijsko področje z avtocesto na Krasu. Skratka gre za kraj, kateremu se obeta velika bodočnost in h kateremu težijo že danes razna okoliška naselja. Ves ta zunanji napredek pa nujno terja neko duhovno središče, da bo tudi duh prisoten, kjer gospoduje tehnika. Sicer je človeško ravnotežje v nevarnosti še bolj kot v ekološkem merilu. Zal se tega vse premalo zavedamo.

NEKAJ O KRAJU IN LJUDEH

Naši ljudje so na tem področju še vedno zastopani v veliki večini, čeprav so se mnogi že odtujili, zlasti mladi, svoji zemlji, narodu in jeziku, pa tudi svoji veri. Cerkvena središča so razmeroma vsa zelo daleč: Dolina, Boljunec, Boršt, Mačkolje, Žavlje. Najbližje je Ricmanje in prav ta župnijska objema večji del tega področja, ki se tako naglo spreminja v izrazito industrijsko cono, čeprav je še vedno nekaj ljudi, ki z veseljem obdelujejo svoja polja in vinograde pa tudi še vrtove in razne površine za zelenjavo in cvetje. V bližnjem naselju Svetega Sergija je prav tako veliko naših ljudi, vendar so preveč raztreseni in premalo povezani med seboj, da bi mogli ustvariti neko skupnost. Poleg tega nimajo tam niti slovenske šole niti slovenske službe božje v domačem jeziku, kar bi odločilno prispevalo, da se razvijejo v versko občestvo.

Razvoj v Domju je šel nekoliko drugače, ker so naši ljudje živeli bolj strnjeno kljub razsežnosti tega kraja, ki se razteza vse od Pulj pod

Logom do novega naselja Frankovec ob dolinskem hribu pri Zavljah in ob reki Glinščici navzgor do Krmenke in Lakotišča. Vse do konca druge svetovne vojne so otroci povečini hodili v šolo v Ricmanje. Prva slovenska šola pri Domju je v povojnih letih začela delovati v skromnih prostorih gostilne »pri Pepci«. Tu je bil tudi nekak prvi »bogoslužni prostor«, če ga smemo tako imenovati, ker so tukaj otroci obiskovali prvi krščanski nauk in se pripravljali na zakramente. Ko je pozneje prišlo do gradnje nove osnovne šole, je ta postala edini prostor, kjer se je oblikovala in srečevala domača vaška skupnost. V takih okoliščinah se tudi verni ljudje pri Domju niso mogli razviti v versko občestvo drugače kot v šolskih prostorih, zlasti ko je od leta 1954 dalje tudi nedeljska božja služba dobila gostoljubje v tej šoli in je tega gostoljubja deležna, kljub vsem težavam, vse do danes.

Torej ena cela generacija je že šla skozi te »začasne« bogoslužne prostore, kar se baje ne dogaja niti v najbolj zapuščenih misijonskih pokrajinah. Seveda, mnogi se niso mogli nikdar sprijazniti s tako rešitvijo in so še naprej obiskovali božjo službo v svojih farnih cerkvah v okolici, čeprav so nekoliko odmaknjene od Domja. Spet drugi so za stalno prekinili z obiskom nedeljske maše. Nekateri so pa le ostali zvesti svoji novi skupnosti, ki se tako že skoraj 25 let zbira ob nedeljah in praznikih v veži osnovne šole. Med temi so mnogi šolski otroci pa tudi njih starši in drugi domačini. Naravno, da je po koncilskih določilih božja služba v domačem jeziku. Zato se je morala ločiti tudi po narodnosti in je danes dvojna božja služba: za slovenske in italijanske vernike, ki prav tako oblikujejo svoje versko občestvo pri Domju. V povojnih letih in pozneje se je namreč doselilo precej ljudi iz Istre in od drugod, ki so tu našli svoj dom in zaslužek. Njih otroci so pa pogosto šli skozi italijanske šole in tako ustvarili nov etnični pojav, ki še ni povsem jasen, ker se po mnogih družinah še vedno govori slovensko.

KRATKA ZGODOVINA NOVEGA DOMA

Možnosti, da bi pri Domju zgradili večji bogoslužni prostor je bilo v tem četrstoletju vendarle nekaj. Toda zamisel se ni mogla uresničiti, čeprav obstaja že od leta 1962 določen gradbeni načrt. Nekaj je temu botrovala bližnja industrijska cona, ki je postavila svoj »veto« na razna razpoložljiva zemljišča, ki so bila namenjena le industrijskim objektom. Marsikdaj pa so

novi cerkvi nasprotovali nekateri ljudje, ki se nikakor niso mogli sprijazniti z zahtevo, da tudi verniki imajo svoje pravice v družbi. Spet druge je zaskrbelo, da ne bi morda slovenski ljudje prišli do svojega verskega središča v preveliki bližini mesta. Župnijska skupnost v Ricmanjih si tudi ni mogla sama privoščiti gradnje podobnega objekta, ko je sama brez sredstev in je komaj dokončala gradnjo novega župnijskega (Baragovega) doma v Ricmanjih.

V te že skoraj nerešljive človeške račune je presenetljivo odločno posegla božja Previdnost, ki nam je sredi lanskega leta pokazala prej povsem nesluteno možnost. Zaprla se je dolgoletna Malalanova trgovina v neposredni bližini šole in tudi družina se je preselila drugam. Z veliko mero zaupanja in poguma je župnija kupila že obstoječo Malalanovo stavbo s stanovanjem vred in začela misliti na preureditev prostorov. Težave, ki so se kmalu pojavile, so se z dobro voljo odstranile in po dobrem letu so se začela obnovitvena dela, ki bodo kmalu kronana z uspehom. Povsem nove bodo ogrevalne naprave, ki bodo omogočile uporabo stavbe tudi v zimskih mesecih. Prostori v pritličju bodo služili prebivalstvu pri Domju in okolici kot bogoslužni prostor, vendar bodo lahko uporabni tudi za pouk mladine v krščanskem nauku ali za razne sestanke in srečanja. V gornjih prostorih bo večje stanovanje lahko služilo pastoralnim potrebam kraja. Seveda, je to še vednočasna rešitev, ker naraščajoče prebivalstvo pri Domju bo v bodočnosti potrebovalo večji bogoslužni prostor. Vendar se zdi, da je bila to trenutno še najboljša možna rešitev, ki bo omogočila verskemu občestvu pri Domju, da se še nadalje razvija in krepi ter postaja sol in kvas zgolj v tehniko in potrošništvo usmerjene okolice.

Mnogi so se medtem vprašali: kako se je mogla zamisel verskega središča pri Domju tako naglo uresničiti ob povsem prazni župnijski blagajni in nešteti težavah in nasprotovanjih? Odgovor je lahko samo eden: skrivnost božje Dobrote, ki je preseгла človeško slabost, in moč krščanske solidarnosti in velikodušnosti naših preprostih ljudi, tudi neznanih, ki so hoteli doprinesti svoj delež, potem ko so se prepričali o potrebi in koristnosti te naše verske ustanove. Seznam dobrotnikov sega že onkraj škofijskih in državnih meja.

ZAKAJ KAPELA P. LEOPOLDA ?

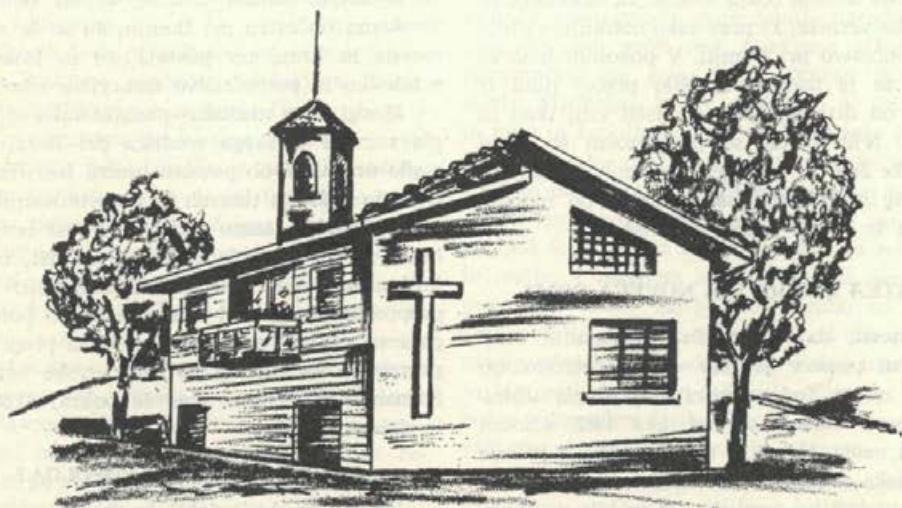
Vendar so levji delež imeli pri tej pobudi člani in članice Apostolstva sv. Cirila in Metoda

v Trstu. To pa je predvsem povezano z odločitvijo, da se novemu središču dá ekumenski značaj in postane po možnosti tudi sedež te Slomškove ustanove, ki ima v Trstu že več kot sto let stare korenine. Nekateri so celo mnenja, da so se ravno iz te Slomškove bratovščine sv. Cirila in Metoda razvile še druge verske in narodne ustanove v našem mestu, ki so nosile ime solunskih bratov in v polpretekli dobi toliko pripomogle k duhovni vzgoji našega življa v Trstu.

S tem v zvezi je prišlo tudi do poimenovanja tega središča v »Kapelo bl. p. Leopolda Mandiča«, modernega apostola duhovnega ekumenizma, ki naj bi še v našem času in prostoru pomagal ohranjati in krepiti duha edinstvi in miru. Kdo ne pozna tega novega velikana svetosti? Čeprav telesno majhen in na pol pohabljen se je povzpел v same višine notranje zgrajenega moža, ki je skoraj pol stoletja vse svoje moči, tudi po 10 in 15 ur na dan, posvetil čudovitemu apostolatu spreobrnjenja in posvečenja človeških src v zakramentu sprave. S to svojo življenjsko daritvijo pa je hotel dati tudi svoj dragoceni prispevek edinstvi med kristjani, zlasti med Zahodom in Vzhodom. Doma je bil namreč iz Hercegnovega, na skrajnem delu Dalmacije, ob Boki Kotorski, ki je danes vključena v Črno goro. Ohranil je v sebi vročo slovansko kri z našega juga. Zato ni mogel pozabiti rojstnega kraja in ljudi pa tudi ne razcepljenosti naših južnih bratov med katoliško in pravoslavno Cerkev, ki se je včasih stopnje-

vala v odprto nerazporejenost za vsako obliko sožitja in sodelovanja. To bolečino je nesel s seboj v Italijo in zaman skušal najti pot nazaj v domovino. Le za kratko dobo je živel v Zadru, Reki in Koprju. Potoval je mimo Trsta, kjer je imel brata in druge sorodnike. Vendar mu ni bilo dano, da bi za več časa okušal blaženost domačega okolja. Kljub temu je ostal zvest svojemu rodu in besede »kri ni voda« niso bile zanj le obrabljena fraza, ampak stvarnost, ki se ji ni izneveril niti takrat, ko je moral v izgnanstvo v južno Italijo med prvo svetovno vojno, da je ohranil staro državljanstvo in z njim pravico do povratka domov. In ko je spoznal božjo voljo, da se mu ta želja ne bo nikoli spolnila, je junaško sprejel svoje življenjsko poslanstvo v spovednici v Padovi, češ »spovednica je moj Vzhod«, in nadaljeval svojo žrtev in daritev za edinstvo med brati. To svojo odločitev je celo povezal s slovesno zaobljubo, ki jo je redno obnavljal skozi 50 let. Tako je njegov duh neprestano plaval nad Vzhodom in dan za dnem v tihi žrtvi tkal mavrico edinstvi, ki se je tako nepričakovano pojavila na obzorju Cerkve po drugem vaticanskem koncilu.

Tega moža smo torej izbrali za svojega vzornika in zavetnika. Saj to tudi zasluži. Slovanski ljudje smo še posebej občutljivi za vprašanja edinstvi, saj čutimo še od Slomškovih časov dalje, da nam je nakazano, kakor narodu in manjšini, skoraj zgodovinsko poslanstvo, da



Načrt za kapelo bl. p. Leopolda Mandiča v Domju pri Dolini

bi zgradili most med Vzhodom in Zahodom, ko nas je že božja Previdnost postavila na stičišče dveh svetov, katera moramo oplajati s pristno človeško in krščansko kulturo. To poslanstvo pa bo obenem tudi naše ljudstvo duhovno bogatilo in našemu malemu narodu zagotavljalo trajen obstoj, čeprav se po zemljepisni in zgodovinski nujnosti nahaja sredi sosedov-velikanov,

ki se bolj malo zavedajo pomembnosti malih narodov in manjšin.

Naj bi torej naš novi dom bl. p. Leopolda Mandića, ki ga hočemo zgraditi in oblikovati s skupnimi močmi, doprinesel svoj delež k temu nenehnemu iskanju Dobrega in Lepega v nas in okrog nas ter h gradnji edinosti med nami in v svetu.

STANKO ZORKO

Tržaško-goriško romanje po Jugoslaviji

Za leto 1978 smo se tržaški duhovniki v soglasju z goriškimi odločili za romanje in potovanje po Jugoslaviji. Tehnično organizacijo romanja smo zaupali tržaški agenciji »Aurora«, ki je svojo nalogo odlično izvedla. Za romanje smo izbrali čas ob koncu junija, ker se je letos šolsko leto zaključilo nekoliko bolj zgodaj, pa tudi usluge po hotelih so v tem mesecu nižje kot v juliju.

Odziv je bil zelo dober. V kratkem času smo napolnili razpoložljive prostore v petih avtobusih (240 oseb). Napolnili bi gotovo še dva avtobusa, a nismo imeli zagotovljenih prostorov po hotelih. Med priglasiženimi romanji jih je bilo največ s Katinare, Doline in Boljunca. Od drugih so bile manjše skupine.

Na pot smo šli v ponedeljek 26. junija zgodaj zjutraj. Ceste so bile precej prazne, zato je vožnja potekala po predvidevanju. Za kosilo smo bili že v Zadru, ki smo si ga prej na hitro ogledali. Zadar je med zadnjo vojno doživel številna bombardiranja. V zgodovinskem delu mesta se ti sledovi še vedno poznajo, a zraven starega mesta se razvija moderno novo mesto.

Po kosilu nas je pot vodila dalje ob Jadranu do Sibenika, kjer smo imeli v stolnici svojo prvo romarsko mašo. Mesto je bilo sredi praznovanja »Tedna otroka«. Od povsod so prišle umetniške skupine, da bi sodelovale, zato je bilo po ulicah zelo živahno. Mi smo morali dalje in proti večeru smo dospeli v veliko turistično naselje pred Trogirom »Medena«. Hotel ima 740 sob. Poskrbljeno je za vse, kar si današnji turist želi. Hotel je tako velik in razsežen, da smo se zvečer v njem kar težko znašli.

Drugo jutro pa nas je čakalo presenečenje: rahlo je deževalo in potem z majhnimi presledki dva dni. Po zajtrku smo se odpeljali v Solin, glavni cilj našega romanja. V Solinu je namreč

najstarejša hrvaška Marijina cerkev, ki jo je dala zgraditi pred tisoč leti kraljica Jelena. V Solinu so vidne razvaline starega rimskega mesta Salona, ki je bilo glavno mesto v Dalmaciji, sedež rimske uprave. V Solinu se je rodil cesar Dioklecijan, ki je ob morju zgradil veliko palačo, ki je v glavnem ohranjena še danes sredi Splita.

V Solinu nas je tamkajšnji župnik izredno prijazno sprejel. Po sveti maši nam je kar v cerkvi pokazal dokumentarni film o velikih slo-



Katoliška stolnica v Sarajevu

vesnostih, ki so bile dve leti prej v Solinu ravno v spomin na 1300-letnico pokristjanjenja Hrvatov. Razložil nam je tudi zgodovinski pomen nekdanje Salone. Solin je danes skoraj predmestje Splita.

Popoldanski ogled Splita je motil dež. Stolnica v Splitu je umetniško delo, vendar majhna. V 7. stoletju so namreč Dioklecijanovo grobnico (mazolej) spremenili v stolnico. Nas je čakala dolga pot do Sarajeva, zato smo se v Splitu mudili le kratek čas. Od Splita do Metkoviča je morda najlepši del Dalmacije. Golo kamenje se umakne lepim vrtovom, oljčnim nasadom in vinogradom. Pri Metkoviću se Neretva izliva v Jadransko morje, mi pa smo ob njej zavili proti Mostarju, glavnemu mestu Hercegovine. V Mostarju smo imeli kratek počitek. Mesto bi zaslužilo, da bi mu posvetili več pozornosti, a naš cilj je bil Sarajevo in tako smo hiteli naprej.

V Sarajevu smo se nastanili v skoraj novem modernem hotelu »Bristol«. Menda ima dvanajst nadstropij. Oskrba je bila dobra. Naslednje jutro smo si privoščili daljši počitek. Šele ob 10. uri smo imeli sv. mašo v stolnici. Nato smo si ogledovali mesto. Večina prebivalstva je muslimanske vere. V mestu je okoli 80 muslimanskih mošej (molilnic) z značilnimi minareti. Nekatere so zelo znamenite. Tudi popoldan smo imeli na razpolago za ogled mesta in za nakup spominčkov.

Skoraj vsi udeleženci našega romanja so se najbolj zanimali za kraj, kjer je bil izvršen atentat na avstrijskega prestolonaslednika Ferdinanda in njegovo ženo Zofijo. Nenavaden vtis naredi, biti na kraju, ki je povzročil prvo svetovno vojno z vsemi strahotami in spremembami. Sarajevo je danes veliko upravno, kulturno in gospodarsko središče Bosne. Turiste seveda predvsem zanima staro mesto z bazarjem, kjer so številni sledovi turške preteklosti.

V četrtek zjutraj smo imeli skupno sveto mašo v dobro oskrbovani cerkvi sv. Jožefa. Bil je ravno praznik sv. Petra in Pavla, ki je v Jugoslaviji cerkveno zapovedan. Kar precej ljudi se je zbiralo k praznični maši. Vreme se je končno zboljšalo.

Odpeležali smo se proti Banjaluki. Spotoma smo ste ustavili v mestu Travnik, kjer se je rodil veliki hrvaški pisatelj Ivo Andrić. Na vsej poti smo se tu najbolj srečali z orientalskim življenjem. Kosilo smo imeli v mestu Jajce, kjer so bili med zadnjo vojno postavljeni temelji nove Jugoslavije. Proti večeru smo prišli v Banjaluko

in se nastanili v hotelu »Bosna«, ki je bil zgrajen po zadnjem potresu, ki je razdejal mesto.

Mesto obnavljajo velikopotezno. Ulice so široke, stavbe dobro zgrajene. Zvečer so se sprehajale po mestu množice mladih ljudi. Pravzaprav, sprehajala so se samo dekleta, ob strani pa so stali fantje v špalirju in jih opazovali. Ko smo hodili po ulicah, smo spoznali, da kar ne spadamo med te mlade ljudi.

Prišel je zadnji dan našega potovanja, petek 30. junija. Čakala nas je dolga pot do Trsta. Sprva smo se vozili po rodovitni savski ravnini. Pred Zagrebom smo zavili proti severu v Hrvaško Zagorje do Marije Bistrice, ki je najbolj obiskana Marijina božja pot na Hrvaškem. Tudi iz Slovenije radi prihajajo romarji. Lani je obiskalo svetišče 40 romarskih skupin iz Slovenije. Največja udeležba je ob sobotah in nedeljah in ob Marijinih praznikih. Krajevna uprava se pripravljala, da bo zgradila velik hotel, da bo na voljo romarjem in turistom.

V bližini Marije Bistrice je Stubica, rojstni kraj Matija Gubca, voditelja neuspelega kmečkega upora.

Po kosilu smo hiteli proti domu. V Ljubljani smo imeli v hotelu Union zadnjo skupno večerjo. Upali smo, da bomo sorazmerno zgodaj doma, a je prišlo do nepričakovanega zastoja na mejnem bloku pri Fernetičih. Sklepali smo, da moramo tudi mi občutiti posledice zadnjih tržaških volitev, pri katerih se je uveljavila Tržaška lista.

Na letošnjem skupnem romanju smo si ogledali velik del Jugoslavije, kar nas je vsekakor obogatilo. Morda je bilo pravega romanja premalo. Priložnost za spoved so imeli romarji samo pri Mariji Bistrici. Sodelovanje pri skupnih mašah je bilo občuteno. Pot za petdnevno potovanje je bila predolga. Morali bi se omejiti ali podaljšati potovanje še za en dan. Naj bo to skušnja za prihodnje skupno romanje.

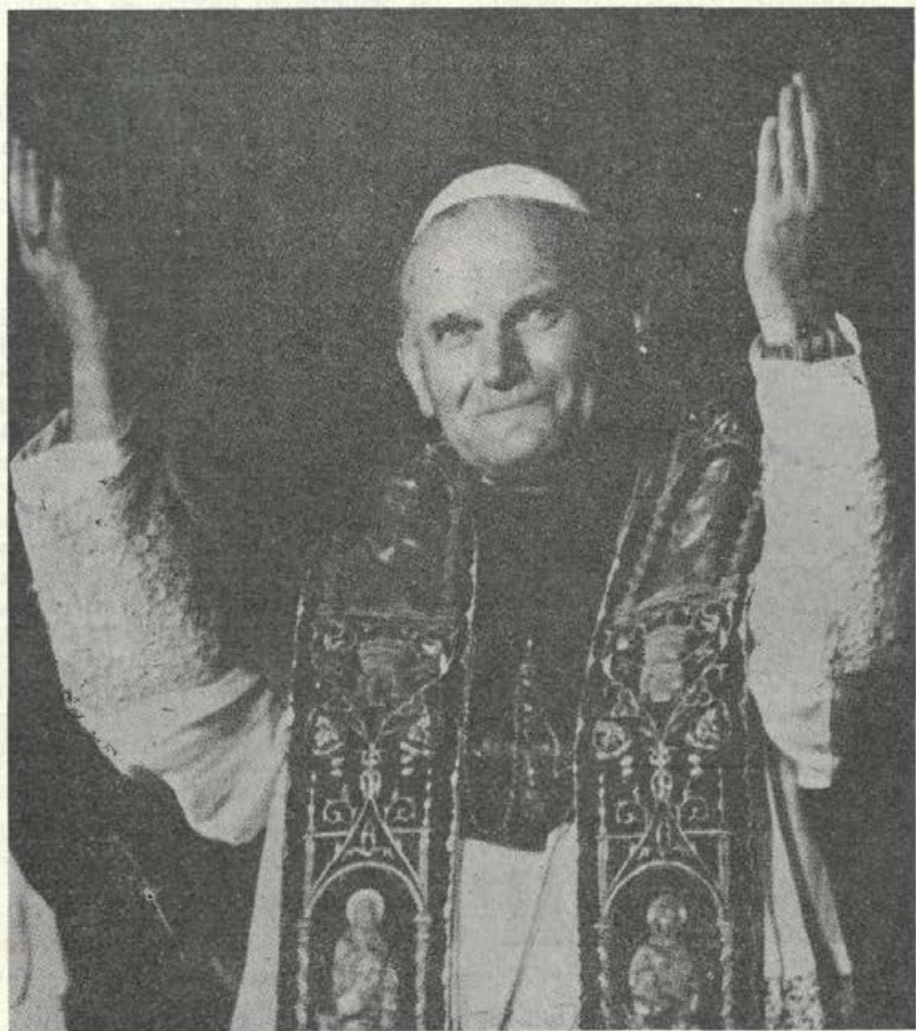
ALBERT MIKLAVEC

CVETОВИ

*V slehernem utripu
na vejah cvetje se odpre:
v tem skrivnostnem hipu
šume gozdovi do gore.*

*V slehernem utripu
se v meni misli prebude:
v tem skrivnostnem hipu
drhti mi duša in srce.*

Sveti oče Janez Pavel II.



Prvi papež iz slovanskega sveta Janez Pavel II., nekdanji krakovski metropolit in kardinal Karol Wojtyła se je rodil 18. maja 1920 v delavski družini v mestu Wadowice blizu Krakova. Leta 1946 je bil posvečen v duhovnika. Papež Pij XII. ga je leta 1958 imenoval za pomožnega škofa v Krakovu. Leta 1964 pa postane redni krakovski nadškof, tri leta nato pa kardinal. Na konklavu 16. oktobra 1978 so ga kardinali izbrali za papeža. Njihova pogumna odločitev pomeni velik dogodek ne samo na cerkvenem področju, marveč tudi na zgodovinskem, političnem in mednarodnem. Tako je bil po 456 letih izvoljen za papeža prvi neitalijan in v zgodovini katoliške Cerkve prvi Slovan.

130-letnica ustanovitve svetokriške župnije

Na Štefanovo 1977 so svetokriški župljani obhajali 130-letnico ustanovitve svoje župnije z lepo uspelim koncertom božičnih pesmi v župnijski cerkvi ob štirih popoldne. Na njem so sodelovali doberdobski cerkveni mešani zbor ter domači mešani, ženski in otroški zbor. Med koncertom je župnik Jože Kuncič odprl župnijsko kroniko in iz nje prebral sledeče:

Pred letom 1847 je bila naša župnija openska kaplanija. Oskrbovali so jo openski kaplani, med njimi tudi naš sovaščan Kristjan Sirk. On je dal napraviti dve spovednici pod korom in oba stranska oltarja, oltar Matere božje in oltar sv. apostolov Petra in Pavla. Pokopan je bil na našem pokopališču. Na grobu ima originalen spomenik s temle napisom: »Tukaj pozijvajo kosti od ranziga gospuda Krista Sirk kateri je biu rojen o Stefana nu Urshe Sirk letu 1784. Tukaj Krishu je biu L 30 Mer je L 1847. Tu so storli 3 bratje Sirk.«

Naša župna cerkev, ki je posvečena Najdenju sv. križa, je bila zgrajena okrog leta 1500. Sprva je bila manjša

od sedanje in ločena od zvonika. Posvetil jo je tržaški škof Rinaldo Scarlucchio (Skarlič) leta 1628. V letih 1766-1770 pa je bila podaljšana, razširjena in zvišana ter je dobila sedanjo obliko. Posvetil jo je tržaški škof Anton Leonardis leta 1823.

Sele leta 1847 je naša vas postala samostojna župnija. Prvi župnik je bil Valentin Orel: od 1847 do 1878, to je 31 let. Drugi župnik je bil Anton Kjuder, tretji Ivan Grubiša, četrti Ferdinand Jonke, peti Andrej Furlan od 1906 do 1943 (37 let). Doma je bil od Sv. Ivana v Trstu. Sesti župnik je bil lazarist dr. Jožef Gracar, od 1944 do 1960. Sedanji župnik Jože Kuncič pa je v Sv. Križu od 1960.

Sv. misijon se je vršil v tej župniji večkrat, prvič med božičem in novim letom 1899 pod župnikom Ivanom Grubišo. V tistih dneh so vsi župljani z redkimi izjemami prejeli sv. zakramente. Drugi misijon je bil leta 1908 pod župnikom Furlanom. Med tem misijonom, ki se je končal s krasno zahvalno evharistično procesijo, ni prejelo



Župnijska cerkev v Sv. Križu pri Trstu

sv. zakramentov kakih sto delavcev socialistov. Tretji misijon je bil leta 1911, četrty pa 1922, oba pod župnikom Andrejem Furlanom. Ta misijon je bil na veliki teden. Moral bi se bil vršiti januarja, pa so ga morali odložiti zaradi občinskih volitev in zaradi nameranih fašističnih napadov. Udeležba je bila velika. Mnogi možje in fantje pa se žal niso udeležili misijona. Nekateri so bili brezverni, drugi mlačni in spet drugi so se bali hudobnih jezikov. Na veliko soboto so imeli veliko in zelo lepo procesijo. Šli so prvokrat po veliki cesti okoli kala v cerkev. Sklep misijona je bil na velikonočni ponedeljek. V načrtu je bila sklepna procesija. Iz okoliških vasi je prišlo zelo veliko ljudi. Pa so neki domači fašisti začeli nagajati. Nastal je nemir v vasi in nekaj vaščanov so zaprli. Vsa vas, zlasti žene, so zahtevale, naj jih izpustijo. Po posredovanju domačega župnika, župnika iz nabrežina Vodopivca in kateheta Škabarja so bili izpuščeni. Šele okrog 17. ure se je nato vršil sklep misijona v cerkvi. Od tistega dne naprej je bil nekaj mesecev mir pred fašisti.

Leta 1922 pred praznikom Vseh svetih so fašisti dali župniku Andreju Furlanu zaradi slovenskih pridig in slovenskega petja piti pol litra ricinovega olja.

Cerkev sv. Roka je bila zgrajena leta 1646. Pozneje je bila več let shramba za cerkvene predmete, tudi za slamo, les itd. Leta 1894 je bila obnovljena. Istega leta meseca avgusta jo je blagoslovil tržaški kanonik Ivan Buttignoni. Po blagoslovu se je vršila zelo dolga in prekrasna procesija. Vaščani so za to priložnost postavili 12 slavolokov. Tujcev je bilo tisti dan v naši vasi okrog 10.000. Leto pozneje so obnovili procesijo in jo fotografirali. Skoraj vsaka hiša ima fotografije te procesije. Tretja procesija je bila avgusta 1904 ob 50-letnici proglašenja brezmadežnega spočetja Marijinega. Četrta procesija je bila v maju 1908 ob 50-letnici prikazovanja lurške Matere božje. Kip so nosili možje, ker se dekleta niso hotela vzdržati plesa niti en mesec pred

procesijo. Te procesije se je udeležilo, poleg domačinov in mnogih okoličanov, tudi 500 članic tržaške deklinške Marijine družbe.

Leta 1907 je bila ustanovljena Bratovščina Jezusovega Srca. 13. oktobra istega leta so imeli zadostilno uro čiščenja zaradi glasnega preklinjevalskega petja, katerega je zagrešil neki mladenič. Ob 12. uri je v ta namen zvonilo četrty ure.

Leta 1912 je bila po štiriletnem prizadevanju ustanovljena deklinška Marijina družba. Sprejetih je bilo 12 deklet. Najstarejša je imela 17 let. Ta je postala tudi prednica. Pozneje je bilo sprejetih še 14 deklet. Nekatere med temi so bile vzorne in so vztrajale v družbi do poroke.

30. novembra 1923 so obhajali stoletnico posvečenja cerkve. Na obhajanje te obletnice so se pripravili s tridnevnicco. Slovesno pritrkavanje se je pričelo že 29. novembra opoldne. Poseben odbor pod vodstvom prof. Alberta Sirka je poskrbel za okrašenje cerkve. Domačini in okoličani so občudovali okusno okrašeno cerkev. Pri sklepnih maši je bila cerkev tako nabito polna kot še nikoli. Svetih obhajil je bilo 600.

Leta 1926 so bile duhovne vaje za može in fante. Vodil jih je lazarist Andrej Tumpej. Trajale so štiri dni. Govori so bili ob osmih zvečer. Udeleževalo se jih je vsak večer od 150 do 200 mož in fantov. Pri skupnem obhajilu na oljčno nedeljo je bilo 240 moških. Isto leto so slovesno obhajali tudi 1600-letnico najdenja sv. križa.

Zadnja lurška slavnost se je vršila konec prve svetovne vojne. Ta je glede vzornega reda prekosila vse prejšnje. Najbolj so se potrudila dekleta pod vodstvom Josipine Sedmak. Napravila so sedem slavolokov. Obe cerkvi so okrasile z venci. Krona slavnosti je bila procesija, ki je ostala vsem udeležencem neizbrisno v spominu.

Leta 1933 se je vršila v naši župniji izredna slavnost v čast Srcu Jezusovemu. Nekaj dni prej so bili v cerkvi vsak dan govori o Srcu Jezusovem. Spoved je opravilo nad 500 župljanov. Obhajil

je bilo 900. Ganljivo je bilo skupno obhajilo mož in fantov v noči med petkom in soboto. Po uri češčenja s štirimi govori je bila ob pol eni po polnoči sveta maša z orglami in petjem. Izredno lepo je uspela sklepna procesija v nedeljo popoldne. Ob štirih je bila ura češčenja, ob petih pa procesija s kipom Srca Jezusovega. Procesijo je vodil sam škof Fogar, ki je ob koncu imel navdušen govor na prostem, stoje ob vodnjaku med pokopališčem in cerkvijo. Oltar je bil postavljen istotam. Udeležba je bila ogromna. Ves prostor pred gostilno pri Bernardi in pred gostilno pri Splacnih je bil poln. Pravijo, da je bilo tisto popoldne v Sv. Križu več kot 4.000 tujcev. Vsa pot, koder je šla procesija, je bila okrašena z mlaji, s cveticami, preprogami in slavoloki. Teh je bilo 7.

V nedeljo 4. julija 1943 je msgr. Andrej Furlan obhajal tu svojo zlato mašo. Kmalu potem se je poslovil od te župnije in se preselil v Planino h grofu Windischgrätzu, umrl pa je v Dolnjem Logatcu.

17. oktobra istega leta je bil imenovan za upravitelja te župnije lazarist dr. Jožef Gracar. On je leta 1954 zapisal v župnijsko kroniko: »Danes smo imeli procesijo s kipom Matere božje. Že dolgo ni bilo tako velike in lepe procesije, kot je današnja. Ogromno vencev in simbolov. Veliko narodnih

noš. Kar 24 deklet v belih oblekah je nosilo kip Matere božje. Ob njih je stopalo v narodnih nošah 8 žena, ki so nosile kip Matere božje pri prvi procesiji leta 1894.«

Leta 1958 piše isti župnik: »V soboto 22. marca se je pričel Marijin misijon. Udeležba je bila zelo velika. Posebno stanovski govori so bili zelo obiskani. Govorov, ki so bili namenjeni moškim, se je udeleževalo 100 mož in fantov.«

Pok. dr. Jožef Gracar je odprl med zadnjo vojno v župnišču prvo slovensko šolo. Leta 1945 je rešil našo vas pred uničenjem. Nemci so jo namreč sklenili zažgati zaradi rdeče zastave, ki je visela na kostanju pred gostilno za cerkvijo. Po posredovanju dr. Gracarja in domačina Mirka Dovšaka so zlobno namero opustili.

* * *

Ko je župnik zaprl župnijsko kroniko, sta oba mešana pevska zbora zapela Valentičev V zakramentu vse sladkosti. Nato je škofov vikar dr. Lojze Škerl podelil blagoslov z Najsvetejšim. Na koncu je vsa cerkev zapela vedno lepo Gruberjevo Sveta noč, nakar so se udeleženci razšli na svoje domove z željo, da bi mogli tudi prihodnje leto prisostvovati tako lepemu ali še lepšemu koncertu božičnih pesmi v domači cerkvi.



Hrvaško narodno svetišče
Marija Bistrica

Dejavnost duhovnikov v Slovenski Benečiji

V zadnjih letih so predvsem trije zgodovinski dogodki osvetlili dejavnost slovenskih duhovnikov za svoje ljudstvo v Slovenski Benečiji. Ti dogodki, ki so med seboj tesno povezani, se razpletajo od junija 1975 do maja 1978. Najprej je bilo škofijsko zborovanje duhovnikov videmske nadškofije, nato zborovanje videmskih kristjanov in končno pokrajinska konferenca o manjšinah. Ti trije dogodki so dali pobudo za večje zanimanje in spoznavanje slovensko-beneških razmer, jezika, dežele in zgodovine.

SKOFIJSKO ZBOROVANJE DUHOVNIKOV

Videmski nadškof Alfredo Battisti je sam dal pobudo za prvo škofijsko zborovanje duhovnikov, ki je bilo junija 1975 v Vidmu. Nadškof je želel slišati mnenja in nasvete za učinkovito pastoralno dejavnost in za reševanje najnujnejših problemov. Med temi je bilo najvažnejše vprašanje pastoralnih con. Tu je bila dana priložnost, da so spregovorili beneško-slovenski duhovniki, zlasti iz špeterskega dekanata, kjer so pogoji za skupno delovanje zaradi istih pastoralnih problemov, zgodovinske preteklosti in slovenskega jezika.

Veliko prizadevanje slovenskih duhovnikov je bilo, da so se enotno predstavili vsej škofijski duhovščini in prvič in odkrito spregovorili o pravi zgodovini Slovenske Benečije, o pomanjkljivostih najvišjih odgovornih predstavnikov krajevne Cerkve in o novih perspektivah in pobudah za bodočnost. Po krajšem sestanku so duhovniki sprejeli celotno besedilo, potem ko so vnesli nekatere potrebne popravke, da se razodene vsa kruta resničnost preteklih dejanj in velika grmada nerešenih problemov. Vsi slovenski duhovniki so podpisali ta dokument.

Branje dokumenta je povzročilo pravo eksplozijo. Slovenski duhovniki so brez vsake retorike povabili krajevno Cerkev, naj pregleda svoj dejanski položaj in naj se resnično spreobrne. Dokument je imel predvsem verski značaj, čeprav je pod verskim vidikom obravnaval tudi politično vprašanje, zato je izzval presenečenje kot tudi val odobravanja, kritike, ogorčenja in protestov. Najvidnejši uspeh tega škofijskega srečanja je bilo najprej uradno priznanje slovenskega jezika pri bogoslužju (25. marca 1976), ki ga je



Videmski nadškof Alfredo Battisti

dal videmski nadškof, nato pa znani govor nadškofa Alfreda Battistija ob Dnevu emigranta v Čedadu (9. januarja 1977).

ZBOROVANJE VIDEMSKIH KRISTJANOV

Drugi zgodovinski dogodek, prav tako pomemben za beneške Slovence, je bil govor dr. Ferrucia Clavore na zborovanju videmskih kristjanov junija 1977. Njegov govor je imel velik odmev v javnosti, ker ni bil poseg samo s strani duhovnikov, marveč sad skupnega dela in prizadevnosti laikov in duhovnikov.

Dr. Clavore je pred več ko tisoč delegati iz raznih dekanij in župnij podal doslej najbolj izčrpen pregled sociološko-verskega stanja v Benečiji. Njegova analiza je bila tako ostra, da so nekateri predstavniki ogorčeno izpovedali svojo protislovensko ost.

Naj omenim, da je bil pred tem dogodkom skoro začetek »kriminalke«. Organizatorji in svet Zborovanja videmskih kristjanov je poveril dr. Clavori nalogo, da pripravi poročilo o zapostavljenih predelih škofije, zlasti z ozirom na Slo-

Ob cvetlici

*Sredi divjih trat prelesten čar cvetlice
— spomin na izgubljeni raj nekdanji,
od tam izrut in vržen v hrup vsakdanji —
pritegnil nase moje je zenice.*

*Kako da utrgal slastno jaz je ne bi?
Vsak gib srca me k temu sili, vleče,
občutil radost bom in žarek sreče,
ko ti se mi nasmehneš: dam jo tebi.*

*Ce ne, lepota njena napolnila
bo vso praznoto moje tihe sobe;
nekdo bo vstopil vanjo poln tegobe:
za hip bo težko mu srce ublažila.*

*Morda pa denem sredi jo oltarja.
Plahó bo večna lučka tam svetila
in ona bo pobožno te molila
kot zvezdnato nebo in zlata zarja.*

*Zdaj utrgam te, odnesem te, cvetlica.
Pa oglasi se misel plemenita,
molče mi sončna stvar glasno očita:
»Ne ugasi, človek, mi rasti in lica!*

*Najlepše tu bom Stvarnika častila.
Oh, pusti me! Ta mah in vlaga, glina
in grmi — to je moja domovina,
naj tukaj umrjem, kjer sem se rodila.«*

*Uslišal prošnjo sem in zadoščenje
globoko me je vsega spreletelo,
mi dušo ustvarilo do dna veselo
je lepe božje stvarce počeščenje.*

vensko Benečijo in nadiške doline. Proti temu načrtu so se uprli že takoj v začetku tisti, ki so prepričani, da je Benečija prva italijanska dežela na lestvici blagostanja in socialnega napredka. Govorniku so celo nekaj minut pred nastopom skušali prepričati govor; ker pa niso uspeli, so divjali s protesti in grožnjami tako govorniku kot tudi avtorju tega poročila.

Uspeh tega pogumnega in odkritega govora je bila poživitev medžupnijskega glasila »Dom«. Prej je namreč izhajal občasno, sedaj pa redno vsak mesec ob podpori in zavestnem sodelovanju duhovnikov in laikov.

Pri tej konferenci, ki jo je maja 1978 pripravila videmska pokrajina, so aktivno sodelovali tudi slovenski duhovniki. Ponovno so dvignili svoj glas na tako pomembnem zborovanju v obrambo krščanskih vrednot, ki so tesno povezane s človeško osebo, s človeškim dostojanstvom vse do narodnega jezika in neodtujljivih pravic. Za to priložnost so objavili tudi brošuro, v kateri analizirajo vse pomembne dogodke zadnjih let z ozirom na problematiko Slovenske Benečije.

Sadovi te konference niso še dozoreli, toda jih ne čakamo križem rok, ker se zavedamo, da je čas proti nam. Kajti če ne vzbudimo zanimanja, zavesti in globokega čutenja za ta vprašanja pri naših ljudeh, je nevarnost, da bomo samo »glas vpjočega v puščavi«. Zaradi tega slovenski duhovniki želijo izkoristiti vsako priložnost, da bi pomagali svoje ljudstvo dvigniti iz kulturne osamelosti in zapuščenosti ter mu vliti poguma za skupne nastope in srečanja. Največjo podporo pa dobiva naše ljudstvo s strani tistih, ki z dostojanstvom in ponosom doživljajo svojo etnično identiteto in pripadnost. Zato pa tako dejavno in z veseljem sodelujemo pri vsakoletnem prazniku na Kamenici. To vsakoletno srečanje pripadnikov različnih narodov, ki živijo v neposredni bližini, bi moralo spodbuditi in utrditi naše ljudstvo v iskanju svoje narodne identitete in ljubezni do svojega jezika.

Dejavnost slovenskih duhovnikov v Slovenski Benečiji je predvsem osredotočena na pastoralno področje, toda ne more prezreti osnovnih pravic vsake človeške osebe v boju za enakopravnost, priznanje in spoštovanje človekovega dostojanstva, njegovega jezika, zgodovine in kulture.

ALBERT MIKLAVEC

MOJE ŽIVLJENJE

*V meni
je zemlja
postala nebo
in nebes
se spaja
z goro...*

*V meni
je misel
postala beseda
in duša
se spaja
z zemljo.*

Koroški kulturni jubileji

Koroški Slovenci so v letu 1978 kar zapovrstjo obhajali kulturne jubileje. Bile so to povečini sedemdesetletnice. To pomeni, da se je pred sedemdesetimi leti pri nas zgodilo nekaj, kar je vredno, da se spomnimo s svečanostmi in vsaj skromnim ponosom. Da je vzbrstela tedaj mladika, čvrsta in krepka dovolj, da je vzdržala vse viharje teh dolgih let in vse nakane nasprotnikov ter se slej ko prej veseli svoje biti in svoje rasti. Prišla je tedaj med nas kulturna pomlad in prinesla mladja in cvetja še in še: v vseh slovenskih farah so se rodila izobraževalna društva, ki jih je leta 1908 Slovenska krščansko socialna zveza združila v močno, ponosno skupnost. Po njih se je prebujeno ljudstvo zavedalo lastnih kulturnih vrednot in lepote svoje slovenske gorice ter močno začutilo potrebo po zavestni gojitvi teh svojih zakladov.

Temu dogodku sta veljali veliki kulturni manifestaciji osrednjih kulturnih organizacij, Krščanske kulturne zveze v Domu glasbe ter Slovenske prosvetne zveze v Mestnem gledališču v Celovcu. Na obeh je bilo ljudstva toliko, da je primanjkovalo prostora. Obe prireditvi sta bili glasbenega značaja, nastopali so izključno domači zbori in godbeni ansambli.

Nekatera društva so praznovala celo že petinsedemdesetletni jubilej svoje ustanovitve in so pri tej priložnosti lahko pokazala na bogato žetev svoje vztrajne kulturne dejavnosti. Vsako izmed njih pa se je moralo z grenkobo spomniti tudi težkih let in bolečin primerov oviranja in preganjanja po nestrpnejših iz večinomoma janičarskih vrst narodnih nasprotnikov.

Med sedemdesetletnimi jubilarji je bila tudi Narodna šola v Št. Petru pri Št. Jakobu v Rožu. V nedeljo, 25. junija, se je s posrečeno razstavo raznih izdelkov enoletne in triletno strokovne šole za ženske poklice ter s kulturno prireditvijo spomnila svoje ustanovit-

ve. Kljub deževnemu vremenu je bila prostorna dvorana mnogo premajhna za množico njenih prijateljev.

Ob tej priložnosti je treba poudariti, da je bila šentpeterska Narodna šola ustanovljena in zgrajena po zgledu za dvanajst let starejše Narodne šole v Št. Rupertu pri Velikovcu. Le-ta je torej pred dvema letoma obhajala svojo osemdesetletnico. Njen pobudnik je bil šentrupertski župnik Kesnar, realizator zamisli pa njegov naslednik Franc Treiber.

Tudi šentpeterska Narodna šola je delo krajevnega župnika Mateja Ražuna. Njemu je veljal na jubilejni prireditvi še posebno hvaležen spomin. Kajti on je za to svojo ustanovo žrtvoval vse, kar je imel in kar je bil, do popolne finančne, fizične in duševne izčrpanosti. Z geslom »Pomagajmo si sami!« je razgibal slovenske rodoljube doma in po svetu. Z žilavo vztrajnostjo je ostal zvest svojemu sklepu tudi tedaj, ko se je zdelo, da ne gre več naprej. V najhujši sili mu je z velikodušno podporo priskočila na pomoč Mohorjeva družba v Celovcu in po njenem zgledu se je oglasil še marsikak nesebičen dobrotnik.

Nemškonalni nasprotniki so besneli ter v svojih listih sumničali župnika protidržavnih mahinacij. Moral je leta 1916 celo za tri leta v zapor in vrhu vsega še v temnico. Tedaj se je začela pri njem živčna bolezen, ki ga je potem mučila do smrti leta 1943.

Na obeh naših Narodnih šolah od vsega začetka delujejo slovenske šolske sestre kot vzgojiteljice in učiteljice. Privzgojile so koroškim Slovencem že mnogo versko in narodno trdnih in zavednih žena, mater in gospodinj, ki so bile do danes najzanesljivejše nositeljice, varuhinje in posredovalke verskih in narodnih dobrin poznejšim rodovom. Šolske sestre so nam nenadomestljiv dejavnik v tričetrstoletni zgodovini naše verske in narodne kulture. Brez njih

bi verjetno ne bilo več ne šentrupertske ne šentpeterske Narodne šole kot drevesnic narodno in versko trdnega rodu, ki je odprt pozitivnim dosežkom sodobnosti, hkrati pa z iskreno ljubeznijo zvest pododovanim duhovnim vrednotam in izročilom.

Prav ob omenjenih jubilejih se je izkazalo, da koroški Slovenci še niso klonili pod silnim pritiskom vsestranskih sprememb v deželi, spričo katerih je treba vedno več samozavestne odločnosti za priznavanje k temu, kar je bilo drago in sveto našim prednikom.

A. B.

Slovenci potrdili slovensko politično izbiro

V življenju vsake narodne skupnosti so obdobja, ki igrajo posebno vlogo. Ta zadevajo kulturno, družbeno, politično in gospodarsko dejavnost. Če vse to velja za velike narode, velja še posebej za narodne manjšine. Te skupnosti imajo namreč svoje posebne zahteve, ki jim danes tako mednarodno pravo kot posamezne državne zakonodaje nudijo (ali bi jim vsaj morale nuditi) vso potrebno zaščito. Moderna država bi namreč morala razumeti, da pomenijo pravice posameznika in skupnosti veliko važno komponento celotnega družbenega ustroja. Tako pravi npr. o zadevni vlogi zlasti malega naroda naš veliki mislec France Veber: »Pri malem narodu pa ne gre le za njegovo posebno "kulturo", marveč tu gre v odločilnih primerih že za sam *življenjski obstoj naroda*... Kaj more danes male narode bolj zaščititi nego trdna zavest, da so tudi oni vredni in potrebni člani vse človeške vzajemnosti?«

Mnenja smo, da igrajo podobni dejavniki edinstveno vlogo v vsakdanjem življenju manjšine same. Če vse to velja za njeno duhovno in kulturno rast, mora prav tako veljati za njeno politično zavest. Ta ne pomeni kakega ozkega strankarskega ali idejno-političnega izživljanja, pač pa širšo skupno dejavnost pripadnikov narodne manjšine, da se politično organizirano bori za priznanje vseh svojih pravic.

Slovenci v Italiji smo v tem letu obrnili več pomembnih strani v naši narodno-politični zgodovini. Letos je med drugim pričela s svojim delom posebna komisija, ki jo je imenoval pred-

sednik vlade Andreotti za študij zakonske zaščite Slovencev. Ta izhaja predvsem iz obveznosti italijanske vlade po podpisu Osimskih sporazumov med Italijo in Jugoslavijo v oktobru leta 1976. Komisija zaseda že dolgo časa, njen prispevek pa je še vedno na študijski ravni; treba je zato tudi politično prispevati k pozitivnemu razvoju.

Vedno in povsod smo zagovarjali potrebo po samostojnem nastopu Slovencev. To načelo že od svojega postanka zagovarja samostojna slovenska politična stranka v Italiji. Slovenska skupnost (SSk) prav v tem samostojnem nastopanju vidi svoj »ratio essendi« (smisel obstoja), saj se zaveda, da bi vstopanje Slovencev v italijanske stranke pomenilo konec naše narodne samobitnosti. Jasno je, da se zato prav v tem zrcali vsa politična dejavnost slovenskih političnih predstavnikov na slovenski listi z lipovo vejico v naši deželi.

SLOVENSKA SKUPNOST PONOVO V DEŽELNEM SVETU

Junjske deželne in pokrajinske volitve v Gorici ter občinske v Trstu so pomenile nov mejnik v delu in boju slovenske stranke v Italiji. Ze od vsega začetka je SSK delala na to, da pride najprej do primernega deželnega volivnega zakona, ki bi omogočil avtomatično predstavitev naše liste, saj je to praksa tudi na vsedržavni ravni (stranke, ki so zastopane v parlamentu, ne potrebujejo podpisov volivcev za predstavitev list). Tako je prišlo torej in



I. Mladinski deželni kongres Slovenske skupnosti

tudi po zaslugi SSk do podobnega volivnega zakona za deželne volitve. S tem je naša stranka lahko mirno predstavila svojo listo v vseh petih volivnih okrožjih dežele (Trst, Gorica, Videm, Tolmeč, Pordenon). Hitro je šla v odločen boj in vestno pripravo kandidatih list in programa, za kar je predvsem zadolžila vse svoje organe. Slovenska lista je bila tako predstavljena v vseh prej omenjenih okrožjih. Listi SSk je v treh glavnih okrožjih načeloval dosedanji deželni svetovalec dr. Drago Štoka (Trst, Gorica, Videm), v ostalih dveh pa so bili na prvih mestih domači kandidatje oziroma predstavniki deželnega vodstva stranke.

Volivna borba je bila huda in nenaka. Deželno vodstvo stranke je napelo vse moči: priredilo je vrsto shodov po vsej deželi (prvič naj beležimo slovenski volivni shod na glavnem trgu v Pordenonu), poskrbela je za ustrezno tiskano propagando, nabirala je prispevke med slovenskimi volivci, angažirala je naše ljudi in jih pritegnila v pripravo volitev. Sodelovala je pri raznih radijskih in televizijskih oddajah, kjer so naši kandidatje orisali program slovenske liste.

Uspeh zato ni izostal. Skoraj deset tisoč glasov po celi deželi je zopet dokazalo, da slovenski ljudje še vedno ču-

tijo potrebo po samostojnem političnem nastopu. Če so se pojavile tudi nekatere senčne strani (osip glasov na Tržaškem, delno v Gorici glede na pokrajinske volitve), pomeni to, da moramo v bodoče iskati še novih in bolj-
 ših prijemov za naše delo. V Beneški Sloveniji je bil odziv glede na dejanski položaj kar zadovoljiv, enako po ostalih furlanskih predelih. Za deželnega svetovalca je bil tako v tretjič potrjen dr. Drago Štoka.

Se nekaj statističnih podatkov:

GLASOVI ZA SSK

Okrožje Trst	5.885
» Gorica	2.954
» Videm	365
» Tolmeč	154
» Pordenon	115
Skupno	9.473 glasov

POKRAJINSKE VOLITVE V GORICI TER OBČINSKE V TRSTU

Istočasno z deželnimi volitvami smo imeli še dvoje važnih drugih volitev. Obnovili so pokrajinski svet v Gorici, ki je bil predčasno razpuščen, ter občinski svet v Trstu. Na kratko si oglejmo obe važni volivni srečanja.

Za nas slovenske demokrate je bilo posebno važno dejstvo, da smo se po teh zadnjih pokrajinskih volitvah ponovno vrnili v pokrajinski svet v Gorici. To še posebej, ker smo v primerjavi v zadnjih pokrajinskih volitvah leta 1975 pridobili nad tristo glasov. Za SSK je letos glasovalo 3.253 volivcev, kar je vsekakor zelo razveseljivo dejstvo. V pokrajinski svet je bila zopet izvoljena Marija Ferletič, ki je že prej kot odbornica in svetovalka odločno postavljala naše osnovne zahteve. Izid pokrajinskih volitev na Goriškem je poleg tega še dokazal, da je Slovenska skupnost sedaj privabila tudi glasove raznih naših rojakov, ki so bili nezadovoljni s politiko drugih, zlasti levičarskih strank, ki pravijo, da branijo Slovence. Vse to nam daje up, da bomo tudi naprej še pozitivno razvijali našo samostojno politično smer.

Tržaške občinske volitve so letos na splošno močno razburkale vode v deželnem in tudi državnem političnem merilu. Absoluten uspeh Liste za Trst, ki se je predstavila s dokaj čudnim, kampanilističnim in za Slovence nepopoljnim programom je vse močno presenetil. Kljub temu in drugim dejstvom pa je Slovenska skupnost vseeno žela lep uspeh. Novi občinski svetovalec SSK v Trstu je postal univ. prof. Aleš Lokar, urednik revije »Most« in znan javni delavec.

Skupno s občinskimi volitvami so imeli v Trstu še volitve v krajevne sosvete tržaške občine. Tudi na teh volitvah je SSK zabeležila lep uspeh in izvolila precej svojih predstavnikov.

PERSPEKTIVE IN NALOGE

V začetku jeseni je že prišlo do formacije novih odborov in večin. Tudi v tem delu je bila Slovenska skupnost vedno aktivno prisotna. Rešitve so bile sicer raznolike, vendar je SSK povsod izhajala iz enovitega načela o osnovni zaščiti slovenskih koristi in potreb. Zato se tudi njene odločitve ne smejo smatrati kot bistveno različne, čeprav je nekje v večini, drugje v opoziciji. Na deželi je stopila v širšo program-

sko večino, ker ji sporazum med strankami ustavnega loka to dopušča, saj predvideva glavne točke naših zahtev po globalni zaščiti celotne manjšine. V goriški pokrajini je šla v opozicijo, ker so bili pogoji precej drugačni in ni prišlo do tistega političnega okvira, ki bi ji lahko omogočil aktivno in plodno sodelovanje. Tržaška občina pa še vedno (kljub začasni upravi Liste za Trst) ni znala najti jasnejšega izhoda iz krize.

Gotovo pa smo lahko Slovenci v deželi Furlaniji-Julijski Benečiji na splošno zadovoljni, saj so junijske volitve le potrdile našo osnovno politično pot samostojnosti in demokratičnega delovanja naše stranke in hotenj vseh zavednih slovenskih rojakov.

LJUBKA ŠORLI

LEP SPOMIN

*Nad oltarjem v luči slika
živa je v potezi vsaki:
pred Marijo dva svetnika
v krogu blaženih klečita.
Njih podnožje so oblaki
gosti, beli ko predivo.*

*En oblaček pa je sam —
nanj se angelček naslanja,
majhen, kodrolas, zamišljen.
Z roko glavico podpira
in se v mojo stran ozira.
Meni vsaj se zdi tako.*

*O, ta angelček... Kjerkoli
vidi moje ga oko,
na svetinjici, na sliki,
mi pri srcu je toplo.
Vez mi z davnim je otroštvom,
ko sem tiho z njim kramljala,
ko krog njega mi je misel
zgodbe čudovite tkala.*

*Pa mi angelčka odmaknil
čas je skoz megló daljin...*

*Zdaj ne znam več z njim kramljati,
in krog njega misel trudna
več ne zna mi zgodbic tkati.*

Vse je samo lep spomin.

Slava padlim

V septembru lani so fašistični škvaldristi dvakrat oskrunili in poškodovali spomenik bazoviških junakov Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča. Z enotno veličastno manifestacijo so vsi demokratični Slovenci potrdili zvestobo velikim duhovnim vrednotam. V nedeljo 22. septembra 1978 so predstavniki slovenskih organizacij in političnih skupin spregovorili zbranim Slovencem. Deželni poslanec dr. Drago Štoka je imel naslednji govor:

Dragi Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič! Pred 48 leti ste kot prvi uporniki proti fašizmu, ne samo v Italiji, ampak v Evropi sploh, darovali svoja mlada življenja na oltar slovenstva, svobode, miru in demokracije. Ko je septembra 1930 vaša mlada kri pordečila to našo kraško gmajno, revno, a ljubljeno od slehernega slovenskega srca, je bil fašistični režim prepričan, da je utišal naš glas, naš jezik, naše iskanje po pravici in svobodi. Vaša mučeniška smrt je pretresla takratno demokratično Evropo, ki je trpela pod nacizmom in fašizmom, in vaš krik »živio Jugoslavija«, ki se je iztrgal iz že prestreljenih prsi, je moral pretresti tudi krvnike same in redke priče. Toda to ni bil krik v prazno: kraški veter je ta mučeniški klic ponesel v vsako našo vas na Primorskem, v vsako hišo na Krasu, v vsako srce zavednega Slovenca. Ni bil to klic po maščevanju, ampak po svobodi, ni bil to klic po smrti, ampak po življenju! Vaša žrtev je prav v tem nekaj velikega, zgodovinskega za naš narod in za vso demokratično Evropo. Ni bilo prvič v zgodovini, da manjši narodi pokažejo pravo pot tudi velikim narodom in državam in mi Slovenci smo z Bidovcem, Marušičem, Milošem in Valenčičem to napravili takrat, ko je bila povsod okrog tema. Vi in vaši sotrpini ste tako postali svetilnik, ki je posvetil v vest in srca demokratične Evrope. In ko je 15 let po vaši

mučeniški smrti zasijalo sonce svobode in ko so se naši fantje vračali po petih letih boja iz gozdov in planot in smo zaživeli novo življenje in ko smo na ruševinah fašizma in nacizma začeli graditi nove čase, je bilo samo po sebi umevno, da smo najprej vam postavili na tem kraju spomenik, skromen, a vendarle spomenik, ki bo poznim rodovom pričal o vaši žrtvi. Za vašim spomenikom je ljudstvo s prostovoljnim delom postavljalo spomenike svojim padlim skoro v vsaki vasi. Nad 40 jih je v naši deželi, ki marsikomu zbuja neprijetne občutke, zato jih nemalokrat oskrunijo, razbijejo, poškodujejo. To počenjajo iz tolikih razlogov: a en razlog gotovo drži: ker je spomenik slovenski, ker kliče k prijateljstvu med vsemi narodi, posebej med tu živečima, ker vabi k dobrim sosedskim odnosom med obmejnjima državama.

Zato naj s tega kraja gre oster protest proti tistim sovražnikom Slovencev in naših spomenikov, ki v nočnih urah lazijo po našem Krasu in skrunitijo naše spomenike. Tem sovražnikom Slovencev in vsega, kar je slovensko, zagotavljamo: Kras je naš, ves prepopen z našim delom in žrtvami in ga bomo znali z vsemi močmi braniti in ohraniti, kot smo ga znali skozi stoletja do narodnoosvobodilne vojne, do današnjih dni. Na oblasti pa se obračamo z zahtevo, da spomenik bazoviškim žrtvam branijo pred sicer neznanimi, a nam Slovincem dobro znanimi elementi, ki ga skrunitijo in razbijajo. V ta namen naj pristojne oblasti ta spomenik zastražijo, tako kakor stražijo pred raznimi javnimi poslopji, bančnimi zavodi itd. Obenem naj gre s te naše skupne protestne manifestacije odločen poziv pristojnim oblastem, posebej tržaški občini in deželi, da čimprej postavita table in kažipote k temu našemu narodnemu spomeniku, da uredita dohod in ceste, ki peljejo do njega in da

uredita prostor okoli spomenika. Bazoviškim žrtvam v spomin in slavo naj občina poimenuje eno svojih ulic, oz. cest. To mora občina čimprej napraviti in se tako po 48 letih oddolžiti trpljenju in smrti naših štirih junakov.

Dragi zborovalci, ne smemo se raziti preden si ne obljubimo, da bo v naših srcih vedno živ in hvaležen spomin na bazoviške žrtve. In misel naj nam gre prav na 50-letnico njih smrti, ki jo bomo proslavljali čez dve leti in proslavljati jo moramo v duhu enotnosti in slovenstva, saj so padli zato, da bomo Slovenci združeni, ne pa ločeni. Ne bi bili vredni svojega naroda, svojega jezika, svoje zgodovine, svoje kulture in svojih neštetihih žrtev, če se ne bi vsi enotno oddolžili leta 1980 spominu naših bazoviških fantov, prvih žrtev fašizma v Evropi. In priprave morajo steči kmalu, že z današnjim dnem. Če oblasti ne bodo uredile dohoda in ceste do tega spomenika, jih moramo sami s prostovoljnim delom, saj smo s prostovoljnim delom postavili v bistvu skoro vseh 40 spomenikov našim partizanom in talcem po slovenskih vaseh. Če nam oblasti ne bodo hotele preure-

dit prostora okrog in v bližini spomenika, si ga bomo znali in morali sami. Če nam oblasti ne bodo hotele postaviti tabel in kažipotov h kraju usmrtilive bazoviških junakov, si jih bomo postavili sami. To naj bodo sklepi s te mogočne manifestacije. Se več: v dveh letih bomo morali misliti na to, da bi ob ohranitvi tega sicer skromnega zgodovinskega spomenika razširili prostor okrog njega in mu dali tiste dimenzije, ki so jih prvi padli antifašisti v Evropi gotovo vredni.

Dragi zborovalci, te misli in ti sklepi naj gredo z nami, ko se bomo razšli, posredujmo jih vsem, vsemu zamejstvu in demokratičnemu prebivalstvu in začnimo že danes misliti in se pripravljati, da dostojno proslavimo 50-letnico mučeniške smrti Valenčiča, Miloša, Bidovca in Marušiča: spomin nanje je v srcih nas vseh vedno živ in njih žrtve ne bomo Slovenci skupaj z vsem demokratičnim prebivalstvom nikdar pozabili, saj so umrli za boljšo bodočnost nas vseh, za svobodo, za demokracijo in prijateljstvo med narodi; saj so umrli za boljše čase slovenskega naroda.



Lanski zadnji avgustovski dnevi so bili posvečeni 200-letnici prvega vzpona na Triglav

Razmišljanje tržaškega skavta



Skavtska kuhinja na taboru pri Lescah blizu Bleda

Človek se včasih rad vsaj v mislih osvobodi spon prostora in časa. Tako se jaz v teh primerih večkrat vrnem s časom nazaj tja na začetek avgusta, namesto za domačo mizo sredi Trsta, pa se znajdem 150 km daleč, tam nekje pri Lescah blizu Bleda, kjer smo 1978 taborili tržaški skavti in skavtinje, pa tudi bratje in sestre s Koroškega.

In ko tako preiščujem, me obhaja čisto preprosta misel: kako lepo je v skavtskem taboru! Lepo v vseh ozi-rih, bodisi ko uživaš razgled na Karavanke s Stolom ali na Julijce s Triglavom, bodisi ko nekako ob treh ponoči popravljaš šotore, ki jih je razbila nevihta. Lepo pa je tudi in predvsem to in tu mislim bolj na voditelje veveric in volčičev, to je najmlajših —, da imaš s seboj nekako 70 nadebudnih deključev in fantičev, za katere si hočeš nočeš odgovoren. Lepo je, ker odhajaš s tabora, kjer si delal, kjer si nekaj nudil od svojih 10-12 let starosti več, kjer smo najstarejši in najmlajši postali v skopih desetih dneh vsi, kar se da dobri prijatelji, ker se je vsem zde-

lo to, »kar najbolje«, kot pravi geslo volčičev in veveric. In kaj je za voditelja lepše kot to, da je tabor tem sedemdesetim bil všeč?

Res je, ko greš prvič na tabor kot veverica ali volčič, se ti ne zdi tak raj, kot ga tu idilično opevam, ampak bolj kot nekak trd boj za obstanek, kjer ni ne mamice ne tatka, kjer ti nihče ne umije posode, kjer je treba vsak dan brezpogojno vstati ob sedmih, kjer ti sitni voditelj ne dovoli, da v šotoru bereš slikanice, ampak te prisili, da poslušаш duhovnega vodjo, ki ti govori o višjih vrednotah, ali kakega voditelja, ki te tlači z ogroženimi rastlinami in živalmi... Pa vendar, če bi se ne potil, delal, poslušal, potrpel, da, tudi jokal po mami, bi ne mogel reči z veseljem: lepo je bilo na taboru!

Seveda bi tabor sam na sebi ne imel nobenega pomena in bi izzvenel v prazno, če bi ne bilo delovanje organizacije živo celo leto. Temeljni kamen skavtske formacije so pravzaprav tedenski sestanki, ki jih ima vsaka skupina (6 do 10 oseb) zase s svojim voditeljem.

Dalje so razne skupne akcije, srečanja, predavanja za starejše člane isto, kar so v glasbi »abbellimenti«, to je okraški. Krona skavtskega življenja pa je le tabor. Zato je skavtski tabor nekaj bistveno različnega od raznih kolonij, letovanj ipd. Na taboru ima vsaka dejavnost svoj smisel, ker namreč poglobljaš in preizkušaš to, na kar si se pripravljaj celo leto, pa naj gre za spretnosti v življenju na prostem ali za duhovno poglobljanje.

Ko tako razmišljam o skavtskih taborih, me melanholija tudi rada mine. Zato grem na konkretnejše: pomen skavtske organizacije v slovenskem zamejstvu. Kajti nihče ne more zanikati zgovornosti naslednjih števil, ki naj bodo obenem tehnično poročilo o letošnjih taborih tržaške SZSO. Pri Lescah smo Tržačani imeli letos tri tabore. Prvega, ki je trajal od 17. julija do 1. avgusta se je udeležilo okoli 55 izvidnikov. Drugi tabor je bil mešan in je postavil šotore v neposredni bližini prvega 28. julija, razdril pa jih je 12. avgusta. Udeležilo se ga je okrog 70 izvidnikov in vodnic. Tretji tabor je zavzel mesto prvega in je trajal od 1. do 10. avgusta. Udeležilo pa se ga je 90 volčičev in veveric z voditelji. Čeprav se ne bom spuščal v kroniko posameznih taborov, pa ne morem mimo enega velikega dogodka, namreč obiska trža-

škega škofa Bellomija 4. avgusta 1978. Kljub deževnemu dnevu nas je naš novi škof, ki ni med nami še niti eno leto, pa je že povsod priljubljen, razveselil z lepo besedo in naše najmlajše tudi z dobrimi čokoladami. Toliko torej o tržaških taborih.

Ne pozabimo pa, da je v istem času na jasi pod nami taborilo nekaj nad 30 Korošcev, Goričani pa so letos preživljali svoje taborjenje v Idrijski Beli. Bilo jih je okoli 70. Torej 300 zamejskih skavtov in skavtinj iz Avstrije in Italije. In če pomislimo, da ves ta aparat, od sestankov do taborov deluje že nad 25 let, potem se mora človek zamisliti: nekje se vendar to mora poznati! In se, o tem sem prepričan. Seveda, od vseh tistih, ki so šli skozi skavtizem, se je le majhen del odločil, da bo še naprej deloval v organizaciji. Pa saj tudi ni namen organizacije, da vsi ostanejo v njej. Njen namen je predvsem vzgojiti dobre državljane in dobre kristjane, ki naj ta svoj življenjski program izvajajo v vseh poklicih, za katere so se odločili.

Gojiti skavtizem seveda ne pomeni, kot mislijo nekateri, izključno izvajati Baden-Powellovo vzgojno metodo. Osnova sicer ostane ista, ker za skavtizem pač gre in ne za nekaj drugega. Menjujejo se pa oblike izvajanja tega programa. Podčrtati moram nenehni



Na sprehodu

razvoj skavtizma v zamejstvu, ki je pripeljal do vrhunca morda prav pred nekaj leti, ko se je tržaška STS združila z goriško SGS v Slovensko Zamejsko Skavtsko Organizacijo (SZSO). Vendar se o tej in o drugih spremembah znotraj STS ne bom razpisoval, saj je bilo v lanskem koledarju o tem napisanega že marsikaj.

Skavtizem se mora prilagajati tudi zgodovinskim in duhovnim dogodkom, če mu je to v prid. Kako ne omeniti tu vpliva, ki ga ima za našo psihologijo vere II. vatikanski cerkveni zbor in duh prenove v Cerkvi. Pri tem pa ne mislim samo na nas, ampak tudi na druge organizacije, recimo na italijanske AGESCI in pa sploh na svetovni skavtizem. Med drugim naj omenim, da skavtizem ni podlegel institucionalni krizi, ki je v zadnjih dvajsetih letih zajela skoraj vse organizacije z versko osnovo. Dalje, nujno je, da je naša organizacija angažirana v javnosti. V kolikor je skavtizem načelno apolitičen, je treba iskati vedno novih poti, kje in kako naj se angažira. In končno ne morem mimo združitve fantovske in dekliške organizacije. Ta je sicer šele na začetku in še vedno predmet debat, vendar je v osnovi splošno sprejeta.

Sploh pa se v naši organizaciji veliko govori in debatira, včasih morda celo preveč. Do neke mere pa je to po-

trebno, zlasti sedaj, ko organizacija po vseh strukturalnih spremembah išče svoje pravo lice. Vsekakor pa so glavne točke, okoli katerih se suče debata prav tiste tri, ki sem jih omenil nekoliko zgoraj: oblike verskega poglobljanja v luči II. vatikanskega koncila, kje in kako naj se organizacija angažira in še koedukacija da ali ne ali v kolikšni meri. Če ima kdaj debata za javnost videz nejasnosti in neodločnosti, je po drugi strani res, da je živa diskusija znak določene življenjskosti in pa, da organizacija, ki meni, da ji je vse jasno, je obsojena na propad.

ALBERT MIKLAVEC

JAZ IN GMAJNA

*Gmajna ob meni
ni sama:
ob gmajni
strmim...*

*Na gmajni
sem kakor doma:
vsi stiki so najini
skrivnosti srca.*

*Gmajna ob meni
ni sama:
na gmajni
živim!*



Pri pevski vaji

Praznik dijaške mladine v Gorici

Tam okrog leta 1940 in prej bi si človek niti v sanjah ne mogel misliti, da bo leta 1978 novi Avditorij v ulici Roma v Gorici poln slovenske dijaške mladine. In vendar je bilo res. Ob kulturnem delu sporeda VI. dijaškega obmejnega srečanja Primorske je bil Avditorij poln, da so številni morali stati. Prijetno je bilo človeku ob tem prizoru, posebno nam starejšim, ki smo v Gorici doživeli že čisto drugačne prizore. Mladina tega seveda ni dojela, a blagor njej, ker so ji bili prihranjeni drugačni časi. Mi smo se kljub temu z njo veselili, ker smo čakali lepše čase za slovenske ljudi v Gorici.

Srečanje se je začelo precej točno v soboto 22. aprila 1978. Skupine tekmovalcev so se takoj razdelile po različnih športnih panogah, v katerih so želeli tekmovali. Največ jih je bilo v prostorih malega semenišča, kjer so se pomerili v odbojki, košarki, namiznem tenisu in krosu. Drugi so bili na igrišču pri Sv. Roku za nogometno tekmo, ostali v raznih telovadnicah.

Bilo jih je veliko. Prišli so z avtobusi, z vlakom. Videli si Postojncane, Ajdovce, Idrijsčane, Tolmince, Novogoričane s Sežanci, pa Koprčane in Pirančane, da ne pozabimo še na »Slomška« in »Prešerna« iz Trsta. Gorica je bila navzoča polnoštevilno s tremi višjimi srednjimi šolami: trgovsko, gimnazijo-licejem in učiteljskim. Skupno je bilo zastopanih 12 višjih srednjih šol oz. gimnazij. Vseh dijakov je bilo okrog 700. Vreme je bilo ugodno, zato so se tekme redno razvile in kolikor toliko tudi ob določeni uri zaključile.

V tem času so se ravnatelji in profesorji posebej srečali, najprej na sedežu liceja v ulici Alviano, zatem ob 10. uri je bil zanje sprejem na županstvu. Goriški župan De Simone jih je sprejel kot zastopnik občine-gostiteljice. Srečanje je trajalo skoro celo uro.

AKADEMIJA V AVDITORIJU

Čas je bil, da se začne drugi del srečanja v Avditoriju. Letos so kulturnemu delu DOSP-a dali večji poudarek kot prejšnja leta, ko je bil porinjen v ozadje. Saj to srečanje v Avditoriju je pravzaprav bila edina priložnost, ko so se dijaki vseh šol zbrali skupaj na enem kraju s profesorji in oblastmi.

Kulturni program je letos obsegal literarni

in likovni del ter akademijo v Avditoriju. Pri literarnem delu so dijaki prispevali razne sestavke, ki bodo objavljeni v posebni brošuri. Ta bi morala biti gotova že do srečanja, a se je vse skupaj zakasnilo. Likovni del je obsegal risbe z raznih šol, ki so bile razstavljene v Avditoriju.

Akademijo je začela z napovedovanjem dijakinja 3. liceja Loredana Nanut. Na odru so se pojavila dekleta z učiteljsišča v Tolminu, ki tvorijo lepo uglašen oktet. Pod vodstvom prof. Vere Clemente-Kojič so odpele šest pesmi v dveh presledkih. Gre za kultivirano skupino, ki se ji pozna strokovna roka dirigentke.

Med enim in drugim delom tolminskega okteta je v imenu organizatorjev pozdravil navzoče oblasti, profesorje in dijaške ravnatelje gimnazije-liceja »Primož Trubar« Milko Rener. Orisal je posebnosti slovenske šole v zamejstvu in pouda-



Praznik strežnikov na Stari Gori in Kamenici septembra 1978

ril, kako je njena specifična vloga ta, da v dijakih gojijo zavest pripadnosti slovenski etnični skupnosti, zavest, ki naj jim pomaga, da bodo tudi pozneje v življenju ostali to, kar so, namreč Slovenci.

Po tolimskem oktetu smo slišali recital iz župančičevih poezij, ki so ga pripravili goriški višješolci pod vodstvom Staneta Raztresena. Vmes je pozdravil šolski skrbnik dr. C. Imbriani. Njegov pozdrav je v slovenščini prebral prof. Slavko Bratina. Šolski skrbnik je podčrtal važnost sličnih srečanj mladine ob meji, da se ustvarijo prijateljske vezi in mirno sožitje.

V imenu goriških dijakov je pred koncem pozdravil dijak 3. liceja Boris Čubej. Akademijo je zaključil zbor učiteljskega »Simon Gregorčič«, ki je pod vodstvom svojega profesorja Stanka Jeričija zapel štiri pesmi, tri narodne v priredbi g. profesorja in Prešernovo Zdravljico, ki jo je prav tako uglasbil profesor sam. S Prešernovimi verzmi »Žive naj vsi narodi...« se je zaključila akademija. Sledilo je še nagrajevanje najboljših športnikov, literarnih prispevkov in risarskih del.

V likovnem natečaju so bili nagrajeni: 1. G. Uršič (Nova Gorica), 2. R. Petreušič (Nova Gorica), 3. S. Pipan (Sežana). V literarnem natečaju je bila prva Ivanka Buda (Sežana), druge so bile Giuliana Bastiani, Dorela Cingerle in Erika Zavadlav (Gorica), tretji je bil Matjaž Klemenc (Nova Gorica). V odbojki za dekleta je zmagala Nova

Gorica, v odbojki za fante Gorica, v košarko-dekleta Postojna, v košarko-fantje slov. gimnazija iz Trsta, v nogometu Idrija, v namiznem tenisu-fantje David Mučič (Gorica), v namiznem tenisu-dekleta Vesna Dolja (»Slomšek«, Trst), v krosudekleta Z. Dolgan (Sežana), v krosu-fantje B. Mlakar (Tolmin), v metu krogel-fantje Dušan Valič (Nova Gorica), v metu krogel-dekleta Julijana Rakar (Koper). Prehodni pokal DOSP-a si je osvojila gimnazija iz Nove Gorice s 109 točkami, druga je bila Gorica z 91, tretja Sežana z 69. Sledijo Koper (62), Tolmin (49), Idrija (48), gimnazija »F. Prešeren« iz Trsta (44), učiteljske »Slomšek« iz Trsta (52), Postojna 39, Ajdovščina (38), zavod »Žiga Zois« iz Trsta (17), Piran (11) in Strokovna šola Trst (6).

Kot zadnje so razdelili še spominske plakete, ki jih je izdelal prof. Klanjšček. Dobile so jih vse nastopajoče šole, slovenske občine in zastopniki oblasti, med njimi jugoslovanski konzul v Trstu Ivan Renko in goriški župan De Simone. Navzoči so bili tudi zastopniki dežele, med njimi svetovalec dr. D. Štoka. Akademijo je snemala agencija Alpe-Adria, posnel pa jo je tudi Ljudski radio - Gorica.

Po kosilu so se dijaki razdelili v skupine in obiskali slovenske zamejske občine, kjer so jih občinski predstavniki seznanili z zamejsko stvarnostjo. Zvečer pa je bilo družabno srečanje v telovadnici šolskega poslopja v ul. Alviano.

IVO JEVIKAR

Skupnost s svojo zavestjo

(Iz razgovorov na študijskih dnevih
SKAD v Žabnicah 1978)

V knjigi profesorja na ljubljanski fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo dr. Ernesta Petriča »Mednarodno varstvo narodnih manjšin« (Maribor 1977) lahko beremo naslednji odstavek:

»Ne glede na to, je seveda tudi pripadnikom narodnih manjšin že na temelju splošne človekove pravice do združevanja, ki je danes nedvomno del mednarodnega prava, priznana pravica do lastnih kulturnih, prosvetnih, športnih ipd. združenj in organizacij. Možnost in smotrnost posebnih manjšinskih političnih organizacij pa je odvi-

na od splošnega političnega sistema v državi, saj ta za pripadnike narodne manjšine ne more biti drugačen, kot je za vse državljane. Pa tudi tam, kjer je to v skladu s splošno politično organizacijo države, so le na pripadnike narodne manjšine omejene politične organizacije vprašljive, saj zlahka vodijo v izolacijo manjšine in povzročijo, da postane narodna manjšina drobiž v političnih mahinacijah velikih političnih strank. Načeloma je gotovo smotrnejša aktivna — ob enakopravnih pogojih — vključitev in tako dosežen vpliv manjšine v tistih splošnih političnih organizacijah, ki imajo ustrezen odnos do manjšinske problematike in do manjšinskih zahtev. Seveda pa v mar-

sikaterem konkretnem primeru narodni manjšini ostane le pot, da se sama politično organizira. Položaj Slovencev na Koroškem to zgovorno potrjuje!«

Na tem mestu lahko opustimo razmišljanje o nekaterih trditvah — od govorjenja o izolaciji ali »getu«, ki smo ga prej vajeni slišati z drugih strani, preko mnenja, da bi samostojno nastopanje ustvarjalo drobiž za mahinacije drugih strank in ne obratno, kot smo se izučili v Italiji, do različnih meril za primorske in koroške Slovence.

Razčistiti je treba veljavnost misli, ki opredeljuje samostojno politično organizacijo manjšine le kot *skrajno pot*, ki da *včasih* ostane. Kajti ista misel se prikraide tu in tam na dan tudi med zagovorniki manjšinskih strank, v drugačni obliki. Zdaj kot mnenje, da so izkušnje pokazale, da so vsedržavne stranke pač take in take ter da iz tega sledi nujnost lastnega nastopa; zdaj kot ugotavljanje, da dokler ne dosežemo popolne enakopravnosti, potrebujemo svoje samostojne predstavnike in podobno. Tudi v teh stavkih je resnica, vendar ne vsa.

JEDRO JE POLITIČNO

Dejstvo je, da je jedro manjšinskega vprašanja politične narave. Če je politika skrb za skupne zadeve, iskanje načina za urejanje sožitja med ljudmi in njihovega povezovanja za doseganje zaželenih uspehov in napredka, je politična tudi volja skupnosti, da se ohrani kot taka.

Ime *narodna manjšina* je dosti bolj zgovorno od izraza *narodna skupnost*, etnična skupina ali podobno, ker poudarja vsaj nekaj dejstev. Prvič, da smo neka posebna *skupnost*, drugačna od ostalih sodržavljanov — ki so večina —, s svojimi značilnostmi, problemi in potrebami. Drugič, da smo *del nekega naroda* kljub državnim mejam, ki jih zgodovina postavlja. Tretjič, da smo kot manjšina *res manjšina* in že zaradi tega ogroženi.

Manjšina kot del naroda, ki ima svojo pot, ne more biti le seštevek posameznikov, biti mora skupnost, živ or-

ganizem, ki je dejaven in prisoten na vseh področjih življenja. Drugače se ustvarjajo razpoke in nesorazmerja. Vsaka novost, vsak ukrep v državi vpliva na življenje te skupnosti, ne le izrecno »manjšinske« zadeve. Zavest, da smo skupnost in da hočemo to ostati ob vsem spoštovanju sodržavljanov druge narodnosti, nujno vključuje zahtevo po lastni politični misli in organizaciji. Kajti v politiki se spremljajo vsi življenjski problemi družbe. Tam je v tej ureditvi mesto za iskanje rešitev, bojišče med predlogi in interesi. Če v manjšini ni skupne zavesti, političnega gibanja, predstavništva, ki ga potrjuje ljudska volja na volitvah, zmanjka jedro prizadevanja za narodno zavest, za povezavo z ostalim narodom, za ustvarjanje bodočnosti. Ne gre za večjo ali manjšo demokratičnost te ali one stranke. Za položaj na Koroškem ali pri nas. V vsakem primeru, pred, med in po morebitni »globalni zaščiti« mora obstajati samostojna slovenska politika (ena ali več strank — to je drugo vprašanje).

Drugače vodi pot v cepljenje na posameznike, ki so lahko tudi zavedni in se v tujih strankah borijo za slovensko stvar, vendar le za to ali ono pravico, *ne za narodno skupnost s svojo potjo in usodo*. Tega se zavedajo vsi, saj pri nas krovni organizaciji deloma krijeta to področje, toda v Italiji velja strankarski sistem, *tam* je treba biti prisotni in samostojni.

Zato, tudi ko bi se ne dogajalo, kot se pa žal dogaja, da bi se tudi Slovencem naklonjene stranke pri pomembnih odločitvah postavljale v nasprotje s slovenskimi življenjskimi interesi, vprašanje, ali je smotrno samostojno organizirano politično življenje manjšine, zahteva le pritrديلen odgovor.

OGROŽENOST IN ZAHTEVE

Omenjena je bila ogroženost. Te se premalo zavedamo. In vendar naš položaj ni prav nič razveseljiv. Spomin na kričeče krivice in genocidne ukrepe je zbledel. Vzdušje je svobodno, izrazitega zapostavljanja razen kot v vi-

Razgovor z uredniki Mo-
horjeve družbe na večeru
DSI v Trstu 1978



demski pokrajini ni. Odnos do nas se izboljšuje.

A primerjajmo položaj z razvojem do prve svetovne vojne. Spomnimo se na nepopravljive izgube pod fašizmom. Tiho smo po vojni izgubili ogromno ljudi, ki so se asimilirali. Izgubili smo ogromno zemlje zaradi razlaščenja in razprodajanja. Veliko predmestij in va-si je izgubilo slovenski značaj. Obljube so ostale prazne. Zakoni in upravni sklepi nam omejujejo zdaj šolsko av-tonomijo zdaj urbanistični razvoj. Iz vsega dogajanja v zvezi z izvajanjem Osimskih sporazumov smo izključeni. Z eno potezo oblast postavlja in od-stavlja ljudi na odgovornih mestih. V ljudeh je nemoč in brezbriznost. S skritimi načrti se povezujejo sodobni industrijski in tehnični mehanizmi. Na vse to se je treba spomniti ob upravi-čenem ponosu nad drugimi vidiki na-šega življenja v zamejstvu.

Naša osnovna zahteva je že leta in leta globalna zaščita. Ta pojem vklju-čuje dve stvari: globalnost in zaščito. *Zaščita* pomeni več kot enakopravnost. Navadno pravimo dejanska enakopravnost. Nanjo se nanaša že 6. člen itali-janske ustave. Pojem je enostaven: da smo vsi res enakopravni, moramo ime-ti iste stvarne možnosti, da živimo in rastemo. Kdor je v slabšem položaju,

mora dobiti večjo pomoč. Ne gre za privilegije, temveč za pravičnost, ki pa morda komu ni razumljiva, če vidi le podrobnosti in izgubi izpred oči logiko tega načela. *Globalnost* pa se postavlja v nasprotje z načelom o postopnosti. Po tem naj bi se problemi sproti reše-vali, demokratična rast države naj bi vključevala rast manjšinskih pravic. Na to lahko odgovorimo tako: če bi se držali tega, bi verjetno nobena manj-šina ne dočakala zaščite. Poleg tega do-bro mišljena postopnost ne izključuje globalnosti. Globalna zaščita je namreč skupek norm, ki *istovrstno splošno* re-šuje osnovna vprašanja. Briše stare še obstoječe krivice in omogoča enako-praven razvoj manjšine. Vsega pa, na-ravno, ne more rešiti. Ko je ta temeljni kamen postavljen, se šele lahko po-stopno, sproti, ob vsaki novosti rešu-jejo vprašanja, ki nas vedno znova svojsko zadevajo kot državljanke in kot člane narodne manjšine.

Idealna globalna zaščita bi morala zagotoviti manjšini tako življenje, da bi jo dejstvo, da živi v državi večinskega naroda, čim manj prizadevalo. Ven-dar osnutki o globalni zaščiti Sloven-cev niti niso postavili zahtev tako ra-dikalno, kot tudi niso zahtevali neka-terih pravic, ki so jih na Južnem Ti-rolskem že dosegli, a bodo za nas osta-



Ob svoji 90-letnici je dr. Stojan Brajša prejel odlikovanje »Pro Ecclesia et Pontifice« (Za Cerkev in papeža), ki mu ga je s posebno pergameno poslal sv. oče Pavel VI. Jubilejna akademija je bila januarja lani v Katoliškem domu v Gorici

le daleč: na primer etnično razmerje v zaposlovanju, obvezna dvojezičnost javnih služb, visoka stopnja samouprave.

Po osnutku *Slovenske skupnosti* bi morala globalna zaščita dati javno priznanje enakopravnosti naše manjšine, zagotoviti pravice slovenskega jezika v javnosti, uresničiti samostojni šolski

okraj, razširiti slovensko šolstvo v videmsko pokrajino, uvesti za manjšino pomembne predmete na deželni univerzi, zajamčiti podporo kulturnim prizadevanjem in poskrbeti za ohranitev kulturnih spomenikov, osamosvojiti radio in televizijo, poskrbeti za prisotnost Slovencev v vseh javnih službah ter v vseh organih in svetih, ki odločajo o skupnih zadevah v naših krajih, zavarovati slovenske koristi pri urbanističnem in industrijskem načrtovanju, ki ne bi smelo spreminjati narodnostnega značaja krajev, odstopiti deželni zbornici večje pristojnosti na teh področjih in podobno.

Vse to, kot kažejo zadnji dogodki, verjetno ne bo uresničeno. Ostaja pa kot program, za katerega se je treba boriti. Ob njem pa je toliko velikih in »majhnih« vprašanj. Od Osima, industrijske cone na Krasu, odnosa do novih volivnih premikov na Tržaškem in gradnje tovornih postajališč do šolskih stavb, vpisa v šole, krajevne težave.

Slovinci imamo torej poleg splošnih gibal, ki silijo k angažiranosti v javnem življenju, še razlog življenjskega pomena zaradi naše ogroženosti.

VINKO BELIČIĆ

DAN POD MURVAMI

Pozvonilo je. »Za Janeza? Za Miho? Za Elko? Zame pač nazadnje...« sem pomislil. S pomivanjem sem šel proti koncu. Kar ti v kuhinjico ob Elki pogleda Saši v svoji značilni zadregi.

»Kaj me motiš pri večernem obredu?« sem ga prijateljsko nadrl, sam v zadregi: v oranžastem predpasniku in zavihanih rokavov pred umazano penasto vodo — dobro, da še nisem prižgal luči!

»Ne bom te motil. In takega dela sem tudi jaz vajen. Si za to, da greva jutri v Treviso?«

Nisem se mogel takoj živeti v drugačen svet. »Kar jutri?« Preskok iz večera v jutro se mi je zdel prehud. In vendar me je Sašijeva ponudba pred

časom — »Gotovo bi po tolikih letih rad spet videl tiste kraje« — na moč razveselila.

»Vreme se je, kot kaže, ustalilo,« me je spodbujal. »In jutri je prvi dan poletja: najdaljši dan.«

»Pojdiva!« Dogovorila sva se za uro in kraj, kjer me bo vzel v svoj sinji folkswagen: pred kopališčem o pol-osmih.

Jutro je bilo visoko oblačno, a rezala je tolažilna burjica.

Pot proti zahodu — kot beg pred soncem vseh mučno enakih dolgih dni. Villesse: tam mi je zadehtel osrečujoči tuji svet — furlanska ravnina s prostranimi njivami, kjer rasteta kruh in po-

lenta, s topolovimi gaji, z razpeljanimi trtami, s kmetijami in njih perjadjo.

Drugič v Oderzu na sredo. Semanji dan — vse kakor lani meglenega 19. oktobra, ko sem bil prvič tam s svojim »vinščakom« Miranom Kuretom — samo danes poletna svetloba in gorkota. Med stojnicami v množici pomikajočega se ljudstva ... kot davno nekoč v Črnomlju. Saši je za Tomažka kupil klobko vrvce, jaz pa sem zaman iskal pipec. Vseh drugih rezil na izbiro, po pipec pa bo res treba (koga poslati) v koroški Feldkirchen ... a po Hohnerjeve orglice s podolgovatimi luknjicami na dve struni še kam dalje.

Z zemljevidom na kolenih berem imena naselij, ob vsakem povoženem ježu se trpko ozrem na drugo stran ... in Treviso je zmeraj bliže.

Treviso: v spominu mi je revno, skoraj golo mesto z mnogimi ruševinami od pravkar minulih bombardiranj. A midva prihajava v čisto drugačen svet. Široke ceste z vrvežem prometa, kar naprej semafori, modre puščičaste table z imeni krajev, visoke nove hiše, drevoredi z ogromnimi krošnjami. Vem le, da je treba priti na cesto, ki pelje v Feltre. Ob nji namreč nekaj kilometrov od Trevisa stoji Monigo.

Moja druga polovica maja, junij, julij in prva tretjina avgusta 1945 v Monigu ...

Z očmi vrtam predse, na levo, na desno; pred razpotji sem neodločen. In vendar sem pot iz Moniga v Treviso in nazaj tisto poletje bogve kolikokrat prehodil. Ali je mogoče, da se je vse tako spremenilo? Te ogromne hiše, velikanska košata drevesa ... Moral bi Sašiju kazati smer, pa sem dokraja zmeden. Le da greva proti Monigu, vem — a občutek imam, da nekđaj pot ni bila tako dolga. V onem poletju pač nihče ni gledal na uro, glavno nam je bilo, da ubijemo čas.

Ustaviva na sončnem trgu, da se informirava v baru.

Popijem sadni sok in se z gospo spustim v pogovor.

»Bil sem tu v Monigu v begunskem taborišču. Po triintridesetih letih se

vračam — in vse mi je novo. Niti tega ne vem natanko, kje je zdaj tista kasarna.«

Pristopi možakar in omeni Pinka Tomažiča (Saši: »Jaz poznam njegovo mamo«), Rižarno, medvojno koncentracijsko taborišče v Monigu. Jaz poudarim svoje poletje 1945, ko je bilo neko drugo ljudstvo tam, ne od tujca nasilno prignano, temveč pobeglo pred grozljivim zmagovalcem — očetje, matere, fantje, dekleta, otroci, duhovniki.

Vidim, da me ne razumejo — nisem jim enostaven. Drug možak mi pohvali Tita, kakšen dedec je pri šestinosemdesetih letih. Videl ga je včeraj po televiziji, ko je trikratni heroj ves v bellem bral enourno poročilo za 11. kongres ZKJ. »Pa kakšno lepo in mlado ženo imal!« me pogleda. »Nje že dolgo ni bilo videti,« pripomnim z nasmehom, »in tudi ne govori se več o nji.«

Peš narediva tistega tričetr kilometra do belo-rdeče kasarne. Ali je mogoče, da je to isti kraj? Vse je skrito za visokim drevjem, vojašnica je strogo organizirana in s svarilnimi napisi, komaj se kaj vidi na dvorišče. Zrak buči od reaktivcev. Cesta v Feltre, po kateri smo neko zaspno poletje iskali čike, je danes en sam dvosmeren hrup avtov in tovornjakov in motorjev, da jo je še prečkati težko. In na drugi strani ceste, kjer se je takrat širilo polje, stoje danes mogočne, različno pobarvane stanovanjske hiše s cementiranimi dohodnimi potmi.

S Sašijem misliva na Castagnole: on pozna vas iz neke moje črtice, meni poje iz spomina. Prašna, peščena pot med omejki — po nji smo v Castagnole hodili po kruh nepozabnega okusa. Pol naskrivaj iz kasarne ... Danes se peljeva po asfaltirani cesti skozi platanov drevored. Pred nama se iz tal vzpne visoki rdečkasti kampanile, z enim robom ko da bi razpolavljal cesto. Vrh mu povelečuje krilati bronasti angel s trobento proti severu. Spomin na kruh me požene v pekarno. Zvem, da je gospodar isti, le prodajalna je bila tedaj na drugi strani ceste. In kruh je bil drugačen, imel je manj meščanski, teč-

nejši okus. Kupim dve od zadnjih štručk črnega: srce ima svoje zahteve. Vnovič ganjen spregovorim o tistem svojem poletju, a spomin sobesednice se ustavi ob ljudeh pred nami, ob večjih revežih. Moj spomin se razrašča v rožo poezije.

Iz kampanila zadoni poldan na vse strani zelene in žolte predalpske Benečije. V gostilni Callegari Carlo ("specialità Porchetta") realistično pokosiva in v veliki, srečni brezskrbnosti zmoreva majoliko caberneta, ki sva se je ob usedanju skoraj ustrašila. Rjavi prašiček na ražnju pa se kar naprej vrti nad žerjavico — kako se bo to godilo večernim gostom, ki so ga naročili!

Vročina prvega poletnega dneva, velika molčeča svetloba na prazni vaški cesti, na hišah in vrtovih: želja po sveži senci, po voljni travi, po pokosilnem miru. To podnebje naravnost terja "la quiete dopo la siesta". Zeleno tihoto najdeva nekje med deteljo in zrelim ječmenom in trtami. Košata murva naju sprejme v svojo senčnato spokojnost.

Naj se zdaj čas ustavi!

Vzamem stari, s svinčnikom popisani notes, ki pa mu še ni zbledela zlata obreza, in začnem iz njega polglasno brati drobce, ki so se nabrali pod napisom "Po 6. maju 1945".

Vnebohod 10. 5. v Beljaku

Ko smo vsi v tegobah in skrbeh ter sedimo v kavarni že tretjo uro, odmeva iz radijskega zvočnika koprneča ženska ljubezenska pesem, da nam vsem vzdrhteva srce. Molčimo in brezizrazno gledamo drug drugega in skozi okenske odprtine v sončni majski popoldan. Zunaj partizani...

Videm, 14. 5.

Strahotno dvorišče velike nepoznane stavbe: pesek, prah, suh zrak, smrad po straniščih, vročina, sivorjavorumena barva okolja, drevje le toliko še zeleno, da je videti, kako odločno ga je udušil prah. Otroci se gredo v dolgem krogu vrišče ringaraja — v oblaku prahu, in pesek škriplje pod njihovimi čevlji, da gre na zobe. Nimaš, kamor bi sedel. V

ustih je gosta slina, v želodcu težeča praznina. Dan mineva v trpkem domotožju in skrbeh, brezkoristen — in mi smo v najlepših, najdelavnejših letih...

Monigo (Treviso), 17. 5.

Ko se zvečeri, pogrnem odejo na sparjeno, prašno travo, se uležem vznak in se zagledam v nebo: v oblake, ki spreminjajo obliko, barvo in svetlobo. Človek se nenadno začuti tako lahek, tako srečen, kakor bi ga neskončno nebo pritezalo s tegobne zemlje, trgalo iz težkih razmer.

18. 5.

Sli smo pit: Gostič, Fajs, Štavadohar, Jože in jaz. Ko se vračamo iz vasi Castagnole, smo pogumni, svetlogledi. »Mami naj skrbi, da ostaneta ona in Matiček živa in zdrava; jaz bom skrbel zase, da se vrnem družini živ in zdrav. Več zdaj ne morem storiti zanj.« Če me vpraša vojak na vratih, zakaj sem šel ven, mu odgovorim prepričujoče: »Per uccidere la nostalgia.«

22. 5.

Ne cenim več organizacije, marveč le še posameznika in njegovo vrednost. Organizacija daje potuho koritarstvu, častihlepju, sebičnosti, domišljavosti. Le posameznik nekaj pomeni, organizacija pa družijo dobre in slabe v zoprno gmoto.

22. 5.

Sonce meče žolto luč na kasarniški prostor. S tal se dviga od tisočernih nog steptani prah. Zrak močno diši po nafiti, ki nanjo kuhajo — zdaj je čas večerje. Brezupno dolge vrste ljudi — Poljaki, Slovenci, Hrvati, Francozi, Italijani — čakajo s kanglicami pred kotlom, siti vsega, vsega...

26. 5.

Kako obupna je misel na delo, ki sem ga opravljal doma: pomagal Elki, pestoval fantka, hodil po opravkih sem in tja — zdaj pa se tukaj morim v brezdelju in brezplodnem govorjenju, v razmišljanju in ugibanju in upanju. Zunaj dežuje, hladno je, lačen sem — in kot trnjeva krona vsega je samoočitanje,

zakaj nisem družinice vzela s sabo. Kdo me more opravičiti? Kako gleda na Elko žlahta? Jo pomiluje ali ji privoščiči?

Na praznik sv. Trojice, 27. 5.
— tri tedne po ločitvi

Ko se življenje v taborišču ureja — lepo sončno vreme po dežju, prijeten zrak, zboljšana hrana, sijajna okolica z ravnimi potmi, s pšenico in trtami, z murvami in deteljo — mi je še huje, če pomislim, da sta Elka in Matiček za vse to prikrajšana. Kako čudovito bi bilo, ko bi moja družinica bila tu! — Ali Bog ve, zakaj je tako prav, kakor je, in zakaj je to obojestransko trpljenje potrebno.

27. 5.

V Ljubljani sem mislil na mamo in na Rodine; zdaj pa je oboje tako strašno daleč — krajevno in časovno — da z vso pekočino srca mislim le na družinico.

nico. Oh, zakaj nismo šli vsi! — In vendar so trenutki, ko mi ni dobro niti prijetno, in takrat sem vesel, da sem sam tukaj.

4. 6.

Strahotni trenutki depresije ob večerih. Želja po samoti, beg v molitev — v tiho kapelo, k trpečemu Kristusu.

11. 6.

Pred tremi dnevi je prišla novica o najžalostnejšem dogodku v slovenski zgodovini, o velikem grehu Zahoda: domobranska vojska je bila s Koroškega vrnjena. V prsih mi je strašno tesno, bolj ko kdajkoli doslej. Pretresamo položaj. Nekateri resno govorijo, da pojdijo v Ameriko. Ljubi Bog, Amerika! In moja družinica tu v Evropi? Kako divje obupno je o tem razmišljati! Še nikdar mi ni bilo tako hudo.

Sinoči smo zvedeli, da je v Ljubljani nekje pri kolodvoru eksplodiralo šest



Birmanci z nadškofom v Zgonku

vagonov municije — baje po sabotaži. Zgorelo je okrog dvajset hiš in mrtvih je bilo več ljudi. Moj Bog, zdaj še ta skrb! In misel na verjetne represalije. Da sem ostal v Ljubljani, kako bi bilo? Da imam Elko in Matička tu, ko se ljudje bojijo, da nas bo oblast vrnila v Slovenijo — kako bi bilo? Tako sem pa sam — ali ni tako najbolje? Bog bo že skrbel za Elko in za fantka. Ko bi le jaz ne bil tako čustven!

... Na severozahodu zagrmi. Vržena eden iz branja, drugi iz poslušanja, oba iz zamaknjenosti v neki težki čas, pogledava naokrog. Sonce so pregnale sence, iz sive stene oblakov utripne nov blisk. Berem dalje.

12. 6.

Stikamo za novicami, vdajamo se čustvenosti, iščemo rešitev — zdaj nam jo obeta Amerika zdaj Tirolska zdaj univerza v Padovi zdaj življenje na kmetih — in potem se zaženemo v pospeseni študij angleščine. Najnovejši obet pa je šoferska šola. Priti do 115 lir dnevne plače in vse oskrbe pri AMGOT (Allied Military Government of Occupied Territory) ... Ah, kake ničle smo!

Nov grom, odločnejši — in komaj se razgubi, zaslišiva prve kaplje na murvi nad sabo. Naglo vstaneva in skozi topli dež odhitiva pod gostejše krošnje. Ne zapusti naju veselje: k slikovitosti dneva spada tudi to rodovitno šumenje, in oblak potuje dalje, sledilo mu bo sonce.

Toda najin oblak je potegnil za sabo druge. V Castagnolah nama je čas minil, ali ker je ves čas najin, sva v Trevisu pred izbiro. V bližnje Benetke naju v dežju ne more zamikati, Benetke s svojimi vodami so samo za žarno sonce. Torej jo ubereva skozi nalive v nasprotno smer, proti severu, kjer začnajo dihati gore.

Conegliano v ponevihtni svetlobi: vse umito in čisto, v lahkotnih mejah med soncem in sencami. Z drevja se še utrinjajo kaplje. Zamikajo naju napeti griči zahodno od mesta z obetajočimi stavbami po vrhovih, nad vino-

gradi. Koliko zraka mora biti tam — in kakšen razgled! Avto krene na ožjo, vijugasto cesto, ki se vzpenja proti soncu. Ko sva pod vrhom in vidiva napis "Museo del vino" končno brez puščice, obstaneva tudi midva. Trta je za letos odcvela, ali v podeževnem zraku se še čuti sladki duh zapoznelih grozdkov. Morava stopiti prav na vrh, da vidiva, kje bi se človek želel naseliti. Tukaj: v nadmorski višini kakih dvesto metrov, kjer je dan neskončno dolg in nabit z zelenino, z rodovitnostjo, z najčistejšim zrakom, s čarom bližajočih se in odhajajočih neviht, z odmevi vseh daljav, z zavetnimi gorami nad Vittorinom Venetom in pred Bellunom. Živeti v vonju kruha in vina, v brnenju tišjih in glasnejših zvonov!

Toda sanje zadenejo ob stvarnost in se razpočijo ko mavričen mehurček. Le svetlina v očeh ostaja, ko si čistiva čevlje, na katere se je prilepil razmehčani sivkasti gnajs vinorodnih coneaglianskih gričev.

Na rdečo mizo in rdeče stole sije sonce, kolikor mu dopuščajo bohotne murve. Čutiva, da je castagnolski obed že daleč. Pred nama se znajde prigrizek, znajde se vino iz tal, katerih zrak dihava in ki morajo biti ob trgatvi ena sama visoka pesem. Pobožno drobim in žvečim trdo castagnolsko štručko in se čutim vzdignjen nad zgodovino. Ni že starozavezna Noemi pekla takega zdravega in okusnega kruha, ki je klasje zanj napaberkovala za Boozovimi žanjci? Na mizo zdaj pa zdaj pade zrela murva: belkasto vijoličasta — Šašiju v veliko radost. Delavnik je in sama sva, le bele kokoši poležavajo v visoki travi in dva psička se kar naprej igrata pred hišo. Prostrani Conegliano v ravnini pod nama uživa sonce. Popoldan se je ustavil in zadremal v svetli brezčasnosti.

Vrnem se k zapiskom iz poletja pred triintridesetimi leti.

15. 6.

Najbolj ubogi so kadilci. Prosjache-nje čikov; oziranje v usta kadečih; iskanje odvrženih angleških in ameriških čikov vzdolž ceste; trganje časo-



Udeleženci lanskega ekumenskega romanja pred rojstno hišo
Otona Zupančiča na Vinici v Bell krajini

pisnega papirja, ker tudi papirčkov ni; rezanje tobaka. Trganju dnevnega namiznega koledarja se moramo upreti, da nas čas ne prehití — da ne bi kdo v juniju kadil na decembrske listke...

17. 6.

Bil sem naprošen, da napišem prigodno pesem za slavlje današnje nedelje, ko je v bližnji fari Zerman sedmorica slovenskih bogoslovcev-beguncev iz ljubljanske in mariborske škofije prvič povzdignila hostijo in kelih ter podelila blagoslov. France Levstek, Janez Osana, Mirko Falle, Franc Zagoršek, Stanko Janežič, Milan Palčič, Andrej Pogačar. Na spominski podobici, natisnjeni v Trevisu, so njih imena seveda brez strešic.

O tihi dan: pri rodni fari nihče ne zvoni v pozdrav ti, novomašnik, svojcev ne uzre oko, krog sebe vidiš le begunske sestre, brate — — —

Od vseh, le od Boga ne zapuščenim bodi nam v duhovni službi svoji vreden posrednik za dar usmiljenja, ljubezni in dobrote!

Saši bi rad nekaj pripomnil, mogoče vprašal, ali vem kaj več o nadaljnji

usodi zermanskih novomašnikov. Žal ne vem. Tudi on pozna samo enega od njih: Janežiča. Ker pa je po naravi izredno obziren, noče trgati toka mojega branja.

8. 7.

Kasno brodovje pijancev pluje v svoja oporišča, pojoč: Zaplu-ula, zaplula je barčica mo-o-ja... Slama naših ležišč se je že zdavnaj vlegla v beton, ure spanja so rahle.

22. 7.

Prelepa nedelja. Ob 7. zjutraj popravni izpit: Arnšek IV. pismeno in ustno ital. Potem v pisarni sestavljanje maturitetnih vprašanj in tém za pismeno nalogo (VIII. in IV.).

Opoldne kosilo, nato v pasji vročini s kolesom na kopanje 8 km daleč. Kanal z bistrim šunljanjem med njivami. Moje telo plava, roke in noge se krčijo in iztegujejo enakomerno ko nihalo pri veliki uri, na ustnicah čutim hladno vodo, v nosnice prihaja njen osvežujoči vonj — plavam pol miže proti soncu, objema me sladki okus večnosti; na oči lega dremavica — o kako čudo-

vito bi bilo zaspati in splavati ves lahek, miren, ubran v brezčasje!

Nazaj grede spotoma gost mlade begunske družinice, ki se je naselila zasebno. Pogoščen najprej z grozdjem, s prvim grozdom, črnim in drobnim. Kje je že čas, ko sem užival duh njegovega cvetja, moj Bog! Sonce je skoraj zašlo; ob šumljajoči vodici so mi pogrnili deko, ulegel sem se, snel naočnike in uprl oči v trepetajoče topolove krošnje nad sabo. Kak užitek, kak božji dar, kak blažen spomin na Rodine daljne! O zdravamariji sem se po temeljiti večerji poslovil, spet sedel na kolo, zapeljal na asfaltirano cesto — in šlo je lahno nizdol skozi hlad večera in mesečino kakor v sanjah.

23. 7.

Zaman družba nasprotuje pesimistom v življenju, zlasti pa v umetnosti. Ali ni na svetu dovolj bridkosti, ki vsakogar, še posebno pa pesnika, tako prizadevajo? Kajpada mora biti izpoved pesimizma pristna (Leopardi), ne pa modna (Stritar). Kaj pa veselo krščanstvo? Ni pesimizem nasproten krščanstvu? Vera je tolažilna, zato vesela, stvarnost tega sveta pa je trpljenje, razočaranje, dvom, boj. Velik človek, ki vse to doživlja, mora zahrepeneti po Bogu, ki je nasprotje vsega hudega, neusmiljenega in krivičnega.

24. 7.

Obupni so popoldnevi pasjih dni v taborišču. Eni gredo na kopanje ali kam drugam ven; drugi spijo; spet drugi prelistavajo in berejo časopise ali šahirajo v družbi kibicev. Kmetje se večno razgovarjajo: tisočkrat tisočero reči in stvari so že premleli. Najhuje pa je ležati, strmeti v beli strop ali skozi okno v neusmiljeno sončno jasnino in zavestno premišljevati o brezdelju, ki mu ni videti konca.

31. 7.

Nebo oblačno, ljubi veter, hladen od deževnih kapelj, piha čez njive, čez cvetočo koruzo, čez akacijeve omejkje, pripogiba redke trepetlike in jelše, sladko diši po zelenem, bohotnem — tujem poletju.

1. 8.

Pred sončnim zatonom sem sedel na kolo in se odpeljal iz taborišča, iz zoprne rdečine v pomirljivo zelenino kmetij: mimo samotnih dvorcev, med visokimi omejkji akacij in vrb, med njivami koruze, detelje in brajd. Prvi somrak lega na zemljo, od ene strani se sliši mrliško zvonjenje, od druge (in vedno od drugod) hupanje avtov. Zrak je poln mušic — še kak pes in kak ptič — to je prvi večer mojega najlepšega meseca: ko je v senci že prehladno, a na soncu še prepekoče.

6. 8.

Ko nekdo igra na harmoniko »Sul mare luccica nastro d'argento«, stoje ostali v gruči okoli njega, roke tiščijo v žepe in gledajo slepo skozi okno. Zunaj je sivkast prvi večer, dež rosi — moj Bog, kako je hudo po dragih, po domu!

7. 8.

Zunaj se bliska, da slepi v oči. Vijoličasto beli sij pljuska po vsem nebu, osvetljuje najtemnejše kote, riše najostrejše sence. Dež šumi, kot bi se hotele izliti vse plasti oblakov. Ležim na trdi postelji, slečen, odet le z lahko, a toplo odejo, na hrbtu, z rokami pod glavo. Nato jih položim na boke — toplina mi gre po životu, kot bi me obililo nekaj veličastnega. Spomini na daljne dogodke, na prelepa doživetja oživljajo. Potem skoraj podzavestno približam levo roko k ustom in tiho poljubim poročni prstan. Vame prihaja slast miru in vdanosti. Mislim na jutrišnji dan...

Saši me posluša ko pribit, gleda me — najbrž primerja tisti moj čas s seboj enajstletnikom v Devici Mariji v Polju. Spet primem kupico in jo neseem k ustom, da bi omamil tragiko/lepoto, ki mi vpije iz spomina. In preberem:

12. 8.

Umetnik, ne boj se trpljenja! Pre-našaj ga pogumno in zavestno, saj tebi ni materija nič, ti si nad časom!

Saši me še vedno gleda. Z desnico oklepa kozarec, z levico si gre čez lase. Tudi on je umetnik, le za spoznanje preplah, preskromen.

»To je zadnji zapisek,« pravim. »Joke mi je tiste dni iz Trsta poslal glas, naj pridem tja, kjer je dela veliko, delavcev pa malo. Srečko Baraga da je prijel za plug in sklicuje pomočnike. Kdo bi bil tistikrat slutil, da mi v Trstu poteče druga, mogočnejša polovica življenja?«

Tem besedam sledi molk. Šele čez čas zaslišim: »Hvala ti za ta dan!«

Sončne in senčne lise okoli naju spreminjajo lego in obliko. Saši odsotno pobira murve, ki so se nakapale na mizo. Conegliano pod nama zaliva ru-

menkasta svetloba. Popijem novo kupico vina, žile se mi še bolj napno, hvaležnost do Sašija prikipi do vrhunca, ko vzkliknem: »V. B., ne pozabi v urah potrnosti in črnogledosti, da se ti je 21. junija 1978 dobro, naravnost odlično godilo!«

»Mislim,« reče Saši, »da sva danes kar oba odvila vse strune na kitari — naj se malo oddahne.«

Kitara je oddahnjena, sonce pa se, žal, ne ustavi, sence so zmeraj daljše, Conegliano se že potaplja v zafranast sijaj — in Trst je daleč. Dobro, da je pred nama ravnina, po kateri bo najin zvesti konjič 158889 neužejan hitel proti domu, kjer se je sinoči napil za vseh 350 km dolgo krožno pot.

PAVEL ZLOBEC

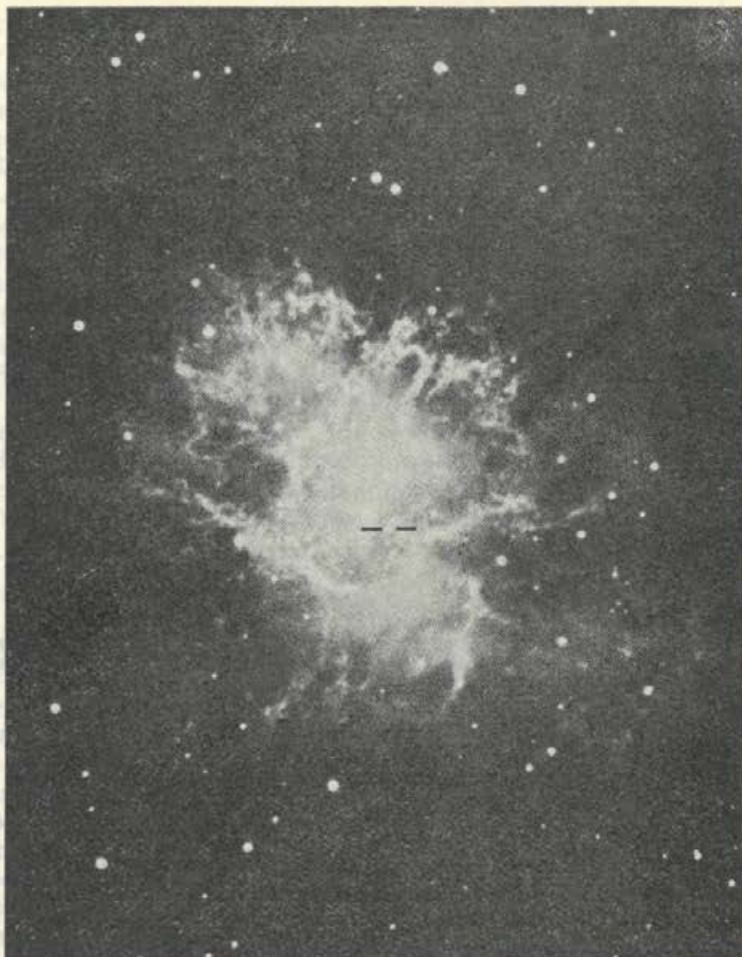
Iz življenja zvezd

Današnja opazovanja in nam znani fizikalni zakoni postavljajo začetek vsemirja na približno pred 15 milijardami let. Tedaj so po nepopisnem »big bang« (velikem poku), ko je bilo vsemirje strnjeno v malem prostoru, začele nastajati zvezde in galaksije. Vse, kar je bilo pred »big bangom«, je nam popolnoma neznano.

V teh milijardah let so se zvrstile generacije zvezd in še dandanes nastajajo. Za nastanek zvezde je potrebna obilica prahu in plinov; tega je veliko zlasti ob ekvatorialni ploskvi in ob spiralnih vejah galaksij, to je v meglicah (glej sliko). Meglice so lahko temne ali refleksne, v kolikor zastirajo svetlobo oddaljenejših zvezd ali jo odbijajo.

Prisotnost zvezd nam je očitna zaradi svetlobe, ali bolje energije, ki jo te oddajajo. Energija nastane predvsem v dveh fizikalnih procesih. Prvi in najvažnejši proces, ki traja skozi »normalno« življenjsko dobo zvezde, je atomskega izvora: jedra vodika se spremenijo v jedra helija in se pri tem sprošča energija. Kasneje nastanejo druge »lahke« prvine: litij, berilij, bor, kisik, ogljik... Drugi proces, krčenje

zvezde pod vplivom težnosti, je bistvene važnosti zlasti v kritičnih obdobjih življenja zvezd. Tako se v prednostni fazi zaradi težnosti zredčeni plini, zlasti vodik, in medzvezdni prah začnejo zbirati v meglicah in se pri tem segrevajo. Zbirnih točk je več in zato mlade zvezde nastajajo v skupinah. Ko temperatura doseže kakih $-200^{\circ}/-100^{\circ}$ C že govorimo o protozvezdah, saj te žarijo v infrardeči svetlobi. Na nebu je opaznih več močnih izvorov infrardeče svetlobe, ki jih lahko imamo za zvezde v začetku življenja. Ko naraste temperatura do približno 1000° , zvezdo lahko opazi tudi naše oko. Svetloba mladih zvezd je nestanovitna, kakor da bi jih v nerednih presledkih zagrinjali oblaki razredčene snovi. Z zvezdne površine se dvigajo zublji žarečih plinov. Ko temperatura v središču zvezde naraste na 10-15 milijonov stopinj, se jedra vodika spreminjajo v jedra helija. Energija, ki pri tem nastane, se pomika proti površini in končno zapusti zvezdo predvsem v obliki svetlobe. Tako zvezda postane »odrasla« in dolgo preživlja svoje »normalno« življenje. Tudi krči se ne več, je v ravnotežju. Če je energije preveč, se zvezda poveča,



Rakova meglica. Črtici označujeta pulsar, ostanek osrednjega dela zvezde, ki je eksplodirala okrog leta 5550 pred Kr. Zaradi oddaljenosti pa je bila supernova vidna šele leta 1054 po Kr.

napne, pri tem se notranja temperatura zniža in proizvodnja energije se zmanjša. Če izvor energije peša, se zvezda manjša, temperatura naraste in razpoložljiva energija poveča. Stanje zvezde je plinasto.

Masa vodika, ki ga porabi na sekundo zvezda sončne velikosti, da lahko sprošča potrebno energijo, tehta nekaj milijonov ton. Vodika je na pretek, tako da ga je dovolj za več milijard let. Na slabšem so večje zvezde, ker so zelo potratne z gorivom in zato silno žarijo. To so tako imenovane orjakinje in nadorjakinje.

Primer zase so prav majhne zvezde, take, ki imajo stotinko ali manj sončne mase. Pri krčenju ne dosežejo za-

dostno visoke temperature, da bi se lahko pričele jedrske reakcije. Te miniaturne zvezde so skoraj bolj podobne velikim planetom kakor »navadnim« zvezdam. Njihovo življenje se odvija v ohlajevanju, dokler ni zvezda več vidna zaradi prenizke temperature.

Povrnimo se k »normalni« zvezdi. Ko ji zmanjka goriva, nima več energije, ki je imela svoj izvor v notranjosti. Zato se zvezda ne more več zoperstavljati težnosti in se začne krčiti. Kakšen bo končni razvoj, je pa odvisno od zvezdne mase.

Če je masa podobna ali manjša od sončne (kot pri večini zvezd), se krčenje nadaljuje do približno stotinke začetne velikosti. Pri tem se del zunanjih

slojev izgubi v prostranstvo. Šele pri izredni gostoti, ko atomi izgubijo elektrone, se krčenje ustavi. Prostor, kjer je bil en atom, je sedaj napolnjen s stotisoči jedrskih delcev, ki so pa vseeno gibljivi; stanje je namreč še vedno plinasto, čeprav kubični centimeter take snovi tehta eno tono. Zvezda v takem stanju se imenuje bela pritlikavka. Take zvezde ne morejo proizvajati energije, zato se ohlajujejo, dokler ne postanejo končno črne pritlikavke. Ohlajevanje je vedno počasnejše: od 14.000° do 7.000° se zvezda ohladi v treh milijardah let, od 7.000° do 4.000° pa rabi celih pet milijard let. Iz tega sledi, da se praktično še nobena bela pritlikavka še ni docela ohladila.

Če je masa zvezde vsaj petkrat večja od sončne, je krčenje veliko volj silovito. Notranji deli se silno zgostijo, obenem se pa zunanji sloji razblinijo s hitrostjo več tisoč kilometrov na sekundo. Od kraja katastrofe se širi nao-

koli oblak žarečih plinov. To je eksplozija supernove. Sproščena energija je tako silna, da zvezda žari za kak teden tako močno, kakor skupek milijard »normalnih« zvezd. Nato svetloba hitro opeša.

Sedaj pa pogledjmo, kaj preostane od osrednjega dela supernove. Iz fizike izhaja, da so v tako izjemnih okoliščinah stalni delci le nevtroni. Torej je posledica supernove nevtronska zvezda. Lahko se celo zgodi, da se zvezda, ki je imela začetno maso 20 do 30 krat večjo od sončne, zgosti v le nekaj kilometrov obsegajočo kroglo, kjer je težnost tako silna, da je celo svetloba ne more zapustiti. Tako nebesno telo imenujemo črna luknja. Izslediti jo je mogoče le, če je pripadnik dvozvezdja in je gibanje druge zvezde okrog »nevidne kolegice« opazno.

Ker so velike zvezde še kar redke, so supernove dokaj izjemen pojav. Zaradi njih jakosti (300 milijonkrat svet-



Velika meglica v ozvezdju Oriona

lejše od Sonca) so vidne tudi v oddaljenih galaksijah. V naši »bližini« je najbolj znana eksplozija supernove v ozvezdju Bika. Kitajski astronomi so julija 1054. leta opisali zvezdo, ki je bila nekaj dni vidna tudi podnevi. Ostanke te supernove imenujemo danes Rakova meglica (glej sliko). Ta je zavoljo razmeroma majhne oddaljenosti (6.600 svetlobnih let) dokaj dobro proučena. V sredini meglice je svetlobni vir, ki se pokaže in izgine 33 krat na sekundo. Tako zvezdo imenujemo pulsar, to je po vsej verjetnosti nevtronska zvezda. Vrta se izredno hitro in iz nekaterih delov površine pošilja svetlobo (pa tudi radio-valove in X-žarke) podobno kot svetilnik. Čudovito je, s kakšno natančnostjo si sledijo ti prameni svetlobe. Čim starejši je pulsar, več vrtilne energije je že porabil (saj druge energije nima na razpolago) in število svetlobnih signalov na sekundo je manjše, ker se je vrtenje upočasnilo.

V zadnjih letih so poslali na tirnico okrog Zemlje občutljive naprave za merjenje X-žarkov; ti namreč ne morejo prodrati skozi zemeljsko atmosfero. Žarki X nastanejo, kadar se delci materije približajo kraju, kjer je težnost izredno visoka. Pri tem ima veliko važnost tudi magnetno polje. Ugotovljeno je bilo, da se zvezdni izvori X-žarkov istovetijo, čeprav ne povsem, z nevtronskimi zvezdami. Ta podatek pritrjuje teoriji, da zelo masivne zvezde končajo po eksploziji supernove kakor nevtronske zvezde.

Izreden vir X-žarkov je Cygnus X-1 v ozvezdju Laboda. Ko so s teleskopom pogledali v tisto smer, so opazili zvezdo, ki v rednih obdobjih spreminja hitrost, torej se vrta okoli »nečesa«. Znanstveniki računajo, da ima vidna zvezda 20 sončnih mas, nevidna pa 13. Nevtronska zvezda s tolikšno maso pa ne more obstajati, zato nas po vsej verjetnosti Cygnus X-1 opozarja na črno luknjo.

Pri eksploziji supernove nastanejo »težje« kemične prvine kot železo, svinec, zlato itd., medtem ko so bile proizvedene v pretekli življenjski dobi zve-

zde le »lažje« prvine. Zelo masivne zvezde živijo »le« par desetih milijonov let, one, ki so podobne Soncu, nekaj milijard let, lažje zvezde lahko dočkajo desetine milijard let. Material, potreben za »gradnjo« zvezde je vsaj deloma nekoč pripadal izumrlim zvezdam, predvsem tistim orjaškim s kratko življenjsko dobo, ki so doživele razvoj supernove in imele tako možnost proizvesti prvine kot železo, nikelj, živo srebro, baker, cink, svinec, zlato itd. Naša Zemlja bi imela ves drugačen videz, ko bi ne bilo omenjenih kovin, ki nam pomagajo pri delu in življenju. Te kovine so torej nastale v izredno izjemnih okoliščinah ob »žrtvi« ogromnih prazved.

Zanimivo je, da nekateri znanstveniki skušajo razložiti skrivnostno izginotje Dinosavrov pred 65 milijoni let prav z dejstvom, da je nekako takrat eksplodiralo blizu našega osončja večje število supernov. Pri eksploziji nastane namreč obilica hudih žarčenj, kar je gotovo nevarno za živa bitja.

ALBERT MIKLAVEC

DAROVI BOŽICNE NOCI

*Res, lepše noči nam Previdnost ni dala,
kot sveta božična je noč
in slajših trenutkov nam ni darovala,
kot je svetonočna polnoč.*

*Darov bogatejših nam ni podarila
še roka nobena do zdaj:
obljuba se nam je nocoj izpolnila,
ki Bog jo je storil nekaj.*

*Hvaležno sprejmimo darove bogate,
ki Dete jih božje deli:
nesimo jih radi med ljubljene brate,
ker Detece to si želi.*

*Od danes na svetu vsi bratje bodimo,
ljubezen naj vlada povsod:
zdaj v božje otroke se vsi prerodimo,
in bomo postali en rod.*

Monsignor RUDOLF KLINEC

Veselo so »škantirali« v Vipolžah na praznik sv. Štefana leta 1937. Kako bi ne, saj so po dolgih letih imeli novo mašo, ki jo je daroval domačin Rudi Klinec, eden izmed njih, deveti otrok v družini koloňov barona Teufenbacha. Kako veseli bi bili šele njegovi starši, oče Anton in mati Franciška Bizaj iz Cerovega, če bi mogli uživati ta dan. Toda ni jima bilo dano, ker sta oba umrla leto prej. Koliko materialnih žrtev in koliko molitev pobožne matere je bilo potrebnih, da je sin Rudi prišel do nove maše!

Znano je, kako težki časi so bili v letih svetovne gospodarske krize od 1928 do 1934. Za kolone v Brdih so bili še težji, v družini, kjer se je rodilo deset otrok, pa ni, da bi govorili. Zato nič čudnega, če je pok. Rudi Klinec imel v življenju čuteče srce za vse socialno ogrožene ljudi, saj je sam v življenju občutil, kaj pomeni revščina, pa tudi begunstvo. Pripovedovali so mi, da je bila njih družina med prvo svetovno vojno v begunstvu v Neaplju. Mali Rudi je imel takrat štiri leta (rodil se je namreč 8. marca 1912). Oče na fronti, dva starejša brata tudi, mati v daljnem mestu s kopico otrok sama. Pa pride ugleden gospod in pravi mami: »Dajte mi vašega Rudija. Posvojil ga bom, saj vi imate še toliko drugih otrok.« Pa je mama zbežala, da bi ji otroka ne odnesli. Zato ni nič čudnega, če ji je bil Rudi izmed vseh otrok najljubši, saj je postal nekako dvakrat njen.

Po vojni so se vrnili v rodne Vipolže. Oče je prišel s fronte, dveh starejših sinov pa ni bilo od nikoder. Eden je padel na Oslavju, ko je branil Gorico, drugi je izginil neznano kje. Šolo-obvezni otroci so začeli obiskovati pouk v domači vasi, ki je tista leta bil še v slovenskem jeziku. Rudi se je takoj odlikoval po svoji nadarjenosti, marljivosti in pobožnosti. Gre za tri odlike, ki so mu ostale vse življenje. Pobožno-



sti se je navzel pri mami, nadarjen je bil po naravi, delaven pa, ker so vsi Brici bili delavni in garači, saj bi brez garanja ne mogli iztisniti iz trt vina in na prevalu polente zase in za številne družine.

Mama Franciška je kakor drugi Brici rada romala k Mariji na Staro goro. Nekoč je vzela s sabo tudi Rudija. Na Gori sta najprej opravila svoje pobožnosti, potem pa si ogledala cerkev. V kripti sta na glavnem oltarju videla podobo sv. Mihaela, ki z mečem prebada zmaja pod svojimi nogami. Podoba je še danes kot takrat. Pogled na tega bojevnika božjega je Rudija tako pretresel, da je v srcu sklenil, da hoče postati duhovnik, da se bo boril zoper satana podobno kot nadangel Mihael. Njegova želja se je ujela z materino željo in z željo domačega župnika Jakoba Piriha. Tri združene želje so pripeljale Rudija v Gorico, najprej v tedanje Sirotišče in pripravnico v Alojzijevišču in nato v goriško malo semenišče leta 1925.

Mladostni spomini so msgr. Klinca

tesno povezali z enim in drugim zavodom. Kot kancler v goriški kuriji je prišel v odbor Alojzijevišča in bil nazadnje njegov predsednik. Kot odbornik Alojzijevišča si je vsa povojna leta neizmerno prizadeval, da bi ta naš vzgojni zavod prišel znova v odborove roke. Snopič »Alozijevišče« je rasel iz leta v leto, ko so se v njem nabirale vloge, prizivi, protesti, prošnje, da bi Alojzijevišče vrnili prvotnim lastnikom, ker je bilo z dekretom goriške prefekture odvzeto izvoljenemu odboru in zaupano vladnemu komisarju. Zadnji komisar je nato leta 1938 zavod prodal vojnemu ministrstvu, ker so vladni komisarji Alojzijevišče prekomerno zadolžili. Pok. mšgr. Klinec je to krivico čutil, se proti njej boril 30 let, a brez vidnih uspehov.

Prav tako mu je prirasel k srcu Zavod sv. Družine ali nekdanje Sirotišče. Rad je zato pristopil v upravni odbor tega zavoda in stal ves čas ob strani šolskim sestram, posebno še ko so se odločile, da zgradijo sedanje novo poslopje. Tudi pri tem delu je kot jurist pomagal z nasveti, predlogi, intervencijami. Tudi Zavod sv. Družine ga ima zato zapisanega med svojimi dobrotniki.

V malem semenišču je prišel v zelo številen razred, iz katerega so izšli številni odlični duhovniki, med njimi pok. Lado Piščanc. Solski predmeti mu niso delali težav, zato je veliko bral in se ukvarjal z raznimi drugimi predmeti. Navezal je dobre stike s tedanjim prefektom in poznejšim podravnateljem dr. Ivom Juvančičem, stopil v krog njegovih »mladincev« in se navdušil za ideale tega gibanja: preprostost, samovzgoja, ljubezen do narave, zlasti do gora, ljubezen do slovenstva in Cerkve. To slednje ga je privedlo do zanimanja za pravoslavlje in slovanske Cerkve. Nekaj let je vodil krožek za krščanski Vzhod. Tu so si on in njegovi tovariši dajali duška tudi svoji slovenski zavesti. Nič čudnega zato, če je pozneje bil tako narodno zaveden duhovnik. To so mu njegovi kolegi v kuriji vzeli za zlo, kot je razvidno iz članka v Voce Ison-

tina ob njegovi smrti. A njegova narodna zavednost ni postala nikoli šovinizem, nikoli pretiran nacionalizem, temveč je bila le izraz njegove ljubezni do ljudstva, iz katerega je izšel, in zahteva pravicoljubnosti, ko je videl, kako je bilo to ljudstvo na Primorskem tlačeno in kako mu tudi republikanska Italija po zadnji vojni ni hotela priznati pravic, ki mu grede, in popraviti krivic, ki mu jih je fašizem povzročil. Ali ni tudi s tem izpričal, da je bil zares Kristusov duhovnik, kot je vedno želel biti? O tem pričata tudi obe predavanji, ki jih je imel v Dragi: Manjšinska problematika v luči naravnega prava, krščanske etike in cerkvene zakonodaje (1969) ter Kako je duhovščina pripravljala osvoboditev slovenskega naroda na Primorskem (1975).

V malem semenišču so se nekateri navdušili za pisanje dnevnika. Tudi Rudi Klinec je bil med temi. Začel ga je pisati v 3. gimnaziji in ostal zvest zapisovalec dogodkov okrog sebe do smrti. Tudi v tem se kaže njegova marljivost in sistematičnost, poklic za zgodovinarja, ki beleži, kar se dogaja, in v dokumentih išče, kar se je zgodilo. Zaradi tega menim, da ni bilo zgolj slučajno, da je postal naš primorski zgodovinar. Začel je s svojo doktorsko disertacijo, ki jo je branil na Lateranski univerzi 22. junija 1941 in je izšla v knjigi leta 1942: »L'attuazione della legislazione ecclesiastica di Giuseppe II nell'Arcidiocesi di Gorizia« (Izvajanje cerkvene zakonodaje Jožefa II. v goriški nadškofiji).

Po vojni, ko je bil škofijski kancler, je imel neomejen vpogled v arhive goriške nadškofije in ko je postal tajnik Goriške Mohorjeve družbe tudi v arhive te naše ustanove. Brskal je po arhivih, po zgodovinskih knjigah, revijah vseh vrst, po svojem spominu in nastala je vrsta publikacij, ki je prav, da jih vsaj naštejemo Poleg že omenjene disertacije še: *Zgodovina goriške nadškofije* (1951), *Marija v zgodovini Goriške* (1955), *Zgodovina Goriške Mohorjeve družbe* (1967), *Na božjo pot* (Trst 1965), ponatis v Ljubljani 1971,

Zgodovinski oris GMD v Zborniku ob 50-letnici GMD (1974).

Leta njegovega študija v goriškem malem semenišču so potekala razmeroma mirno. Fašizem ni še grobo posegel v to ustanovo, ki so jo vodili v tistih letih ravnatelj Iginio Valdemarin, spiritual Leopold Cigoj, podravnatelj dr. Ivo Juvančič in razni prefekti iz vrst bogoslovcev. Užival je zaupanje predstojnikov, ki so videli v njem resnega fanta, ki bo nekoč postal dober duhovnik. Tudi sošolci so mu zaupali. Ko se je na pobudo msgr. L. Cigoja ustanovila v zavodu Marijina kongregacija, je Rudi Klinec bil eno leto njen prefekt oz. prednik. Na Stari gori se je rodil njegov duhovniški poklic, v Marijini kongregaciji se je utrdil, v življenju se je uveljavil. Ostal je namreč zmeraj velik častilec Marijin in prijatelj Marijinih družb. V Velikih Zabljah je uspešno vodil tako dekliško kot fantovsko Marijino družbo. V Gorici ni imel priložnosti za tako delo, zato pa je rad kaj o

Mariji napisal. Tako sta nastali že omejnjeni knjigi Marija v zgodovini Goriške in knjižica Na božjo pot.

Po končani osmi šoli je stopil v goriško bogoslovje (jeseni 1933). Zanj odločitev ni bila težka, saj je že od prve gimnazije dalje videl jasno svoj cilj. V bogoslovju so predstojniki opazili njegove talente in njegovo vsestransko prizadevnost. Novi goriški nadškof Karel Margotti (1934) je želel, naj gre študirat v Bologno, češ da so tam študije bolj resne, kajti sam je namreč študiral v Bologni. Bogoslovec Rudi Klinec je ponudbo sprejel tudi zato, ker so se v goriškem bogoslovju pod administratorjem Giovannijem Sirottijem začele dogajati čudne stvari in se nadaljevale pod novim škofom, četudi v manjši meri. V bogoslovju ni bilo več prave zbranosti. Zadnje dve leti bogoslovja je nato Rudi Klinec opravil v Bologni in se tudi tam uveljavil kot zgleden klerik.

Po končanem bogoslovju in novi



Sedanji novi sedež Alojzijevešča v obnovljeni nekdanji hiši dr. A. Pavlice v Gorici

maši ga je nadškof Margotti poslal duše past v Velike Zablje. To je razmeroma majhna župnija ob vznožju Sv. Križa na Vipavskem. To župnijo so mu zaupali, ker so želeli, da bi naprej študiral cerkveno pravo. Vpisal se je na Lateransko univerzo v Rimu in živel nekako dvojno življenje, deloma v Velikih Zabljah, deloma v Rimu. Gospodinjit mu je prišla sestra Lojzka, ki je potem ostala z njim do smrti.

Cprav v dušnem pastirstvu je uspešno dokončal študij cerkvenega prava. V Gorici so že imeli mesto zanj in sicer škofijskega kanclerja, toda zaradi vojne, ki je med tem nastala, so z imenovanjem počakali. Leta v Velikih Zabljah z vsemi problemi, ki jih je prinesla vojna in z njo revolucija, je vestno zapisoval v svoj dnevnik. Nekaj iz tistih časov je objavil v Katoliškem glasu (1963-64) kot podlistek z naslovom Ob dvajsetletnici (iz zapisov zareškega župnika).

Goriški kancler Franc Setničar je bil že v letih in je želel pustiti službo. Zato je nadškof Margotti z dekretom 1. aprila 1945 imenoval dr. Rudija Klinca za nadškofijskega kanclerja. Toda g. Klinec je želel med Žabeljci preživeti še mesec maj in šmarnice, zaradi tega je s preselitvijo odlašal. Tako ga je v Velikih Zabljah presenetil konec vojne in neredi, ki so takrat nastali. Zmagoviti partizani so prišli iz gozdov polni maščevanja. Mnogi so se tega zbal in se pred njimi umaknili. Med temi so bili tudi razni duhovniki iz zgornje Vipavske doline; z njimi se je umaknil tudi žabeljski župnik Rudi Klinec zlasti še zato, ker ga je čakalo mesto škofijskega kanclerja v Gorici. Z begunci je prve dni maja 1945 odšel preko Soče in nato v razna taborišča v srednji Italiji. Od tam ga je nadškof Margotti poklical v Gorico in nastopil je službo nadškofijskega kanclerja v septembru 1945; na tem mestu je ostal do smrti 2. decembra 1977.

Na novo službeno mesto je prinesel veliko strokovno znanje, vestnost in zvestobo do predstojnikov. Na področju cerkvenega prava je postal v goriški škofiji avtoriteta in so mu zato po-

verili pouk cerkvenega prava v bogoslovnem semenišču, ko je to mesto zapustil msgr. Mihael Toroš. Poleg tega je bil zadolžen tudi pri cerkvenem sodišču v Gorici in v Benetkah. Zadnja skrb v njegovem življenju je bila ravno neka zakonske zadeva na beneškem sodišču.

Njegova vestnost je bila znana vsem, tako da je že precej bolan do smrti vodil škofijsko pisarno. Zaradi vestnosti so ga cenili vsi goriški nadškofje, ki so imeli v njem tudi zvestega tolmača svojih ukrepov. Zavoljo tega je ostal na svojem mestu pod štirimi škofi: Margottijem (1945-51), Ambrosijem (1952-62), Pangraziem (1962-67) in nazadnje Petrom Cocolinom (1967).

Kot kancler se v neposrednem dušnem pastirstvu ni več mogel udeleževati, rad pa je zahajal v zavod Contavalle k sirotam in pozneje k sestram Čudodelne svetinje, kjer je maševal. Tudi sicer je ob nedeljah rad hodil pomagat duhovnikom na deželo.

Življenje v Gorici ga je pripeljalo k neposrednemu sodelovanju v raznih naših ustanovah. Omenili smo že Alojzijevišče in Zavod sv. Družine, a ne moremo mimo drugih, kjer je tudi sodeloval: Katoliško tiskovno društvo (KTD), pri katerem je bil v nadzornem odboru, Katoliška knjigarna, kjer je bil odbornik, Apostolstvo sv. Cirila in Metoda, katero je skupaj z drugimi obnovil na Goriškem in ga pomagal voditi, dokler mu je zdravje dopuščalo.

Posebno važno je bilo njegovo mesto pri Goriški Mohorjevi družbi. Izven svojega poklicnega dela si je namreč največ zaslug pridobil prav pri tej ustanovi. Pri njej je bil z vsem srcem in zanjo mu noben trud ni bil prevelik.

V odboru te ustanove je bil že prej, vendar se njegova roka pozna posebno od leta 1965, ko je postal njen tajnik. Kot tak je imel na skrbi publikacije, dopisovanje s sotrudniki, iskanje pomočnikov, ki jih je zlasti v zamejstvu vedno premalo, posebno zato, ker Goriška Mohorjeva ne more honorirati ne tajnika ne sotrudnikov; vsi opravljajo svoje delo za »božji lon«. Tudi pokojni ga je opravljal. Za časa njegovega taj-

nikovanja je GMD zasnovala svoje najbolj tvegano in tudi najbolj zahtevno delo in sicer izdajanje Slovenskega primorskega biografskega leksikona (PSBL). Gre za velikopotezen podvig, ki ga moremo primerjati edinole izdajanju Slovenskega biografskega leksikona v Ljubljani, samo da je PSBL še bolj tvegano dejanje: izhaja v zamejstvu, brez trdne finančne osnove, brez zagotavljenega širokega trga, saj se v Sloveniji ne sme prodajati v knjigarnah. In vendar je odbor GMD pristal na tako delo in ga pogumno začel.

Pri tem gre nemajhna zasluga tajniku dr. Klincu, ki se je za izdajanje leksikona temeljito pripravil in v prvih zvezkih prispeval veliko gesel; tudi za

nadaljnje zvezke je pripravil že precej gradiva. Kako je do zadnjega mislil na GMD, priča tudi njegova letošnja knjiga Slovenski duhovniki pod fašizmom, ki jo je v rokopisu pripravil, a je izšla po njegovi smrti.

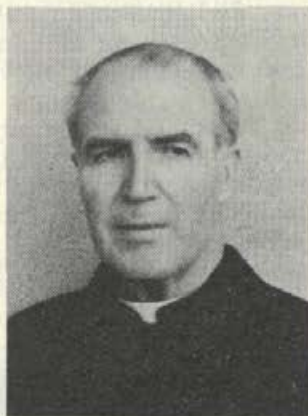
Mislimo, da se je kanonik (od leta 1960) msgr. Rudi Klinec s svojim raziskovanjem domače zgodovine in s svojim delom pri GMD uvrstil med tiste kulturne ustvarjalce, ki njih spomin ne bo izginil z njihovim odhodom od nas. Vpisal se je v našo primorsko zgodovino podobno kot Virgil Šček, Venceslav Belè, Vinko Vodopivec in številni drugi primorski duhovniki, ki jim je s svojim zadnjim delom postavil trajen spomenik.

KAZIMIR HUMAR

Slovo Bernarda Špacapana

Pokojni g. Bernard je bil doma iz Mirna. Tam se je rodil 16. oktobra 1911 v hiši skromnega mirenskega kamnarja. Ker je bil brihten pobič, so ga starši na prigovarjanje župnika Oskarja Pahorja poslali v Gorico v malo semenišče. Tu je prišel v zelo številen razred, v katerem je bilo več zelo nadarjenih dijakov, med njimi Alfonz Čuk, Ettore Fabbro, Mirko Filej, Tone Breko, Štefan Cek, Lojze Kociančič. Bernard je spadal med najbolj nadarjene in najbolj marljive. Ker mu šolski predmeti niso delali težav, se je bavil z mnogim drugim učenjem. Pridružil se je mladinskemu gibanju, študiral je vzhodno vprašanje, zelo rad je hodil v planine.

Po končani gimnaziji je opravil bogoslovje v Gorici in bil posvečen 22. maja 1937. Novo mašo je imel v Mirnu. Takoj potem je bil poslan za župnika v Brestovico na Krasu. Istočasno je upravljal tudi Jamlje, ki tedaj niso imele svojega župnika. V Brestovici je takoj začel s širokopoteznim delom v cerkvi in izven cerkve. Posebno se je zavzel za petje, ker je sam bil dober pevec. Dela mu ni manjkalo, saj je upravljal tudi Sela na Krasu. K njemu so se pre-



selili še starši in sestra, tako da je v Brestovici zaživel tudi v župnišču, ker so bili vsi zelo postrežljivi in prijazni.

Zadnje vojno je preživel v Brestovici in delil z domačini vse bridkosti, ki so se takrat razlile čez Kras in ostalo našo deželo. Rešil je pred Nemci tega in onega, ker je znal nemški. Ob prvi čistki v septembru 1943 se je rešil pred Nemci čisto po naključju, ker se je z domačini zatekel v staro italijansko kaverno, dočim so ga esesovci iskali doma, ker so pri Selah doživeli hud napad partizanov. Župnik bi bil takrat plačal z življenjem, pa ga niso dobili.

Med vojno nisi vedel, kdaj si se komu zameril. Tudi g. Bernard se je moral komu zameriti, kajti ob razmejitvi 1947 se je rajši umaknil v Jamlje, kot pa da bi ostal v Brestovici onkraj nove državne meje.

Življenje v Jamljah je bilo sprva zelo borno in skromno, zlasti še zato, ker v Jamljah ni bilo farovža in ker je imel pri sebi starše in sestro. Zato je zaprosil za Podgoro (1949). V Podgori je nadaljeval na Krasu začeto delo. V cerkvi in na kulturnem področju je zagrabil širokopotezno. Seveda v tej narodno mešani župniji ni manjkalo težav ne z desne ne z leve. Saj vemo, kako so bili zlasti slovenski ljudje razdvojeni. Toda z lepo besedo, s potrpljenjem in vztrajnostjo je gradil božje kraljestvo med Podgorci obeh jezikov in si pridobil naklonjenost vseh.

V Podgori ga je zadela nesreča: pes, ki mu je prekrizal pot, da je padel z motorčkom. Življenje so mu takrat rešili, pravega zdravja pa ni bilo nikoli več. Od takrat Bernard ni bil več Bernard, videlo se je, da je duh voljan, telo pa ne več tako. Tu so mu umrli starši. Zato si je želel na manj odgovorno mesto. Leta 1970 se je vrnil v Jamlje, od koder je upravljal tudi Dol. Položaj je bil sedaj boljši, toda zdravje se ni hotelo povrniti. Zaprosil je za

upokojitev in se nastanil v Gorici v hiši stolnih kanonikov (1976). Še vedno je upal, da se mu zdravje povrne in bo lahko še koristen za božjo stvar. Tu je molil, bral, študiral. Veliko časa je tudi preživel po raznih bolnišnicah prav v želji, da si znova opomore in bo spet lahko bolje opravljal svojo duhovniško službo. Toda Bog je odločil drugače. V ponedeljek 11. septembra je nenapovedano odšel na večno mašo v nebesa.

Pokojni g. Bernard je bil izrazito dober človek, mehak po duši, ustrezljiv, prijazen, svet duhovnik. Zato naj mu bo Bog bogat plačnik!

ALBERT MIKLAVEC

SKRIVNOSTNI HIPI

*Večerna lepota
na mirnem morju:
skrivnostni hip
lepote...*

*Jutranja svetloba
na kaplji rose:
skrivnostni hip
svetlobe...*

*Nekaka tišina
v moji duši:
skrivnostni hip
za pesem.*



Msgr. Franc Močnik prejema nagrado za GMD iz Černetovega sklada. Ob njem sestra pok. Dušana Černeta

Kjer je ljubezen, tam je Bog

Po L. Tolstoju
ob 150-letnici njegovega rojstva
priređil. Fr. P.

V nekem mestu je živel čevljar po imenu Martin. Prebival je v pritlični sobici, ki je imela eno samo okno, v isti višini kot je bila cesta. Tako je bilo videti bolj noge kot pa cele ljudi, ki so hodili tam mimo. Toda Martin jih je poznal po njih obuvalu, kajti živel je že dolgo tam in je poznal večino ljudi. Mnogim je tudi že popravljal čevlje. Bil je dober in pošten, pridno je delal in ljubil Boga.

Vsak večer je bral iz evangelija, kjer je vse popisano, kar je učil Jezus. Nekega večera je med branjem zadremal. Naenkrat zasliši glas:

»Martin!«

Hipoma se zbudi in vpraša:

»Kdo je?«

Obrne se in pogleda proti vratom. Nikogar ni. Nato zopet zadremlje. Kmalu potem zasliši te besede:

»Martin, poglej jutri po cesti; pridem te obiskat.«

Martin ni vedel prav, ali je zares slišal te besede, ali se mu je le sanjalo. Ugasnil je luč in se ulegel v posteljo.

Drugi dan, ko je delal pri svoji čevljarski mizici, je zagledal, da je prišel mimo okna starček. Martin ga je spoznal po čevljih, ki jih je bil že krpal: bil je Štefan, ki je prišel kidat sneg z lopato prav pred okno.

»Ubogi človek!« je pomislil Martin. »Pri takem mrazu, pa mora delati!« Poklical ga je noter in mu dal skodelico čaja.

»Bog ti povrni!« je rekel Štefan, predno se je vrnil na svoje delo.

Kmalu potem je šla mimo neka žena s kmečkim obuvalom. Ustavila se je nasproti oknu. Imela je v naročju otroka in ga skušala obvarovati pred mrazom.

Martin je odprl vrata in rekel ženi, naj stopi noter. Uboga ni že dva dni nič jedla. Martin je položil prednjo hleb kruha in usul v lonec kašo ter jo

pristavil k ognju. Ko je bila pripravljena, sta se nahranila otrok in mati.

Ko se je žena z otrokom odpravljala, je vzela Martin staro odejo in ji jo je ponudil.

»Vzemi,« je rekel, »je sicer grda, toda za kaj ti bo že prišla prav.«

»Bog ti povrni, dobri človek. Prav Bog me je privedel pred tvoje okno.« Martin ji je povedal sanje.

»Vse se lahko zgodi,« je rekla žena. Vstala je, vzela odejo in vanjo zavila otroka ter ganjena odšla.

Martin je nadaljeval s svojim delom in tu pa tam pogledal skozi okno. Tedaj se je ustavila pred njim stara ženica, nesla je polno košaro jabolok. Hipoma je priskočil paglavec, pograbil jabolko in hotel zbežati. Toda starka ga je ulovila za lase. Paglavec je kričal, starka je vreščala in klofutała. Martin je brž prihitel.

»Pusti ga, babica, naj gre. Odpusti mu!«

»Kaj, naj bi mu odpustila? Orožnikom ga izročim.«

Toda Martin je še naprej prosil:

»Pusti ga oditi. Saj ne bo več kaj takega storil.«

Starka ga je izpustila.

»Bog nam ukazuje, naj odpuščamo, sicer tudi on ne bo odpustil nam,« je rekel Martin.

Starka je zmajala z glavo in hotela vzeti košaro, tedaj se ji je deček ponudil, da nese namesto nje.

»Daj meni, babica, lahko nesem jaz.« In sta odšla drug poleg drugega.

Martin je stopil v hišo in se zopet lotil dela. Mračilo se je že. Zdela se mu je, kot da se nekdo premika v kotu sobe. In je zaslišal glas:

»Martin, kaj me ne poznaš?«

»Kdo si?« je vprašal Martin.

»Jaz sem! Jaz sem vendar!«

Bila je senca Štefana, ki se je nasmehnil in izginil.

»In sem tudi jaz,« je rekel drugi glas, in iz temnega ozadja se je prikazala žena z otrokom. Nasmehnila se je

in nasmehnil se je tudi otrok in sta izginila.

»In tudi jaz sem!« se je oglasil tretji glas. Bila je starka z dečkom. Oba sta se nasmehnila in izginila.

Martin se je počutil srečnega. Odprl je evangelij in bral:

»Kajti lačen sem bil in ste mi dali

jesti; žejen sem bil in ste mi dali piti; tujec sem bil in ste me vzeli pod streho. Povem vam: kar ste storili katere-mu mojih bratov, ste meni storili.«

Martin je spoznal, da ga sanje niso varale in da je Gospod resnično prišel na njegov dom in da ga je on lepo sprejel.

TONE POZAR

Virgil Šček (1889-1948)

Poimenovanje osnovne šole v Nabrežini pri Trstu po Virgilu Ščeku 4. junija 1978 je slovenski javnosti priklicalo v spomin osebnost in delo odličnega slovenskega duhovnika, narodno prebudnega delavca in politika v slovenskem Primorju, ki je odigral važno vlogo v najtežjih časih, ko so velesile leta 1918 razkosale slovensko ozemlje med štiri države in je okoli 550.000 Slovencev in Hrvatov prišlo pod Italijo. Kako je predfašistična in nato fašistična Italija z vsemi sredstvi nasilno raznarodovala slovanski živelj, je splošno znano. Virgil Šček pa se je že kot dijak in nato kot duhovnik in narodni poslanec uvrstil med najvidnejše slovenske javne delavce, ki so med obema svetovnjima vojnama vodili vsenarodni boj in odpor proti italijanski raznarodovalni

politiki ter pomagali ohraniti primorskim Slovincem in Hrvatom njihovo svojsko kulturo, živo narodno zavest in ponos, pa tudi trdno krščansko prepričanje.

V Nabrežini so osnovno šolo poimenovali po Virgilu Ščeku. O tem pričata dva napisa: pred vhodnimi vrati in na glavnem hodniku v šoli, kjer je tudi marmornat relief Ščekovega obraza v profilu (delo domačina Milana Pertota) ter nekaj vrstic iz Ščekovega zadnjega pisma sestrama.

Profil in spominsko ploščo je odkrila Ščekova sestra 86-letna Marica v sklopu velike slovesnosti pred šolskim poslopjem, ki so jo pripravili predstavniki slovenske Nabrežine, zlasti šolska mladina z učiteljskim zborom in šolskim ravnateljem Mirom Tavčarjem na



Ščekova sestra Marica odkrije ploščo ob poimenovanju osnovne šole po Virgilu Ščeku

čelu. Spominsko ploščo je blagoslovil domači župnik Bogomil Breclj. Nastopila sta dva slavnostna govornika: bivši poslanec in sedanji župan Albin Škerk, ki je prikazal Ščekovo politično dejavnost in poslansko delo v rimskem parlamentu in Milko Matičetov, enograf pri SAZU, ki je govoril o Ščekovem delu za slovensko mladino. Prireditelj je popestrilo še petje mladinskega zbora »Kraški slavček« in zbora »Igo Gruden« ter bogata razstava Ščekovih slik, knjižic in fotokopij govorov v rimskem parlamentu.

Slovesnost se je ob veliki udeležbi razvila v pravo manifestacijo slovenske narodne zavesti, v praznik naše besede in pesmi.

Virgila Ščeka sem prvič srečal kot bogoslovec leta 1931 v Trstu pri rojanskem kaplanu Andreju Gabrovšku. Na kratko se mi je predstavil ter mi brez ceremonij stisnil v roko 50 lir, za dijaka tedaj veliko darilo. Glavno srečanje je bilo deset let pozneje med drugo svetovno vojno. Aprila 1941 sem se bolan vrnil iz italijanske internacije in bil nameščen za župnijskega upravitelja v Lokvi na Krasu (pri Divači). Že naslednji mesec me je obiskal Virgil Šček. Zaradi fašističnega preganjanja je moral pustiti Avber in Trst. Bil je telesno in duševno strt, utrujen in bolan, »upokojen brez pokojnine in brez stanovanja«. Ne država ne škofija se nista brigali za njegovo zdravstveno in gmotno stanje. Povabil sem ga k sebi v Lokev. V župnišču sem mu odstopil sobo. Prav rad je sprejel vabilo. Tako se je preselil k meni in ostal sedem let prav do smrti. Skupaj sva preživela vse vojne strahote ter prva leta po vojni. Umrl je zaradi ponesrečene operacije 6. julija 1948. Imel sem priložnost boljše spoznati življenje, delo in značaj tega izrednega duhovnika in narodnjaka, bral sem njegove spise za mladino, zbirko Paberkov, poslušal njegovo pripovedovanje itd.

MLADOST

Virgil Šček se je rodil v Trstu 1. januarja 1889. Oče Josip je bil železniški strojevodja z Gradišča pri Vipavi. Mati



Virgil Šček

Vincencija r. Kante iz Velikega Dola na Krasu. V družini je bilo osem otrok. Vse življenje je bil Virgil zelo navezan na svojo mater. V pogovorih in spisih je trdil: »Moja mati je bila narodno zelo zavedna. Tudi mene je vzgojila v ljubezni do našega zatiranega naroda. Celo vsaka služkinja, ki je prišla v službo k materi še tako nezavedna, je odšla kot živozavedna Slovenka. Ker v Trstu ni bilo slovenskih šol, smo morali v nemške šole. Zato pa nas je mati doma učila slovensko govoriti, moliti, čitati in peti. Ko so fašisti 13. julija 1920 požgali Narodni dom v Trstu, je mati več dni jokala.«

Virgil je torej obiskoval v Trstu nemško osnovno šolo, nato pa nemško nižjo realko. Zaradi njegove bolehnosti se je družina leta 1904 preselila v Gorico, kjer je fant obiskoval nemško višjo realko in tudi opravil zrelostni izpit (1909). Naslednje leto je dovršil še tečaj na trgovski visoki šoli v Gradcu.

V teh mladostnih letih je Virgil ob

materini premočrtni vzgoji stremel za edinim idealom: kako bi kaj naredil za zatirani slovenski narod. V Gorici je začel dihati slovenski zrak: slovenske napise v mestu, slovenski Trgovski dom, slovenske knjige, predmet slovenščine v šoli, posebno pa delovanje slovenskih političnih strank. Mladi Virgil je začel dopisovati v Sočo, Slovenski branik, Omladino in Edinost. S 16. letom je začel z nabiralno akcijo med dijaki in meščani po vsej Sloveniji za slovensko šolo na Blanči v Gorici in je uspel. Sodeloval je v dijaških organizacijah s predavanji. V dijaških društvih se je odločil za narodno katoliško gibanje, kjer se je zares delalo. Spoznal je zdravnika dr. Antona Breclja in prof. Karla Capudra, ki sta ga povabila, da je imel vrsto predavanj v izobraževalnih društvih po deželi. Postal je tudi tajnik katoliške Dijaške zveze in v njej ustanovil vrsto odsekov: telovadnega, organizacijskega, dramskega, turističnega, šahovskega, pevskega, narodno-obrambnega ter pisateljskega, ki je izdajal list Alfa. Vanj so pisali Ivan Pregelj, Lojze Res, Joža Lovrenčič, Peter Butkovič in France Bevk. Dramatski odsek je uprizoril Finžgarjega »Našo kri« in »Divjega lovca«.

DUHOVNIK

Srečal se je z raznimi odličnimi duhovniki. Obiskal je msgr. Ivana Trinka, očeta beneških Slovencev. Učeni Ivan Rejec in dr. Alojzij Fogar, poznejši škof v Trstu, sta Ščeka vpeljala v študij krščanske filozofije. Še bolj so mladega dijaka pritegnile krščansko-socialne ideje in nesebično delovanje Janeza Ev. Kreka v prid izkoriščanih kmetov in delavcev. Ko je po deželi prirejal prosvetna predavanja, se je srečal še z drugimi idealnimi duhovniki: Jožetom Abramom, Ivanom Rojcem, Ivanom Kunšičem, Ivanom Kovačičem, dekanom Murovcem itd. Občudoval jih je, ker so se poleg dušnopastirske službe posvečali tudi narodnoobrambnemu delu: ustanavljali so prosvetna društva, čitalnice, knjižnice, hranilnice in posojilnice.

Misel na idealizem duhovskega stanu Ščeku ni dala miru. Pustil je študij na visoki šoli v Gradcu, se vrnil domov in stopil v goriško bogoslovje. Vsi so se mu čudili. Ko je povedal materi svoj sklep, je obstala. Rekla je: »Otrok moj, saj ne znaš ne latinsko ne grško.« Virgil je odgovoril: »Se bom že naučil.« Mati spet: »Moli, in stori, kar ti bo dalo srce!« Oče pa: »Norec! Zakaj ne bi postal inženir, boš imel vilo, boš kadil cigare, boš velik gospod. Če pa greš v lemenat, boš en ubogi kaplan.«

Virgil si je kupil latinsko in grško slovnico, Osvaldovo logiko in psihologijo, štiri evangelije in se začel učiti. V štirih letih bogoslovja se je poleg teološkega študija krepko pripravil tudi na bodoče delo, ki ga je čakalo na verskem, narodnostnem in socialnem področju. V bogoslovju je ustanovil jugoslovanski klub za slovenske in hrvaške bogoslovce. Naučil se je tudi glagolice in staroslovskega jezika, ki je bil obredni jezik glagoljašev v krški škofiji in v Istri. V tem jeziku je celo poučeval hrvaške bogoslovce. Novo mašo je opravil v tihoti v Marijini cerkvi na blejskem otoku. Na spominski podobici je bila slika sv. Cirila in Metoda s staroslovansko molitvijo.

Prvo kaplansko službo je opravljal pri Sv. Ivanu v Trstu. Dobro pripravljen je Šček stopil v areno življenja kot duhovnik, slovenski narodnjak in socialni delavec. Njegovo pravo življenjsko delo se je šele pričelo. »Z verniki je takoj našel stik, bil je nenavadno komunikativen. Bil je poln načrtov. Zanimal se je zlasti za slovensko šolsko vprašanje v Trstu.« Tako je zapisal dr. A. Kacin v Mladiki 73.

Vse nadaljnje njegovo dušnopastirsko delovanje v župnijah (Sv. Ivan 1914-1917, Stari sv. Anton v Trstu 1917-1918, Lokev pri Divači 1918-1921, pozneje v Avberu na Krasu 1927-1940, njegovo ponovno bivanje »v pokoju« v Lokvi 1941-1948) in pa njegovo vmesno politično delo državnega poslanca v rimskem parlamentu 1921-1924, kulturno-prosvetno delo za slovensko mladiño in sodelovanje v raznih duhovniških ustanovah in organizacijah je bilo te-



Učno osebje pri plošči in reliefu Virgila Ščeka

sno povezano med seboj. Vedno je bil najprej duhovnik, bodisi ko je kot poslanec branil slovenske narodne pravice, bodisi ko je v vojnem času zbiral hrano in obleko za reveže, ko je z ljubeznijo pisal in urejal otroške lističe in knjižice (Jaselce, Bukvice strica Janeza), molitvenike (Kam greš, Z Bogom), Zgodbe sv. pisma, ko je urejal Mali list, ko je pomagal pri Zboru svečnikov sv. Pavla, ustanovil Katoliško tiskarno v Gorici, pomagal Goriški Mohorjevi družbi — povsod je z živo in pisano besedo branil božje in človeške pravice našega naroda. Delo za narod je smatral za dolžnost duhovskega poklica.

Duhovniško in narodnoobrambno delo v Trstu je Šček začel sredi vihre prve svetovne vojne. Moški so bili vpoklicani k vojakom, mnoge družine v Trstu so bile brez dohodkov, zlasti vdove in sirote. Šček se je izkazal tudi na socialnem področju. Organiziral je dijake, da so zbirali denar, kupil je moko in ubogim družinam delil kruh vsa vojna leta. Začel je tudi akcijo za novo slovensko šolo pri Sv. Vidu v Trstu, pisal članke v Edinost, sodeloval pri listu Jugoslovan, pomagal ustanoviti knjigarno Nova založba. Leta 1917 se je pridružil Krekovi politični skupini za majniško deklaracijo in za Jugoslavijo.

Poleti 1918 je bil premeščen kot kaplan v Lokev pri Divači. Znal je pritegniti ljudi v cerkev s šegavo pa tudi odločno besedo. V Lokvi je Šček vzgajal Kraševce tudi v trdni narodni zavesti. V ta namen je priredil več vesellic kulturne vsebine, ob raznih priložnostih je branil narodne pravice. Iskal in reševal je stare glagolske listine in umetnine. Tako je na pokopališču našel 800 let star romanski križ limoške šole. Križ sam je bronast in okrašen z modrimi emajlnimi rozetami. Križani nosi kraljevsko krono in vzporedno pritrjeni nogi — romanska predstava zmagovitega Odrešenika, ki s križa vlada, ne trpi. Hrani se v lokavskem župnišču.

Leta 1920 so duhovniki povabili Ščeka, da je sprejel mesto tajnika v Zboru svečnikov sv. Pavla. To je bilo duhovniško stanovsko društvo s sedežem v Trstu, ki je bilo ustanovljeno 11. avgusta 1899.

Šček je v Zboru razvil živahno delavnost. Z duhovnikom Ivanom Rejcem je 1920 ustanovil mesečnik Zbornik svečnikov sv. Pavla za vse slovenske duhovnike na Primorskem.

Naslednje leto je z dr. Alojzijem Resom ustanovil Jadransko založbo, ki so jo na pritisk policije prekrstili v Našo založbo. V njenem okviru so izšle knjige: Ivan Pregelj *Plebanus Joan-*

nes, France Bevk *Faraon*, Stanko Majcen *Za novi rod*, tri enodejanke Valjevčev *Italijansko-slovenski slovar*; *Jadranski almanah* (trije letniki).

Šček je pisal članke v vse tedanje tržaške in goriške časopise in revije, predaval ter ustanavljal zadruga po Krasu in v Istri. Njegovo publicistično delo se je še bolj razmahnilo, ko je v naslednjih letih — na prošnjo primorskih duhovnikov — postal državni poslanec v rimskem parlamentu in kasneje sodeloval v Gorici pri Goriški Mohorjevi družbi ter pri Katoliškem tiskovnem društvu.

POSLANEC

Zadnje državnozborske volitve v Italiji pred nastopom fašizma so bile 15. maja 1921. Tudi Slovenci in Hrvatje na Primorskem so volili svoje predstavnike v rimsko poslansko zbornico. Kljub fašističnemu terorju so Slovenci in Hrvatje skupaj oddali 51.850 glasov nasproti italijanskemu bloku, ki je dosegel le 49.921 glasov. Izvoljeni so bili štirje slovenski poslanci, vsi v goriški deželi: Josip Lavrenčič, dr. Karel Podgornik, Virgil Šček in dr. Josip Wilfan — ter istrski Hrvat dr. Ulikse Stanger.

Za Ščeka samega pomenijo leta poslanskega dela vrh njegovega javnega udejstvovanja. Že v začetku se je uveljavil v poslanski zbornici in kot govornik nadkrilil Wilfana. Ko je slednji v nastopnem govoru stvarno in doktrinarno ožigosal italijansko nasilje nad Slovenci, so italijanski poslanci s predsednikom Giolittijem na čelu divje protestirali, češ da žali italijansko vojsko. Dva dni pozneje je nastopil Šček in vsebinsko govoril o istih krivicah nad Slovenci in Hrvati, toda z drugačnimi prijemi: citiral je italijanske vire o teh krivicah in nato apeliral na čut za pravičnost prisotnih poslancev ter zaključil s pozivom, naj bodo Slovenci in Hrvatje, zdaj italijanski državljani — most polne sprave med Italijo in Jugoslavijo! Uspeh — živahno ploskanje italijanskih poslancev.

Bistri Šček je brž opazil napake tu-

di doma med slovenskimi politikami. Sam je pripadal krščansko socialni skupini Krekove smeri, ki je imela večino na Goriškem. Tej skupini so poleg Ščeka pripadali še dr. Engelbert Besednjak, Jože Bitežnik in Filip Terčelj. Krščansko socialna struja je bila zelo delavna v prosvetno kulturnem delu. Izdajala je Zbornik svečnikov sv. Pavla, obnovila je Krščansko socialno zvezo v Gorici kot matico prosvetnih društev z revijo *Mladika* in pozneje z revijo *Naš čolnič*. Organizirala je tudi vrsto tečajev za slovenske dijake.

Zanimivo je, kar je pravil Šček sam o svojem poslanskem delu: Od leta 1921 do 1924 sem bil državni poslanec za goriško deželo, tri leta morečih skrbi in neutrudnega dela, česar ne privoščim nobenemu človeku. Volili so me samo Slovenci, toda po izvolitvi nisem bil ozkosrčen. Name so se obračali pripadniki vseh političnih strank: klerikalci, liberalci, komunisti in socialisti, Slovenci, Furlani in Italijani. Vsa dežela je še trpela od vojne vihre. Begunci, ki so bili morali zapustiti rodne kraje zaradi bojev na italijanski fronti, so se še vedno v trumah vračali v razdejane domove in bili brez obleke in brez hrane. Za vse te je bilo treba skrbeti. Iskal sem zveze z vsemi ministri in vplivnimi poslanci. Tako sem s pomočjo socialistov in »popolarov« (vodil jih je duhovnik Sturzo) dosegel od italijanske vlade, da je naša Zadržna zveza smela dvigniti dva milijona nepečatenih kron v Ljubljani in jih v Italiji zamenjati v lire. Dalje sem po hudih bojih dosegel, da je Italija izplačala upnikom avstrijske poštne hranilnice celotne vsote brez razlike. Več stotin državnih uslužbencev, vdov in sirot se mi je pismeno zahvalilo. Brezposelnim sem dosegel podporo. Za popravilo ceste Col-Ajdovščina sem preskrbel 80.000 lir, mladinskemu zavodu Alojzijevišče sem dosegel vojno odškodnino in dovoljenje za odprtje zavoda našim dijakom. Uspel sem, da je vlada znatno povišala vojno odškodnino (za par sto milijonov) vsej Goriški. Ugodno sem rešil polno drobnih krajevnih zadev. Li-

beralnemu prosvetnemu društvu Ladja v Devinu so karabinjerji zaplenili društveno zastavo. Napisal sem vlogo in se podpisal kot društveni predsednik in državni poslanec. Zastavo so brž vrnili.

Delal sem tudi po 18 ur na dan. Imel sem precej uspehov. Tedaj so se obrnili name tudi nekateri bogatini, lastniki podjetij, naj jim pomagam v dvomljivih zadevah proti dobremu plačilu. Odklonil sem, vse življenje sem ostal revež, da sem se mogel popolnoma posvetiti revnim in potrebnim.

Za častna mesta se nisem potegoval. Štiri javna mesta so mi bila vsiljena od duhovnikov in političnih delavcev: tajništvo Zbora svečnikov sv. Pavla, služba državnega poslanca, tajništvo Katoliškega tiskovnega društva in tajništvo Goriške Mohorjeve družbe. Nikdar nisem bil predsednik teh ustanov, ki je več ali manj častno mesto, bil sem le tajnik, ki je mesto dela.

Ščekova osebna sodba o tedanjih italijanskih političnih voditeljih in bodočnosti Italije: »V rimskem parlamentu so poleg mene sedeli mnogi vplivni poslanci. Trije med njimi so bili sposobni voditi Italijo: predsednik Giolitti, don Sturzo in Mussolini. Giolitti je prestar, zato bo kmalu odšel, don Sturzo bo moral odstopiti na pritisk Vatikana,

ostane še tretji kandidat — Mussolini bo zavladal Italiji.« To se je kmalu zgodilo tudi v našo narodno škodo.

DUHOVNIK VIRGIL ŠČEK BRANI SLOVENSKO BESEDO

Po letu 1924 Šček ni bil več poslanec, ostal pa je duša slovenskih duhovniških organizacij in bil pobudnik slovenskih knjig, časopisov, katekizmov in molitvenikov. Posebno skrb je posvetil slovenski mladini. Imel je še vedno glavno besedo pri Zboru svečnikov. V Trstu je ustanovil svoj tednik Mali list (23. februarja 1923). Dr. A. Kacin pravi, da je bil Mali list udaren in zanimiv. Šček je pazil, da so pri Malem listu pisali lepo, čisto in ljudsko slovenščino.

Kot tajnik je vodil tudi obširno delo pri Katoliškem tiskovnem društvu. Bil je pobudnik in organizator Katoliške tiskarne v Gorici. Opravila je ogromno kulturno nalogo, versko in narodnostno. V desetih letih so izšli molitveniki Kam greš, Oče naš, Angelček itd., samo prvi z naklado 100.000 izvodov. Zgodbe sv. pisma in Mali katekizem je priredil Šček. Izdal je tudi Mali katekizem v rezijanščini (To je kristjanske učilo - predano od jera Jozefa Kramaro) v Gorici 1927. Pa še katekizem za Bene-



Avber 6. 7. 1978
ob 30-letnici Ščekove
smrti

ške Slovence. S posebno ljubeznijo je za mladino sestavil knjižico Kolački (50.000 izv.), izdajal Jaselce, verski listič (1927 do 1929), nato 11 zvezkov Pravljič (1929 do 1931) ter dvojce Bukvic strica Janeza.

Zlasti je treba omeniti Ščekovo podobo in pomoč pri ustanovitvi Goriške Mohorjeve družbe, ki od leta 1924 dalje vsako leto pošilja med naše ljudi verske, leposlovne, glasbene in vzgojne knjige po vzoru škofa Slomška.

Kako se je Šček zavedal pravilnosti svojega dela, je razvidno iz odgovora videmskemu prefektu Pisentiju v Goriški straži, kjer je Šček ostro protestiral proti potujčevanju naše dežele. »Enkrat boste tudi vi na smrtni postelji. Takrat boste zaslutili svoj konec. Slovenski narod na Goriškem pa bo živel še bolj kot zdaj.«

ŽUPNIJSKI UPRAVITELJ V AVBERU 1927-1940

Medtem je Virgil Šček prevzel neznatno in odročno župnijo Avber na Krasu v tržaški škofiji, a ne kot župnik, temveč samo kot župnijski upravitelj. Tržaški prefekt je namreč odklonil svoj pristanek, da bi ga imenovali za župnika.

Avber je majhna župnija. Sedaj šteje 250 prebivalcev, takrat jih je bilo par desetih več. Versko življenje je bilo mlačno, cerkev zapuščena. Virgil Šček je iz Avbera napravil vzorno župnijo v verskem in narodnostnem oziru. Razvil je izredne sposobnosti in se izkazal spet za gorečega duhovnika.

Začel je z najpotrebnejšimi deli: nova zakristija, poprava zvonika in novi zvonovi. Dalekosežnega pomena je bila gradnja posebne dvorane ob cerkvi, ki so jo krstili za Katoliški dom. Največje Ščekovo delo je bilo poslikanje avberske župnijske cerkve, ki ga je zaupal slikarju Tonetu Kralju. Že prvo leto svojega bivanja v Avberu je Šček poklical iz Ljubljane mladega slikarja Toneta Kralja, ki je že v Ljubljani skupaj z bratom Francetom začel revolucionarni poskus vpeljati pri nas novo umetnostno smer v kiparstvu in slikar-

stvu — ekspresionizem. Poskus ekspresionističnega slikarstva tudi v cerkvi je Tone Kralj izvedel že leta 1921 na Premu pri Ilirski Bistrici. Nadaljeval ga je še v Strugah na Dolenjskem in v Volčah pri Tolminu.

Tone Kralj je 1927-28 poslikal avbersko cerkev. Uspeh je bil presenetljiv. Umetnostni zgodovinar prof. Francé Stele je podal laskavo oceno celotnega dela: »Tone Kralj se je v Avberu povzpел do tolike zrelosti, da lahko čestitamo slovenskemu Krasu, da je na njem zraslo delo, ki nas lahko dostojno predstavlja v svetu...«

V boju za umetnost Toneta Kralja poroča Šček v svojih paberkih (10. zv.): »Na Primorskem smo bili redki duhovniki, ki smo spoznali v T. Kralju božje darove: Jože Abram, Lojze Kodermac, Vencelj Bele, jaz in še ta in oni. Vsa javnost je bila zoper Kralja, vsi duhovniki... Leta 1926 je T. Kralj poslikal Volče. Istega leta sem ga poklical v Avber. Zdaj se začne boj za in proti Kralju. T. Kralj sam se je držal povsem pasivno. Ves boj sem prevzel popolnoma sam. "Edinost", edini slovenski dnevnik v Italiji, absoluten gospodar položaja, je dvakrat napadel Toneta Kralja: 8. 11. 1927 je negativno ocenil slike v Volčah, 20. 3. 1928 pa je osmešil prve slike v Avberu. Nato je v škofijskem listu v Gorici izšla prepoved, da bi Kralj slikal cerkve (Folium Ecclesiasticum Goritiense 1928, str. 15, zlasti pa str. 70: "de picturis ecclesiasticis Antonii Kralj hoc folio censuram scripsimus"; Folium 1929, str. 55: ... odbiti načrti Kraljevih osnutkov za Sv. Justa v Podgori ter platno (pala) in križev pot za Vrtojbo. Vendar pa potrjeni osnutki Kraljevih slik za cerkev sv. Lucije na Mostu). Nadškof Sedej je že spremenil mnenje. Zakaj? Šček piše dalje: Navzlic gornji prepovedi sem Kralju velel, naj nadaljuje s slikanjem v Avberu. Boj je trajal dalje. Temeljito sem spoznal, da se vsi nasprotniki motijo in sem smatral za svojo dolžnost, da Kralja rešim svetu... Ko je nadškof videl, da ne odneham, je poslal v Avber arhitekta Fabianija, da slike oceni. Fabiani je rekel: »Priznati

moram, da je Kralj res umetnik.« Pridobil sem tudi L. Resa iz Benetk, ki je šel v Trst k liberalcem in jim očital, da vodijo boj zoper Kralja, ki je prvi Slovenec, ki slika naše cerkve, ki slika po cerkvah sv. Cirila in Metoda v dobi najhujšega preganjanja našega narodnega življa v Italiji. Zmagal sem. Tone Kralj je začel brez ovir slikati dalje tu v Avberu, pozneje v Tomaju (1929), na Katinari, na Višarjah, pri Sv. Luciji, na Sentviški gori, v Hrenovicah, v Lokvi pri Divači (1942-43) itd. Skupaj nad 40 cerkva.»

V cerkvi sami je ustvaril tudi duhovno prenavo. S temeljito pripravljenimi pridigami, v lepi slovenščini, s svojo šegavo besedo (»Vem, kaj dopade Kraševcem: kratka pridiga — pa dolga klobasa«) je navdušil stare in mlade, da so napolnili župnijsko cerkev. Ne prej ne pozneje ni bilo toliko ljudi v cerkvi. Tudi moške, ki so prej postajali pred cerkvijo, je znal privabiti v božji hram. Vpeljal je lepo vedenje v svetem prostoru, pri povzdigovanju so vsi poklekovali. Vsi so brali iz slovenskih mašnih bukvic, vsi so peli ljudske pesmi. Organiziral je zborovsko in ljudsko petje v cerkvi in zunaj nje. Njegovo sestra Breda Šček por. Orel je bila učiteljica in skladateljica ter profesorica petja in glasbe. Ker ni hotela poita-

lijančiti svojega priimka, so jo fašisti vrgli iz učiteljske službe. Zato je leta 1930 prišla k bratu Virgilu v Avber. Tu je ustanovila prvovrsten pevski zbor, ki je gojil cerkveno in svetno slovensko petje. Štiri leta je pomagala bratu.

Nekaj posebnega je bilo ljudsko petje v avberski cerkvi. Župnik Virgil je vernikom preskrbel mnogo izvodov Svetih pesmic. Pri nedeljskih večernicah je vodil pevsko vajo v cerkvi, sestra Breda pa ga je spremljala pri harmoniju. Najprej je pobral po cerkvi vse rožne vence in druge knjige ter vsem dal v roke Svete pesmice. Začeli so čitati besedilo, nato peti. Ko so se naučili, so naslednje nedelje ponavljali, dokler niso znali besedila in napevov na pamet. Postavil je program: vsako leto naučiti samo deset do petnajst pesmi, a tiste temeljito. V 14 letih njegovega župnikovanja so se naučili 150 ljudskih pesmic, katere je pela vsa cerkev.

Dušnopastirsko delovanje je tesno povezal z narodnim v cerkvi in v javnosti. V Avberu je ustanovil knjižnico, ki je tajno delovala. Organiziral je mladino, da je veliko brala slovenske knjige. V dvorani Katoliškega doma so se otroci učili našega jezika, doma pa prepisovali zgodbe sv. pisma in se tako urili v slovenščini.



Na Ščekovem grobu v Avberu: Ščekova sestra Marica in pisec članka



Italijanska oblast je skrbno nadzirala avberskega župnika. Videli so, da so poleg domačih župljanov prihajali k njemu prosilci od vseh strani. Šček je dajal pravne in druge nasvete, pisal prošnje na razne urade, pritožbe, itd. Posledica: neprestane grožnje, odvzem potnega lista in radijskega sprejemnika ter končno domači pripor ali »konfin« od 1932 do 1934. Dve leti ni smel iz svoje župnije. V hiši je moral biti zvečer pred sončnim zahodom, iz hiše pa ni smel pred sončnim vzhodom (niti k maši). Vsak dan se je moral javiti karabinjerjem, kadarkoli so orožniki potrkali na okno, se je moral oglasiti. Še več. Ob glavni cesti proti Štanjelu se je naselila skupina fašistov, ki so Ščeka nadzirali noč in dan, javiti so morali vsak njegov premik pa tudi prihod vsakega obiskovalca, zapisovali so tablice avtov, ki so prišli v Avber.

Šček tudi v tem stanju ni miroval. Pridno je opisal vse, kar se je zgodilo na Krasu in na Primorskem sploh, vse fašistične zločine, odpor naših ljudi, zanimivosti iz starih časov in sodobnosti, izvor starih družin, razne osebnosti, duhovnike, škofo, kmete. Tako je v avberskih letih spisal 14 zajetnih zvezkov svojih »Paberkov«, ki se hranijo sedaj na škofiji v Koprju in vsebujejo dragocene politične in etnografske zanimivosti.

Če upoštevamo, da je bil Šček vse življenje zelo slabega zdravja: petkrat težko operiran, živčen, se moramo samo čuditi njegovi energiji in opravljenemu delu v cerkvi in v slovenski javnosti. Neprestani napor in preganjanja od strani fašističnih oblasti so ga končno zdelali. Zadnji sunek mu je zadal šef sežanskih fašistov Tullio Campana, ki mu je ukazal, da mora izginiti s Krasa, ker »da smo v vojni in njegovo bivanje na Krasu fašistični stranki ni po volji.«

Tako se je Šček leta 1940 odpovedal avberski župniji in se umaknil v Trst. Miru pa ni našel. Tedaj ga je poklical k sebi zloglasni Grazioli in mu rekel: »Italija je dobila cesarstvo in zmaguje po vsem svetu. Jugoslavija se ne more ganiti. Ne razumem torej slovenskih duhovnikov, zakaj niste z nami potegnili? Vsi stanovi so se uklonili, samo duhovniški ne. Kam gledate? Čas dela za nas!« Šček: »Počakajte nekaj let, odloživa sodbo za takrat!«

VIRGIL ŠČEK DRUGIČ V LOKVI

Maja 1941 je Virgil Šček prišel v Lokev pri Divači in se nastanil kot zasebnik v mojem župnišču. Čeprav je bil bolehen, ni miroval. Bil je prijeten družabnik, poln dovtipov in vedno pripravljen pomagati kjerkoli. Kot župnij-

ski upravitelj sem poleg Lokve upravljaj tudi sosedno Bazovico, pozneje pa več let Divačo. Poleg tega sem se vpisal na filozofsko fakulteto v Padovi. Večkrat na leto sem moral zaradi izpitov po nekaj tednov zdoma. V takih primerih me je Šček požrtvovalno nadomeščal pri maši, nauku in v pisarni. Največje usluge pa mi je storil, ko sem bil več mesecev na bolniški postelji. Vsa dela je natančno izvrševal in razen intencij ni nikoli hotel vzeti nobenega prispevka za svoje delo, čeprav je bil popolnoma brez sredstev. Zdi se mi, da sta ga podpirali obe sestri, Breda in Marica. Bila so vojna leta, pomanjkanje pa splošno.

V jeseni 1942 sem poklical Toneta Kralja, da je začel slikati lokavsko cerkev. Šček je krepko in duhovito pomagal z nasveti in novimi idejami. Tako so nastale lepe slike, ki združujejo verske in narodnostne motive, ki ponazarjajo trpljenje in vero našega naroda v vstajenje.

Razmere so se v vojni zaostriale. Ko je Italija zasedla Ljubljano in je Grazioli postal visoki komisar za Ljubljansko pokrajino, so se mu šli pokloniti predstavniki slovenskih strank. Zahvaljevali so se fašistični Italiji, da jih je sprejela v okrilje svoje dvatisočletne kulture. Tedaj je Šček vzkliknil: »Kolikar zaslepljenost! Vsi ti voditelji so s tisto izjavo postali politični mrtveci. Ljudstvo jih bo zapustilo, postali bodo generali brez vojske. Komunisti bodo to temeljito izrabili.«

Med NOB je Šček hotel obnoviti Zbor svečenikov sv. Pavla, da bi se primorski duhovniki sestajali in pogovorili o vseh novih problemih, ki so jih prinašale vojne razmere. Tržaška škofijska kurija je društvo prepovedala, ker slovenskim duhovnikom ni zaupala in je njihovemu narodnostnemu delu zmotno podtikala krive namene. To je Ščeka zelo bolelo. Žal je škofija kasneje proti njemu nastopila še z administrativnimi ukrepi, kar je Ščeku zagrenilo zadnja leta življenja.

Kakor v Avberu je Šček tudi v Lokvi raziskoval posamezne družine, za-

nimivosti iz preteklosti in sodobnosti, politične spremembe po italijanski kapitulaciji, partizansko gibanje, sodelovanje domačinov, spopade z Nemci, nemške represalije, revolucionarne dogodke v vasi, strah in trpljenje vaščanov, pregon Nemcev in končno osvobodjenje. Vse to je skrbno beležil in napolnil dva zvezka »Lokavskih starin«.

ZADNJA POT

Njegova smrt je prišla nepričakovano. Konec junija 1948 se je odpravil v bolnišnico v Ljubljano samo na pregled. Zdravnik mu je svetoval operacijo. Operacija je sicer prestal, a stanje se mu je po nekaj dneh poslabšalo. Ob njegovi bolniški postelji sta bili vse dni njegovi sestri Breda in Marica, ki sta nadomeščali pomanjkljivo bolniško nego. Bolnik je čutil, da se mu bliža smrt, zato je zaprosil za zakramente. Spovedal ga je p. Zdravljíč, ostalo je opravil kaplan šentpeterske župnije. Umril je 6. julija 1948 v Ljubljani.

S pogrebom so bile velike težave. Svojci in prijatelji bi radi Ščekovo truplo prepeljali v Avber na Kras. Sam sem prevzel to nalogo. Pokopališka uprava je zahtevala pocinkano krsto, ki pa je tedaj ni bilo mogoče dobiti. Truplo so v leseni krsti prenesli iz mrliške vežice v pokopališko cerkev sv. Križa in tam opravili pogrebne molitve. Tedaj sem v cerkvi pojasnil, da smo med tem časom dobili pocinkano krsto (našla nam jo je Ivana Tomšič, mati heroja Toneta Tomšiča). Truplo so prenesli nazaj v mrliško vežico, ga položili v pocinkano krsto in ga čez nekaj dni prepeljali v Avber. Tam se je vršil slovesni pogreb 15. julija 1948. Položili so ga v družinsko grobnico med pok. očetom in materjo. V cerkvi in na pokopališču je prepeval lokavski pevski zbor, ki je zapel tudi dve pokojnemu najljubši nagrobnici: Jaz sem vstajenje in življenje in Gozdič je že zelen.

Spomin na Virgila Ščeka je ostal živ. 6. julija 1978 smo se spomnili tridesetletnice njegove smrti. V Avberu se je ob njegovi 86-letni sestri Marici, prijateljih in domačih vernikih zbralo

11 duhovnikov in somaševalo za pokoj Virgilove duše.

Zgoraj opisano delo, besede in trpljenje pokojnika pričajo, da je bil Virgil Šček klena duhovniška osebnost, ki je vse svoje talente z ljubeznijo posvetil Cerkvi in slovenskemu narodu. Do kako globokega spoznanja se je povzpел tik pred smrtjo, pričajo besede Mari Božeglav: »Veš, Mara, samo katoliška

vera je nekaj, kar velja. Vse drugo je nič.« Še več nam pove njegovo zadnje pismo sestrama (26. junija 1948):

»Verjem trdno vse, kar me je mati učila. Ljubil sem slovenski narod. Nisem iskal časti, ne denarja, ampak le srečo našega naroda. Nikdar nisem naroda golfal, lažnjivo obljubljal. Quod non est Deus — nihil est. Apostolska vera — granitna skala.«

MARTIN JEVIKAR

Josip Murn - Ob stoletnici rojstva

Letos poteka stoletnica rojstva najmlajšega člana slovenske moderne poezije Josipa Murna, s pesniškim imenom Aleksandrova. Njegove javne proslave ne bodo tako številne, kakor so bile Cankarjeve, saj so bile že Župančičeve mnogo skromnejše, Kettejeve stoletnice pa smo se skoraj le mimogrede spominjali. Murn ni stal ne v življenju ne v pesništvu »v areni življenja«, bil je »samoten plamen, z vetrom se boreč, / na tla pritiskan, kvišku koprneč« (Župančič).

ZIVLJENJE

Murn se je rodil sicer v Ljubljani 4. marca 1879, toda njegova mati Marija Murn je bila doma iz Lahovč pri Cerkljah na Gorenjskem. V Ljubljani je služila pri veletrgovcu Mayerju in tu se je seznanila s hlapcem, ki pa se je dva meseca po otrokovem rojstvu poročil z drugo. Mati je izročila otroka v rejo, najprej neki kmetici na Zadobrovi pri Devici Mariji v Polju, potem železničarski družini pri Sv. Krištofu, končno študentovski materi Poloni Kalanovi na Poljanski cesti v Ljubljani. Mati je odšla po otrokovem rojstvu služiti v Trst, in ko jo je pozneje obiskal, ga je srečanje razočaralo in pretreslo, tako je bilo njeno življenje. Denarno ga je največ podpirala teta Marijana, ki je v Ljubljani služila za deklo.

Osnovno šolo je obiskoval v zavodu Marijanišču kot notranji gojenec, ker je zanj plačevala ljubljanska občina.

Ko je stopil 1890 v gimnazijo, se je preselil k Poloni Kalanovi, po potresu pa je šel z njo 1895 v staro cukrarno ob Ljubljani in tukaj je ostal do smrti. Po maturi 1898 je krenil na Dunaj in se vpisal na eksportno akademijo, ker mu je Franja Tavčarjeva preskrbela štipendijo ljubljanske trgovske zbornice. Ta študij pa ga ni veselil, začela se je tudi oglašati dedna bolezen jetika, ki je še bolj oslabilo njegovo šibko voljo in nestalnost v značaju. Že februarja naslednjega leta se je vrnil v Ljubljano h Kalanovi, kamor je prišel mesec za njim od vojakov v Trstu na smrt bolni Dragotin Kette. Murn mu je odstopil posteljo, nato pa pobegnil v Zalog pri Cerkljah k Poloničinim sorodnikom, ker ni mogel gledati prijateljevega umiranja in ker se je moral v naravi krepiti po dunajskem stradanju. V Ljubljano se je vrnil šele po Kettejevi smrti (u. 26. aprila 1899) in dobil februarja 1900 službo stenografa pri dr. I. Sušteršiču, konec leta pa pri trgovski zbornici. V začetku 1901 je začel vidno slabeti, jetika je nezadržno napredovala. Ko je obležal, si je dal privezati na posteljo smrekove vejice, kakor da bi še vedno upal, da ga bo smrekov vonj ozdravil jetike. Umril je 18. junija 1901, spravljen z Bogom in ljudmi, na isti postelji kot Kette, star komaj 22 let. Pogrebcev je bilo »navzlic dežju veliko, največ dijakov, tudi nekaj nekdanjih njegovih profesorjev je prišlo. Venca ni dobil, žalibog, nobenega« (Fr. Bolka).



Zoran Brajša in Helena Plesničar na koncertu 15. junija lani v palači Attems v Gorici

Murn je bil vse življenje siromak in brezdomec. To mu je jemalo moralno oporo in decembra 1898 je znancu I. Šorliju takole potožil: »Prepričan sem, da bi jaz lahko mnogo dosegel, da bi imel dom in svojce. Tako me pa preganja čut osamelosti in mi izpodjeda vse.« Iz te osamelosti se je zatekal v naravo, ki jo je vzljubil že kot otrok. Med cvetočimi travami in žiti je našel notranji mir in želja po kmečkem življenju je z leti v njem rasla, da je vsake počitnice odhajal na Gorenjsko ali v Vipavo, pomagal pri delu, fantoval, vasoval in živel s kmeti in naravo.

Toda to vaško življenje je trajalo le nekaj časa, moral se je vrniti v staro cukrarno, kjer se je nadaljevalo vsakdanje životarjenje. Sam sebe je opisal marca 1898 Cankarju takole: »Jaz sem v resnici čuden človek. Življenje vnanjo se mi zdi kot nekaj kar ni moja in kar me samó zanima — Iz tega refleksa duševnega si boš lažje marsikatero pesem razložil — Včasih se mi zdi

veliko in lepo, da ga občudujem in se tresem v neki svetli tihoti, včasih pušto, prazno, mrtvo... Izjokal bi se, ubil bi se! Ljudje se mi zde nekaj grozovito — ne vem, kako bi se izrazil.«

In malo pred smrtjo je pisal dr. Ivanu Prijatelju: »Ne bodeva si menda dopisovala več. Jaz sem tako slab in najbrž me vzame že mesec maj. Izvedel sem to po Polonci, naposled pa se čutim tudi sam popolnoma bankerot. Ne dela me to vznemirjenega, pač pa sem se začutil nekam lahkega, kot bi bil hipoma odrešen velicega bremena. Veš, kadar sem mislil na svojo bodočnost, nisem bil nikdar vesel. Kanclija, in nič drugega!... Jaz bi moral biti kmet in čisto nič družega — Tako pa umrem in v resnici mi ni žal zato.«

Vse te osebne izpovedi kažejo na njegovo negotovost in neodločnost. Imel je polno načrtov, toda le redkokdaj je skušal dati svoji življenjski poti lastno smer, a še tedaj ga je prva težava prestrašila, da se je vdal pesimi-

zmu in prepustil, da ga je življenje samo neslo naprej. Kakor pa je hitro obupal, tako ga je vsaka malenkost navdušila in ga napolnila s čudežnim razodetjem.

Po pripovedovanju sodobnikov je bil srednje visoke, sloke postave, podolgovatega, nekoliko pegastega obraza, bujnih, rdečkasto kostanjevih las in močne brade. Oči so mu bile otroške, modre, zamišljene, pogled nezaupljiv. Po značaju je bil odkrit, dobrodušen, ponosen, v pogovoru rad šegav.

PESMI

Murn je začel zlagati pesmi že v gimnaziji in jih je bral nekaterim solčcem. Ko je bil v šolskem letu 1895/96 član dijaškega društva Zadruga, jih je bral tudi tukaj. V Zadruzi se je seznanil s Cankarjem in Župančičem, s Kettejem pa sta bila znana že prej. Tedaj je začel sodelovati v mladinskih listih Angelček in Vrtec s psevdonomim Lucijan, a njegove pesmi so poučne in šolarske. S podlistki pa je sodeloval v Slovenskem narodu in Slovincu, deloma že s svojim poznejšim psevdonom Aleksandrov. Leta 1897 je prišel v Ljubljanski zvon, Zoro in zagrebško Novo Nado, največ pesmi pa je prinesel maturantski zbornik Na razstanku (Gorica 1898), kjer je priobčil venec *Mlade pesmi*.

Kot pesnik se je razvijal počasi, da sta bila Cankar in Župančič dolgo časa v dvomu, ali je sploh pravi pesnik. Sprva je bil pod močnim vplivom ruskih pesnikov Aleksandra Koljčova in Mihaila Lermontova. Posebno zadnji je tudi idejno vplival nanj, kar je dokazal s primeri Jože Snoj v svoji biografiji *Josip Murn*, ki je izšla v zbirki Znameniti Slovenci pri Partizanski knjigi v Ljubljani ob stoletnici ter je najobširnejša razprava o Murnovem življenju in delu (1978, 280 strani).

V kratkem času pa se je Murn čudovito razvil in ustvaril vrsto pesmi, ki spadajo med najlepše v slovenski literaturi, vez med Jenkom in Kosovelom in še naprej v sedanost. Po vsebini in obliki lahko razdelimo njegove pesmi

v kmečke, razpoloženske, ljubezenske, razmišljujoče in pripovedne.

Kmečka lirika spada med najlepše Murnove in naše pesmi sploh. Na kmetih se je tako spojil z naravo in ljudstvom, da je postal z njima eno in uporabljal množino. To vidimo npr. v *Zimi*, o kateri pravi Snoj: »Zima je prvi dovršeni umotvor slovenske lirike dvajsetega stoletja, prva naša v tem smislu moderna pesem.« Ker je Murn v tej pesmi zajel naravo z njenimi barvami, razpoloženje in kmečko življenje, naj služi za zgled njegovih kmečkih pesmi:

ZIMA

Prešla pomlad, po bliskovito prešlo poletje
in sveti Mihael.

Po polju so pospravljeni sadovi,
listje je požoltelo, trava orjavela,
po brdih breze žalostno blešče.
Višje nad njimi bori in smereke
kot lovci mi zeleni čakajo.

Namočena
od ranega dežja je pot. Iznad vode
in črne prsti tam in travnikov
dviguje se sopar. Na desni je smereče,
na levi gorska pot, rujava, skrita,
ko lisičja dlaka.

Tod hodimo vrhovci. Tiho vse življenje
in tih naš običaj. Pride poletje, žge in peče,
pride jesen, zapre čebele, in pride zima,
oddahne si in zapre duri naše.

Tam v zgornjici odpre si skrinjo.
Poišče sukna si in kril volnenih
in plavih toplih rut in nogavic;
obutev vzame novo si, podšito z jarcem,
kolovrat, par jančjih rokavic in kožuh
bel, kratek in ustrojen, z rožami.
Nato pregleda kašče...

na pod nabije jazbeca in čuka,
nabrusi še sekiro si, zaneti ogenj
in zagodrnja...

Tam v zraku pa po snegu zadiši.

V kmečkih pesmih živijo ljubljanska okolica, Gorenjska in Vipavska, polja z žiti, v jeseni z ajdo (*Pesem o klasu, Pesem o ajdi, Želja po nevesti*). Naravo in kmeta spremlja skozi vse leto, s kmetom se veseli pridelkov, z njim trepeta pred nevihtami in točo. V njegovih pesmih odsevajo kmečke hiše, poslikane z modrim pasom, skrinje z rožami, kmečke peči, podobe na steklu v kotu za mizo. Vsepovsod pa diši po žitu in izobilju. Opisuje kmečke

praznike, proščenja, pesnik se udeležuje sejmov, romanj (*Selska nedelja, Semenj, Romarska, Lep, prelep je šopek ta*), na to življenje je navezan z vsem srcem (*Pomladna romanca, Sentjanževo*). Iz tega okolja je ustvaril vrsto ljubezenskih in svatovskih pesmi (*Zelja po nevesti, Tu je jesen in mi se ženimo, Ženitovanjska pesem*). Lahko rečemo, da noben pesnik ni s tako ljubeznijo in tako nadrobno opisoval narave in kmečkega življenja kakor Murn.

V razpoložensko liriko je izlil pesnik svoje misli in čustva, zavest brezdomstva in razočaranja nad mestom in ljudmi ter srečo na kmetih v živi naravi. O tem je pisal Cankarju marca 1898: »Vrgel sem na papir posamezne trenutke in vtise in mučno svetsko naziranje moje duše. Trenutki, sami trenutki! V njih dostikrat sam sebe ne poznam — zde se mi velikanski vzdih — neznanskega sveta.«

Murn je hitro padal iz optimizma v pesimizem, nanj so vplivali tudi letni časi. Pomlad z lahnimi vetri, toplim soncem, belimi brezami in dehtečimi bori, z žuborečimi potoki in razigra-

nim ptičjim petjem mu je vzbujala vedro razpoloženje in nežne ljubezenske sanje (*Zgodnja pomlad, Ah, ti bori*). Nasprotno pa so mu kratki in deževni jesenski dnevi, megle, zapuščena polja in poslednje cvetice zavijali dušo v otožnost, zapuščenost in misel na smrt. Ko »dobrave se mračne«, ne more spati, saj: »Tihi, polunočni čas, / trepetanje zvezd v višavi, / glas vpijočega v puščavi, / trs samotni to sem jaz.« Drugič se primerja samotnemu topolu: »Prišla je jesenska noč, / proč je moje spanje. — / Jaz sem topol samujoč, / ki ne seje in ne žanje!«

Se bolj se je bal zime, ki je njegovo bolezen pospeševala. Tudi tedaj ni mogel spati: »Enaka sva, veter! Kot tebe, tako življenje drvi me brez meje — / vsake dveri zaprte, nanje trkam s prošnjó, / a nikjer se srce ne ogreje.«

Ljubezenskih pesmi ima Murn razmeroma malo, najbolj čustvene so nastale v zvezi z Almo Souvanovo, hčerko bogatega ljubljanskega trgovca, v katero se je zaljubil v osmi gimnaziji. Z njo ga je seznanila Franja Tavčarjeva, vendar se ji sam ni upal približati, le



Gojenci glasbene šole v okviru SKPD »Mirko Filej«
na prireditvi 11. junija 1978 v Katoliškem domu

zvečer je hodil pod njena okna in gledal, kako jih je zastirala (*Noči*). Posvetil ji je vrsto pesmi in jih objavil v zborniku *Na razstanku*. Upal je, da si bo z njimi pridobil Almo, zato je prosil Tavčarjevo, da je izročila zbornik Almi, ta pa ga je sprejela zelo hladno.

Ker je Murn »med slovenskimi pesniki najbolj čustvena narava, zato so pri njem razmišljajoče pesmi maloštevilne« (Legiša). V njih ne razglablja o življenju, tudi ne govori o socialnem vprašanju, rajši se umika v religiozno motiviko, ki se kdaj spremeni v pravo molitev (*Visoka molitev*). Iz istega vzroka je malo pripovednih pesmi, ustvaril je le nekaj grozljivih balad in šaljivih romanc iz ljudskega življenja (*Kvatern balada, Mlinar in hudič, Vrnitev*).

Murn je bil izrazit impresionist, pesnik vtisov, trenutkov, razpoloženj v naravi, barvnih odtenkov. Podobe iz

narave in izpoved se pogosto prepletata, drugič sta razmejeni, tretjič že podoba sama izpoveduje pesnikovo razpoloženje. Oblika je preprosta, uporablja kitice, rimo in druge pesniške figure, jezik pa je sočen in oseben. Po pevnosti je podoben Gregorčiču, zato so veliko njegovih pesmi uglasbili. Njegov vpliv sega od Golarja in Vide Jerajeve do Kosovela in sodobnega Toneta Pavčka.

Pesmi je pripravil za natis že pesnik na smrtni postelji in poslal rokopis dr. Ivanu Prijatelju. Ta jih je izdal pod naslovom *Pesmi in romance* dve leti po pesnikovi smrti (L., Schwentner 1903) ter jim napisal zelo lep uvod, v katerem je Murna šele odkril in predstavil javnosti. Po zadnji vojni je izšlo pri Državni založbi Slovenije Murnovo *Zbrano delo* v dveh knjigah (1954) v uredništvu Dušana Pirjevca.

Vsega skupaj je napisal Murn okrog 430 pesmi, kar je veliko, če pomislimo, da se je oglasil 1896, utihnil pa 1901.

MARTIN JEVIKAR

Pomembni Slovenci in Slovenke

FRANC MIHAEL PAGLOVEC (300-letnica rojstva)

Uspeli nastop redovnih pridigarjev (Janez Svetokriški, o. Rogerij, Jernej Basar) je v prvi polovici 18. stoletja razgibal tudi svetne duhovnike, da so prijeli za pero. Eden izmed njih je bil Franc Mihael Paglovec, ki se je rodil pred tristo leti, in sicer 26. sept. 1679 v Kamniku. Šolal se je najprej v Kamniku, gimnazijo, filozofijo in teologijo pa je najbrž dovršil pri jezuitih v Ljubljani ter bil 1702 posvečen. Hodil je tudi v zasebno šolo župnika Maksimilijana Leopolda Raspa, ko jo je odprl okt. 1700 v Kamniku in pod čigar vplivom je bil tudi pozneje.

Leta 1702 je postal Paglovec kaplan v Kamniku, že 1705 pa je postal najbrž po Raspovem posredovanju župnik v Spodnjem Tuhinju in tu ostal do

smrti 11. febr. 1759. Kot Rasp je tudi Paglovec ustanovil v Tuhinju zasebno šolo za nadarjene kmečke dečke, ki so stanovali deloma v župnišču, deloma doma. Učil jih je branja, pisanja in nemščine, ki je bila edini živi učni jezik ljubljanske gimnazije, ter toliko latinščine, da so mogli v Ljubljani študije uspešneje nadaljevati ali celo kak razred preskočiti. S tem je hotel od pomoči potrebi po duhovniškem naraščanju, kdor pa ni nadaljeval študija, je lahko postal učitelj, cerkovnik, pisar ali napreden kmet.

Najprej je začel Paglovec zbirati stare cerkvene pesmi in sestavljati nove z napevi. Prepisoval mu jih je v rokopisno knjigo nečak Anton Wider. Knjigi je dal avtor naslov *Cantilenae variae* in jo je privezal pesniški zbirki Ahacija Steržinarja Katoliš krščanski-ga vuka pejsme iz leta 1729. Paglovče-

va zbirka je nastala pred letom 1733 in njegove izvirne pesmi, merjene po poudarkih, so najboljše pred Vodnikovimi. Predvsem je očitno baročno doživljanje, simbolistično uporabljanje barv in števil (zlasti sedmica), bolj individualno in naivno ljudsko predstavljanje svtopisemskih motivov in ponekod že prehanjanje v posvetno varianto duhovne lirike. Med njimi je *Pesem o minljivosti sveta* poleg Zizenčelijeve čestitke Valvasorju edina posvetna pesem te dobe. Najbolj znana in dolgo ohranjena pa je bila *Kdur oče v nebu priti*, v kateri je povzel deset božjih zapovedi, vse važnejše člene apostolske vere, skrivnost presv. Trojice in učlovečenje še posebej, vabilo k prejemanju sv. obhajila, naštel pa je še vseh sedem zakramentov. Deveta in deseta kitica se glasita:

Pogostu ti prstopi
h ti sveti božji mizi,
al se pak ne podstopi
prejet v en grešni viži.
Grehov se tvojih prov grivej,
čistu se tistih pred spovej.

Sedem so zakramenti
v tem novem testamenti:
krst, firma, svet Rešnu Telu,
pokura, svet poslednje olje,
teh mašnikov svet žegen,
ta sedmi sveti zakon.

Pomembna je njegova prireditelj Tobijeve knjige iz stare zaveze, ki ji je dal naslov *Tobijove bukve*, leta 1742 pa jim je dodal še katekizem in navodila za branje ter jim spremenil naslov v *Zvesti tovarš*. Ta knjiga je doživela 1745 drugo, 1760 tretjo, 1767 četrto izdajo. Iz nje so se učili ljudje tudi branja, kakor opisuje Janez Jalen v Ovčarju Marku. Paglovec je hotel dati s knjigo nabožno-poučni leposlovni tekst, razdelil ga je na 14 poglavij, ki jih je opremil z naslovi in kratko vsebino, na koncu pa dodal moralo cele zgodbe. Jože Pogačnik pravi: »Razčlenitev snovi in njena ubeseditelj sta avtorjevo delo; s tem je pognal razvoj slovenske pripovedne proze za korak naprej. *Tobijove bukve* so bile prvi samostojni prozni tekst, ki je prinašal celotno

zgodbo, podrejen neki ideji (kar sebi ne želiš, ne stori drugemu), izvirno komponiran in posrečeno jezikovno izbran.«

Paglovec je izdal vsega osem knjig in tri je sam založil, kar je izredno veliko za tisto dobo. Tako je izdal *Evangelije inu branja* s katekizmom, molitvami in pomnoženo pesmarico, po Hipolitu in priredil *Tomaža Kempčana bukve* in prevedel Scupolijevo *Sveto vojsko*. Vse te knjige so se ljudem priljubile in so doživele več ponatisov.

Paglovec je zgradil novo župno cerkev in vse podružnice prenovil, a denar je nabavljajal s pomočjo posojilnice, ki jo je ustanovil za svoje farane v obrambo proti oderuhom in je bila prva take vrste na Kranjskem. Svojo imovino je uporabljajal za ustanove in siromake.

MATIJA AHACEL (200-letnica rojstva)

O Slomšku vemo, da je napravil toliko koristnega za slovenski narod kakor noben njegov sodobnik: prenesel je sedež lavantinske škofije iz nemškega St. Andraža v Maribor in ga poslovenil, ustanovil je Mohorjevo družbo in zbornik Drobotnice, ustanavljal je nedeljske šole in jim dal odlično učno knjigo Blaže in Nežica v nedeljski šoli, položil je temelje mladinskemu slovstvu, bil je pesnik, nabožni in šolski pisatelj. Nič manj važno pa ni njegovo vzgojno delo med bogoslovci v Celovcu, kjer je že kot bogoslovec poučeval slovenščino sošolce in pozneje kot spirital (1829-38). Okrog sebe je zbral tako velik krog učencev (do 48), kakor ga Metelko v Ljubljani ni mogel. Mnogi izmed njih so postali pesniki, pisatelji in kulturni delavci in pomagali Slomšku pri njegovem načrtu, da bi postala »ena hiša, eden rod, eno slovenstvo, eden govor«.

Med možmi, ki jih je Slomšek pridobil za slovenstvo, je bil tudi prof. Matija Ahacel, čigar dvestoletnico rojstva obhajamo letos. Rodil se je namreč 24. febr. 1779 v Gorenčah, v župniji

St. Jakob ali Podgrad v Gorenjem Rožu. Pisal se je Kobentar, ker pa se je pri hiši reklo »pri Ahaclu«, so ga v šoli pomotoma vpisali kot Ahacel in ta priimek je obdržal. V osnovno šolo je hodil v Rožek in St. Jakob, normalno, gimn. in licej pa je dovršil 1801 v Celovcu. Tukaj je postal najprej suplent, 1897 pa profesor matematike. V letih 1809-11 je obiskoval predavanja iz kmetijstva, zato je prevzel 1820 še stolico kmetijstva, pet let pozneje naravoslovja, brezplačno pa je učil na obrtniški šoli. Leta 1811 je stopil v Kmetijsko družbo in bil od 1820 njen kancler in urednik obeh njenih glasil: »Blätter...« in »Mittheilungen...« V oba lista in v »Carinthio« je veliko pisal v nemščini o kmetijstvu, vendar ni čutil potrebe, da bi rojakom spregovoril v domačem jeziku.

Ahacla je pritegnil v slovensko dejavnost šele Slomšek, čeprav je že prej kupoval vse, kar je izšlo v slovenskem jeziku. Decembra 1830 je Slomšek ustanovil slovensko literarno društvo in člani so se zbirali v Ahaclovi hiši ter proučevali slovensko prosvetno, znanstveno in slovstveno delo, posebno na Koroškem. Slomšek in Ahacel sta zbrala ljudske in umetne pesmi, katerim je napisal Ahacel nemški in slovenski uvod in jih izdal pod svojim imenom kot *Pesme po Koroškim ino Štajerskem znane, enokoljko popravljene ino na novo zložene*. Na svitlo dal Matija Ahacel. Celovec 1833; pomnožena izdaja 1838, v gajici 1852. To je prva slov. posvetno pesmarica z napevi. Namenjena je bila Slomškovim tečajnikom in nedeljским šolam, uporabljali pa so jo vsi, kar kažejo trije natisi. V knjigi sta nastopili dve koroški in štajerski generaciji Slomškovih učencev in sodelavcev: starejša Korošca Andreaš in Jarnik ter Štajerci Urek, Strašek, Vodovnik, Volkmer in Lipold, med mlajšimi Štajerci pa Slomšek, Vodušek, Krumpak, Orožen, Globočnik, Hašnik in Sevšek. Vsi ti seveda niso bili pravi pesniki, le Slomšek, Val. Orožen in Hašnik so se mogli meriti z ljubljanskimi čbeličarji.

V zbirki je bilo od 33 pesmi kar 15 Slomškovih. Tu so izšle še danes znane Slomškove pesmi: *En hribček bom kupil; Glejte, že sonce zahaja; Lahko noč, Bog nam daj svojo pomoč; Preljubo veselje, oj kje si doma; Slovenc Slovenca vabi* idr. Orožnove: *Na svetu lepše rožce ni, kakor je vinska trta; Sneg za to leto slovo je že vzel; Kje so moje rožice*.

Avtorja nista imela namena, da bi dvignila zbirko na svetovno višino, hotela sta le poživiti pouk slovenščine in dati ljudem v roke preproste in pristrčne pesmi, ki naj bi izpodrinile »kosmate« ljudske pesmi. Prešeren je napisal proti zbirki šaljiv napis, ker je mislil, da hoče Ahacel predstavljati knjigo kot zbirko pravih narodnih pesmi, vendar pa trdi dr. Kidrič, da je bila sodobna kritika »v svoji pavšalnosti neupravičena«.

Ahacel je pomagal ustanoviti posojilnico, pospeševal je organistovsko šolo in bil največji koroški mecen svoje dobe. Umril je 23. sept. 1845 v Celovcu.

ANDREJ KOMEL pl. SOČEBRAN (150-letnica rojstva)

Vojaški pisatelj Andrej Komel se je rodil 3. oktobra 1829 v Solkanu pri

ALBERT MIKLAVEC

ZADNJI KRAJEC LUNE

*Zadnji krajec lune
gre k pokoju,
iščem strune
v njenem medlem soju:
zbiram misli,
jih ubiram v speve,
v pesmi nove
za bodoče dneve,
ko bo treba peti
o sreči in veselju,
o žalosti, trpljenju,
o smrti in življenju...*

*Zadnji krajec lune
gre k pokoju,
in jaz še tu bedim
v njenem soju!*

Gorici, kjer je bil njegov oče manjši posestnik in kovač. Čeprav je bilo v družini 12 otrok, je dovršil Andrej v Gorici osnovno šolo in dveletno učiteljsko (1848), poleg tega je poslušal na filozofiji predavanja iz slovenščine profesorja J. Premruja, pri frančiškanih pa se je naučil igrati klavir. Takoj po učiteljsku je dobil službo organista v župni cerkvi v Solkanu in mesto občinskega tajnika.

Leta 1849 so Komela poklicali k vojaku in pri vojakih je ostal do upokojitve. Najprej je bil v Ogleju, potem so ga poslali v Prekmurje, kjer je bil med stražarskim pohodom proti Madžarom laže ranjen v levo roko. Ko je ozdravel, so ga poslali spet proti Madžarom, nato v Buje v Istri proti

sardinijski mornarici. Po sklenitvi miru je postal vzgojitelj sina feldmaršallajtnanta barona Weigelsberga v Vidmu, obenem učitelj v vojaškem vzgojevališču v Čedadu. Tedaj si je uredil življenje, si naročil slovenske časopise, kupoval slovenske in nemške knjige in si uredil knjižnico z okr. 400 knjigami. Nabavil si je tudi klavir ter učil učence petja, ki so ga po njegovem predlogu vpeljali kot učni predmet. Vadil jih je vojaških, rodoljubnih in cerkvenih pesmi, ki so jih peli pri maši, on pa je orgljal. Leta 1851 je postal kadet in začelo se je njegovo romanje: Bergamo, Belluno, Olomuc, Dunaj, Budejovice, Terezin. Leta 1865 se je kot poročnik oženil z Ido Rössel, edinko deželnega sodnega svetnika v Dunaj-

Ansambel »Mejaši« iz Gorice je na VIII. zamejskem festivalu domače glasbe v Steverjanu zelo uspešno nastopil. Skupaj s »Cerkljanskim instrumentalnim kvintetom« iz Cerknega je prejel nagrado za najboljšo melodijo, poleg tega pa še nagrado »Nedeljskega tednika« iz Ljubljane kot najboljši zamejski ansambel



skem Novem mestu. Tri leta pozneje je prišel v Celovec h koroškemu pešpolku št. 7 baron Marojčić. Ker je našel v polku nad 30 % slovenskih vojakov, jih je začel poučevati v slovenščini in uspeh je bil tako dober, da je baron Marojčić naročil častnikom, naj po Komelovem zgledu vežbajo vojake v slovenščini. Ker so se izgovarjali, da slovenščina nima potrebnih izrazov, so naročili Komelu, naj prevede najpotrebnejše knjige. Lotil se je dela in s knjigami olajšal slovenskim vojakom službovanje in napredovanje, tujim častnikom pa omogočil vzgojo slov. vojakov-novincev. Zato so knjige večinoma dvojezične, leva stran nemška, desna slovenska, sestavljene v obliki vprašanj in odgovorov ter imajo dodane tehnične slovarčke. Tako je od 1872 do 1883 izdal v samozaložbi 13 knjig, v katerih je opisal vojno službo, razne puške, prisege in vojaške zakone, službena pravila ipd. Leta 1876 je izdal v nemščini kratko praktično slovnico slov. jezika za Nemce. Več njegovih knjig je izšlo v ponatisu, ena v češkem prevodu. Bili so to prvi slov. vojaški priročniki in Komel je imel zlasti z vojaškim jezikom veliko dela.

Leta 1872 je postal stotnik, 30. okt. 1879 pa mu je cesar podelil plemstvo in sam si je izbral naslov *Sočebran*. Po krajšem službovanju v Kromerizu in Olomucu je stopil marca 1886 v pokoj kot častni major. Z ženo in hčerko se je preselil v Gradec in tu umrl 12. nov. 1892 za rakom na pljučih.

PETER KOZLER **(100-letnica smrti)**

Prvi Slovenec, ki je imel jasne pojme o slovenskih mejah in slovenskih koristih, je bil pravnik in geograf Peter Kozler, ki se je rodil 16. febr. 1824 v Kočah pri Kočevski reki. Njegova družina je živela na Kočevskem že v 16. stoletju in je bila nemška, a se je poslovenila. Petrov oče Ivan si je s trgovino z južnimi pridelki in kožami tako opomogel, da je imel hiše na Dunaju, Reki, v Trstu in Ljubljani in si

1820 kupil še grad Ortnek v Ribniški dolini. Petrov brat Ivan je bil deželni poslanec, brat Josip pa notar v Ajdovščini in drugod.

Peter Kozler je dovršil gimnazijo v Ljubljani, logiko v Padovi, fiziko v Paviji, pravo na Dunaju (1846). Stopil je v državno službo in deloval v Rovinju, Labinu, Vodnjanu, Pazinu, Tolminu, bil vodja državnega pravdnštva v Gorici, tajnik deželnega sodišča v Trstu, toda 1856 je zapustil državno službo in postal notar v Sežani. Po očetovi smrti 1864 je prevzel njegovo trgovino na Dunaju, kupil dve leti pozneje z bratom in sestro Cekinov grad v Šiški-Ljubljani, leto pozneje pa z istimi osnoval in vodil pivovarno, ki je mogla pridelati 50.000 veder piva ter je bila največja na Kranjskem. Umrl je v Ljubljani 16. apr. 1879.

Kozler je že kot gimnazijec prišel v krog profesorja in narodnega buditelja Janeza Kernnika in si tukaj še okreplil narodno zavest. Na Dunaju je občeval z Miklošičem, Cigaletom in drugimi uglednimi Slovenci in tako je bil 1848 odbornik dunajske Slovenije in član Slovenskega društva v Ljubljani. To leto ga je potegnilo v središče slovenskega političnega življenja. Podpisal je adresu 44 dunajskih Slovencev kranjskim deželnim stanovom, nato je prišel z Miklošičem v Ljubljano, kjer je na zborovanju zagovarjal slovenski program, ki je obsegal: 1. Zedinjeno Slovenijo, 2. enakopravnost slovensčine v šolah in uradih, 3. ustanovitev vseučilišča v Ljubljani in 4. neodvisnost Avstrije od Nemčije. Pomembno je tudi, da je Kozler z Antonom Globočnikom določil barve kranjske dežele kot slovenske.

Leta 1848 je začel Kozler tudi pisati o slovenskih zahtevah, ves čas pa je imel pred očmi predvsem obmejne Slovence. Tako se je v »Novicah« zavzel za takojšnjo vpeljavo slovensčine v urade, obravnaval je zemljiški davek na Štajerskem in Kranjskem, v »Sloveniji« je zagovarjal zvezo s Hrvati, poudarjal slovenski značaj Istre in zahteval za Slovenijo naslednje pokrajine:

slovenski del Stajerske in Koroške, Kranjsko, goriško in istrsko okrožje z istrskimi otoki vred. Istočasno je dokazal, da je nemogoče ustvariti iz italijanskih mest in naselbin goriško-istrskega okraja s Trstom posebno italijansko politično upravno enoto. Pri teh spisih se je posluževal statističnih podatkov, ki jih je načrtno zbiral. Važne so njegove razprave o slovenskih škofijah, dekanijah in župnijah, kjer je določil jezikovno mejo na Koroškem, o Slovencih v Italiji, o istrskih Slovencih in njihovih mejah, o narodnih razmerah v Trstu, Gorici, Ljubljani in Celovcu idr. Predlagal je, naj bi bili vsi koroški in štajerski Slovenci združeni v celovški škofiji, tržaška škofija pa naj bi obsegala Goriško, tržaško okolič, Slov. Benečijo in Istro, vsi trije slovenski škofje pa bi bili lahko sufragani zagrebške škofije.

Najvažnejše Kozlerjevo delo je *Zemljevid slovenske dežele in pokrajin*. Izdelal in na svitlo dal Peter Kozler. Risal A. Knorr. Na Dunaji 1853. 1 : 576.000, 54x60. Nanj je mislil vsaj že maja 1848, in ko je naslednje leto predaval v Ljubljani o slovenskih mejah, je že pokazal odtis zemljevida. Toda zadeva se je po krivdi prvega bakrorezca zavlekla, ko pa so se oglasili nasprotniki, je posegla vmes vojna

sodnija na Dunaju ter zaplenila in zapecatila vse iztise s ploščami vred. Kozlerja je obtožila kaljenja javnega miru. Po pritožbi so mu maja 1863 vrnili iztise in plošče, a njih širjenje so policijsko prepovedali. Spet se je pritožil in policijsko ministrstvo mu je dalo prav. Tako je prišel zemljevid v javnost, kmalu je izšel še dvakrat in pred kratkim ponovno. Kot prilogo je Kozler sestavil *Imenik mest, trgov in krajev, zapopadenih v Zemljevidu slovenske dežele* (Dunaj 1864, 31 str.). Ker je bil Kozler več let odbornik Slovenske Maticice, ji je daroval 707 iztisov Zemljevida in 470 Imenika, da ju je razdelila med svoje ude. Zemljevid je zelo dober, na njem so natančno začrtane slovenske narodne meje, kakor jih je avtor dognal po statističnih podatkih in dejanskem stanju.

Kozler je bil delaven tudi v gospodarskem in političnem življenju. Bil je med ustanovitelji Trboveljske premogokopne družbe, Kranjske stavbne družbe, podpredsednik Kranjske eskomptne banke, član konzorcija za zidanje gorenjske železnice, podpredsednik Kmetijske družbe, delničar Slovenskega naroda in poslanec v Kranjskem deželnem zboru (1867-77), skoraj vsa leta namestnik deželnega glavarja. Tudi na teh mestih je napravil veliko za svoj narod, ki mu je bil stalno pri srcu.

Lani v septembru je 212 primorskih Slovencev, ki jih je vodil g. Franc Stuhec, počastilo sv. Sindon v Turinu. Na sliki skupina romarjev



V Trstu je umrl 4. febr. Milko Škrap, prosvetni delavec, organizator in strokovni pisec. Doma je bil od Sv. Ivana (roj. 24. apr. 1910), tu je dovršil štiri razr. osnovne šole, ostale štiri in dvoletno trgovsko šolo pa na šoli Ciril-Metodove družbe pri Sv. Jakobu. Zaposlil se je v odvetniški pisarni v Trstu, zaradi preganjanja pa je 1930 odšel v Ljubljano, kamor se je preselila vsa družina. Tu je bil zaposlen pri različnih podjetjih, okt. 1941 pa so ga Italijani zaprli in poslali k vojakom v Arezzo. Konec 1942 so ga ponovno zaprli, češ da je prevratniško deloval med vojaki. Ker pa je bil iz Ljubljanske pokrajine, so ga izpustili. Dne 27. julija 1943 so ga z vso družino spet zaprli, ker so odkrili v njegovi hiši bunker OF. Obsodili so ga na 4 leta in poslali v ječe v Koper, Trst, Benetke in Parma. Decembra so ga prepeljali Nemci na prisilno delo v Porurje, od tu pa je kmalu s ponarejenimi dokumenti pobegnil k sorodnikom v Belgijo. Po vojni je delal v Ljubljani in Trstu pri raznih podjetjih, zaradi bolezni pa je stopil 1957 v pokoj.

Škrap se je že kot dijak posvetil organiziranju mladinskih in športnih društev na Tržaškem, zlasti je bil delaven pri Sv. Ivanu, kjer je bil društveni tajnik, potem odbornik ali revizor. Svoje tedanje življenje, mladinska društva in njihovo delovanje je popisal v knjigi *Uporna mladina* (Trst 1971), zametek pa je izšel 1965 v Primorskem dnevniku pod naslovom *Cvetočih lic*. V Ljubljani je bil med ustanovitelji emigrantskega društva Tabor in med pobudniki izgraditve društvenega doma. Po vojni je bil med soustanovitelji PD Slavko Škamperle pri Sv. Ivanu (1946) in dolgoletni predsednik. Bil je tajnik in predsednik Glasbene matice v glavnem odboru SPZ. Deloval je v tukajšnjih časopisih in v knjigi *Roman Pahor, pobudnik mladinskega gibanja* (Trst 1967). Leta 1977 je izdal *Dnevnik iz fašističnih zaporov* skupaj s *Spominško knjigo političnih zapornikov v*

parmski ječi. Dnevnik je pisal v ječi od 8. avg. do 12. nov. 1943 in v njem razkril trpljenje in nečloveške razmere v ječi, a tudi pogum in optimizem. Ker je znal italijanščino, je bil zastopnik zapornikov, jih neustrašeno zagovarjal, organiziral gladovne stavke in dosegel, da so se razmere izboljšale. Enako je nadaljeval pod nemško upravo. Bil je velik demokrat in poštenjak, zato so ga vsi spoštovali. Tudi Dnevnik je izhajal najprej v Prim. dnevniku.

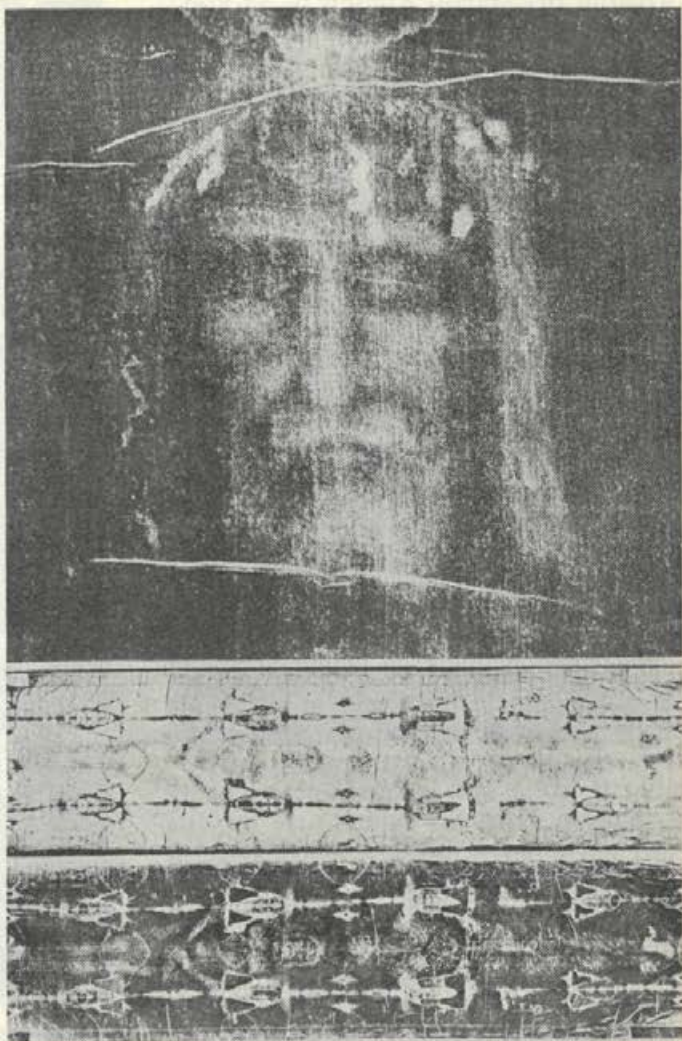
Marjan Jakopič

Dne 20. aprila je umrl v Clevelandu v ZDA pesnik Marjan Jakopič, doma z Ježice. Pesmi in črtice je pisal v skoraj vse zamejske in zdomske liste, revije in koledarje, leta 1955 pa je izdal pesniško zbirko *Vrbova piščal*. V njej je 48 pesmi, v katerih poje o materi, o življenju v taboriščih, o svojem verskem prepričanju, o mrtvih domobrancih, o spominih na domovino, o Koroški in Primorski. Pesmi so zelo idilične, vse je lepo in dobro, polno svetle barve in luči. Jakopič je izrazit vizualni pesnik, zato ima toliko barv in predmetov iz vidnega sveta, njegova izpoved je resna in nekoliko zamišljeno otožna.

Zlasti je bil povezan s Koroško, o kateri je tedensko poročal v Ameriški domovini. Bil je poverjenik celovške MD, nabiral pa je tudi denar za koroške študente, da so se mogli vzdrževati v dijaških domovih. Samo v zadnjih dveh šolskih letih je nabral nad deset tisoč dolarjev. (Več o njem v Mladiki 1970, 184.)

Albin Bubnič

Dne 23. junija je umrl Albin Bubnič, časnikar, nemški deportiranec in mož, ki je v povojnih letih zbiral gradivo o nemškem uničevalnem taborišču v tržaški Rižarni. Rodil se je 7. sept. 1918 na Pregarjah, študiral v Kopru v semenišču, izstopil zaradi protislovenskega vzdušja in napravil 1940 v Trstu kot privatist učiteljsko maturo. V februarju 1943 so ga zaprli in Nemci so ga prepeljali v Mauthausen in druga



Jezusova podoba na sv. Sindonu. Cerkev ga uradno ni nikdar priznala za Jezusov mrtvaški prt. Papež Pavel VI. je ta »turinški prt« imenoval »skrivnostno relikvijo«

taborišča. Po vojni je pomagal organizirati slov. šolstvo v Istri in bil prvi upravitelj osnovne šole v Kopru. Leta 1947 je prešel v časnikarstvo in bil do konca urednik Primorskega dnevnika. Pisal je o krajevni politiki, šolstvu, kmetijskih vprašanjih ipd.

Ves čas je zbiral gradivo o taborišču v Rižarni in objavil prvi seznam padlih in preživelih (PDK 16. V. 1965). V sodelovanju z drugimi avtorji je napisal delo *Od fašističnega škvadrizma do pokola v Rižarni - Trst-Istra-Furlanija 1919-45* (Trst 1974), v slov. in ital. Njegova zbirka dokumentov je bila ta-

ko obsežna, da so iz nje črpali vsi, ki so hoteli pisati o Rižarni, tudi Benedič in M. Košuta, ko sta pisala gledališko predstavo *Rižarna*. Bubnič je bil od 1960 član vsedržavnega sveta Združenja deportirancev, od 1975 član komisije za muzej v Rižarni. Za svoje delo je dobil več priznanj. (Članek o njem je v PSBL III, 146.)

Matija Bravničar

V 81. letu starosti je umrl v Ljubljani skladatelj Matija Bravničar, doma iz Tolmina, kjer se je rodil 24. februarja 1897. Kompozicijo je študiral

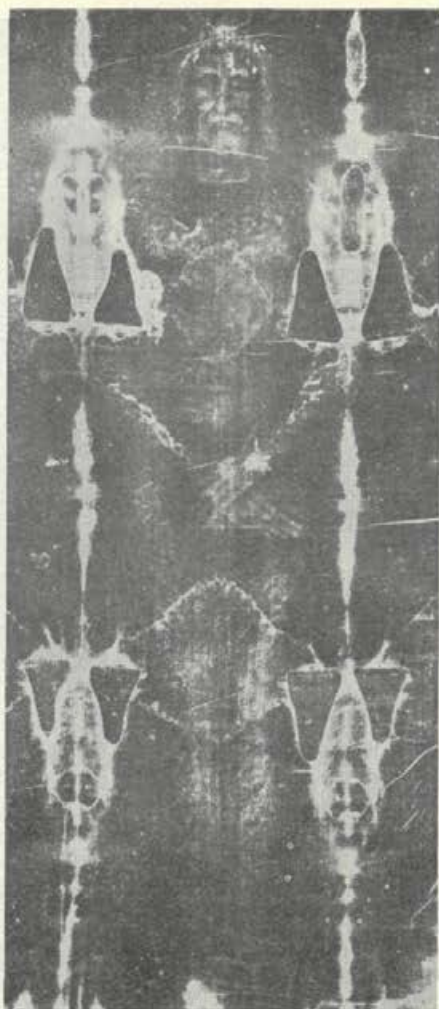
privatno pri Mariju Kogoju in na konservatoriju v Ljubljani. Igral je v orkestru ljubljanske Opere violino (1919-45), nato je bil rektor Akademije za glasbo (1945-49), vodja glasbenega oddelka Državne založbe (1949-52), profesor za kompozicijo na Akademiji za glasbo (od 1952 dalje).

Bravničar sodi med najpomembnejše slovenske skladatelje med obema vojnama, saj je zložil simfonične pesnitve, suite, komorno in solistično glasbo, dve operi, opereto idr. Po Cankarju je uglasbil operi *Pohujšanje v dolini Sentflorjanski* (krstna izvedba 11. maja 1930) in *Hlapec Jernej in njegova pravica* (krstna predstava 25. jan. 1941). Kot skladatelj je Bravničar s Kogojem in Ostercem sotovorec slovenske moderne opere, ki ji je dal značilni ekspresionistični pečat. Kot piše Janez Höfler, je bil v Pohujšanju »bolj drzen, rapsodičen, a tudi neenoten«, v Jerneju pa »globlji, mirnejši in gradi na monumentalnih množičnih prizorih. Zlasti poslednje operno delo pomeni velik prispevek k slov. operni ustvarjalnosti in je bilo pozneje še večkrat izvajano.« Njegova opereta je *Stoji, stoji Ljubljanca* (1933). Bravničar je bil član Slov. akademije znanosti in umetnosti.

Božo Vodušek

V Ljubljani je umrl pesnik Božo Vodušek, star 73 let (rojen 30. januarja 1905 v Ljubljani). Studiral je romanistiko in pravo, nato je bil odvetnik v Ljubljani. Med vojno je sodeloval s partizanskim gibanjem, po vojni je bil sodelavec Slov. akademije znanosti in umetnosti.

Vodušek je bil v mladosti v vrstah katoliškega mladinskega gibanja (revija *Križ na gori*), ki je iskalo notranjo preroditev v krščanstvu, v pesništvu pa ustvarjalo katoliški ekspresionizem. Sledilo pa je razočaranje, zavrgel je vero in jo nadomestil z razumsko skepsjo. Postal je individualist, ki se naslanja samo na razum in vest. Čeprav pa je zavrgel Boga, je v njem



Jezusov mrtvaški prt sv. Sindon

le ostalo neko upanje in pričakovanje, češ:

morebiti pa je le za temi
trenutki, ki so tako nemi,
kje pot, ki je videti ni.

(Pesem ob ločitvi)

Izdal je dve pesniški zbirki: *Odčarani svet* (1939) in *Izbrane pesmi* (1966). V prvi dobi je bil ekspresionist, po letu 1930 pa je »svojo domišljijo podredil stvarnosti, razumu in analizi. Poezija mu je postala sredstvo za razčlenjevanje človeka, njegove moralne in duhovne resničnosti, obračun z lažnimi, navideznimi vrednotami v socialnem in osebnem življenju« (J. Kos). V oblikovnem pogledu je vpeljal svoj

slog, ki je trd, zgoščen in zapleten, največ pa je uporabljal sonetno obliko.

Vodušek je bil tudi dober prevajalec. Njegov najpomembnejši prevod je prvi del Goethejevega *Fausta*.

Elvira Kralj

V prvih dneh septembra 1978 je umrla v Ljubljani velika slovenska gledališka igralka Elvira Kralj, po rodu Tržačanka. Rodila se je namreč v Trstu 16. avgusta 1900 in začela že z devetimi leti nastopati na odru Narodnega doma. Po prvi svetovni vojni se je umaknila v Maribor, kjer je postala igralka tamkajšnje Drame in odigrala nad 200 vlog. Leta 1941 je pribežala v Ljubljano in v Drami odigrala nad 100 vlog. Igrala je tudi v filmih, na radiu in televiziji. Njeni največji liki so: Jessica, Julija, Olivija, Ofelija, Desdemona (Shakespeare), Luisa, Elizabeta (Schiller), Sveta Ivana (Shaw), Beatrice (Goldoni), Hedvika (Ibsen), Majda (Finžgar), Lojzka, Nina, Francka, Hana, Mrmoljevka, Dacarka, Ekspeditorica (Cankar), Veronika (Župančič, Kreft, Novačan) itd. Igrala je v filmih *Vesna*, *Ne čakaj na maj*, *Svet na Kajzarju*, *Naš avto*, *Jara gospoda in Tri četrtine sonca*. Na ljubljanski TV je ustvarila nepozabno Čedermacovo mater, v Trstu pa na slovenskem radiu 1961 Jokasto v Sofoklejevem Kralju Ojdipu.

Kraljeva je že v prvih letih svoje službe igrala vse, mlade in stare, a vse z enako zavzetostjo. Ustvarjala je iz lastnih sil, z neprestanim študiranjem življenja, z marljivostjo, skromnostjo in ljubeznijo. Vl. Kralj je o njenih stvaritvah zapisal, da imajo neko skupno potezo; da namreč vse odsevajo »duševni profil tihe, zadržane, v trpljenju preizkušene in povečane slovenske žene, kakor živi v naši narodni pesmi in v delih Ivana Cankarja.«

Za svoje umetniško delo je dobila 1969 Prešernovo nagrado, leto pozneje pa Borštnikov prstan.

Stefka Poličeva

Skoraj istočasno kot igralka Elvira Kraljeva je septembra umrla v Ljublja-



Obisk rojstnega kraja Don Boska ob romanju v Turin

ni še druga tržaška gledališka umetnica — Stefka Poličeva. Rodila se je v Trstu 17. novembra 1893 v družini Lepuša, dovršila meščansko šolo, nato pa obiskovala Dramatično šolo Lea Dragutinovića, istočasno je dve leti študirala solopetje pri prof. de Filippiju. Že med študijem je nastopala v igradah in pela v operetah. Ko so v Trstu prenehali z operetami, je odšla za dve leti na Dunaj in študirala pri prof. Rosi Papier Baumgartner. Vrnila se je v Trst in ga 1918 za stalno zapustila. Do 1923 je pela v Osijeku, eno leto v Beogradu, potem pa ves čas v ljubljanski Operi do upokojitve 1948. Poročila se je s tržaškim rojakom Mirkom Poličem (1890-1951), ki je bil dirigent, skladatelj (operi *Mati Jugovičev* in *Deseti brat*) in ravnatelj ljubljanske Opere.

Poličeva je pela sopranske in mezzosopranske vloge v vseh tedanjih operetah, ker je imela velik glasovni obseg in kultiviran glas. Ernest Svava piše o

njej: »Poličeva je razpolagala z vsemi potrebnimi izrazili za operetno pevko velikih dimenzij. Poleg vsestransko izurjenega in močnega sopranskega glasu se je uveljavila kot dobra igralka in celo plesalka. Mimo teh odlik je bila lepa, postavna, prikupna, temperamentna. Iz vsega njenega igranja se je leketalo suvereno obvladanje operetne

tehnike. Imela je bogat register najrazličnejših odtenkov od težke sentimentalnosti do navihanosti.«

Pela je tudi v operah in povsod ustvarila nepozabne like, kot so: Marinka (*Prodana nevesta*), Suzuki (*Butterfly*), Magdalena (*Rigoletto*), Helena (*Poljska kri*), Ivonne (*Johnny svira*), Grofica Marica in vrsta drugih.

Simon Gregorčič v okviru Šolskega doma

Spomine je napisala nekdanja šolskodomka učiteljica in pozneje profesorica na slovenskem učiteljskišču v Gorici Leopoldina Koršič. (Spis je posredoval C. K.)

Če si stopal konec 19. in v začetku 20. stoletja proti poldnevu po goriški Gosposki ulici, ti je kar zaigralo srce od veselja; iz stranske ulice, ki so ji tedaj pravili ulica Izvoščkov, je privrela šolskodomka mladina. V lepi, pravilni slovenščini je glasno ščebetala. Res je, da je prečisto izgovarjala glasnika "l" in "v" ter polglasnike, toda to nikakor ni moglo motiti; naši slavisti so se tedaj še prerekali, kako in kaj je prav. Le prijetno te je zaščegetalo, prisluhnil si, se ustavil in poslušal. Možje in žene, mladi in stari, iz mesta samega in z dežele, so željno vpijali domačo govorico iz otroških ust, z bleščočimi se očmi, z ugodjem v srcu so zrlj za našim naraščanjem »v morju tujine« ter ponosno dvigali glave. Koliko plodnih načrtov se je tedaj zasnovalo, koliko nad porodilo!

Bilo je leta 1903. Dolga, dolga vrsta mladine se je vila proti Šolskemu domu. Tam na pločniku ob zidu hiše, kjer sta prebivala šolskodomski predsednik dr. Anton Gregorčič ter pisec »Kamniških planin« Ferdinand Seidl, in v kateri je umrl veliki prirodopisec ter duhoviti kramljavec Fran Erjavec, je stal visok, slok gospod, svečenik; imel je naočnike, trd klobuk ter se je opiral ob palico.

»To je naš pesnik Simon Gregorčič,« je zašepetala učiteljica bližnjim učenkam. »Naš pesnik« - »pesnik?« - »Simon Gregorčič« - »Gregorčič« je šlo od ust do ust. Kot bi šinila vanjo elek-

trična iskra, je vrsta vzvalovala, zadržela ob vzhičenju. Vsi pogledi so se uprli v pesnika. Slovesen trenutek, doživetje. Veleki lirik in rodoljub, Slovenec in vseslovan, glasnik slovenske duše, tvorec toliko krasnih pesnitev, ki so vzklike iz srca in ki segajo globoko v srce, je stal pred njo ter jo motril dobrodušno z usmevom na ustih.

In ta šolski dan se je prelevil v pravcati Gregorčičev dan. »Pri nas v Kobaridu pojo fantje in dekleta, možje in žene, še otroci pojo njegove pesmi. Tako so preproste in tako lepe, kot bi bile narodne pesmi,« pripoveduje deklica. »Naša gospodična pravi, da so ponarodele,« jo zavrne tovarišica. »Pa tudi v Tolminu, Bovcu, Kanalu, v Vipavski dolini, v Brdih, na Krasu, po vsem Primorskem, v sleherni vasi jih pojo,« se oglašajo druga za drugo. »Pri nas smo imeli bése do in smo slišali Jeftejevo prisego, Hajdukovo oporoko, Oljki, Naš narodni dom, Odlikovanje itd. itd.,« vzklikajo vedno vneteje in glasneje. »Pri nas je mešani zbor zapel Nazaj v planinski raj, o katerem sam pesnik trdi, da je med vsemi zbori, ki so bili uglasbeni po njegovem besedilu, najbolj posrečen,« se ponosno odreže brhka Goričanka. Vse to je vrelo in kipelo iz mladih ust in src.

In tega dne smo začele pisati Gregorčičev življenjepis — ne mrtvih črk, ne praznih imen in števil, ne učenih razprav — posegle smo v živi vir, v njegovo srčno kri, v njegove poezije.

Od »Veselega pastirja« do »Ujetega ptiča tožbe« in dalje in dalje smo se poglobljale z otroško čisto dušo, umele pesnika, vzljubile in občudovale ga ter bile nanj ponosne, odklanjale ozkostrne recenzente izza 1833-1885.

Kako je učinkoval pesnikov prihod onega dne na našo mladino, je pesnik o priložnosti zvedel. Trudno se je nasmehnil in umoiknil. Rane, ki so mu jih bili usekali nepoznavatelji svobode umetnosti, se niso bile še zacelile; zagrenile so mu življenje in omajale veselje do ustvarjanja — toda ne zaupanja v narod sam. Zavedal se je, da je prodrl globoko v narod, da so postale njegove pesnitve last naroda in da jih nobena moč več ne more izruti iz duše in srca naših ljudi.

Odslej je šolskodomna mladina imela često možnost videti svojega oboževanega poeta. Udeležil se je vsake šolske slovesnosti, prihajal je tudi v šolo med odmori, med poukom samim. Vse ga je zanimalo. To ti je mladina stikala glavice!

Konec leta je bila razstava risb, ročnih del, nalog višjega razreda. In čital jih je naš pesnik, veselil se lepega sloga, divil se globokim, zrelim mislim — »plodu smotrne osredotočbe vsega pouka in nadarjenosti našega naraščaja«, kakor se je sam izrazil v tej priliki.

Ko je pri šolski veselici krasno slovil deklé višjega razreda — danes begunka — učiteljica iz zelenega Štajerskega — Gregorčičevo pesnitev »Blagovestnikom«, jo je pesnik poslušal s solzami v očeh, pozval jo je k sebi, ter ji rekel: »Hvala ti! Bilo mi je kot bi me božja milost prešinila. Hvala ti!« Občinstvo je burno ploskalo, deklica pa je bila srečna.

Leta 1919 na dan sv. Cirila in Metodaja je deklamiral deček, slovenski begunec, na samem Velehradu na prostem isto pesnitev v prisotnosti 60.000 Hanakov in Slovakov v pestrih narodnih krojih in žel obilo pohvale. Mi odrasli pa smo tedaj mislili na kmeta poeta, ki se je gotovo prevračal v svojem grobu tam gori pri Sv. Lovrencu. V Versaju se je namreč tedaj odločala

usoda Primorske z Gregorčičevim »Plainskim rajem« ter »ogromno solzo« vred. Le za Reko so še barantali, nato se je odigrala nevesela burka.

Smotrno zasajeno in skrbno negovano narodno drevo, slovensko zasebno šolstvo v Gorici, se je bilo pod vodstvom svojega neutrudnega predsednika dr. Antona Gregorčiča razveseljivo razmahnilo in se vsestransko košato razvijalo. Vzrasla sta bila še dva doma: Novi in Mali dom. Šolskodomna skromna, tiha, pristno slovenska delavna domačnost, iskrenost, pristrčno, zdravo ozračje in prelepo razmerje med vodstvom, učiteljstvom in mladino so pesnika privlačevali, oživel in kaj rad je zahajal tudi k zabavnim sestankom učiteljskega zbora.

Zgodilo se je, da je bil le-ta povabljen na prigrizek in čašo vina. Pesnik se je tudi tega sestanka udeležil in družba je bila vesela, razigrana, učiteljice kaj glasne. Tedaj je pesnik vstal in hotel izpregovoriti par besed. Toda živahnost in glasnost učiteljic je postala tolikšna, da ni prišel do besede. Sedel je, ter rekel: »Babe so babe, najboljše so slabe.« Seveda krik in vik, gospodične, četudi »najboljše« — glo-

LJUBKA ŠORLI

Tolminski soneti

RODNE

*Rodne moje, kraj otroške sreče,
daleč ste, kot izgubljeni raj.
Vem, o vem, da ni poti nazaj —
božajo le misli vas ljubeče.*

*Ob stezáh robidovje se vije.
Trda, pusta tla krasi osat
oster in bodeč, a zmeraj mlad.
Ves prešeren vonj ciklamnov pije.*

*Tam, kjer levi breg z Zalogom veže
prek Tolminke star obokan most,
prod začne se, pravi vrbov gozd.*

*Čez ta prod, od vode ves izpran,
Rodne gledajo v zahodno stran,
kod Tolminka Soči v roko seže.*

PO NABREŽJU SOČE

*V misli in spomine zatopljena
po nabrežju Soče hodim sama.
V srcu iz najskritejšega hrama
struna poje, v molu uglašena.*

*Kje, Tolmin, je tvoja zdaj podoba,
ki se vtisnila je v me zamlada,
svetla vsa ko pisana livada?
Ni je več. In v duši je grenkoba.*

*Od podobe mojega Tolmina
le okvir ostal je nedotaknjen:
Grad in z njim prirode vezenina.*

*V to prelest je moj pogled zamaknjen.
zdaj mi radost je, zdaj bolečina
svet domači, z nitko sanj pretaknjen.*

LJUBKA SORLI

KORITA

Na poti od izvira do izliva
Tolminka svoja čuda razkazuje;
še sama se na tihem občuduje,
vesela v družbi skal in vsa igriva.

Korita — biser njen! Visoke stene
obeh bregov Tolminki so čuvarji,
da k njej poti ne najdejo viharji.
Kako so tu minute dragocene!

Hudičev most razpet je nad Koriti;
še više dremlje Dantejeva jama,
s stoletnimi spomini čisto sama.

Na vse strani prepadi, v molk zaviti,
v lepoto skalno čar divjine tkejo.
Do Stvarnika od tod vezi se pnejo.

boko užaljene, pesnik pa resen in tih
kot grob.

Pri neki drugi priliki se je šolsko-
domska učiteljica resno pogovarjala s
pesnikom o takratnem slovenskem pe-
sništvu. Aškerc in Gregorčič sta že bila
oba preko zenita; ta je bil že izdal svo-
je »Pogrebnice« in »Posmrtnice« ter
prevajal svetopisemskega Joba in Jere-

mijo preroka, oni je sicer še vihtel
handžar svoje Muze Crnogorke-Spar-
tanke, toda doba njegovih biserov »Ba-
lad in romanc« je bila tudi že mimo.
Ko je prišla govorica na Aškercu, se
je Gregorčiču stemnilo oko in odvrnil
je živčno: »Šel je na pašo po Balkanu,
v Italijo, morda tudi na Iztok,« ter šep-
etaje dostavil, kot bi sam sebi govoril:
»Jaz nosim svoje pesmi v srcu, iz
srca mi klijeje . . .« Nato je umolknil in
se zamislil; bolesten, bridek izraz mu
je zaokrožil usta. Učiteljica pa je čitala
iz njih: »Hočeš - moreš pa? - smeš li?«
Nikoli poprej ji ni bila tako jasno za-
črtana razlika med liriko in epiko kot
v tem trenutku, pa tudi spoznanje, ko-
liko »težav in bojev« je usojeno sleher-
nemu — tudi najboljšemu.

Proti večeru je krenil pesnik k »Zve-
zdi«, gostilnici na Starem trgu, danes
trgu sv. Antona, kjer so se shajali nje-
govi ožji prijatelji in znanci: dr. Anton
Gregorčič, profesorji Kragelj, Ivančič,
Križnič, Bežek, Simon Rutar, kadar je
prišel v Gorico, Sivec, rodoljubi z de-
žele in drugi. O kakem omizju ne mo-
re biti govora, ker so gostje sedeli
vsak pri svoji mizi s četrtinko pred se-
boj ter spuščali svoje duhovite, bolj
ali manj ostre strelice drug v drugega,
od katerih so bile bajé najučinkovitej-
še rimane pesnikove krilatice. Žal, ni-
kogar ni več, ki bi nam pričal o njih
in o vsem, kar se je tu modrovalo,
sklepalo in sklenilo v prid slovenske-
mu življu na Goriškem in v Gorici
sami.

Čas je brzel. Pesnik je pešal. V rani
jeseni 1906 je odpotoval na Kranjsko,
da se poslovi od svojih tamkajšnjih
ožjih znancev in prijateljev, zlasti od
svojega najintimnejšega prijatelja no-
tarja Gruntarja. Ko se je vračal, ga je
srečala v vlaku na progi Bohinjska Bi-
strica-Gorica šolskodomska znanka. V
lahkem, šaljivo-zabavnem načinu se je
ta pritožila in očitala pesniku krutost
njegovega izreka o »najboljših babah«.
Šegavo se je nasmehnil ter svečano iz-
javil: »Ne prekličem ne pred Bogom
ne hudičem.« - »Če je tako, se moram
pač vdati,« je odgovorila smeje se; pe-

snikov podpis na razglednici pa je le dobila. Hrani jo kot drag spomin.

Večkrat se vprašuje šolskodomka: Je-li pesnik čutil brutalno silo, s katero je udarilo 15 let pozneje v njegovo ožjo domovino in jo neusmiljeno razbijalo? In če je to slutil, je tudi vedel in trdno zaupal, da je ne bo uničilo, kajti pregloboko so se bile zarile in širom razrastle od vekov podedovane in z ljubeznijo negovane korenine v domačo obmejno grudo. Vzklile bodo vnovič in bohotneje poganjale kakor nikdar poprej!

16. novembra 1906 je pesnika zadel kap in 24. novembra je za vedno utihnil »goriški slavček«. Goriška se je odela v žalno obleko, po vsej Sloveniji je odjeknilo. Mladina je širom odprla oči, nagnila glave. »Bled mož ogrnjen s plaščem črnim / trdno spi, nevzdramno spi...« Goriški sokoli so ga stražili. Iz vse Primorske, iz vseh delov Slovenije so prihajali pogrebci. Gorica je mrgolela Slovencev: umetnikov, duhovnikov, uradnikov, kmetov, obrtnikov, delavcev, učeče se mladine — ves

narod se je poklonil manom pokojnikovim. In drugorođci so strmeli.

Pokojnikov prijatelj knezonadškof goriški Franc Sedej se je poslovil od pesnika v cerkvi sv. Ignacija. Tožno, obupnodostojanstveno se je vil pogreb od ulice do ulice, na Goriščeku — oziroma Katarinijevem trgu, se je ustavil. Več tisoč ljudi je zrl nepremično v govornika profesorja Berbuča. Kdo ga je čul? Ena misel, ena in ista bol je prešinjala vse: Največji, najboljši je odšel. Suhega očesa nisi videl. Pevsko glasbeno društvo je zapelo: Zakaj nazaj, ne vprašajte zakaj — in pevci so utihnili, kot bi jim bilo nekaj v grlu. Nato se je sprevod premaknil in se premikal in naraščal od vasi do vasi. »Krasna si hči planin« pa mu je »tožna in počasna« odpevala zadnjo uspavanko do hriba sv. Lovrenca. Na Ljubušnjem, na ljubljenskih planinah leži ter gleda, kako njegovi rojaki rešujejo »Naš čolnič« pogube.

Dedič njegove zapuščine je bil Šolski dom. Zgradili so četrti dom: »Gregarčičev dom«.

KARLO MUCIC

Posebnost vodnih rezerv v naši deželi

Voda je ena izmed najvažnejših in najpotrebnejših prvin za človeško življenje. Človek jo je vedno proučeval, skušal dognati njene izvire, da bi jo izkoriščal, uporabljal in nadzoroval njene tokove.

Vodni zbiralniki za deževnico, vodnjaki in razni načini za zadrževanje vode na površju (kot npr. kali in sneg v jamah, ki so bili obenem vir ledu za mesto), nam dokazujejo, kako je bil v preteklosti in tudi še danes problem dobave vode vedno občutljiv.

Danes nimamo, vsaj v glavnem, velikih težav za dobavo in izkoriščanje tega dragocenega sredstva. Pomisliti pa moramo, da se prebivalstvo množi in s tem večja tudi poraba pitne vode. Zato nastajajo problemi tam, kjer so vodovodne cevi »stare« in ne zadoščajo potrebi. Tako tisti, ki živijo ob koncu vodovoda (kot npr. zaselek Sabličič blizu Jamelj, kamor prihaja voda iz Petovelj) občutijo pomanjkanje vode zlasti v poletnem času. Isto se godi v višjih vaseh (npr. Ste-

verjan in Moša pri Gorici), ki ju oskrbuje vodovod iz Gradišča.

Poleg dobave vode je danes v središču zanimanja tudi ekološki problem, kako ohraniti vodo čisto in jo obvarovati pred okuženjem. Znano je, da mnoge tovarne in industrijski obrati spuščajo svoje kemijske odpadke v tokovode, če ne naravnost v reko, npr. v Sočo, toda ne vemo, kako globoko segajo ti tokovodi, da ne bi okužili podtalnih voda. Tako so letos zaprli vodnjak, ki je dobavljal vodo Štandrežu, ker so v njem našli poleg škodljivih nitratov, ki izhajajo iz umetnih gnojil, tudi majhne količine kroma.

V naši deželi imamo veliko podtalnih voda, tako na Krasu kot v Furlaniji. Izvirki na Mrzleku in v Kromberku, kot že vemo, napajajo obe Gorici; vodnjaki v Ronkah, ki dajejo vodo okoliškim vasem, bodo v kratkem dajali vodo tud Gradežu in Trstu. Prebivalci nekaterih naselij pri Tržiču, v okolici Pierisa in Škocjana ob Soči so glede vode na dobrem. Saj je dovolj, da zabijejo cev

nekaj metrov globoko in pridejo do čistega izvirk. Tega pojava ne najdemo samo v nižini, temveč celo na nekaterih gričih, npr. pri Števerjanu in v bližini dveh istoimenskih goratih vasic Gabrje.

Kras ni samo gola in suha skala; v svoji notranjosti je prepleten s kanali, v njem se pretakajo skrita in odkrita jezera, podtalni viri pridejo tudi na svetlo, npr. izvir Vipave in izvir Timave v Štivanu. Tipično odkrito jezero je Doberdobsko, ki je povezano z morjem, kot nam dokazujejo jegulje, ki v njem živijo.

Pozornost vzbuja tudi odprt kanal, ki prihaja iz Rdečega jezera pri Rdečem kamnu v bližini Jamek. Čiščenje tega bi pripomoglo ne samo k izboljššanju tamkajšnje doline, temveč bi se brez dvoma zmanjšala vlaga v nekaterih hišnih kletih v Trziču. Izvirki namreč, ki polnijo Lisert in okolico tržiškega pristanišča, izhajajo iz zgoraj imenovanega jezera ter se pod gričem Sablički razlijejo po Moščenicah. Tu bi se verjetno splačalo zgraditi jez in pošiljati vodo v Trst.

Človek sam lahko spreminja vodne tokove in usmerja reke po svoji potrebi in uvidevnosti. Tako lahko preobrazi tudi podobe različnih kra-

jev. Po drugi strani pa so tudi reke same večkrat menjale svoje struge. Če se vprašujemo, čemu, ne vemo odgovora.

Skrivnosti najdemo tudi na račun Soče. Njeni izvirki so po vsej verjetnosti povezani s Fužinskimi jezeri in njene vode celo z Nadižo (ali je ista »Natissa«, ki je tekla blizu nekdanjega Ogleja?). Prav tako se lahko vprašamo, ali je res, da se je Soča v starih časih, ko je pritekla do ravnine, razlivala do sedanjega goriškega gradu, tako da je grič izgledal kot otok? Soča namreč, ko pride v bližino mesta, izgubi nekaj vode, ki se potem odteka v podtalnih plasteh proti smeri, ki jo je imela v davni in ki jo na površju lahko opazimo po ulicah Fatebenefratelli in Sv. Mihaela, ki pelje skozi Štandraž. Podtalne vode tega vodotoka napajajo celo Doberdobsko jezero. Zdi se, da je tudi to jezero povezano z že omenjenim Rdečim jezerom pri Jamljah.

Zanimivosti in skrivnosti glede podtalnih voda je mnogo. Strokovno proučevanje le-teh bi koristilo vsemu prebivalstvu in bi pomagalo sproti reševati problem pitne vode.

FRANC JEZA

Prvi prodor krščanstva med Slovence

GOTSKI MISIJONARJI

Pri branju knjige Hansa Eggersa »Deutsche Sprachgeschichte« (Nemška jezikovna zgodovina, I., 1963, Rowohlt) me je presenetilo, kar piše o najstarejših besedah za pekel (in vice) v nemščini. Pravi namreč, da so na jugu nemškega jezikovnega prostora uporabljali v najstarejšem času za pekel besedo *bech* ali *pech*, pa tudi *wizzi* ali zaostreno *hellowizzi* (kazen ali večna kazen, kot meni on). »Zdi se, da sta bili obe besedi, *pech* in *wizzi*, uporabljeni od misijonarjev najprej v pomenu »pekel« (Hölle), ker so hoteli goreči pridigarji čim bolj slikovito orisati večno trpljenje tistega, ki se noče spreobrniti,« piše Eggers. Potem samozavestno, brez kakega pomisleka ali dvoma, razlaga, da je beseda *bech* ali *pech* izposojenka iz romanskih naslednic latinske besede *pix*, v četrtem sklonu *picem*, ki je pomenila smolo. Z izrazom

»smola« so hoteli povedati, da se bodo tisti, ki bodo pahnjeni v pekel, kuhali v goreči smoli, trdi Eggers.

S tem pa brez pravega dokaza pripiše nekdanjim misijonarjem hudo primitivnost, ki bi bila naravnost izjema za tiste in tudi poznejše čase, saj, kolikor mi je znano, niso nikjer drugje uporabljali tako simplicističnega izraza in tako grobe primere, tem manj, ker bi bilo to v nasprotju s samim verskim naukom, po katerem je pekel na onem svetu, torej nekaj nesnovnega. S pridiganjem, da se bodo duše cvrle v goreči smoli, bi bili zagrešili misijonarji hudo izkrivljenje verskega nauka, in če bi bil res kdaj kak misijonar kaj takega trdil, bi ga bil kak sobrat ali predstojnik — zlasti v tistih časih, ko so bili tako budni proti vsakemu krivoverstvu — nedvomno opozoril na njegovo izkrivljanje. Zato že čisto s teološkega stališča ni verjetno, da bi bila pome-

nila beseda *pech* ali *bech* smolo. In s tem postane več kot dvomljiv tudi njen izvor iz latinske besede *pix* oziroma iz kake njene romanske naslednice.

GOTSKI SVETOPISEMSKI JEZIK IN SLOVENŠČINA

Še težje branljiva postane trditev o njenem romanskem izvoru in pomenu »smola«, če upoštevamo tudi besedo *wizzi*. Obe besedi sta namreč še danes živi samo v slovenščini: *pech* kot *pekel* in *wizzi* kot *vice*. Zato je tudi več kot verjetno, da sta prišli v nekdanjo južno nemščino iz slovenščine oziroma preko slovenščine iz gotskega cerkvenega jezika. Obe besedi sta namreč gotskega izvora. Spadali sta k besedju Wulfilovega gotskega prevoda svetega pisma stare in nove zaveze. Škof Wulfila je živel v 4. stoletju in bil pripadnik arijanske verske ločine. Spreobrnil je velik del Gotov, ki so bili do takrat še pogani, h krščanstvu. V gotskem svetopisemskem jeziku izpod njegovega peresa najdemo besedo *vice* oziroma *wizzi* v oblikah *fra-weit* (izg. fra-vit), kar je pomenilo »maščevanje«, »kazen«, *fra-weitan* (fravitan) »maščevati«, *weiti* oziroma *witi* v pomenu »kazen« itd. Gotovo je imela ta beseda že pri Gotih tudi pomen »vice«. Za *pekel* pa so imeli arijanski Goti besedo *halja*, ki jo naj-

demo najbrž v drugem zlogu besede *pekel* (pe-*kel*) in v današnji nemški besedi »Hölle« (*pekel*).

Eggers in razni drugi nemški jezikoslovci so ugotovili v nekdanjem in današnjem nemškem cerkvenem jeziku — predvsem seveda v južni Nemčiji, a ne samo na Bavarskem — še več drugih besed, ki so lahko prišle vanj samo iz gotščine ali preko te iz grščine. Take besede so Pflingsten (binkošti, grško pentekoste, gotsko *paintekuste*), Maut (gotško *mota* »mitnina«), tuld (gotško *dulths* »praznik«), Pfaffe (gotško *papa*, izposojeno iz grškega *papas* »pop«, »duhovnik«), taufen (gotško *daupjan*, »potopiti«, tj. krstiti — takrat so krščevali še s potapljanjem v vodo), morda tudi fasten (gotško *fastan* »postiti se«; vendar o gotskem izvoru te besede v nemščini nekateri dvomijo, ker jo je najti tudi v angleščini in v raznih drugih germanskih jezikih, do koder gotske besede niso prodrle). Značilno pa je, da je vse te besede najti tudi v slovenščini: binkošti, mitnina, mitničar itd., pop, potopiti in postiti se. Edina izjema je gotska beseda *dulths*, ki je v slovenščini nisem mogel zaslediti.

Tako ni mogoče zanikati, da so prihajali nekoč v davnini na Bavarsko gotski arijanski misijonarji, »čeprav ni najti v zgodovinskih virih najmanjšega

Nagrajenci teka na praznik sv. Roka v Nabrežini 1978



sledu o kakem gotskem misijonskem delovanju pri južnonemških plemenih in tudi ni nikjer kaj zapisano o tem, da bi bili Bavarci ali Alemani v začetku arijanci, kar pa bi vendar morali verjeti, če so jim arijanski Goti prinesli krščanstvo,« kot piše Eggers.

Vsa stvar pa bi postala nemškimi jezikoslovcem in zgodovinarjem lažje razumljiva, če bi upoštevali slovenščino oziroma slovenski svetopisemski (cerkveni) jezik. Odkrili bi namreč, da je v njem na stotine besed gotskega izvora, tj. takih, ki jih poznamo v istem ali podobnem pomenu tudi iz Wulfilovega prevoda svetega pisma. Prevod se je namreč ohranil v raznih nepopolnih prepisih, med katerimi je najznamenitejši in najpopolnejši — obsega namreč vse štiri evangelije — tako imenovani »Codex argenteus«, ki je bil napisan okrog leta 500 najbrž v tedaj gotški Ravenni ali kje drugje v severni Italiji in ga zdaj hranijo v univerzitetni knjižnici v Uppsali na Švedskem.

Nemogoče je navesti vse take »gotške« besede v slovenščini, ker jih je, kot rečeno, na stotine in bi zato moral dodati temu članku cel slovarček. Naj torej opozorim le na nekatere, izbrane izmed desetkrat večjega števila bolj ali manj slučajno in brez sistema. Poleg slovenske besede stoji v oklepaju gotska. Upoštevat pa je treba seveda gotški pravopis oziroma izgovarjavo, ki je drugačna od slovenske, a se npr. izgovarja kot odprt e, aú kot odprt o, ei kot i, w včasih kot slovenski v in včasih kot u itd. Ravno iz tega, kako se izgovarjajo te besede v slovenščini, pa bi lahko jezikoslovci, ki se ukvarjajo s preučevanjem gotščine in njene izgovarjave, dobili marsikak koristen podatek in namig. Upoštevat pa je treba tudi, da so se besede v času poldruega tisočletja precej spremenile in da so doživele nekatere tudi delno ali popolno metatezo (zamenjava v zaporednosti črk oziroma glasov in celih zlogov ali kar cele besede, da se zdi, kakor bi se izgovarjala od zadaj naprej). Pojav metatez pa je v slovenščini še skoraj povsem neraziskan.

Taki metatezi sta npr. »svet« (sanctus) iz gotske besede *weihs* z istim pomenom in »bogat« iz gotske besede *gabeigs*.

GOTSKÉ BESEDE V SLOVENSKEM CERKVENEM JEZIKU

Oglejmo si torej majhen del gotskih besed v slovenskem verskem besedju: *aíwaggeli* (evangelij; gg se je izgovarjalo v gotščini kot ng), *aiws* (vek), *aiweins* (večen), *and-bahtjan* (obhajati), *asilus* (osel), *atta* (ata, oča), *baihrts* (brihten, svetel), *blagks* (blag, blažen), *boka* (bukve), *brothrahans* (bratje, bratanci), *daigs* (testo), *daupeins* (potopitev, krst, iz tega Devin — kraj, kjer se je krščevalo), *dauths* (smrt, iz tega slovensko: zadušiti se, dušiti, zadušiti), *dauns* (dišava), *draúhts* (družba, družina), *dulg* (dolg), *faihs* (pisan), *fotus* (peta), *frijonds* (prijatelj), *weina-gards* (vinograd), *gasts* (gost), *gaurei* (gorje), *gulth* (zlato), *silubr* (srebro), *hailjan* (celiti), *haírda* (čreda), *hairto* (srce), *us-haujan* (vzhajati), *bi-haitja* (bahač),

MIRKO MAZORA

LUČKA

*Lepo se mi zdi:
Na tvojem grobu zdaj lučka gori,
krog nje noč leži;
še misel s strahom v njo prodira,
vendar ne ustavi temna je ovira,
kar žene jo privlačnost tira
in cilja — plamenček na gomili.
Nad njim že krili,
k njemu sili,
se vanj zapre.
Kako prijetno je tu-le
vso noč do dne:
Občutek varnosti, zavetja,
topline, gretja,
bližine tvoje — dragega imetja.
Čutim tvoje odpušcanje,
ljubezni z onstran moč sedanje —
oh, vse kot krasne sanje!
Z lučko prošnja trepetaj,
odmev njen tih je do neba:
Naj skupaj bova tam oba!*

hallus (skala), hlaifs (hleb), hlaiw (hlev, prvotno v pomenu votlina oziroma grob v votlini), hleiduma (levo), taifswa (desna, desnica), hrops (hrup), huljan (zagrebsti, prikriti, iz tega prihuliti se in žulec, star izraz za pogrebniška), hvaites (žito), hvassaba (kvas), kannjan (oznanjati, naznanjati), kaurn (zrno), kiusan (kockati, prvotno: voliti), us-kiusan (skušati), leik (lik), lekinon (lečiti), liufs (ljub), liuhath (luč), lubo (ljubezen), mahts (moč), managduths (množica), meki (meč), mes (miza), muns (misel), paiftekuste (binkošti), plinsjan (plesati), puggs (pas), qêns (žena), qinô (ženska), qius (živ), rimis (mir), saian (sejati), seths (setev), waian (vejati), skalks (sluga), skaman sik (sramovati se), sleideis (zlodej, zli), smakka (smokva), stains (stena), us-standan (vstati), staua (postava), swibls (žveplo), tekan (dotakniti se), thahains (tišina), theihs (čas), thaurusus (trs), thiwi (deva, devica, dekla), thaurban (trebati), tharbs (potreben, odtod tudi torba - za potrebščine), gathlaihts (tolažba), thunsundi (tisoč), bi-uhti (un, učiti), wadi (vadljati za stavo), waldan (vladati), waljan (voliti), ga-wamms (zamazan, tj. omadeževan), weihs (ves, vas), werei (vera), widuwo (vdova), wilja (volja), anda-wleizn (obličje), wlits (lice), wopjan (vpiti), wrakja (vrag).

Zanimiva je beseda malik, ki pride iz gotske besede manleika (slika, podoba), dobesedno: človeku podobna ali človeška podoba.

Kako naj si razložimo tako množino gotskih besed v slovenskem cerkvenem jeziku, odkoder so seveda prešle tudi v svetno rabo?

PRVI MISIJONARJI MED SLOVENCMI

Predvsem seveda s tem, da je moralo biti delovanje gotskih misijonarjev med Slovenci dolgotrajno, močno in zelo uspešno, da je lahko zapustilo tako močne jezikovne sledi, iz katerih se da sklepati, da so morali biti Slovenci v veliki meri pokristjanjeni že od gotskih misijonarjev. To pa je novo potrdilo, da smo Slovenci res potomci Vandalov, o katerih vemo, da so bili že v

začetku 5. stoletja kristjani arijanske vere. Že v raznih svojih drugih spisih sem opozoril na to, da izhaja slovensko narodno ime Slovenci (Slaveni) iz imena, ki so ga Vandali po vsej verjetnosti sami uporabljali za svoj narod: Vendals. Iz tega je nastalo po metatezi Sla-ven. Vandale pa so spreobrnil k arijanskemu krščanstvu gotski misijonarji. Oba naroda sta si bila takó rasno kot jezikovno, pa tudi po svoji ljudski kulturi in mentaliteti zelo sorodna, tako da so ju latinski in grški pisci težko razločevali in včasih naravnost zamenjavali.

Gotski misijonarji vsaj v prvih časih najbrž niso povsem obvladali vandalskega jezika, čeprav je bil soroden gotskemu, in niso našli v njem primer nih besed za krščanske verske pojme, zato so uporabljali kar gotske izraze, zanašajoč se ravno na podobnost jezika.

Pozneje, ko so imeli Vandali (Slaveni) že lastne duhovnike, pa so ti razvili tudi lastno cerkveno besedje, kot dokazuje slovenski cerkveni jezik na splošno še danes. Goti in Vandali so v zgodnjem veku tudi kulturno daleč prekašali južne Nemce, že zaradi tega, ker so prej sprejeli krščanstvo, pa tudi po mnogih značilnostih svoje ljudske kulture. Znani nemški etnograf Bruno Schier piše v svoji knjigi »Pokrajinski tipi hiš in kulturna gibanja v vzhodni Srednji Evropi («Hauslandschaften und Kulturbewegungen im östlich Mitteleuropa», Göttingen 1966): »Iz zgodnjega prejema krščanstva in velikanskih vojnih in političnih dosežkov v času preseljevanja narodov se sme sklepati, da so vzhodni Germani presegali zahodne Germane tudi po ravni stanovanjske kulture. Predvsem jim je zagotavljala dodelna kmetija s svojo strogo ločitvijo stanovanjske hiše in hlevskega poslopja, posest kamnite peči, uporabne za kuho in peko, ter poznanje vzhodno- in severnoevropske parne kopeli veliko kulturno prednost pred zahodnimi Germani, ki so se posluževali skupnega poslopja za ljudi in živali ter odprtega ognjišča... Vzhodno-

evropska kopalnica in vzhodnoevropska krušna peč sta prodrli najprej z vzhodnimi Germani in dve stoletji pozneje s Slovani na ozemlju alpskih dežel na Zahod... Alpski prostor stikov vzhodnogermansko-slovanske in romanske stanovanjske kulture je bil gotovo v zgodnjem srednjem veku najaktivnejša srednjeevropska pokrajina hišnih tipov...» (str. 14-16).

Popraviti ga je treba seveda v tem smislu, da med Vandali in alpskimi »Slovani« (Slovenci) ni bilo presledka 200 let, ampak da so Vandali kot ljudstvo obstajali nepretrgano naprej pod spremenjenim imenom Sloveni. Glede na tako njihovo kulturno nadmoč in ekspanzivnost pa ni bilo nič čudnega, če so dajali Bavarcem poleg odlik svoje stanovanjske in kmečke kulture tudi misijonarje. To se je spremenilo šele z odselitvijo velikega dela Vandalov

(leta 406) v Španijo in odtam v Afriko in zlasti potem, ko je romanska kultura in katoliška vera v Galiji (z doprinosom irske meniške kulture) osvojila Franke in začela preko njih prodirati v južnonemški prostor. Od sredine 8. stoletja so začeli teči kulturni in misijonski tokovi v obratni smeri, od severozahoda proti jugovzhodu, medtem ko sta Slovence (tj. Vandale) odselitev vrhne plasti in velike mase njihovega naroda in invazija divjih roparskih Obrov v Panonijo kulturno obubožala. Priselitev novih vandalskih plemen iz Šlezije in moravsko-slovaškega prostora pa je verjetno delno pregnila krščanstvo, vendar ga ni zadušila, kot dokazuje dejstvo, da se je ohranilo toliko starodavnega verskega besedja gotsko-arijskega izvora do današnjih dni. Ravno zato je po letu 750 tako izredno hitro spet priklilo na dan.

M. M.

Prosvetna dejavnost na Tržaškem Sezona 1977-78

SLOVENSKI DOM

To ime je v javnosti malo znano. In vendar je to naziv ene najpomembnejših organizacij, ki je lastnica osrednjega sedeža, v katerem imajo streho vse naše kulturne in prosvetne organizacije na Tržaškem. Slovenski dom, zadruga z o. z. živi od lastnih skromnih dohodkov. Želeti je, da bi se ta zadruga gospodarsko okrepila in da bi lahko z lastnimi sredstvi podpirala vse tiste pobude, ki se odvijajo na osrednjem sedežu Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3. Da se bo to zgodilo, mora biti glavna skrb vseh, ki sta nam pri srcu slovenska prosveta in krščanska omika. Brez trdne gospodarske podlage bo namreč naše delo na kulturnem, političnem in drugih področjih nemogoče. Doslej se je Slovenski dom moral boriti s težavami, ki so bile v zvezi z nakupom sedeža v Donizettijevi ulici. Zdaj, ko je zadruga lastnica celotnega prvega nadstropja na št. 3, moramo misliti naprej. Treba bo poiskati nove člane in nove mecene.

DRUŠTVO SLOVENSKIH IZOBRAZENECV

Pri pregledu kulturne in prosvetne dejavnosti postavljamo DSI na prvo mesto, ker ima med

vsemi našimi društvi in krožki najbolj razvejano in redno sezono. Poleg tradicionalnih študijskih dni, ki se jih je oprijelo ime »Draga« po vasici, kjer so se prvotno odvijali, ima to društvo svojo kulturno sezono od oktobra do junija. O študijskih dneh Draga '78 bomo poročali drugod. Tu bomo zabeležili prosvetne večere v pretekli sezoni 1977/78. Iz kronike društva povzemamo sledeče naslove:

Razgovor po Dragi in predstavitev programa 1977/78 (3. oktobra); Krekova proslava ob 60-letnici smrti (govornik dr. Anton Kacin, recitatorja Matejka Maver in Livij Valenčič, moški kvartet: Tomaž Simčič, Aldo Zerjal, Marjan Kravos in Bogdan Kralj, 10. oktobra); 30 let samostojnega političnega nastopanja (Ivo Jevnikar, 17. oktobra); predstavitev knjige Alojza Rebulca »Snegovi Edena« (Martin Jevnikar in Lino Legiša, 24. oktobra); o Truhlarjevi knjigi Doživljanje absolutnega v slovenski literaturi (Lojze Bratina, 31. oktobra); ob 500-letnici spomenikov Andreja iz Loke v Benečiji (Emilijan Cevc, 7. novembra); volitve v nove šolske organe (Stanko Skrinjar in Maks Šah, 14. novembra); Slovenski povojni tisk v Italiji (Martin Jevnikar, 21. novembra); Itali-

Ulica Donizetti št. 3, kjer imajo sedež Slovenska prosveta, Društvo slovenskih izobražencev, Mladika, Slovenski kulturni klub, Zveza cerkvenih pevskih zborov, Slovensko ljudsko gibanje, Slovenska glasbena šola in druge organizacije. Lastnik prostorov je zadruga Slovenski dom



janski konzul Carlo Galli o Slovencih (Maks Šah, 28. novembra); predstavitev knjige Wernerja Heisenberga »Del in celota« (Alojz Rebula, 5. decembra); predstavitev knjige Irene Zerjal »Pobegla zvezda« (Pavle Merku in Aleksij Pregarc, 12. decembra); božična misel (Albin Grmek, 19. decembra); Sodobna misijonska problematika (Maksimilijan Jezernik, 9. januarja 1978); Palestina (Lojze Zupančič, Danilo Pertot, 16. januarja); Srečanje z uredniki Goriške Mohorjeve Družbe (Jože Markuža, Verena Koršič, Zora Saksida, Marija Češčut, 23. januarja); predstavitev dnevnika Lada Piščanca (A. Rebula, M. Maver, V. Prašnik, 30. januarja); srečanje s škofom Lorenzom Bello-mijem (13. februarja); večer kratkih filmov Marjana Jevnikarja (20. februarja); okrogla miza o globalni zaščiti Slovencev v Italiji (27. februarja); srečanje s koprskim škofom Janezom Jenkom (6. marca); Mamila — beg pred stvarnostjo

(Hektor Jogan, 13. marca); velikonočna misel (Lojze Zupančič, 20. marca); podelitev nagrad Vstajenje in Črnetovega sklada (3. aprila); Boris Pahor o Prunkovi knjigi »Pot krščanskih socialistov v OF« (10. aprila); srečanje z Miroslavom Košuto in Klavdijem Palčičem ob knjigi »Selivci« (24. aprila); Nove možnosti biologije (Marinka Pertot, 8. maja); po konferenci o manjšinah v Vidmu (D. Štoka, E. Susič, V. Vremec, 15. maja); Tržaška leta škofa Fogarja (Guido Botteri, 22. maja); Vloga in pomen poštnih znamke (Bogo Senčar, 29. maja); Reforma srednje šole (Samo Pahor, 12. junija); večer kratkih filmov Marjana Jevnikarja in družabni večer ob sklepu sezone (19. junija).

Poleg navedene redne dejavnosti društva moramo omeniti še nekaj zanimivih in važnih pobud, ki so nekako izstopale iz okvira rednih ponedeljkovih večerov. 5. novembra je društvo

pripravilo za člane izredno zanimiv izlet z osebnimi avtomobili v Benečijo. V spremstvu umetnostnega zgodovinarja dr. Emilijana Cevca so si člani ogledali kulturne spomenike (cerkve), ki jih je v daljnem letu 1477 zgradil mojster Andrej iz Loke. Ogledali so si cerkev sv. Ivana v Landarski jami, cerkev v Porčinju in še nekatere druge objekte. Prav tako v spremstvu dr. E. Cevca so člani 4. junija obiskali Kostanjevico na Dolenjskem in si ogledali njene kulturne spomenike. Spotoma pa so se ustavili tudi v Stični in na Muljavi.

DSI je skupaj z združenjem Most pripravilo 1. aprila srečanje z uglednim slavistom A. Slodnjakom ob njegovi 70-letnici. Na večeru je predaval Taras Kermauner.

8. maja je bila v društvu odprta osebna slikarska razstava Stanka Birse. Razstava je bila v veliki Peterlinovi dvorani, na otvoritvi pa je spregovoril Milko Bambič.

Končno naj v okviru dejavnosti DSI navedemo še Prešernovo proslavo, ki jo je društvo pripravilo skupaj s Slovensko prosveto. Ta proslava je postala že tradicionalna in je vezana z nagrajevanjem »Mladi oder« in z nagradami natečaja Mladike. Slavnostni govor je na proslavi 6. februarja lani imel dr. Bogo Senčar, ki je govoril o Prešernu kot pravniku; recitirali so Matejka Maver, Anka Peterlin, Marija Besednjak in Marjan Kravos, pel pa mladinski zbor SKK pod vodstvom Tomaža Simčiča.

NAGRADA VSTAJENJE IN SKLAD DUŠANA ČERNETA

3. aprila je bila v veliki Peterlinovi dvorani v prostorih DSI slovesna podelitev nagrade Vstajenje in nagrade iz sklada Dušana Černeta za leto 1977. Nagrado Vstajenje je za svoje literarno delo prejela tržaška pesnica Irena Zerjal. Nagrado iz sklada Dušana Černeta pa so lani podelili Goriški Mohorjevi družbi za pomembno delo, ki ga že desetletja opravlja med Slovenci ne samo v Italiji, ampak na sploh.

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

SKK, v katerem se že tretje desetletje zbira dijaška mladina na Tržaškem, ima svoje redne sestanke in kulturne ter družabne večere ob sobotah zvečer. Člani kluba se udeležujejo na raznih področjih in pomagajo v najrazličnejših organizacijah. V okviru kluba so na primer ustanovili mladinski zbor, ki vadi pod vodstvom To-

maža Simčiča, mnogi pomagajo slovenski politični stranki SSK, pišejo v Mladiko itd. Skratka bi lahko rekli, da ni področja, na katerem bi ne bila važna komponenta mladih, ki rastejo in se razvijajo v tej mladinski organizaciji.

Izmed rednih sobotnih sestankov bi v tem pregledu nanizali vsaj nekaj važnejših in pomembnejših:

Okrogla miza o prisotnosti SKK v slovenski zamejski stvarnosti (22. oktobra 1977); Triglav in njegove lepote (Tone Bedenčič in Janez Beličič, 12. novembra); srečanje s Petrom Cvelbarjem (19. novembra); predavanje o Sveti deželi (Lojze Zupančič, 17. decembra); srečanje s pisateljem Borisom Pahorjem (21. januarja 1978); okrogla miza o narodno zabavni glasbi (28. januarja); o parapsihologiji (Marjan Slokar, 18. februarja); kratki filmi Marjana Jevnikarja (25. februarja); uvod v koncert (Tomaž Simčič, 18. marca); okrogla miza o Literarnih vajah (1. aprila); okrogla miza po prvem deželnem kongresu mladinske organizacije SSK (15. aprila); občni zbor (29. aprila); zabavni večer z Marjanom Kravosom in Markom Kandutom (13. maja); Drago Štoka o aktualnih problemih Slovencev v Italiji (3. junija).

Poleg tega je SKK pripravil v teku sezone 1977/78 kar pet filmskih večerov. Naj omenimo na prvem mestu film Coste Gavrasa »Priznanje«, ki so ga vrteli dvakrat.

26. novembra 1977 je SKK priredil v Marjinem domu pri Sv. Ivanu pevsko prireditev v sodelovanju s prosvetnim društvom iz Senčurja pri Kranju. To je bila pevska karavana »Glas jeseni«, v kateri je sodeloval kot pevec tudi član kluba Aldo Zerjal. 11. februarja 1977 je SKK pripravil običajno Prešernovo proslavo. Tokrat so imeli na programu Gogoljevo enodejanko »Snubač« (igrali so Nadja Magajna, Marko Kandut in Marko Kravos).

MLADI ODER

Na Prešernovi proslavi 6. februarja so podelili priznanja »Mladi oder«, ki jih vsako leto na Prešernov dan podelujeta Slovenska prosveta iz Trsta in Zveza slovenske katoliške prosvete na Goriškem. Priznanja podeljujejo amaterskim odrom in igralskim skupinam ter posameznim igralcem, ki so se posebno izkazali v pretekli sezoni. Lani so ta priznanja prejeli Fulvija Premolin za sodelovanje pri predstavi Sneguljčice v boljunskem Domu; Klara Šturman, Nadja Fabris, Aldo Zerjal in Marjan Kravos za sodelova-

nje pri spevoigri Vasovalci, ki so jo pripravili v Marijinem domu v ulici Risorta v Trstu; Majda Paulin, Adriana Sattler, Marko Brajnik in Božidar Tabaj za sodelovanje pri komediji Beneški trojčki v društvu Štandrež v Gorici.

VI. NATEČAJ MLADIKE

Revija Mladika je lani zaključila svoj 21. letnik. Na tem mestu se ne bomo ustavljali ob njeni vsebini in ne bomo razpravljali o važni vlogi, ki jo ima tako za slovensko izobraženstvo kot tudi za druge, saj je bila ta revija od vsega začetka namenjena najširšim plastem slovenskega življa v Italiji. Na njenih straneh se nabira pod različnimi zaglavji toliko zanimivega in pestrega gradiva, da postaja ta mesečnik zanimiv tudi za druge. Zato ima revija veliko naročnikov v Sloveniji in po evropskih ter izvenevropskih državah.

Seveda se mora tudi Mladika boriti s finančnimi težavami, ker je tisk v Italiji izredno drag. Zadnja leta pomagajo reviji predvsem bralci in naročniki sami z darovi in prispevki v tiskovni sklad. Ne nazadnje pomaga reviji tudi Slovenska prosveta, ki je od januarja 1978 tudi njen formalni lastnik.

Mladika je v letu 1977 razpisala VI. literarni natečaj za novelo. Nagrajena je bila ena sama novela (druga nagrada) in sicer Tončke Curkove »Rožni venec«. Nagrado so podelili na Prešernovi proslavi 6. februarja 1977. Za leto 1978 je Mladika ponovno razpisala natečaj, ki pa ga je tokrat razširila tudi na pesmi, za katere je rezervirala tri nagrade.

KNJIŽNICA

Za obiskovalce različnih večerov in za člane organizacij, ki se zbirajo na osrednjem sedežu v Donizettijevi ulici, je Slovenska prosveta uredila precej bogato knjižnico. Nekaj knjig je bilo na voljo že dolgo časa, a so bile nedosegljive predvsem zaradi pomanjkanja primernih prostorov. Pred kratkim pa se je knjižnica znatno obogatila s publikacijami, ki jih je dobila iz zapuščine pok. Dušana Perneteta in msgr. Natale Silvanija. Knjige so darovali tudi drugi, tako dr. Vršaj in še nekateri. Vse to bogato gradivo bo obiskovalcem dostopnejše, ko bodo knjižnico primerno opremili.

ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV

Iz bogatega in razvejanega dela Zveze cerkvenih pevskih zborov povzemamo za ta pregled nekaj prireditev pretekle sezone. V Kulturnem domu v Trstu je bila 27. novembra 1977 tradicionalna revija pevskih zborov. Božična koncerta sta bila v pretekli sezoni dva: prvi je bil 8. januarja 1978 v cerkvi pri Sv. Jakobu v Trstu, drugi pa 15. januarja v farni cerkvi na Pivki. V okviru glasbenih prireditev, ki jih pripravlja Zveza, spada tudi vsakoletna revija mladinskih zborov pod naslovom »Pesem mladih«. Ta prireditev, ki privablja vsako leto izredno število poslušalcev, je bila 12. marca 1978 v Kulturnem domu v Trstu.

Ko pripravljamo za koledar pregled sezone 1977/78, so v teku priprave za pevski tečaj Zveze na Bledu.

Podelitev nagrade Vstajenje Ireni Zerjalovi. Od leve: inž. Milan Sosič, Irena Zerjal in univ. prof. Martin Jevnikar



Tako smo v glavnih obrisih podali pregled prosvetne dejavnosti na Tržaškem, vsaj tiste, ki se odvija pod okriljem Slovenske prosvete, ki ima svoj sedež v ulici Donizetti 3 v Trstu. Seveda smo morali izpustiti vso dejavnost, ki se odvija v perifernih krožkih in domovih, ker bi njen pregled terjal daljšo in temeljitejšo razpravo. Izpustili smo tudi dejavnost nekaterih organizacij, ki imajo sedež v ulici Donizetti, a razvijajo svojo dejavnost samostojno, tako npr. Slovenske glasbene šole ipd.

MARILKA KORSIC

Prosvetna dejavnost na Goriškem 1977-78

Vsako leto ima Zveza slovenske katoliške prosvete (ZSKP) svoj občni zbor, na katerem včlanjena društva podajo poročila o svoji dejavnosti. To je najbolj popolna slika življenja in prosvetnega dela Slovencev s krščanskim svetovnimazorom.

Društva se stalno soočajo s težavami, ki nastajajo zaradi spreminjajočih se življenjskih razmer. Predsednik Zveze dr. Kazimir Humar je izrazil svojo zaskrbljenost zaradi površnosti pri delu, ki jo včasih opaža, in premajhnem poudarku na duhovnih vrednotah, ki bi morale biti gibalo vsemu delu. Ljudi vedno bolj privlačujejo prireditve, ki ne zahtevajo kakega duhovnega truda.

Tako stanje jemlje včasih pogum tudi ljudem dobre volje. Poleg tega hromijo delovanje nekaterih društev še pomanjkanje prostorov — primer društva Podgora in zbora Rupa-Peč —, pomanjkanje vodilnih sil in finančnih sredstev. Tudi delo v odboru Zveze same je postalo težavno zaradi zahtevnejših postopkov v računovodstvu po zadnjih državnih odredbah. Zato bi bil nujen potreben uradnik, ki bi bil na razpolago društvom.

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

Nova dejavnost Zveze je bila letos poskusna oddaja na Ljudskem radiu Gorica. Vsak večer ob 19.30, razen ob nedeljah, smo lahko pol ure sledili registracijam naših prireditev, duhovnim mislim, pesmim, glasbi, predavanjem in obvestilom.

Kot pretekla leta je tudi letos Zveza sodelovala z SPZ in SSG iz Trsta pri sestavi gledališkega abonmaja in z SPZ in Glasbeno matico pri pravi koncertne sezone. Letos sta se izkazali obe

za uspešni. S Slovensko prosveto iz Trsta je tudi letos razpisala natečaj Mladi oder. Sodelovala je pri šolskem odboru in pri mestni konzultni za reševanje problemov slovenskega človeka.

Pri pripravi prireditev je igrala vlogo koor-dinatorja. Poskrbela je samo za pevsko revijo Cecilijanko, ki letos praznuje svojo dvajsetletnico.

GLASBENA SOLA

Deluje že četrto leto v Gorici, Standrežu in Doberdodu. Steje približno 90 učencev, ki se učijo klavir, harmoniko, kitaro, flavto, violino in orgle. Junija so sekcije pripravile zaključni nastop. V Doberdodu so gojenci z Orf instrumenti nastopili tudi ob raznih priložnostih.

DRAMSKA SKUPINA STANDREŽ

Homogena skupina, ki z velikim uspehom nastopa s svojimi komedijami po naših odrih v zamejstvu in matični domovini je dramska skupina Standrež. S Collaltovo komedijo Beneški trojčki, ki so jo naštudirali v lanski sezoni, so nastopili na Področnem srečanju gledaliških skupin Slovenije. Posebna ocenjevalna skupina je uvrstila Beneške trojčke na 9. mesto od 24 skupin, ki so bile pripuščene k zaključni fazi srečanj. Prav tako je ta skupina prejela štiri priznanja na natečaju Mladi oder v Trstu. Letos je naštudirala še Nušičevi enodejanki Analfabet, s katero je nastopila tudi v Žabnicah v Kanalski dolini, ter Gumb, zraven pa še Marjana Marinca Komedijo o Komediji.

SOLA ZA DIKCIJO

Akademsko društvo SKAD je organiziralo od novembra do aprila tečaj za dikcijo, ki sta ga vodila Aleksij Pregarc in Stane Raztresen. Marca so slušatelji pripravili recital za župančičevo proslavo.

CINEFORUM

Novost, ki jo je za letošnjo sezono pripravil SKAD, je tudi ciklus 8 filmov »Oblast in čustva v moderni družbi«.

PEVSKI ZBORI

Moški zbor »Mirko Filej« (dirigent Zdravko Klanjšček) je z uspehom nastopil na zaključnem večeru Srečanja narodnih manjšin na Slovenskem dnevu v Krminu, na Koroškem ob Goršetovi 80-letnici, v goriškem Avditoriju ob 30-letnici samostojnega političnega nastopanja, na reviji Primorska poje, v Piranu. Registriral je za Radio

»Mladi oder« 1978. Predsednik SP Marij Maver izroča priznanja



Koper in imel samostojen koncert v Mirnu. Poleg tega je vedno rad nastopil na vseh domačih prireditvah.

Mešani zbor »Lojze Bratuž« (dirigent Stanko Jericijo) je letos posvetil sezono resnemu delu, zlasti ker je k zboru pristopilo veliko mladih pevcev. Nastopil je na koncertu, ki ga italijanski zbori pripravijo na čast sv. Cecilije, sodeloval je pri božičnem koncertu, na Zupančičevi proslavi in pri odkritju doprsnega spomenika Lojzetu Bratužu v Novi Gorici. Samostojen koncert pa je imel v Grahovem na Tolminskem.

Zbor »Hrast« iz Doberdoba (dirigent Karlo Lavrenčič) je redno vadil in nastopil na Cecilijanki, božičnici, v goriškem Avditoriju, na domačem Pomladanskem prazniku in s samostojnim koncertom v Idriji.

Mešani zbor iz Steverjana (dirigent Herman Srebernič) je nastopil na domačih prireditvah, na Cecilijanki, v Novi Gorici in pri odkritju doprsnega kipa nadškofa Sedeja v Sedejevem domu.

Mešani pevski zbor Štandrež se nam je letos predstavil na Cecilijanki pod vodstvom M. Spacapana. Sicer pa sodeluje pri pogostnih prireditvah v domači dvorani doma »Anton Gregorčič« ob razgibanem kulturnem življenju društva »Štandrež«.

Moški zbor Štmaver pridno vadi in nastopa. Tako je sodeloval na Cecilijanki, na reviji Primoreška poje, v Gonarsu.

Zbor Rupa-Peč nastopa v mešani in moški zasedbi (dirigent Zdravko Klanjšček) in skrbi tudi za druge prireditve v vasi. Tako je letos organi-

ziral praznovanje 1. maja, ki je bilo združeno z domačim praznikom. Sodeloval je na božičnici v goriški stolnici, pri Cecilijanki in na proslavi 90-letnice dr. Stojana Brajše.

MLADINSKI ZBORI

Združenje cerkvenih pevskih zborov, ki skrbi za cerkveno petje in pripravlja božične koncerte, skrbi tudi za zborovsko petje najmlajših. Tako prireja že več let na praznik Brezmadežne 8. decembra revijo Mala Cecilijanka. Na tej prireditvi lahko spoznamo otroške in mladinske zборе ter učitelje, ki mladino vodijo: Mladinski zbor iz Doberdoba (vodi Egle Frandolič), Mladinski zbor iz Sovodenj (Mirko Špacapan st.), Mladinski zbor Rupa-Peč (Anka Černic), Sekstet Rupa-Peč (Lidija Jarc), Mladinski zbor iz Štandreža (Elvira Chia-bai), Mladinski zbor Krmin-Plešivo (Anka Černic), Mladinski zbor iz Podgore (Mladen Uršič), Mladinski zbor iz Steverjana (Anka Černic), Mladinski zbor »Kekec« iz Gorice (Ivo Bolčina).

ANSAMBLI

Na Goriškem imamo dva ansambla in sicer »Veseli števerjanski fantje« in ansambel Lojzeta Hledeta. Veseli števerjanski fantje so letos veliko nastopali po Benečiji in na domačih prireditvah. Ansambel Lojzeta Hledeta pa, ki je letos slavil desetletnico s samostojnim uspešnim koncertom, je posredoval našo domačo glasbo tudi Slovencem, ki živijo v Švici. Poleg še drugih nastopov doma in v Sloveniji je z domačim društvom organiziral VII. zamejski festival domače

glasbe. Na tem tekmovanju je nastopilo 20 ansamblov iz Slovenije, po dva iz Goriške in Tržaške ter eden s Koroške.

PROSVETNA DRUŠTVA

Skrbijo za že zgoraj omenjene dejavnosti in skupine poleg tega pripravljajo še kulturne večere, koncerte, izlete, družabne večere.

V Gorici delujeta SKPD »Mirko Filej«, ki je posvetilo največ pozornosti pripravi kvalitetnih koncertov (zborov Marij Kogoj in Consortium Musicum, solistov Huberta Berganta, Zorana Brajše in Helene Plesničar) ter društvo SKAD, ki je v okviru dramske šole pripravilo večer govorne umetnosti Drage Ahačičeve in organiziralo vsakoletne študijsko-počitniške dneve v Zabnicah. Štandreško društvo, poleg tega da organizira vsakoletni praznik, kulturne večere, živo sodeluje v štandreški rajonski konzultu in v pred kratkim ustanovljenem združenju za zaščito zemlje ter etnične in socialno-gospodarske strukture Štandreža.

V Števerjanu deluje SKPD »Frančišek Borgia Sedej«, ki posveča pozornost predvsem mladinskim problemom. V okviru društva deluje tudi športno združenje Brda. Društvo izdaja že deseto leto »Števerjanski vestnik«.

V Doberdolu je z društvom »Hrast« tesno

povezana skavtska organizacija. Njihove prireditve kot miklavževanje, božičnica so izvirna dela, saj jih sami sestavijo in tudi izvedejo.

Prosvetna društva so še v Podgori in Štmaru, kjer se je prosvetno življenje poživilo. Zagon so mu dali mladi, ki pridno vadijo in nastopajo.

ALBERT MIKLAVEC

POMLAD

*Pomlad že gostoli po vseh gozdovih,
že prvo cvetje trosi po livadah
in bujno zeleni po vseh ogradah,
z bršljanom mladim pleza po zidovih.*

*Pomlad nemirno sanja o sadovih
in vse oplaja, skrita v tihih nadah
po rasti; vsa nabreknjena v nasladah
brstenja, se razcveta po vrtovih.*

*Kako bi rad zapel z mladostnim glasom,
kako bi rad cvetel v vso to praznoto,
kako bi rad brstel z današnjim časom.*

*Kako bi rad razdal vso to toploto,
ki me razvnema in pokrili z okrasom
cvetenja vso to pusto, prazno gmoto.*



Prizor z igre »Beneški trojčki«

Pogledi skozi čas

V letu 1978 je bilo več okroglih obletnic o dogodkih, ki so bili v polpreteklosti dramatično vznemirili svetovno javnost. Po prvotnem zasnutki naj bi bile tu zbrane vse jubilejne teme. Pokazalo pa se je, da jih je toliko, da bi odmerjeni prostor dopuščal komaj kaj več kot naštevanje v skrajno zgoščeni obliki. Zato se je avtor omejil na tri dogodke, ki jih je skušal rahlo razviti tudi z osebnim pristopom. Izbor tém je naključen ter nima drugega skupnega imenovalca kot besed v naslovu.

POMLAD SE KONČA AVGUSTA:

Praga 1968

21. avgusta 1968 so Sovjeti ponovili edinstveno dejanje v zgodovini povojne Evrope: že drugič so vdrli čez meje v tujo državo in si jo ukrotili. Za razliko od Madžarske 1956 je Češkoslovaška klonila brez bojov, novost pa je bila tudi v tem, da so Sovjeti potegnili v invazijo še vse svoje evropske satelite razen Romunov. Celo nemški škornji so po dolgem času spet nekaznovano korakali po čeških cestah in ulicah. A bili so vzhodni — ti lahkó.

Kazenska ekspedicija Varšavskega pakta se je uradno imenovala seveda drugače. Dober mesec prej so na komunističnem vrhunskem sestanku v Varšavi sporočili v Prago: »Ne moremo dopustiti, da bi tuje sile potegnile vašo državo s socialistične poti in izpostavile Češkoslovaško nevarnosti, da bi bila izločena iz socialistične skupnosti. Ta problem zadeva vse komunistične in delavske stranke, vse naše države, povezane v Varšavskem paktu.«

Grožnja je bila dovolj jasna, a je v Pragi niso razumeli. To se rado primeiri poštenjaku, ki ve, da ima in dela prav. Aleksander Dubček, ki je po odstranitvi zadnjih stalinistov postal januarja 1968 novi partijski tajnik, pač ni mogel resno jemati moskovskih očitkov, da se Češkoslovaška sovražno oddaljuje od socializma. Vedel je, da to enostavno ni res in je bil prepričan, da gre za hud nesporazum. Misli je,

da se bo vse pojasnilo, zato se je tudi udeležil sestankov v Čierni in Bratislavi, na domačih tleh, kjer so sicer Brežnjev in njegovi nastopali čedalje bolj kot sodniki z obtožencem.

Na češkoslovaškem ozemlju pa je bil medtem še nekdo: mešana vojska Varšavskega pakta, ki je bila — po sporazumu še iz prejšnjega leta — na manevrih od 20. junija do začetka julija. Začuda se tem oddelkom ni mudilo čez meje domov...

21. avgusta je končno postalo vse jasno.

Kaj je bilo na Češkoslovaškem za moskovske pojme tako nevarnega, je moč strniti v nekaj preprostih besedah. Dubček in njegovi soustvarjalci »praške pomladi« so hoteli zgraditi socialistično družbo, vsaj enkrat vredno tega imena v nepotvorjenem pomenu. Dva cilja njihove akcije sta bila še posebej vidna: prenovitev zavoženega in sovjetskemu bloku podrejenega gospodarstva po naravnejših načelih tržne zakonitosti in predvsem domačih interesov, in pa odpravljanje totalitarnega nadzorstva nad narodno skupnostjo z viškom v koncu cenzure. Ljudstvo, trdo preizkušeno v dveh desetletjih komunizma najboljše Stalinove zaščitne znamke, pa je te cilje dojelo v še enostavnejši obliki, v pojmu SVOBODA. Pri tem pa si nihče ni upal misliti na klasično demokracijo, dobro vedoč, da je v sedanji evropski konstelaciji zaradi Sovjetov to čista utopija. Vsi so se zadovoljili s socializmom, v katerem se je že dalo sproščeno zadihati, in ki bi hkrati ne smel izzivati sovjetske občutljivosti.

V tem pa je bila napaka. Sovjeti so namreč točno vedeli, da je prav svoboda, pa čeprav nepopolna, najnevarnejši virus za njihovo oblast v vzhodni Evropi. Zato so udarili z logiko imperialista in hkrati spet dokazali, na kaj je njihova ideologija najbolj alergična.

Kazenska ekspedicija je bila seveda

uspešna. Pregazila je vse, razen sanj, da bo kdaj vendarle spet pomlad, pa mogoče bujnejša in trajnejša, kot je bila tista bežna in zamorjena sezona pred desetimi leti. Seveda morajo računati z dolgimi, verjetno zelo dolgimi etapami.

A sanje živijo dalje. Brez njih lahko shajajo le avtomati, plačanci in izrojenci.

Normalni ljudje nikoli!

OD KREMATORIJEV DO DOMOVINE: Izrael 1948

Trideseta obletnica rojstva izraelske države je sovpadala z največjim darilom, ki si ga lahko želi kak narod: s stvarnimi perspektivami za trajen mir. Čeprav so bile te perspektive zaenkrat omejene le na enega od sosedov, na Egipt, je bilo vzdušje edinstveno: na obzorju se je zasvetlikalo nekaj, kar je še nekaj mesecev prej spadalo v svet prividov.

Trideset let prej, 14. maja 1948, se je na obzorju tudi svetlikalo — toda od topovskega ognja. Pet arabskih držav je udarilo po komaj rojenem Izraelu s fanatično odločenostjo, da ga uniči do zadnjega prebivalca. Razmerje sil je bilo za Izraelce naravnost brezupno. A prav zavest, da so obsojeni na smrt,

ALBERT MIKLAVEC

VRTNICA

*Na sončnem vrtu je že vsa obrasla
košata vrtnica in s šelestenjem
si polni tihe dneve pred cvetenjem,
ko roža bo za rožo na njej zrasla.*

*Vse mlado drevje mi je že prerasla
in še v višino dviga se z brstenjem,
da sega mi do oken že z zelenjem:
tako se njena krošnja je razrasla.*

*Pomlad še mene vabi k novi rasti,
da bi vzcvetel v duhovnem pomlajenju,
da svojo bit bi mogel še prerasti.*

*Tako bi rad se dvigal še v življenju,
da bi se rešil nizkosti oblasti
in zrasel v tem pomladnem prebujenju.*

jim je vlila dovolj moči, da so vzdržali prvi sunek in počasi postali to, kar so danes. Tri vojne so bile potem še potrebne — 1956, 1967 in 1973 —, da se je končno izoblikovala zavest o neizbežnosti mirnega sožitja.

Vse to bi bilo prihranjeno, ko bi bili odgovorni ljudje sprejeli načrt Združenih narodov z dne 29. novembra 1947, torej pol leta pred oklicem izraelske neodvisne države. Načrt se je glasil: pol Palestine Judom, pol Arabcem, Jeruzalem pa samostojna enota v gospodarski povezavi vseh treh. Glasovanja so se udeležile tudi arabske države ter s tem priznale veljavnost postopka. Ker pa so se znašle v manjšini, so odgovorile z vojno, z vsemi posledicami. Med te spada tudi usoda palestinskih beguncev, dejansko največjih žrtev arabsko-izraelskega konflikta.

Prvi zametek izraelske države sega v leto 1917. Tedaj je britanski zunanji minister Balfour v slovesni izjavi obljubil Judom posebno domovinsko središče v Palestini, ki je po koncu prve svetovne vojne, ob razpadu turškega imperija, postala britansko mandatno ozemlje. V Palestini, že dolga stoletja arabski, je v onem času že bilo nekaj novih judovskih naseljencev, ki so prihajali v domovino davnih, pregnanih prednikov, predvsem zaradi preganjanj po raznih evropskih državah, nekateri pa tudi že z vizijo obnovljenega Izraela, kot jo je ob koncu prejšnjega stoletja širil Theodor Herzl.

Angleži pa niso držali besede. Niso se marali zameriti Arabcem, ki so na judovske priseljence gledali sprva začudeno, kmalu pa z naraščajočimi pridržki, ki so se razraščali v odpor in končno v smrtno sovraštvo. Palestina pa je ležala v neposredni bližini britanske imperialne vodne poti do Indije. Komplikacije so bile nedopustne, zato ni kazalo izzivati močnejših, to je Arabcev. Poleg tega je v zraku zadišalo po nafti...

Leta do izbruha druge svetovne vojne so v Palestini potekala v znamenju naraščajočega trikotnega trenja med Arabci, Judi in Britanci. Vsi so bili proti vsem, obljubljena dežela se je po-

časi spreminjala v gverilsko področje, zlasti še zaradi vedno novega dotekanja Judov, ki so v Evropi naleteli na najhujšega sovražnika v svoji tragični zgodovini, na Hitlerja, ki ima poleg vsega na vesti tudi šest milijonov Judov.

Po vojni se je vse zaostri do viška. Angleži so končno spoznali, da položaja ne bodo več mogli obvladati, zato so si umili roke kot že nekdo drugi v istih krajih, skoro dva tisoč let prej. Vrnili so mandat Združenim narodom, se vkrcali na ladje in prepustili Palestino usodi. Tako je napočil 14. maj 1948 in z njim epopeja Izraela ter drama Bližnjega vzhoda.

Izraelci in Arabci so se danes približali miru kot še nikoli prej. Če bodo modri in strpni, lahko ustvarijo celo čudež. Samo s to besedo lahko označimo mir na območju, kjer mora ena sama zemlja sprejeti dve enako upravičeni domovini.

JAME NOVEGA SVETA: odkritje Katina 1943

Katin je majhen kraj v Rusiji, kakih 15 kilometrov od Smolenska. V delu katinskega gozda, imenovanem Kozja gora, so nemški okupatorji 13. aprila 1943 odkrili množična grobišča, v katerih so po odkopavanjih ugotovili okoli 4.500 trupel poljskih častnikov, pobitih s strelji v tilnik. Trdili so, da so pokol izvršili Sovjeti, in sicer v zgodnji pomladi 1940.

Še istega dne je o tem poročal berlinski radio. Nihče mu ni verjel. Vsi so mislili, da so krivci nacisti sami in da skušajo z diabolčno goebbelsovsko tehniko zasejati razdor med zavezniki, še posebej med Sovjetsko zvezo in poljsko begunsko vlado v Londonu.

Izkazalo pa se je, da imajo nacisti prav. Seveda so bili zadnji na svetu, ki bi lahko drugim očitali zločine. Toda v katinskem primeru so bili slučajno brez krivde in se vsaj enkrat niso lagali.

Poljski častniki, pobiti v Katinu, so padli v sovjetsko ujetništvo po 17. septembru 1939, ko so se Sovjeti z dvo tedensko zamudo pridružili nacističnim

zaveznikom, vdrlji na Poljsko z vzhoda in si vzeli dogovorjeni del plena. Rdeča armada je tedaj zajela 230.000 Poljakov, od tega okoli 10.000 častnikov. Za temi je kmalu izginila vsaka sled. Poljska begunska vlada, ki se je zavezniški protihitlerjevski stvari na ljubo pobotala z Moskvo po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo 22. junija 1941, je kmalu ugotovila, da manjka celoten častniški kader. To je odkrila med formiranjem poljske armade iz ujetnikov na sovjetskih tleh. Skoraj dve leti je ta vlada neštetokrat intervenirala v Kremlju in zahtevala pojasnil tudi od samega Stalina. Toda Sovjeti so se izmotavali ter niso in niso mogli najti skrivnostno odsotnih poljskih častnikov.

Končno so jih našli Nemci. V katinskih jamah.

Sledilo je nekaj nepričakovanega. Dva dni za nemškim razkritjem je moskovski radio potrdil srhljivo vest; dodal je, da so častniki padli Nemcem v roke ob zasedbi pokrajine Smolensk in da so jih okupatorji tedaj pobili. Tu se z neusmiljeno logiko postavljajo naslednja vprašanja:

1. Kako to, da Sovjeti skoraj dve leti niso vedeli ničesar o izginulih častnikih, zdaj pa, ko so jih Nemci odkrili, so nenadoma lahko postregli celo s podrobnostmi?

2. Zakaj so prepovedali Mednarodnemu rdečemu križu, da bi takoj preiskal grobišča?

3. Zakaj niso dovolili česa podobnega vsaj kasneje, ko so Nemce že pregnali iz Katina in je odpadel izgovor morebitnih nacističnih manipulacij na truplih?

4. Zakaj so pretrgali diplomatske odnose z medvojno poljsko vlado, ko jih je ta že v času katinskega razkritja še enkrat prosila za pojasnila o usodi svojih častnikov?

Odgovor je v vprašanjih samih.

Ni težko razumeti, zakaj so se Sovjeti odločili za katinski zločin. Hoteli so se znebiti 10.000 izobražencev, ki bi zelo verjetno ovirali njihove naklepe s povojno Poljsko. Pa so jih enostavno

postrelili. Če so v Katinu odkrili samo 4.500 trupel, to seveda še ne pomeni, da so bili ostali deležni boljše usode. Resda formalnega dokaza o tem ni; grozljivo odkritje na Kozji gori pa daje brez utvar sklepati iz dela na celoto.

Spomenik, ki so si ga sovjetski komunisti postavili v katinskem gozdu, gotovo ni ogražal in ne ograža njihove moči in oblasti. Eno pa se zdi gotovo: preživel jih bo. To je skrivnostna sila vseh takih *spomenikov po gozdovih*...

EDI ZERJAL

Kmetijstvo v tržaški pokrajini

Kmetijstvo tržaške pokrajine je nepomembno, če ga primerjamo s kmetijstvom celotne države, vendar pa zasluži, da zaradi njegove značilnosti in modernega ter smotrnega ustroja posvetimo pozornost temu, po razsežnosti razmeroma skromnemu ozemlju, ki se z obeh strani tržaškega zaliva spušča s skalnih in z zelenjem poraslih pobočij proti Jadranskemu morju.

Vinogradništvo. Vinogradniški pridelok je znašal v pretekli kmetijski sezoni 83.550 kvintalov, od teh 150 kvintalov namiznega grozdja. To na mešanih področjih, kjer uspevajo sorte malvazija, pinot, prošek, sauvignon, garganega, merlot, barbera in refošk na površini približno 500 hektarjev. Iz teh količin pridelanega grozdja pridobivajo odlična vina za skupno 56.000 hektolitrov, od teh 2/3 belega in 1/3 črnega vina. Stopnja alkohola v vinu niha med 11 in 13,5 % in doseže največ 15,2 % v izbornem sauvignonu, ki ga pridelava neki vinogradnik v bližini Lazzaretta.

Značilno vino tega področja je teran, za katerim zelo povprašuje tukajšnji potrošnik, a ga pridelajo v zelo omejenih količinah. Zadnji še preostali del našega področja, kjer pridelajo teran, je v okolici Saleža v zgoniški občini ter v repentaborski občini.

Vrtnarstvo. Za kmečko gospodarstvo našega področja ima vrtnarstvo še prav poseben pomen. Tu je prisoten velik trg, ki ga predstavlja mesto s 300 tisoč prebivalci brez trdnega kmečkega zaledja in to omogoča prodajo celotnega krajevnega pridelka pod ugodnimi pogoji. Lahko bi rekli, da je naše kmetijstvo nekoliko podobno domačemu vrtu, ki prav gotovo ne proizvaja za-

dostne količine za celotne družinske potrebe. Če upoštevamo vrtnarske nasade, rastlinjake, tople grede ter industrijske in družinske zelenjadne vrtove, ugotovimo, da je v tržaški pokrajini preko milijon kvadratnih metrov površine, na kateri goje vrtnarstvo.

Po teh vrtnarskih pridelkih segajo potrošniki najraje, ker se odlikujejo po kakovosti, okusu in vonju. Tržaška okolica zalaga trg s približno 46.000 kvintali krompirja na leto, s 16.000 kvintali paradižnika, s 7.000 kvintali graha, s 5.000 kvintali zelja, kot tudi s stročjim fižolom, z bučkami, raznimi vrstami solate itd.

Te vrtnarske pridelke goje več ali manj po vsem tržaškem ozemlju, a najprimernejša področja so miljski hribi, Sv. Ana, Kolonkovec in Sv. Magdalena.

Oljka. Ta zasluži, da jo omenimo posebej. Škoda, ki jo je povzročil na oljčnih nasadih spomladanski mraz v preteklih letih, se je izkazala za hujšo kot so predvidevali, a s posebnimi varovalnimi posegi se je skušalo omejiti bodočo škodo; zato upajo, da bo v nekaj letih pridelok dosegel 1.000 kvintalov. V letih 1968 in 1969 oljčnega pridelka ni bilo, leta 1970 pa je že znašal 700 kvintalov, iz katerih so pridelali okoli 500 kvintalov olja.

Cvetličarstvo zaostaja po važnosti za drugimi sektorji, a nedvomno mu tukajšnji obdelovalec posveča največjo pozornost in mu daje prednost. Cvetličarstvu se namreč obeta lepa bodočnost, v prvi vrsti pa je dohodek, ki ga daje gojenje cvetlic iz leta v leto donosnejši. Na našem ozemlju so področja, ki so skoraj ves dan obrnjena proti soncu in se zato v tem pogledu, kot

tudi zaradi sestave tal, prav lahko merijo s slovitimi središči ligurske obale. Če se bodo gojitelji cvetlic na primeren strokovni način lotili reševanja raznih problemov, ki so v zvezi z najustrežnejšim načinom gojenja cvetlic in če bodo zgrajene ceste, ki bodo povezovale posamezna zemljišča, bo moč terase od Miramara do Kontovela ter do Sv. Križa in še dalje primerno valorizirati.

Živinoreja ima izredno velik pomen ter predstavlja za kraški del področja, kjer je zaradi kakovosti tal možno uporabljati suši podvržena zemljišča skoraj izključno le za ekstenzivno pašo, glavni vir dohodka. V tržaški pokrajini je skupno okrog 2.200 glav goveje živine. Hlevov je okrog 135. Povečini so grajeni po racionalnih in modernih kriterijih ali obnovljeni. Govedo je pretežno rjave alpske pasme, ki se najlaže prilagodi našemu podnebjju in kraškemu pašniku.

Značilna je valorizacija kraških pašnikov, na katerih uspevajo različna krmilna zelišča ter aromatične rastline mediteranskega in predalpskega rastlinskega pasu. Krave, ki se pasejo po kraških gmajnah dajejo mastno in prijetno dišeče mleko, ki ga lahko primerjamo z mlekom krav, ki se pasejo na najboljših alpskih pašnikih, tudi švicarskih.

Reja zajcev, gosí, puranov in golobov ni močno razvita, čeprav so za to pogoji ugodni in je na trgu precej povpraševanja po mesu teh živali. Primereno in celo potrebno bi bilo, da bi na tem področju stopnjevali proizvodnjo.

Čebelarstvo. Pač pa je precej razširjeno čebelarstvo, saj je na tržaškem ozemlju okrog 100 čebelnjakov s 1.755 panji. Med iz tržaške okolice je izredno redilen, ker nudijo cvetovi kraške flore čebelam bogato pašo in veliko izbiro cvetnih sokov. Na tržaški trg pride vsako leto preko 20.000 kilogramov medu.

ALBERT MIKLAVEC

MOJE OTROŠTVO

*V razvejana debla
kraških borov
sem skríl svoje misli:
naj iščejo
moje otroštvo
po gmajni,
po njivah,
po tratah,
v ogradah...*

*Kako bi rad
ga našel spet:
bilo je polno nad,
kot pomladni cvet.*

Mladinski zbor Slovenskega kulturnega kluba poje pod vodstvom Tomaža Šimčiča na Prešernovi proslavi DSI in SP (6. februarja 1978)



Po petnajstih letih spet na obisku v Argentini

Kot ves ostali svet je tudi Argentina napredovala in se v letih moje odsotnosti precej spremenila. Narasla je motorizacija po cestah; tudi sam Buenos Aires se je še bolj razširil, s tem pa tudi težave in nevšečnosti, ki so prisotne v vsakem vlemestu.

MESTO V NEDOGLED

Ko pravim, da je Buenos Aires zrastel, moram takoj dodati, da se vzporedno s tem ni razvil, zlasti kar se tiče prometnih zvez, ki so še vedno pomankljive in ki se jim evropski človek, ki za kratek čas obišče te kraje, težko privadi. Tudi promet po mestnih ulicah je za Evropejca pravi kaos, kajti prometne predpise, kot smo jih vajeni v Evropi, malokdo spoštuje. Kdor je bolj predrzen, ima večji avto ali pa takega, ki je že precej obtolčen in ga zato ni škoda, ta ima prednost na cesti. Rdeča luč? Da le prometnika ni ob semaforju... Če je ta motoriziran, potem ga je treba spoštovati. Drugače pa, kako si more stražnik zapomniti evidenčno tablico, če je pa ta sestavljena iz sedem-osem števil! Zato: brez skrbi na drugo stran!

Šoferji iz drugih mest navadno v Buenos Airesu ne vozijo. Če hočeš šofirati, moraš tam zrasti s prometom vred, drugače se prej zmeni s pogreb- nym zavodom ali vsaj rešilcem, da te nekam odpelje po...

Buenos Aires je ogromno mesto in je to ogromnost našim pojmom težko predstaviti. Saj bi njegov premer segal približno do Ljubljane in vse to v enolični ravnini, ki zraven vsega dela mesto povsod enako. Ima pa veliko parkov in zelenja, kar nekoliko le spreminja monotonost ravninskega mesta.

Kot drugod po svetu, se je tudi Buenos Aires obdal s stolpnici, ki tudi pripomorejo, da se slika tega vlemesta vsako toliko predrugači. Obdaja ga tudi venec revnih naselij, ki mestu go-

tovo ne delajo časti. V teh naseljih, ki jim domačini pravijo »Villas miseria« je tudi leglo vsega mogočega slabega, nehigienskega in podobnih žalostnih ter negativnih pojavov. Vse je v glavnem leseno in zato občasno nastanejo požari, slučajni ali podtaknjeni, ki nekoliko razkužijo take predele, obenem pa pustijo številne družine brez strehe in še povečajo njih bedo.

DEŽELA V NEMIRU IN VRENJU

Kar se tiče pisanja tukajšnjih časopisov o položaju v Argentini je žal veliko resnice. Socialno vprašanje še daleč ni rešeno in predstavlja idealna tla vsem novim ideologijam, tudi tistim, ki oznanjajo nasilje.

Stene vseh poslopij, ki stoje ob cesti, so premazana in popackana z gesli. Ker jih je toliko, izgube seveda na pomen in udarnosti. Eno teh mi je ostalo v spominu: »La violencia en manos del pueblo es justicia« (Nasilje v rokah ljudstva pomeni pravičnost). Mislim, da temu ni treba dodajati komentarja. Vsak si ga lahko ustvari sam.

Revolucionarna gibanja vseh barv in odtenkov so bila svoj čas zelo delavna; umori, ugrabitve, nasilja in nemiri na dnevnem redu. Vse to se je dogajalo, dokler se gverilci niso spravili tudi nad vojake. Kot znano, je vojaška roka povsod na svetu težka in v Argentini ne predstavlja izjeme. In vojaki so težko udarili in uspelo jim je narediti nekak mir in red.

Koliko je bilo žrtev, je nemogoče ugotoviti, kakor je tudi neznanka, koliko časa bodo vojaki na ta način vladali. Ko na licu mesta vse to opazuješ, se pa kar ne moreš znebiti vtisa, da večini prebivalstva vse to kar ugaja, ker si vsak želi predvsem miru in varnosti. Strank praktično ni več in kar je od njih še ostalo, so brez vsakega konkretnega programa. Peronizem se je po nepričakovani smrti svojega usta-

novitelja Perona razblinil v nič. Od njegovega povratka na oblast si je preprosti narod obetal nebesa, katerih pa bivši diktator ni mogel nuditi in se je zato še spomin nanj izgubil.

Kar se pa še nekoliko drži vsaj v nižjih plasteh naroda je ime Evite, Peronove žene in to zaradi njenih človekoljubnih podvigov, katerih nihče ne more zanikati, še najmanj povojni slovenski naseljenci, katerim je prav ona pomagala do vselitvenega dovoljenja.

Vsekakor pa je stanje v Argentini, kjer vladajo vojaki, tipično za vso Latinsko Ameriko in ni zato neki lokalni pojav. Kontinent je v nenehnem razvoju in zato podvržen stalnim spremembam.

Kar se gospodarskega stanja tiče, je to precej kritično, inflacija velika, že kar kronična za Argentino, katere ekonomija je močno enosmerna: poljedelstvo in živinoreja.

Država je sicer silno bogata na vseh mogočih rudah, katerih pa nobeno privatno podjetje ne sme izkoriščati brez posebnega dovoljenja. Po ustavi je namreč vse, kar se nahaja pod zemljo, last države, razen krompirja, seveda. Imaš vtis, da je vse to ogromno rudninsko bogastvo rezerva za industrijsko razvite dežele in sploh za svetovni kapital, ki go upravlja po svojih potrebah. In v tem je tudi začarani krog, iz katerega se Argentina ne more in ne more izmotati, ker je v vsem odvisna od svetovne industrije, le hrane ima za pretek.

NAŠI LJUDJE

Kaj pa naši ljudje? Po prvih začetkih, ki so bili zares trdi, so se Slovenci s svojo pridnostjo kaj kmalu opomogli. Najprej so si postavili lastna stanovanja in nato je marsikdo začel gledati, kako bi se tudi gospodarsko osamosvojil. Precejšnjemu številu naših rojakov je to uspelo in danes je v Argentini lepo število slovenskih podjetij, ki stoje na solidnih nogah. Največ jih je v Buenos Airesu in njegovi okolici, pa tudi drugod zlasti na zahodu v mestu Mendoza, kjer se ukvarjajo v glavnem s keramičnimi izdelki in imajo tovarno

za vinske sode, kajti Mendoza je vinorodno področje, kjer se pridelava ogromno vina.

Poleg gospodarskih podvigov so se Slovenci kaj kmalu prikopali do pomembnih kulturnih uspehov. Poleg centralnega doma v Buenos Airesu so zgradili kulturne domove okoli prestolnice, povsod, kjer živijo večje slovenske skupine. In ti domovi so lahko v ponos našemu narodu, ki se v njih izobražuje, zabava ter ohranja materino besedo in tradicije.

Imajo tudi svoje tiskarne, v katerih se tiska veliko slovenskega časopisja. Dnevnika sicer ne premorejo, imajo pa tednik, štirinajstdnevnik in mesečnike poleg drugih občasnih publikacij. Imajo svojo prosvetno ustanovo Slovensko kulturno akcijo (SKA), ki skrbi za izdajo kvalitetnih izvornih del in posega domala na vsa umetniška področja.

S povojno emigracijo je šlo v Argentino zelo veliko izobražencev iz matične domovine, ki na tujem nadaljujejo svoje poslanstvo. Vsak kulturni dom ima tudi lasten pevski zbor, poleg centralnega in reprezentančnega, ki nosi naziv »Gallus«. Zraven teh glavnih delujejo še razni okteti in podobne skupine, ki vsi pripomorejo, da se kulturno življenje argentinskih Slovencev lepo razvija in uspeva. Slovenski kulturniki so seveda za 30 let starejši od takrat, ko so šli iz domovine, vendar se jim je posrečilo vzgojiti nov rod, ki že stopa na njihova mesta.

Res škoda, da matična Slovenija za to drugo domovino v Argentini noče nič vedeti in jo popolnoma ignorira. Saj prihajajo iz te tvornice naše besede v tujini na dan vrednote, mimo katerih ne bo mogel noben pošten slovenski zgodovinar. Tu ne gre za kakšno avantgardno slovenstvo kot smo mu priča v Sloveniji. Je pa zraslo iz naše krvi in ga je oplodila bogata španska kultura in kot tako predstavlja posebnost, ki nima para v naši zgodovini.

Tudi Slovenci, ki so se naselili v Argentini po prvi svetovni vojni, imajo svoje lastno kulturno življenje, ki pa je z osipom starejših moči zašlo v krizo.

Imeli so več kulturnih domov, katere so sedaj združili skupaj z enim hrvaškimi ter gradijo novo središče »Jugoslovanski dom Triglav«. Pobuda je sicer izšla iz vrst sinov prvotnih naseljenec, ki nimajo predsodkov, katerih so bili prepolni njihovi očetje. Vendar je že iz naslova tega središča samega vprašljivo, do kdaj bo to služilo slovenskim namenom in sploh slovenstvu.

Na vsak način so ti pobudniki začeli s tečajem slovenskega jezika za svoje otroke in uživajo tudi vso podporo matične domovine in Izseljenske Maticice iz Ljubljane. Škoda le, da so toliko časa izgubili v nedelavnosti, katere posledice se v tujini mnogo bolj poznajo kot na domačih tleh.

ARGENTINSKA ŠVICA

Poleg Buenos Airesa sem obiskal tudi Bariloche (izg. Bariloče), mesto in področje, ki je 2000 kilometrov od argentinske prestolnice. To je približno tako daleč kot iz Gorice v severno Afriko. Potoval sem z avtobusom in je trajala vožnja 24 ur. So to posebne vrste avtobusi, kjer nudijo tudi hrano. Vožnja je utrudljiva, a ko prideš v Bariloche iz vročega Buenos Airesa, kjer se temperatura poleti pogosto dvigne do 35° Celzija, in zadiháš tisti sveži in hlad-

ni zrak, pozabiš na vse težave in trudnost.

Bariloche in okolico imenujejo tudi Argentinska Švica. In to je tudi zares, le da je vse v ogromnih dimenzijah od jezer do gora in ledenikov.

Po drugi svetovni vojni se je začel ta kraj turistično razvijati. Tamkajšnji naseljenci so povečini evropskega izvora. Med njimi je precej Slovencev, ki so se poleg drugega dobro uveljavili kot smučarji in gorniki.

Imena kot so Bertancelj, Jerman, Arko, Pangerc bodo neizbrisno zapisana v andinističnih letopisih. Kot vsak pionirski podvig je tudi ta terjal žrtve in tako so v argentinskih gorah izgubili življenje Tonček Pangerc, Tomaž Kralj (ta se je rodil v Gorici) in Tone Vivod.

Ostali pa se udeležujejo naprej in na površje že stopa novi rod in to zlasti bratov Jerman, ki smo jih pred nekaj leti videli tudi v Gorici na povratku iz Innsbrucka, saj je njihova mama Goričanka, hčerka pokojnega dr. Janka Kralja. So specialisti v nordijskih disciplinah in pogosto nastopajo tudi na evropskih smučiščih.

Od deklet izstopajo hčerke Ivana Arnška, katerih mama je Simčičeva iz Medane in so po vojni nekaj let vršili mežnarsko službo na Travniku v Gorici.

V Bariloche radi hodijo slovenski mladinci iz Buenos Airesa, da se privadijo gorništvu. Tu dobijo vso oporo pri starejših, ki jim radi pomagajo. Zdi se ti, da si nekje v Sloveniji, tako pogosto namreč srečaš našega človeka.

Naj kot zanimivost povem, da so Bariloche odkrile tudi razne državne smučarske reprezentance in hodijo tjakaj na poletno smučanje. Tako sta bili tam italijanska in jugoslovanska državna reprezentanca, ki je v pretekli sezoni žela dokajšnje uspehe. Bariloški Slovenci so svoje rojake iz domovine gostoljubno in športno sprejeli, dali so jim popolno oskrbo zastonj in fantje so bili navdušeni nad to slovensko kolonijo.

Naj v zvezi z Bariločami omenim še goriško rojakinjo gospo Lučko Kralj,

ALBERT MIKLAVEC

KRASKA NJIVA

*Na Krasu je dolina vsaka njiva:
pomlad toplotna jo mladostno greje;
da bi se prebudila še hitreje,
z dežjem pomladnim jo vsak dan zaliva.*

*Ze bujna ozimina prst pokriva:
srce se kmetu od veselja smeje,
ko že ozelenele brazde pleje,
steblike soncu s skrbnostjo odkriva.*

*Pomlad je tudi moja bit ogrela
in v meni se prebujajo hotenja:
kako bi rad, da bi zazelenela.*

*Tako se danes veselim življenja,
da mi je duša radostno zapela:
ozelenela so mi hrepenenja!*



Mestno središče Bariloče odeto v zimsko idilo

poročeno Jerman, ki je uspela kot voditeljica mladinskega zbor, ki ima sedež prav tam. Srečno naključje je hotelo, da je prav tiste dni imela s svojim zborom koncert v tamkajšnji katedrali. Moram priznati, da česa takega nisem pričakoval. Petje zborja je natak višini, da se lahko kosa z najboljšimi tovrstnimi evropskimi ansambli. Gre za pevsko skupino, ki je na mednarodni izvajalski višini in gospa Lučka je lahko ponosna in vesela nad uspehom. Posneli so tudi nekaj plošč, ki bodo ostale kot dokument napora te naše slovenske dirigente.

ZIVLJENJE V ARGENTINI

Trditev, da se najbolje na svetu živi v Argentini, bo kar držala, vsaj kar zadeva hrano. Glavna jed je tam še vedno meso, ki je približno štirikrat do petkrat cenejše kot pri nas. Torej kilogram najboljšega mesa 1.000 lir. Za naša ušesa se to sliši kot pravljica. Sploh so živila močno poceni in to dela iz Argentine nekako obljubljen deželo, kjer se zares cedita mleko in med. In tudi po-

spravijo domačini hrane v velikih količinah.

Vendar si razne dobrine in dobrote Argentinci privoščijo le doma, kajti če gredo v tujino, si s svojo državno valuto ne morejo veliko pomagati. Tudi uvoženi izdelki so silno dragi. Razveljavitev pesa je občutna in vse, kar pride od zunaj, je treba plačati v dolarjih. Vsled tega je v zadnjem času nekoliko padel obisk naših ljudi v Evropi.

Argentinci so tudi zelo inteligentni. Le nečesa jim manjka: vztrajnosti. Imajo sijajne zamisli, a kaj ko se kmalu naveličajo in ne morejo izboljšati dosežkov. So v glavnem pač južnjaki; podobne pojave poznamo tudi mi na našem jugu, kjer bi prenekateri rad na lahko živel in po možnosti od žuljev bližnjega.

Zato mora Argentina vsako toliko seči po imigraciji, da pridejo v deželo novi ljudje, ki so voljni oprijeti se vsakršnega dela. Val naseljencev po drugi svetovni vojni se je ustavil in je sedaj v Buenos Airesu pomanjkanje težakov in drugih delavcev zlasti v gradbeništvu.

Velja pa naglasiti, da v Argentini ne boš kaj prida obogatel s svojim delom. Prišel boš do lastne hiše in tudi do lastnega avtomobila, mnogo več pa delovnemu človeku ne bo uspelo in to v glavnem zavoljo kronične inflacije, ki pretresa Argentino od vsega njenega nastanka in ki sproti uničuje prihranke delovnega ljudstva.

VELIČINA MSGR. HLADNIKA

Ko govorimo o Slovencih v Argentini ne moremo mimo njihovega izseljenskega duhovnika msgr. Janeza Hladnika, in njegove avtobiografije, ki jo je za leto 1978 izdala Goriška Mohorjeva družba. To delo predstavlja izredno dragocen dokument o slovenski emigrantski zgodovini v Južni Ameriki.

Kar je msgr. Janez Hladnik zapisal v tej knjigi, je stoddostna resnica. Moral si ga videti na delu, da si lahko spoznal njegovo veličino.

Poudarim naj, da je bila sama božja Previdnost tista, ki je njega poslala v Argentino, da je tam skrbel za naše in posebej še za primorske izseljence ter o pravem času pripravil pot še drugim potrebnim, ki so ob koncu druge vojne željno čakali na katero koli rešitev.

Tudi ob pokojnem monsignorju so se izpolnile besede, da ko seme pade v zemljo, obrodi stoteri sad. Njegov duh živi med Slovenci v Argentini in ti se ga s hvaležnostjo spominjajo.

Omenjena knjiga je kot odprta stran zgodovine naše druge Slovenije, se pravi Slovenije v svetu. Z izdajo te knjige je Goriška Mohorjeva tudi postavila trajen spomenik enemu največjih sinov slovenskega naroda, ki je ogromno naredil za zdomskega Slovenca ter mu na južni polobli pomagal graditi boljšo bodočnost.

SLOVENSKA VAS V LANUSU

Poglavje zase je naselje, ki nosi to ime (uradni španski naziv: Villa Eslovena), v neposredni bližini Buenos Airesa. Tu so se po zaslugi zgoraj omenjenega msgr. Hladnika strnjeno naselile

slovenske družine in ustanovile pravo vas. Je to oaza slovenstva v španskem morju. Sosed je Slovenec, cerkev je slovenska, dušni pastirji Slovenci, domače društvo slovensko. Tudi na ulici se povsod sliši slovenščina.

Tudi vse drugo veje slovenskega duha. Čistoča zunaj hiš, lepo urejeni vrtovi, vzajemnost med našimi ljudmi. Tu se res čutiš na koščku slovenske zemlje. Mladi se v glavnem poročajo z našimi dekleti, kar tudi daje jamstvo za nadaljnji razvoj.

Nastanek naselja ni bil lahek, težave so vstajale na vseh koncih, naposled pa je zmagala odlična zamisel, da se bodo naši ljudje največ časa ohranili Slovenci, če bodo živeli strnjeno.

V zadnjem času se množijo industrijski in obrtniški obrati, ki dajejo zaslužek mnogim vaščanom doma.

Tak pojav se pri nas verjetno ne ceni dovolj. Ko pa živiš v tujem svetu in vidiš, da vse okrog tebe v njem nezadržno tone, se zaveš, kakšnega pomena je obstoj take naše skupnosti v emigraciji.

SLOVENSKI ČUDEŽ

Slovenski povojni emigraciji je prav zavoljo visokega števila izobražencev

ALBERT MIKLAVEC

POLETJE

*Vrtovi so slovo že dali cvetju
in drevje polno je sadov rumenih,
ki dan za dnem zorevajo v pramenih
razpaljenega sonca: smo v poletju!*

*Vsak kmet se zdaj raduje v skrbnem štetju
sadov na gostih vejah natoženih,
iz dneva v dan čedalje bolj zorjenih,
in svojo srečo razodeva v petju.*

*V poletju polnem se zdaj jaz nahajam
in moja bit tako je obrodila,
da rad vsak hip v svoj vrt zahajam.*

*Tako me kraška zemlja je zgradila,
do sočloveku rad svoj sad razdajam:
in s tem me je najlepše nagradila.*

uspelo, da je ohranila svoj obraz in tudi velik del mladine, katera govori zelo lepo slovenščino. Rekli bi, da je to čudež, saj so ti otroci vsi tam rojeni, a vsak zna poleg španščine tudi slovenščino. Ko ti mladinci prihajajo na obisk k sorodnikom v domovino svojih staršev, se tukaj ljudje ne morejo načuditi njihovi gladki slovenščini. Lahko so za zgled marsikomu v naši okolici.

Zanimivo pa je, da kljub tako globoki slovenski vzgoji nobenega ne mika, da bi živel v Sloveniji. Ponosni so na slovenski izvor, v srcu pa ostajajo Argentinci, sinovi nove domovine, v kateri so se rodili.

Pereč problem so mešani zakoni, katerih je precejšen odstotek, a so nujna posledica okolja, v katerem argentin-

ski Slovenci živijo. In zopet je zanimivo to, da je mešanih zakonov največ med izobraženci. Čudno se sliši, a je tako.

Najbolje se mladina ohranja v Slovenski vasi v Lanusu, kjer je tudi naša družina živela pred povratkom. Je to tudi zasluga tamkajšnjega Baragovega misijonišča, ki mlade fante lepo vzgaja in je nekatere poslalo študirat v Ljubljano kot kandidate lazaristov in so nekateri že postali duhovniki. Kajti nekemu, ki je rojen v tujini, more dati slovenskega duha le matična domovina in študij v njenih ustanovah. In to bo tudi pomagalo ohraniti slovenstvo v daljni Argentini in bodo naši ljudje še dolgo čutili, da so del naroda, ki živi pod Triglavom.

ZORN MIROSLAV

Spomini na težka leta

Ko so Amerikanci leta 1945 povabili breginjske obožene partizane v Kobarid in jim tam odvzeli orožje, so se poparjeni tovariši osramočeni vračali domov. V Borjani so zapustili cesto in jo popihali po poti skozi Podbelo ter po stezah prišli ponoči skoro neopaženo v Breginj. Da bi kako preboleli ta udarec in spravili »krivca« pri ameriškem poveljstvu v slabo luč, se je sestala nekakšna »komisija« tedanje ameriške in prejšnje partizanske oblasti. Bili smo zaslišani. Prvo besedo so dali tedanjemu rdečemu županu, ki se je obrnil najprej name in rekel: »Vi ste bili fašisti!« Začel sem se smejeti, ker mi drugega tudi ni kazalo storiti. Angleški nisem ne govoril ne razumel. Tolmač je bil v službi OF. Če bi se bil jaz zagovarjal, pojasnjeval ali dokazoval, kdo bi mi bil zagotovil, da bo tolmač moje besede predstavljal, kakor so bile izgovorjene? Tudi če bi bile prevedene v mojo škodo, bi jaz tega vsaj takrat ne bil vedel. Obenem nisem hotel svojemu faranu škodovati s tem, da bi njega razkrinkal, da so bili fašisti oni in ne jaz. Lahko bi bil pohitel v župnišče in prinesel komisiji slike Ducejevega obiska v Kobaridu. Na njih se prav dobro loči župan v črni srajci, zraven njega pa še marsikateri moški in ženska v fašistični divizi, sedaj tudi na vidnejših mestih v OF. Lahko bi bil tudi prav župana vprašal, kdo je med nemško zasedbo v vasi skrbel, da je 200 kozakov

v SS službi dobivalo dnevno skozi dva meseca po 200 kg krompirja, 100 litrov mleka in eno ovco, in to brezplačno. Ta posel je opravljal on, župan!

Tisti prizor mi prihaja pred oči, kadar koli se spominjam na fašistična leta. Ne samo, da nisem bil fašist, marveč sem bil fašistom črna ovca. Prav od začetka moje duhovniške službe so mi na vse načine nagajali, dokler ni bilo fašizma konec.

KAPLAN V CERKNEM

Začelo se je ob nastopu kaplanske službe v Cerknem. Takoj prvi mesec mi takratni siciljanski poštar ni pustil dostavljati slovenskih tednikov in mesečnikov. Pošiljal jih je mojemu predniku Janku Premrlu v Gor. Trebušo, on pa meni nazaj. Ljudje so čakali, pa tudi godrnjali, ker kot naročniki niso prejeli listov o pravem času. Ko se je zadeva po mnogih pritožbah končno uredila, so se spomnili, da bi lahko imeli za italijanske vernike ob nedeljah posebno mašo in pridigo. Fara je takrat štela nad 3.000 vernikov, odkar je razmejitev med Italijo in Jugoslavijo dodelila precej vasi iz sosednjih župnij Cerknu. Zato je bilo italijanskega življa kar veliko. Bili so učitelji in učiteljice (ena mi je priznala, da se je v štirih letih v Poljanah naučila eno samo slovensko besedo, »hudič«), bilo je prav veliko

finančnih in obmejnih stražnikov, miličnikov, orožnikov, oglarjev in še domačih uradnikov. Dekan Kunišič je sporočil njihovo željo nadškofu Sedeju, ki je takoj dovolil binacijo, to je, da lahko en duhovnik mašuje isti dan dvakrat, kar je bilo takrat izjema. Nadškof pa je dostavil pogoje, da se sme sv. maša ponoviti le, če bo vsaj 30 udeležencev italijanskega jezika. Dekan je seveda vpregel mene, ker maše ni hotel sprejeti italijanski duhovnik, didaktični ravnatelj Peter Cella. Nekaj nedelj je še šlo. Kmalu pa se je začelo število prisotnih krčiti na 15 in manj. Dekan mi je naročil, naj povem pri njih maši, da ne bom smel več maševati samo zanje, ako jih ne bo vsako nedeljo vsaj 30 v cerkvi. Ta opomba je zadostovala, da sem imel sitnosti do padca fašizma. Seveda tudi maševal nisem več skoro prazni cerkvi.

Od takrat so me začeli zalezovati čez dan in ponoči, pri nauku in pevskih vajah, zlasti pri obiskih bolnikov v razsežni župniji, saj sem bil v enem samem letu klican k 72 bolnikom, od katerih je večina ozdravela, hvala Bogu, ker se niso bali, da umrjejo, če se dajo prevideti s svetimi zakramenti. Tukaj se moram hvaležno oddolžiti »telesni straži«, to je dekanovemu psu Pozorju, ki je vedno hodil z menoj in je pred njegovimi volčjimi zobmi vsakemu upadel pogum, če mi je nameraval napraviti kaj hudega. Kadar koli je namreč pozvonilo z velikim zvonom ponoči ali podnevi, Pozor ni strpel doma. Če mu niso hitro odprli dvorišča, je preskočil tudi 2 metra visoki zid in stekel pred cerkvena vrata, cvilil nestrpno in ves trepetal, dokler nisva prišla z mežnarjem iz cerkve. Mežnar pa je hodil z menoj samo takrat, ko je bil bolnik v vasi. Kadar je bilo treba iti v okolico, je šel z menoj kak sorodnik bolnega. Nazaj sem hodil sam in Pozor z menoj, če ravno so se vedno ponudili spremljevalci tudi za nazaj, posebno pozimi v visokem snegu, kar pa sem stalno odklanjal, ker se mi je zdelo preveč, da mora kdo dvakrat prehoditi včasih zelo dolgo pot. V zametih sem šel kar po stopinjah, ki sva jih naredila prej. A naj se vrnem k »telesni straži«! Ko smo zapustili cerkev, se je Pozor ustopil pred sprevod, ki se je nabral in šel do konca vasi. Kako se je žival »zavedala« svoje važnosti, osvetli tale dogodek.

Neko jutro smo komaj stopili na glavno cesto, ko se pripodi nasproti dvoje volčjih psov, eden celo Pozorjev brat. Pozor se zapodi vanju, da bi ju preganl. V vrvežu so butnili v svetilko in jo razbili. Moral sem počakati na cesti, da je spremljevalec šel zopet v cerkev in prinesel dru-

go svetilko, šele nato smo se odpravili dalje v tri ure oddaljeno Zapoško pod Poreznom. Da bi bili videli, kako ponosno in zmagoslavno je hodil Pozor pred nami! Zdelo se mi je, da tudi on razume, kako važno je njegovo spremstvo Gospodu stvarstva in njegovemu služabniku. Meni pa je, kot sem rekel, Pozor pomenil tudi telesno varnost na samotnih poteh. Če ne več, me je obvaroval pred ricinusovim oljem, ki so ga tista leta fašisti tako darežljivo vsiljevali slovenskim duhovnikom. Malo prej sta namreč dva črnosrajčnika obiskala nič hudega slutečega prvaškega župnika Primožiča in ga hotela prisiliti, da izpije precejšnjo merico olja. Ko je župnik slišal, za kaj gre, se je tako hudo razsrdil, da sta obiskovalca z oljem vred v naglici pobeignila iz župnišča. Primožič bi ju bil kar raztrgal! Tiste čase je dobil enak obisk tomajski kupnik Albin Kjuder. Nekaj je popravljal in je ravno vozil samokolnico po dvorišču, ko vstopita dva fašista in povprašata, kje je župnik, ker ga pač nista poznala. Reče jima, naj malo počakata. V slutnji, za kaj gre, si rokave še bolj zaviha in se pripravi za boj. Črnosrajčnika sta imela priložnost videti njegove mišice na rokah, da sta s težavo povedala o vzroku obiska, to je, da sta mu prinesla ricinusovo olje, ko jima je bil rekel: »Ecco, il parroco sono io. Sono pronto. Provate a darmelo!« (Torej, župnik sem jaz. Pripravljen sem, kar poskusita dati mi ga). Tudi tokrat sta fašista osramočena odšla z oljem vred. Kako lahko bi bili dali tudi meni enako priložnost, da bi si prisiljen očistil prebavila! Pozor je bržkone kakšnemu prenapetežu izbil take misli iz glave.

NA GORENJEM POLJU

Leta 1930 sem dobil od nadškofa Sedeja dekret za vikarja v Gorenjem polju nad vasjo Anhovo, takrat Salona. To ti je bilo gnezdo! Prvič, moj prednik Evgen Bergant iz Ločnika ni hotel iti proč in sem jaz moral čakati. Drugič pa sem dobil ob vstopu 120 otrok, tudi 14-letnih, ki še niso bili pri prvem svetem obhajilu. Pol je bilo slovenskih, pol italijanskih. Nekateri so že delali v tovarni cementa. Razumljivo, da je bilo naselje polno fašistov. Z velikim trudom sem začel pripravljati otroke v starem župnišču. Ker pa sem, kot je samo po sebi razumljivo in se mi je zdelo po naravni postavi dolžnost in pravica, učil Slovence posebej, sem postal fašističnim oblastnikom trn v peti. Silili so me v šolo, da bi tam učil krščanski nauk v italijanščini, in mi ponujali za to delo celotno učiteljsko mesečno plačo. V goriški nadškofiji bi tega ne bil sprejel niti eden



Prešernova proslava v SKK. Gogoljevo enodejanko »Snubač« so zaigrali Marko Kandut, Marko Kravos in Nadja Magajna

slovenski duhovnik, zato sem seveda ponudbo odklonil. Posledica te odklonitve je bila, da mi cela tri leta prefektura ni dala »Nulla osta«, to je pristanka na imenovanje za vikarja, in seveda tudi plače ne, dokler sem bil v Gorenjem polju.

Prvo leto je še nekako šlo, dokler je bil župan in politični tajnik fašistične stranke Benesperando Luraschi in tovarniški ravnatelj, pa res praktičen katoličan (vsa družina je pristopala k sv. obhajilu vsak prvi petek v mesecu). Ko pa sta ta dva zapustila Salono, ker je Luraschi postal pokrajinski politični tajnik, ravnatelj pa je pustil nehyaležno službo in odšel na Angleško, kjer je bila doma njegova soproga, se je začela proti meni odkrita gonja. Niso se zadovoljili z italijanskim evangelijem in prečitano razlago v cerkvi; zahtevali so, da je treba tudi moliti po italijansko. Temu sem se z vso odločnostjo uprl, ker se kaj takega še nikjer ni slišalo in se ne bo.

Drugo dejanje: učitelj, eden najbolj zagrezenih, se je za posebno doklado obvezal, da bo v treh letih vse poitalijančil. Začel je hoditi k maši in po maši zahteval, naj otroci molijo očenaš v italijanščini. Jaz mu tega nisem branil, saj Bog vendar razume vse jezike. Toda gornjepoljske žene in dekleta niso bile tega mnenja. Kakor hitro sta učitelj in učiteljica začela »Padre nostro«, so one na ves glas ubrale »Očenaš« in seveda s svojim močnim glasom prevpile boječe otroke in učitelja. Naslednjo nedeljo se je cerkev napolnila z ljudmi iz vseh vasi. Koj po končani maši so začele žene moliti kot navadno »Očenaš«. Učitelj pa je zavpil: »Qui si prega in italiano!« (Tu

se moli italijanski). Stopil sem iz zakristije in mu rekel: »Gospod učitelj, tako lahko ukazuje otrokom v šoli, vernikom v cerkvi pa ne!«

Ta dogodek, ko smo se borili za svoj jezik celo znotraj cerkve, je povzročil pravi spopad s fašisti. Za vsak nič sem bil klican v Gorico na kvesturo ali na politično tajništvo in k orožnikom v Plave, ki sem jih tudi upravljal tri leta. Ko sem se neki dan vračal z vlakom iz Gorice, me je čakal na postaji v Anhovem politični tajnik z avtomobilom ter me vabil, naj prisedem, da me popelje domov v Gorenje polje. Hvaležno sem odklonil, ker sem se bal, da me odpelje kam drugam, kakor se je že zgodilo drugim. Rekel sem mu, da grem raje peš, da naj pa pride v župnišče, ako mi ima kaj povedati. Res je prišel že pred menoj, ker sem hodil navzgor zelo počasi. Čakal me je, a tudi možje in fantje so se začeli ustavljeni pod orehom nad župniščem, kakor da bi se slučajno tam srečavali. Pravzaprav mož morda niti ni mislil hudega, ali pa se je zbal gruče moških. Le silil me je, naj vendar sprejem krščanski nauk v šoli, ker mi bo to gospodarsko močno koristilo (celotna učiteljska plača za tedenskih 10 ur poučevanja!), naj ne učim več slovenskih otrok posebej, naj ne naročam slovenskih koledarjev in knjig itd. Obljubljal mi je, da mi prefekt takoj dá svoj pristanek na vikarijsko službo in da brž dobim nakazano plačo ter zastanke, poleg tega pa bom imel še visoko šolsko nagrado, kar je prava izjema in odlično priznanje takratnih oblasti. Vse zastonj! Odklonil sem. Takrat smo bili slovenski duhov-

nini »trmasti«, da smo rešili slovenski jezik v naših krajih. Rajše smo ostali celo brez državne plače in bili stalno nadlegovani. Niso nas kupili za skledo leče, pa naj je bila posoda še tako pozlačena! Takrat so nam orožniki zaplenili in odnesli knjige Goriške Mohorjeve družbe. Jaz sem jih bil, hvala Bogu, oddal že precej naročnikom, ki jih seveda nisem »poznal«. Vendar so jih iskali po hišah, pa mi ni znano, da bi jim jih kdo izročil.

Kmalu po neuspelem prizadevanju političnega tajnika sta prišla iz Plavi, kjer so imeli postajo, brigadir in še en orožnik k meni v župnišče. Poveljnik je bil precej pameten mož. Pove mi, da ima nalogo, narediti hišno preiskavo. Kaj so iskali, mi ni povedal. Vodil sem ga po vsej

hiši, mu odprl vsa vrata in omare ter mu razkazal vse, kar je želel videti. Potem je hotel iti še na podstrešje. Kaj bi mu branil, naj le gre! Tam pa je bilo pol vreče nekega prahu, cementa ali mavca, ne vem več. Rečem mu: »To je pa strelni prah.« Moža je kar nazaj vrglo. Z veliko težavo sem ga prepričal, da se norčujem. Moral sem mu dokazati, da ta prah ne gori, ko sem ga skušal zažgati. Predno sta odšla, se je brigadir olikano opravičil, češ da je naredil samo svojo dolžnost, kar sem mu seveda rad priznal.

Zaradi mojega zadrževanega imenovanja se je vnel med nadškofofom in državnim pravnikom v Trstu srdit, četudi v olikani obliki pisemski dvoboj, ki je trajal še po nadškofovem odstopu. Neštetokrat sem moral iti na kvesturo »na zaslišanje«. Moj edini takratni dobrotnik, dr. Janko Kralj, mi je pred vsakim pozivom izčrpno povedal, zakaj me kličejo, tako da sem si doma vsalej pripravil pisan odgovor na posamezne obtožbe. Kvestorja sem tiho poslušal do konca in v duhu občudoval Kraljevo točnost. Vse obtožbe so se vrstile, kakor mi je že on povedal. Ko je kvestor končal svoje »očetovske« opomine in me, kot je mislil, vrgel ob tla, sem pohlevno potegnil iz žepa svoje zapiske in začel pobijati obdolžitve v istem vrstnem redu, kakor so bile malo prej izrečene na moj račun. Še danes si ne morem razložiti, kako da kvestor ni uganil, odkod imam vse podatke že napisane. Zadeva se je po navadi končala s prstnimi odtisi, da sem v mestu lahko pokazal dr. Kralju in drugim »slavna znamenja slovenskega mučeništva«, kakor smo se takrat norčevali.

Ko je Luraschi postal pokrajinski politični tajnik v Gorici, sem šel skoro po vsaki hujši obtožbi k njemu. Kot bivši anhovski župan me je rad sprejel in navadno nekoliko ublažil moje grehe proti fašizmu tako, da je potolažil krajevne oblasti in me niso konfinirali. Brez Janka Kralja in njega pa bi bil gotovo šel na »otoke«.

Gorenjopoljski boj je trajal tri leta. Moj domači župnik Primožič mi je svetoval, naj se pripravim na župnijski izpit, da bom lahko prošil za kako župnijo, dokler »ne pozabiš vsega, kar so te učili v semenišču«. Ubogal sem tudi zato, ker brez plače in bere nisem več mogel naprej. Nekoč so gorenjopoljski verniki dajali bero, pozneje so jo spremenili v plačo (600 kron pod Avstrijo, 600 lir potem). To plačilo pa je pobirala občina pri davkih in je zato kmalu prišlo v vikarjevo državno plačo. Tako nisem v treh letih

MIRKO MAZORA

KUKAVICA

*Od nekdanj rad poslušam te,
skrivnostna kukavica,
v bližini mojih Kladij,
ko pašniki so zopet mladi
in hosta — bajna krasotica.
Glasovi tvoji monotoni? — Ne!
Budijo misli mi — šop cvetja
različnih barv, dišav —
in zibljejo me v daljne čase,
ko prvič srkal tu sem vase
tvoj zven — otrok sred rosnih trav —
in se mu divil od zavzetja.
Odtlej potomci tvoji zvesti
iz leta v leto, iz roda v rod
so stanovitno svoji hosti,
ki zanje polna je dragosti,
na svetu take ni drugod
— preplet čudes, prelesti.*

*In jaz ko ti sem, tajna ptica.
Ta svet! Tod romajo
prisrčne misli, čustva moja,
drugod brez uteh, pokoja.
Usliši prošnjo mi, nebo:
Le tu naj usahne mi zenica!
Ko bo na hladnem dnu
domače zemlje pri Snežnici
se vračalo mi v prst telo,
se urinjal mi spomladi bo
vsak dan nekje v zelenici
pozdrav tvoj zvest: Kuku! Kuku!*

dobil ničesar ne od države ne od občine. Živel sem od dobrih ljudi. Bog jim daj nebesa!

Da bi dobil priznanje prefekture, sem se obrnil na političnega tajnika in župana v Cerknem Alojzija De Podestà s prošnjo, naj mi izda spričevalo o dobrem političnem vedenju. Odgovoril mi je, da mu je »direttorio« (fašistični odbor, ki je dejansko ukazoval povsod v javnem življenju) ne dovoli, sam pa ne sme spričevala izdati. Mož je bil poročen s Slovenko iz Cerkna, a »direttorio« je bil nad njim.

V juliju 1933 je postala prosta breginjska župnija, ko je Ivan Stolja odšel na Vogrsko. Vložil sem prošnjo in župnijo dobil, ker nisem imel nobenega tekmeča, razen enega, ki pa ni imel župnijskega izpita in je prošnjo umaknil. Preselil sem se 6. septembra 1933 ob veliki žalosti Gorenjopoljcev.

V BREGINJU

Razmere pod fašizmom so bile za vse zavedne Slovence vedno hujše, za nas duhovnike pa še posebno. Fašistične oblasti so nam očitale vsak nič; pošiljale so k našim pridigam svoje zaupnike, da so jim poročali o njih vsebini (nepriustransko najbrž ne, ker je bil ta posel dobro plačan in je pripravljaval pot »navzgor«), zavračale so nam prošnje za potni list, zavlačevale z nakazili župnijske plače itd. Ko so leta 1928 ukinili slovenski krščanski nauk v šoli, smo ga poučevali v cerkvi ali zakristiji. Prva leta smo v slovenskem jeziku molili in peli ne le v svetiščih, marveč tudi pri obhodih in procesijah. In teh zadnjih je bilo v Breginju kar preveč, menda 16 letno: v poletnih mesecih vsako prvo nedeljo eharistična okoli cerkve, prošnje procesije, dalje one na Kladje ob vseh Marjinih tudi nezapovedanih praznikih, tretjo nedeljo v juliju pa smo romali k podružnici sv. Marjete na pobočju Stola. Če se ne motim, so nas fašisti leta 1934 prisilili, da smo podpisali izjavo, da zunaj cerkve ne bomo slovensko peli. Toda ko smo s tkzv. Plesišča, kjer so menda nekoč na ta dan prodajali pivo in se potem še zavrteli, šli v procesijo proti cerkvi sv. Marjete navzgor, so ljudje molili in krepko peli pač po svoje. Takoj drugi dan sem bil klican na kvesturo v Gorico (»angel varuh« je torej bil z nami tudi tam gori, da je s tako brzino poročal o dogodku). Prekršil sem se glede petja izven cerkve! Tudi pridigal sem, kot vedno dotlej, na skali v višini cerkvene strehe, česar bi ne bi smel. Branil sem se, kot sem pač mogel: glede pridige nisem podpisal nobene iz-

MIRKO MAZORA

ZA KALVARIJO PRI PODGORI

*Tôp kot žival hodim tod
sredi zelenih samot.*

*Misel — utrinek odjeka
vojne — me dela človeka:*

*Tukaj nekdo je v bližini
v smrtini ihtel bolečini:*

*»Mati, pomoč!« — Oh, zaman!
»Jezus moj, Nazarečan!«*

On se je sklonil do njega.

Zadnji vzdihljaj se razlega ...

Koliko gorke krvi!

Konec njegovih dni.

V srcu budi se pieteta,

duša od nje je prežeta.

Meni neznan tisočkrat

tujec postal mi je — brat.

V večnost ljubezen mi sega

v tihi molitvi, do njega.

Dvignjen sem zdaj nad človeka

— angel onstranskega veka.

*Ves pobožanstven grem tod
sredi zelenih samot.*

jave, pel pa nisem jaz, ampak ljudje, ki pridejo od blizu in daleč počastit sv. Marjeto. Jaz jim ne morem in ne smem prepovedovati, ker nisem ne orožnik in ne kvestor. Pridigal pa sem vedno na skali, ker je cerkva tako majna, da me ne bi slišala večina ljudi zunaj cerkve, če bi notri govoril. V cerkvi je bilo okoli 30 ljudi, zunaj pa vsaj še desetkrat toliko. Moj zagovor pa ni obveljal: po treh letih sem zopet pustil na kvesturi prstne odtise in dobil »očetovski« opomin za bodočnost, saj sta Cerkev in država »v tako dobrih odnošajih, da bi jih bilo greh pokvariti«.

Prešlo je zopet leto, prišla je zopet sv. Marjeta. Državna postava ukazuje, da je treba vsako prireditev izven cerkve javiti kvesturi vsaj tri dni prej. Poslal sem torej potom občine obvestilo, obenem pa čisto nedolžno vprašal, kje naj pridigam, ko zunaj ne smem, znotraj ne morem. Ne bodi len je podestà cav. Quarto Conti vlogo poslal kar naravnost kvesturi v Gorico. »Zadeva je kočljiva, jaz se ne bom vtikal vanjo,« mi je rekel. Ves teden sem čakal na odgovor, a ga ni hotelo biti. Sklenil sem, da k sveti Marjeti sploh ne pojdemo. Vendar sem v soboto spet vprašal na občini, ali kaj vedo. Nič! Jutri torej pri prvi maši povem, da s procesijo letos ne bo nič. A glej čudo! Ob desetih zvečer me zbudijo, a ne

ključje me k bolniku, ko ne vidim cerkovnika Franca. Pred župniščem zagledam avtomobil. Kaj neki bo? Odprem in koga vidim pred seboj? Svojega starega znanca kvestorja in z njim dva komisarja, eden je bil Trentadue. »Ta bo lepa,« si mislim. Sobota je, pozna noč, kaj bo jutri z mašo in sveto Marjeto, če me odpeljejo? Pa me niso! Vzrok obiska je bilo moje vprašanje glede pridige in petja pri procesiji drugi dan, zaradi česar sem se lani »pregrešil« in se zagovarjal na kvesturi. To mi je tudi povedal kvestor, ko smo sedli za mizo. Odločno je zahteval, da moram pridigati, in sicer v notranjosti cerkvice, peti pa zunaj nič. »Kako naj jaz to dvojce spravim v sklad z dejanskim stanjem? V cerkvi je prostora komaj za 30 ljudi, desetkrat toliko jih je zunaj po pobočju. Vsi ti bi me ne videli ne slišali iz majhne cerkvice. Glede petja pa jaz ne morem ničesar ukreniti, zakaj jutri bodo pri procesiji tudi ljudje od daleč, kateri niso slišali nič o kakšni prepovedi. To sem vam že lani povedal.« »Pridigati ste dolžni, vedno pa le v cerkvi!« To je ponavljal on, jaz pa, da ne morem znotraj tako majhnega prostora. Tako smo se prerekali do enajste ude in pol. On svoj »morate!«, jaz svoj »Ne!«, razen če bom govoril pred cerkvijo kot navadno. Nazadnje se je vdal in rekel: »Pridigajte, toda stojte s hrbtom tik ob cerkveni steni!« Odgovoril sem v smehu: »Eppur si muove!« (In vendar se premikal), hoteč povedati, da mi vkljub vsemu nasprotovanju vendar milostno dovolji, kar mi je lani in letos branil. »Sia pure,« je pripomnil, toda »accanto al muro della chiesa, magari su una sedia.« (Naj bo, toda tik cerkvenega zidu, morda na stolici.) V tako razburljivem pogovoru in prerckanju so popolnoma pozabili na slovensko petje. Zanašajoč se na ta obisk nisem branil ljudem peti, kakor jim je ljubo, ko smo se drugi dan pomikali s Plešišča proti sveti Marjeti. Tudi ostala leta smo se držali te stare navade.

Se nekaj naj omenim! Ko so oni trije odšli iz župnišča, so se nazaj grede ustavili v orožniški vojašnici in sklicali poveljnika iz spanja. Videl jih sicer nisem, a zvedel sem kar hitro. Ob enajstih in tričetrt prihiti v župnišče maršal ves zasopljen in me vpraša, ali je bil res kvestor tisti, ki je bil pri meni z dvema komisarjema... Čudno, da niti svojega predstojnika ni poznal! Sicer mož ni nikoli pokazal, da bi bil kaj posebno navdušen za kvesturo. Preveč je ljubil breginjski mir in svoje lastno blagostanje. Tudi ko je bil povišan iz brigadirja v maršala in bi bil

moral biti premeščen, se je do zadnjega branil premetitve. Z maslom, ki ga je dobil brez »kart za živila« v mlekarni, je mazal tržaškega najvišjega predstojnika, da ga je pustil na mestu prav do poloma, ko je oddal vojašnico partizanom.

Kmalu po kvestorjevem obisku so fašisti zbobnali skupaj ves italijanski živelj, kar ga je bilo v breginjski občini. Bili so šolniki z Robedišča, Logov, Breginja, Sedla, Stanovišč in Podbele, orožniki, dva gozdna miličnika, poštar in še nekaj od podjetja, ki je ropalo bukove gozdove in spravljalo les v Sacile. Zahtevali so italijanski evangelij poleg slovenskega. No, to ni tako hudo. Kmalu pa se je zgodilo kot nekoč v Cerknem: dve nedelji so še prišli, potem pa je hodila samo še maršalova žena. Isti teden me je maršal prosil, naj mu preskrbim za ženo laške evangelije in naj ne berem več za »odsotne«. Tako je tudi ostalo do konca.

ZADNJE POGAVLJE

Odigralo se je točno mesec dni pred polomom fašizma. Zaradi velike oddaljenosti od dekanije v Kobaridu (15 km) in škofije v Gorici (67 km) sem s škofovim dovoljenjem rabil motor. Bil je znamke B.S.A. 350 cm, trd, brez vsake vzmeti. Nosil je evidenčno tablico GO 7. Z župnikom

MIRKO MAZORA

ZADOŠČENJE

*Tisočletja, Oče, Mati,
vekomaj tu na tem kraju
ta samota v tihem gaju
čula ni ti slavo dati.*

*Dali so ti jo viharji,
sončni žarki, dež in mraz,
kamni, bori — diven kras
ob večerni bajni zarji;*

*zver, rjojenje nje in plen,
gad in roj, živali, ptice,
ta nastroj, to kraško lice...
človek pa — nikdar noben.*

*Samo jaz od vseh ljudi
dahnil Vama sem češčenje
le za hip — in zadoščenje
v duši kar naprej živi.*

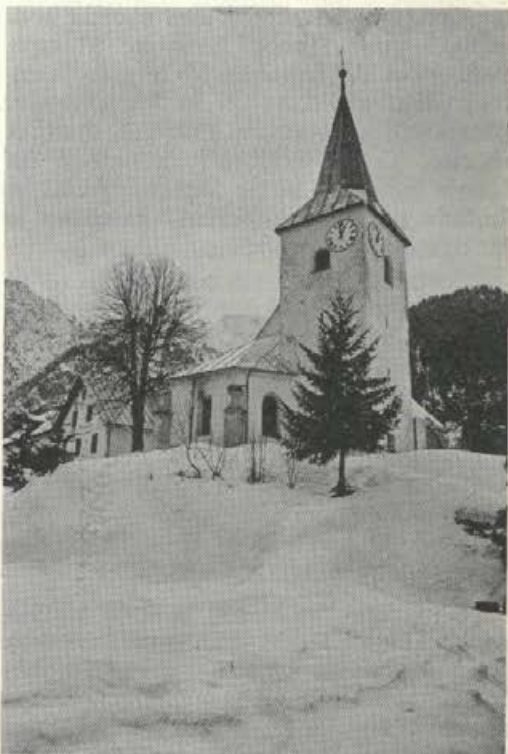
Makucem na Marijinem Celju in Aljančičem v KREDU smo bili torej pionirji v tej stroki. A meni so kmalu dali številko 32, kakor se je imenoval že omenjeni komisar Trentadue, da so me lažje sledili na vseh mojih potih.

Tisti motor je služil celemu kobariškemu Kotu, posebno še onih devet let, ko sem poleg Breginja opravljal še vikariat v Borjani. Koliko ljudi sem prepeljal, zlasti v sili k zdravniku v Kobarid, da sem res nekaterim rešil življenje v nevarnih zastrupitvah (tetanus) in prav posebno v dveh kužnih boleznih tifusa in davice, ko sem od vseh strani prinašal protistrup za vbrizgavanje, medtem ko ga ni bilo mogoče dobiti v naših lekarnah. Še danes, ko to pišem (1976), se mi poročena žena zahvaljuje, da sem dal opolnoči njenemu očetu zadnjo stekleničico zdravila, po katero je poslal kobariški zdravnik k meni, ker sem jo edini še imel, da sta si s sestro rešili življenje. No, ta slavni motor je bil končno fašistom napoti. Zahtevali so, da ga moram oddati v ENDIROT (Ente it. rottami), torej zaplemba starih vozil, naj bodo uporabna ali ne. Takrat so me vse krajevne oblasti podprle, da sem se do konca branil izročiti motor. Celo orožniški maršal je poslal v Rim vlogo, da je to v celi občini edini motor in ga v sili rabijo tudi oni. Uspeh je bil čudovit: 8. avgusta 1943 dobim od vojnega ministrstva poziv, zadnji v vrsti, da moram oddati motor tekom 48 ur v Vidmu. Ako tega ne storim, pridem pred vojno sodišče (Tribunale speciale). Tako sem s težkim srcem opravil zadnjo pot do Vidma. Polkovnik, ki je sprejemal, mi je rekel, da mi ga plačajo po 3 lire za kg, kar zneso za 106 kg teže celih 318 lir. Uprl sem se, saj sem jaz plačal zanj 2.000 lir. In zdaj naj si umažem roke s to beraško vsoto! Rečem mu: »Ne sprejemem! Rajše ga dam zastonj!« - »Kar v urad pojdite,« mi reče, »in napišite izjavo, da motor darujete državi.« Res grem in dobesedno napišem: »Ker si ne maram umazati rok s ceno treh lir za kg svojega uporabnega motorja, ga darujem ENDIROTU.« Ko prebere, si polkovnik pomane roke in spravi papir. A ušela sva se oba! Komaj 14 dni kasneje mi prinese maršal pismo sledeče vsebine: »Država ne sprejema od privatnikov nikakih darov.« (O sveta nebesa, kako se je svet spremenil! Danes je vse naprodaj, celo ministrski stolčki!) »Zato — nadaljuje pismo — se motor gospodu temu in temu plača z vsoto 318 lir, kakor je na priloženem čeku. Bivši lastnik motorja pa nam mora tekom enega meseca izročiti še novi gumijasti plašč, ki ga je poleti

dobil od korporacij v Gorici. V ta namen prilagamo še ček za 37 lir.« Ker je iz Breginja do Vidma 49 km in motorja ni bilo več, nisem utegnil oddati plašča, kajti tedanji oblasti je 8. septembra 1943 odzvonilo za vselej. Plašč sem pozneje prav lepo prodal, ček za 37 lir od Banca del Friuli pa še danes hranim kot dragocen spomin na fašistično vojaško sodišče.

ZAKLJUČEK

Ko bi bili fašisti vedeli, kaj vse smo slovenski duhovniki na Primorskem naredili in pretrpeli v obrambo ljubljenega jezika, bi bili vse drugače postopali z nami. Koliko knjig, knjžic, tiskovin, pesmi, katekizmov, otroških vadnic smo razširili med ljudi! Kako smo neustrašeno učili otroke slovenskega pravopisa, da ohranimo z vero vred tudi dragoceni zaklad materinščine! Fašizma ni več, mi pa smo ostali in se utrdili ter spopolnili v zvestobi do naroda! Pa naj le še kdo reče meni ali kakšnemu drugemu slovenskemu duhovniku: »Vi ste bili fašist!«



Zasnežena cerkev v Ovcji vasi
v Kanalski dolini

Romarska cerkev Žalostne Matere božje na Gradu pri Mirnu

UVOD

Že od nekdaj smo pri nas zidali cerkve na gričih. Imamo jih še vedno mnogo, večjih in manjših, po vsej naši domovini. In tako imamo cerkev božje Matere tudi na Gradu pri Mirnu.

V prvih stoletjih Jezusa niso častili kot trpečega na križu, ampak stoječega ali sedečega na križu kakor na prestolu, z vladarsko krono na glavi in obdanega z biseri. In Marije tudi niso častili kot Žalostno Mater.

V srednjem veku pa so začeli romarji obiskovati kraje v Palestini, kjer je Jezus nesel križ in je trpel. Ko so se vračali, so postavljali doma križev pot, da bi Jezusovo trpljenje imeli pred očmi. Posebno rad se je Jezusovega trpljenja spominjal sv. Frančišek Asiški.

Kristjani so se pri tem seveda spominjali tudi trpeče Jezusove Matere. Pobožnost do Žalostne Matere se je začela širiti zlasti v 12. in 13. stoletju. Ustanovili so posebno redovno družbo, servite. Ti so si izbrali za nalogo češčenje žalostne božje Matere. Tedaj je nastala tudi znana pesem »Žalostna je Mati stala«.

Ceščenje Žalostne božje Matere se je kmalu udomačilo tudi med Slovenci. Njej je posvečena npr. samostanska cerkev v Stični na Dolenjskem, sezidana leta 1156, ter v Leskóvcu pri Krškem, ki je omenjena že v 12. stoletju. Tudi v posebni kapeli v stolnici sv. Justa v Trstu so že zelo zgodaj častili Žalostno božjo Mater.

STARA MARIJINA CERKEV

Na Gradu pri Mirnu je stala Marijina cerkev že leta 1488, torej štiri leta pred odkritjem Amerike. To vidimo že iz poročila dr. F. Kosa, da je takratni mirenski župnik Marin Lachan kaplanu v Renčah dovolil maševati vsako soboto na hribu nad Mirnom.

Mirenski župnik I. Marušič je med



Marmornati kip Marije z Jezusom v Marijinem svetlišču na Mirenskem Gradu. Delo T. Kralja

sedanja veliko cerkvijo in kaplanijo (to je sedanjim bivališčem misijonarjev) v letih 1753 do 1756 sezidal novo cerkev. Stala je na najvišjem mestu hriba. Pred vhodom (na zahodni strani) je bilo 4-5 stopnic. Leta 1824 je avstrijska vlada hotela to cerkev podreti, pa je mirenski župnik Krištof Spoljad to preprečil. V cerkvi je bil kamen z letnico 1753.

Dne 30. maja 1914 so pa to cerkev z dovoljenjem konservatorja v Pulju Giersa vendarle porušili. Bila je že dolgo neuporabna, ker je poleg tega že stala nova cerkev. Zidek, ostanek te cerkve, je bil porušen 1926, junija 1932 so odstranili hribček, na katerem je nekdaj stala.

PUŠČAVNIKI

Cerkvico izpred leta 1488 so že pred letom 1700 oskrbovali »puščavniki« (menda avguštinski redovniki). Njih svet je zdaj last družin Štanta in Pipan, pod Gradom pri Štanti. Kraju, kjer so bivali, še zdaj pravijo »Pri eremitovih« (eremit pomeni puščavnik).

V župnijskem seznamu rajnih v Mirnu je rečeno, da je 5. avgusta 1700 umrl na Gradu puščavnik Karel Cuosta

in bil tam pokopan. Pridigal je slovensko. Leta 1914 so na mestu, kjer je bila cerkva iz leta 1756, izkopali grob in kosti pokopali za Svetimi stopnicami. V drugem seznamu beremo, da je 6. aprila 1731 na Gradu puščavnik o. Feliks Kogoj pobožno umrl in bil na Gradu pri Sv. Devici pokopan. Tudi on počiva za Sv. stopnicami. Leta 1756 je odšel z Grada zadnji puščavnik. Morda je to tisti, ki je umrl na Vitovljah pod Trnovskim gozdom.

ZGODOVINA GRADU

Ta ali oni obiskovalec Grada nekoliko razočaran vpraša: »Kje pa je grad?«

Ali je tu res kdaj bil pravi grad ali prava graščina?

V knjigi »Arheološka najdišča Slovenije« iz leta 1975, na strani 125 beremo pod naslovom »Miren« tole:

Grad (120 m): Južno od Mirna je gradišče okroglega tlorisa z obsegom skoraj 500 m. Od prazgodovinskega okopa je ohranjenih danes le malo sledov, ker so ga močno poškodovale srednjeveške utrdbe, jarki iz prve svetovne vojne in pot k cerkvi Sv. Marije. V nótranjosti gradišča so našli v zemlji črnici prazgodovinske lončenine. (Marchesetti, Castellieri, 1903). Podpis: P. Petru.

Ime Grad je torej upravičeno. Pravega gradu pa zdaj ni.

Na zahodni strani hriba, se zdi, je ohranjen nekak zidek. Tudi na severni strani, malo pod cesto, je deloma ohranjen daljši zid. Toda od kdaj? Je to ostanek nekdanjega okopa?

Vikar Jožef Pipan in po njem Volčič, pisec knjige »Božje poti«, pravita, da so puščavniki na Gradu imeli ograde ali njivice. Na severnem pobočju hriba (V Zeleni), pod omenjenim daljšim zidom je že zarasla ravninica, ki ji pravijo »njivica«. Je last Žigonovih. In malo proti zahodu od tam je prav tako »njivica« (nekdaj last Faganelovih). Ali so to nekdanje njivice puščavnikov?

Ob že zaraslih kamnitih stopnicah, ki ob kamnolomu drže na Grad (zdaj je

tam blizu nova steza), je nekdam stalo pet znamenj, nekateri pravijo pa tri. Ostal je samo košček zida enega izmed njih. Morda so ta znamenja bila ostanek postaj križevega pota, o katerih Volčič pravi, da jih je ob robu griča postavil mirenski župnik I. Marušič leta 1757.

SVETE STOPNICE

Župnik Marušič je leta 1757 sezidal tudi »Svete stopnice« (Svete štenge). To je kapelica z 28 stopnicami in oltarjem na vrhu, kot posnetek Svetih stopnic (Scala santa) v Rimu, v spomin na stopnice, po katerih je hodil naš Odrešenik med svojim trpljenjem v Jeruzalemu. Zadnja postaja križevega pota, ki ga je postavil župnik Marušič, je oltar Svetih stopnic. Te so bile iz črnega domačega kamna. Na vsaki stopinji sta bili na končeh vdeleni po dve svetinji (relikviji) svetnikov, večinoma mučencev. Na vrhnji, to je na osemindvajseti, pa so bile svetinje tudi v sredi. Svete stopnice so segale od ceste do vrha in so bile nekoliko na desno od novih, pozidanih leta 1931. Svete stopnice iz leta 1757 je slovesno blagoslovil goriški nadškof Mihael grof Attems 30. maja 1757.

Župnik Marušič je dal leta 1757 sezidati tudi »Kalvarijo«. Na širok, močan podstavek je postavil tri velike kamnite križe, pod križe pa kip Jezusove žalujoče matere Marije, evangelista Janeza in Marije Magdalene. Mirenski župnik Pavletič je leta 1901 dal te križe prenesti na zavetnejši kraj, to je na enak podstavek pred spodnjim vhodom sedanjega Doma duhovnih vaj. Po prvi svetovni vojni pa je Kalvarija na prejšnjem mestu, a samo križi, brez Jezusovega telesa in brez kipov pod križi.

BOŽJEPOTNA CERKEV

Véliki oglejski patriarhat so leta 1751 razdelili na videmsko in goriško nadškofijo. Prvi goriški nadškof je postal grof Mihael Attems. Ze prej je bil to goreč duhovnik, ki je opravljal odlične in odgovorne službe. Kot nadškof

se je ves posvetil duhovni prenovi nadškofije. Ta je bila tedaj zelo obširna, saj je spadal vanjo tudi velik del Dolenske, Gorenjske in Štajerske. Opravil je osebno mnogo vizitacij. Znal je tudi slovensko.

Nadškof je zato rad ustregel prošnji mirenskega župnika I. Marušiča, naj pri božjepotni cerkvi na Gradu ustanovi stalno službo duhovnika, ker je bilo romarjev že toliko, da sam župnik ni zmogel vsega. Ohranjen imamo prepis listine, s katero jo je nadškof 17. septembra 1765 uradno ustanovil.

Iz listine je čutiti njegovo dobrohotnost do Grada in do duhovnikov. Takole pravi: »Želimo dati cerkvi bl. Device na Gradu stalnega duhovnika, ki naj bi pod nadzorstvom mirenskega župnika maševal na Gradu vsak dan, posebno pa ob nedeljah in praznikih vsega leta, ljudem oznanjal božjo besedo in spovedoval romarje.«

»Ker pa bi bilo grdo,« pravi nadškof dalje v listini, »če bi ta duhovnik moral beračiti, da se preživi,« zato odreja, katere dohodke naj ima. Določa mu v užitek posebne njive. Pravi, da sme gradenski duhovnik po zanesljivi osebi pobirati prispevke za Grad po župnijah Miren, Mossa, Devin, Renče in Sempeter. Naroča mu pa, da mora na Gradu stalno bivati.

Župnik Marušič je pripravil na Gradu boljše stanovanje za duhovnika, ki je dotlej stanoval v majhni hiši, v to pa se je naselil cerkovnik. Za preživljanje duhovnika je kupil od mirenske občine 10 »njiv«. Dve »njivi« je pa leta 1819 daroval mirenski župan Ivan Stanta kot ustanovo za večno luč. To sta na Rojah dve »njivi« ob cesti Miren-Gorica. Vse to skupaj so tako imenovane »Kaplanove Roje«, 12 »njiv«. Zdaj je polovica te parcele v Italiji.

Grad je torej dobil stalnega duhovnika, ki je bil romarjem vedno na uslugo. Nadškofova listina naroča, naj v primeru velikega navala romarjev pomaga duhovniku na Gradu ostala mirenska duhovščina.

Od leta 1856 naprej pa na Gradu ni bilo stalnega duhovnika. Ob nedeljah

in praznikih so božjo službo opravljali mladi duhovniki iz Gorice.

KRIŽEV POT

Minilo je novih 100 let. Romarska pot božje Matere na Gradu je bila vedno bolj obiskovana. Romarji so prihajali tudi od daleč iz Istre in Furlanije. »Naš Grad!« so govorili Furlani. Mnogi so romanje na Grad združevali z romanjem na Sveto goro.

Od leta 1850 je bil župnik v Mirnu Janez K. Eleršič, nekdanji kaplan pri Sv. Ignaciju v Gorici, rojen 23. junija 1802 v Renčah, vnet častilec božje Matere. Bil je kot nalašč za župnika v Mirnu, da je dal češčenju Žalostne božje Matere še večji poudarek.

Najprej je leta 1857 napravil zložno pot na Grad. To je cesta na Grad, ki je od leta 1968 asfaltirana. Stara vozna pot je držala od Šela gor, pa je sedaj ohranjena deloma samo kot steza. Oznanil je v mirenski cerkvi procesijo na Grad, s pripombo, naj vsakdo s seboj vzame »pikòn« (rovačo) in lopato. Župnik sam je vzel na ramo rovačo. Vsakomur je odkazal kos sveta, ki naj ga obdela za cesto. Vse brezplačno.

Se tisto leto je ob novi poti napravil nove postaje križevega pota, in sicer enajst. Dvanajsta postaja je bila kar Kalvarija, trinajsta je bila Žalostna božja Mati v cerkvi, štirinajsta pa kapelica Svetih stopnic z oltarjem Jezusa v grob položenega. Podoba Žalostne božje Matere, ki je bila v stari cerkvi, so pozneje prenesli v novo cerkev, pa je med vojno 1916 izginila.

Prva postaja križevega pota ni bila ob kamnolomu, ampak na vogalu Faganelovega vrta, blizu Kogojevih pri ovinku ceste Štanta-Vodmat. Vse te postaje, razen šeste, so bile med prvo svetovno vojno porušene.

Ta križev pot ob cesti, ki ga je župnik Eleršič postavil ravno na stoletnico, odkar je bila na Gradu postavljena Kalvarija, je ob slovesni škofovski maši blagoslovil goriški prošt Avgustin Codelli. Postaje so plačali vitez Tosi iz Sovodenj, Marija Mozetič; darovali so tudi Marušič, Scalettari, Tribušon. O

Misijonska cerkev

Zalostne Matere božje na Gradu pri Mirni

1914



Romarska cerkev Zalostne božje Matere pred 1914

tem so pričale ploščice na vsaki teh postaj. Ena teh ploščic, z imenom Marija Mozetič, je zdaj vložena na spodnji strani Svetih stopnic. V postu so verniki vsak petek molili ob cesti sveti križev pot.

NOVA CERKEV

Cerkvica na Gradu je bila že zdavnaj premajhna. Župnik Eleršič si je zadal nalogo sezidati novo, prostornejšo cerkev. Omislil si je najprej veliko, rdečo, zlato obrezano knjigo »Zlate bukve«. Vanjo so zapisali vsakega dobrotnika, ki je za novo cerkev kaj daroval, vsaj en goldinar ali kaj drugega v vrednosti enega goldinarja. Za vse te dobrotnike v »Zlatih bukvah« naj bi se v novi cerkvi molilo.

Darovali so po 1 goldinar, pa tudi po 500. Cesar Franc Jožef I. je dal 400 kron, rodbina vitezov Tozi iz Škrlj v Sovodnjah nad 1000 kron za cerkev in 2886 kron za veliki oltar.

V cerkvi je bil za velikim oltarjem tale latinski napis:

C

*Oblationibus
Benefactorum
praecipue
Equitis*

*Gaudentii Tosi
et*

*Eugenii Tosi
Equitis de Monte Grado
Ingenio L. de Claricini
Sc. Const. Novelli*

Ta Evgen Tosi je bil torej »vitez Grádenski«. Ali je to kaj v zvezi z Marchesettijevo trditvijo, da so v srednjem veku bila na Gradu utrdbe? Ali so stanovalci teh utrdb bili iz družine Tosi? In je torej naslov »vitez Grádenski« od tega, ali pa so to ime dobili zaradi česa drugega?

Za novo cerkev je daroval Anton Drufovka iz Mirna 4800 kron za oltar sv. Jožefa. Med dobrotniki-ustanovniki je bilo mnogo domačih mirenskih posestnikov. Marija vdova Kalister (menda doma iz Slávine) je darovala kar 33.000 kron. V oporoki je sicer v isti

namen zapustila še neko nadaljnjo vso-to, pa te zaradi besedne pomote ni do-bila cerkev na Gradu, ampak je šla v Gradež.

Župnik Eleršič je začel zidati cerkev na Gradu leta 1862. Temeljni kamen so postavili globoko pod velikim oltarjem. Tam je bila velika jama. Cerkev je bila dolga 42 m in pol, široka 22 m, visoka 22 m. Imela je tri ladje z 12 močnimi okroglimi stebri. Nad stebri so bile slike različnih svetnikov (24), tudi sv. Vincencija Pavelskega. Nameravali so v cerkvi narediti sedem oltarjev, v spomin sedmerih žalosti božje Matere. Véliki oltar je bil iz kararskega marmorja. Izdelal ga je Konstantin Novelli iz Gradiške. Tudi kip Žalostne božje Ma-tere (Pietà) je 1897 naredil Novelli. Stal je 11.000 goldinarjev.

Oltar na listni strani je bil posvečen sv. Jožefu, dar A. Drufovka. Oltar na drugi strani, posvečen sv. Ani, je bil 1889 prenesen iz stare cerkve. Lesena prižnica je bila na listni strani ob prvem stebri, z okroglimi stopnicami. Stranska oltarja sta si stala nasproti. Na velikem oltarju sta bila kipa sv. Petra in sv. Pavla, nad oltarjem v vdolbini pa kip Žalostne božje Matere.

Kip božje Matere z mrtvim Jezusom v naročju imenujemo tudi »Pietà«, kar pomeni sočutje. Še bolj kot žalost je Marijo pod križem navdajalo sočutje do Jezusa. Zato je beseda *Sočutna* primernejša kot *Žalostna*. In kip Pietà se zato imenuje *Sočutna*.

Nasproti zakristiji je bilo stanova-nje za duhovnika. Zvonika sta bila vi-soka 26 m.

Zvonovi te cerkve, vsi v enem zvo-niku so bili takile: prvi 1018 kg glas d, s podobo Žalostne božje Matere, drugi 728 kg glas fis, s podobo sv. Jožefa, tretji 280 kg glas a, s podobo sv. Vin-cencija Pavelskega, četrti 56 kg.

Dne 5. septembra 1886 je cerkev po-svetil goriški nadškof dr. Alojz Zorn. Gradenska cerkev je bila v nekdanji goriški nadškofiji po velikosti na petem mestu: 1. oglejska, 2. svetogorska, 3. stolnica v Gorici, 4. sv. Ignacija v Go-rici, 5. gradenska.

Torej sedanja cerkev na Gradu je že tretja po vrsti, oziroma, če upošte-vamo, da je bila tretja v prvi svetovni vojni porušena, že četrta.

Župnik Eleršič popolne dovršitve gradenske cerkve ni dočakal. Dne 29. maja 1876 je umrl. Pokopan je na Gra-du za Svetimi stopnicami. Po prizade-vanju kaplana Alojza Carlja so mu Mirenci postavili nagrobni spomenik.

Za Svetimi stopnicami je pokopanih šest duhovnikov: mirenski župnik Ja-nez K. Eleršič, upokojeni župnik na Vogrskem Jožef Pipan, in štirje eremiti (umrli 1700, 1705, 1711, 1731).

Po smrti župnika Eleršiča so delo za cerkev nadaljevali mirenski župniki: Ivan Wolf (1876-1880), Janez Lukežič (1880-1893), Gotard Pavletič (1894-1906). Ta je leta 1901 dal Kalvarijo prestaviti, na enak zid kakor zgoraj, med Beta-nijo in Domom duhovnih vaj. Zemljišče za to (40x5 m²) je daroval Mirko Frat-nik, nekdanji lastnik cerkovniške hiše in posestva na Gradu. Matija Fratnik st. pa je podaril cerkvi trikotni prostor za vozeve na jugozahodni strani Sve-tih stopnic.

LAZARISTI NA GRADU

Leta 1906 je prišel za župnika v Mi-ren delavni in za vse dobro vneti Ivan Rojec. Zavzel se je za čevljarsko zadru-go in za prosvetno življenje v župniji. Veliko ljubezen pa je imel tudi do Gra-da in do Žalostne božje Matere. Hotel je Grad prepustiti redovnikom. Med misijonarji sv. Vincencija Pavelskega je imel prijatelje. Prosil jih je, naj pri vodstvu Misijonske družbe posreduje-jo, da bi Grad prevzela Misijonska družba.

Po daljših pogajanjih so se spora-zumeli. Zadevo je vzel v roke goriški nadškof Francišek Borgia Sedej. Bil je vesel, da se v njegovi škofiji naselijo misijonarji. Dne 1. novembra 1912 je bila pogodba med nadškofijo in misi-jonarji podpisana. Omenimo iz te po-godbe le nekaj točk:

Božjepotna cerkev na Gradu pri Mirnu se oddeli od župne cerkve in se izroči z vsemi dolžnostmi in pravicami



misijonarjem sv. Vincencija Pavelskega. Misijonarjem se podelijo v upravo vsa posestva, ki jih ima cerkev na Gradu. Poudarjeno je, da so misijonarji od mirenske župne cerkve neodvisni. Ustanavlja se na Gradu posebna samostojna nadárбина (beneficij), izročena za stalno misijonarjem sv. Vincencija. Podpisani so: nadškof Frančišek Borgia Sedej, mirenski župnik Ivan Rojec in predstojnik Misijonske družbe vizitator Edvard Reeh.

Že 24. aprila 1913 so za prezbiterijem vélike cerkve vzdali vogelni kamen za novo hišo misijonarjev. Navzoči so bili vizitator Misijonske družbe Edvard Reeh, A. Zdešar in E. Heger.

Dne 17. decembra 1913 so v Mirnu misijonarje slovesno sprejeli. Bili so to duhovniki Anton Zdešar, Vinko Krivec, Ivan Zdravlič in Franc Pirc ter misijonski bratje Franc Stöckl, Anton Kožuh, Anton Slatič in Matija Sobočan. Na poti na Grad se je pridružil zastopstvo občine z zastavami in blizu 2000 ljudi.

Misijonarji so bivali v kaplaniji (romarski hiši). Dne 17. junija 1914 so se preselili v novo hišo. Dne 19. junija so hišo blagoslovili.

Od 4. do 12. januarja 1914 je bil na Gradu prvi sveti misijon. Udeležba je bila zelo velika. Imeli so ga Jašovec, A. Zdešar, M. Klančnik, F. Birk, V. Krivec, I. Zdravlič, F. Pirc.

Nova hiša je stala 250.000 kron. Vrata, okna, hišno opravo je darovala provincialna hiša v Gradcu. Največ so darovale sestre usmiljenke, posebno s. Leopoldina Hoppe. Ljubljanska hiša je dala 60.000 kron v obligacijah, kuhinjsko opremo pa sestre usmiljenke v Gradcu. Tudi cerkvene in mašne paramente ter pošode so dobili v dar iz Celja, Gradca in Ljubljane.

RAZDEJANJE MED PRVO SVETOVNO VOJNO

Na binškošti 1915 je Italija napovedala vojno Avstro-Ogrski. Na Gradu uničenje! Italijanska granata je 7. de-

cembra istega leta uničila orgle. Do 8. avgusta 1916 je zadnji misijonar Franc Pirc še ostal na Gradu. V sedmi soški ofenzivi 15. septembra 1916 ob treh popoldne so Italijani Grad zavzeli. Bojna črta je odtlej šla čez Vrtoče, Špacapane in Fajtji hrib. V avgustu 1917 je bil uničen kip Žalostne božje Matere nad velikim oltarjem. Razdejana cerkev je bila zasuta tako visoko, da stranskih oltarjev ni bilo videti. Od velike hiše je ostalo nekaj na pol podrtih zidov. Od kaplanije in Svetih stopnic skoraj ni ostal kamen na kamnu.

Po preboju italijanske fronte 24. oktobra 1917 pri Kobaridu so Italijani odšli. Misijonarji so se začeli vračati. Najprej so se naselili pri Pavletičevih v Gabrjah. Potem so naredili štiri lesenjače na gradenski njivi ob cesti proti Vodmatu. Od vnebohoda 1918 je ena teh služila za kapelo. V novembru 1921 so lesenjačo za božjo službo prenesli na Grad, 20 m pred cerkvijo. Ta je potem služila za kapelo.

OBNOVITEV GRADU

V novembru 1921 so se misijonarji preselili v kaplanijo na Gradu. Delo za pozidavo cerkve in hiše na Gradu se je začelo s sv. mašo 25. avgusta 1924. Načrt je naredil ing. Umberto Guzzi. Zidala sta podjetnika Cearo iz Sovodenj in Pelikan iz Mirna. Jeseni 1924 je bila hiša že pod streho. Na obletnico zidanja je bila cerkev že obokana, in sicer »na mrežo«, prezbiterij pa s tanko opeko. Cerkev je bila zidana v novodobnem romanskem slogu bazilike.

Da je bil po prvi svetovni vojni Grad spet pozidan, je zelo skrbel, veliko delal in mnogo poti naredil mirenski župnik Oskar Pahor.

Zidali so v veliki negotovosti in z velikimi težavami. Dne 6. marca 1928 pa je ministrstvo v Rimu izjavilo, da je gradenska cerkev »izenačena z župnimi cerkvami« in ima zato pravico do odškodnine v denarju za pozidavo.

Plak v hodniku misijonske hiše je bil dokončan 1927; misijonarji pa so se v hišo naselili že malo prej.

Novi oratorij nad zakristijo — po

slikal ga je Delneri iz Gorice —, so prevzeli 19. julija 1930.

Na mestu, kjer je zdaj spodnji vinograd, je bilo samo grmovje in kameenje. Do 11. junija 1927 je bilo vse to prekopano in pripravljeno za vrt. Leta 1928 je bil narejen vrt pred misijonsko hišo (pred sedanjo sestrsko hišo).

Dne 12. avgusta 1929 je na Gradu prvikrat zasvetila elektrika.

V juliju 1929 so nadaljevali s pozidavo zvonikov. Visoka sta 31 m. Dne 1. oktobra 1929 so iz Vidma (Udine) pripeljali na Grad tri zvonove. Ulil jih je De Poli iz Vidma. Vsi trije so tehtali 2200 kg, glas es, e, g. Posvečeni so bili: prvi Žalostni božji Materi, drugi Presvetemu Jezusovemu Srcu, tretji sv. Vincenciju Pavelskemu. Nadškof F. B. Sedej jih je 2. februarja 1930 blagoslovil, obenem s tremi rupenskimi in dvema pečanskima.

Za novo leto 1931 je bil položen v cerkvi nov tlak, delo podjetja Maroni iz Gorice.

V letih 1931 in 1932 so ob poti na Grad sezidali nove postaje križevega pota. Poslikala jih je Ema Galli (Galović) iz Trsta. Križev pot je blagoslovil o. Sofronij s Svete gore 18. septembra 1932. Trinajst kapel križevega pota, Kalvarijo in Svete stopnice je — po načrtu arh. I. Vurnika — sezidal stavbenik Petarin iz San Lorenzo di Mossa. Tudi za veliki oltar je naredil načrt I. Vurnik. Tabernakelj in mreži ob tabernaklju je izdelal obrtnik Lipicer iz Gorice. Cerkev je poslikal Perko iz Ločnika. Tri oltarje v cerkvi in oltar na Svetih stopnicah je postavil kamnar Podbršič v Gorici, tabernakelj na stranskem oltarju pa Novelli iz Gradiške.

V oktobru 1931 je bil za Svete stopnice kupljen pri Moroderju (Gröden na Tirolskem) kip Kristusa v grobu. Predvojni kip Kristusa (Stufferleserjevega v Grödnju) so vojaki spravili v Stično na Dolenskem, od tam je bil po prvi vojni prepeljan v Nabrežino in leta 1932 na Grad.

Marca 1932 so zasadili 1200 borov, kostonje pred veliko hišo (zdaj jih ni več) in na severni strani cerkve 8 ci-

pres (pod Svetimi stopnicami in nad njimi ter nad zidom), eno cedro, eno vrbo žalujko. Ciprese na jugozahodni strani cerkve so vsejane leta 1948 (seme je bilo z Barbane).

Vrt pod Domom duhovnih vaj je iz leta 1934. Februarja 1934 je zidar brat Pipan naredil stopnice ob Svetih stopnicah.

V cerkvi orgel še ni bilo. Zato so za 300 lir kupili velik harmonij. Še sedaj služi, pa ne v cerkvi.

IZGON SLOVENSКИH MISIJONARJEV

Misijonarji z Grada so vodili svete misijone v škofijah Gorica, Trst, Poreč-Pulj, Reka. Leta 1929 npr. jih je bilo 22. Dalje duhovne vaje za posamezne duhovnike na Gradu in skupne duhovne vaje za duhovnike v Idriji ter Ilirski Bistrici, za bogoslovce, dijake, usmiljenke, za šolske in križarske sestre, za Marijine družbe in za razne stanove. Na Gradu so letno razdelili do 12.000 sv. obhajil.

In prav z misijona v Drežnici pri Kobaridu so v decembru 1934 kvesturini pobrali tri misijonarje: Ivana Zdravliča, Aleksandra Martelanca in Mihaela Klančnika, z grada pa 17. decembra Alojza Mlakarja. Vse štiri so v Gorici zaprli, potem pa prva dva kot italijanska državljana internirali v južni Italiji (Lecce, Oria), druga dva pa izgnali v Jugoslavijo. Na Gradu je začasno ostal samo Franc Skvarča. Na Grad so prišli italijanski misijonarji sv. Vincencija.

MED DRUGO SVETOVNO VOJNO

Med drugo svetovno bojno 1941-45 je bil uničen samostan, enako tudi romarska hiša (kaplanija). Cerkev je bila močno poškodovana; okna brez šip, v stropu 2x2 m² velika odprtina. Od samostana je ostala streha samo še nad zakristijo in sobo poleg ter nad delom hodnika z vhodom vred, tako da so bile sobe spodaj in v nadstropju še uporabne.

V hiši so zgorele štiri slike evanĝelistov, delo Helene Vurnikove, ki so

bile pritrjene po dve in dve kot diptih na vsako stran lesenega dela oltarja. Slike so bile lepe, umetniške, obrazi zelo naravni, brez svetniškega sija. V zvoniku je ostal samo srednji zvon.

Leta 1943 so po zlomu Italije italijanski misijonarji odšli.

OBNOVLJENO SVETIŠČE IN SAMOSTAN

Dne 8. septembra 1945 je imel na Gradu novo mašo misijonar Misijonske družbe Alojz Gril iz Mirna (Japnišče). Cerkev so blagoslovili prejšnji dan. Tisto jesen je zopet bilo moč obhajati na Gradu kvatirnico.

S prihodom Alojza Mlakarja na Grad 27. septembra 1945 so Grad zopet prevzeli slovenski lazaristi. Vinko Faganel ga je tisti večer z odejo in rjuhami spremil na Grad, da je imel kje počivati. Njemu, bratu E. Šircu in Andreju Marušiču je kuhala Marija Ferletič (umrla 17. maja 1977 skoraj 90-letna), na majhnem ognjišču, ki ga je sezidal Andrej v koncu kletnega hodnika pod sedanjo kuhinjo sester. Pozneje sta prišli na Grad Marijini sestri Hieronima Buršič in sestra Mediatrrix Šebat in sta kuhali na nekoliko večjem, a slabšem štedilniku v sobi, kjer je zdaj sprejemnica v seštrski hiši.

Na zimo ni bilo moč imeti božje službe v cerkvi, ker so bila okna še vsa brez šip. Imeli so jo v zakristiji. Verniki in pevski zbor so bili kar na hodniku, kolikor je še bil uporaben.

Kaplanijo (romarsko hišo) je do septembra 1947 na račun italijanske vojne odškodnine pozidal podjetnik E. Makuc, ki je potem odšel v Italijo. Rekel je: »Zdaj pa začnem zidati samostan!« Pa so mejo med Italijo in Jugoslavijo že 15. septembra 1947 zaprli in s pozidavo samostana ni bilo nič.

Po vojni so pod zavezniško upravo (AMG) bili na Gradu indijski vojaki. Za to je od italijanskih oblasti hiša dobila nad 80.000 lir. Tudi zavezniki so dali nekaj odej in podobnega.

Andrej Marušič je umrl na Gradu 28. novembra 1949, 7. decembra istega leta pa sestra Hieronima Buršič. Oba



Obnovljeno svetišče in samostan

so pokopali na mirenskem pokopališču, ker na Gradu takrat še ni bilo pokopališča. Pozneje pa, pred Vsemi svetimi leta 1973, so zemeljske ostanke s. Hieronime Buršič, obenem pa tudi misijonarja Janeza Šporna, misijonarja Franca Skvarča in misijonskega brata Alojza Muršeca z mirenskega pokopališča prenesli na gradensko.

Sestra Mediatrix Sebat je v maju 1953 odšla v Gorico, na Grad pa so prišle gospodinjit in kuhat druge Marijine sestre.

Misijonar Alojz Plantarič je prišel na Grad 24. oktobra 1952, misijonar Alojz Trontelj v marcu 1953, brat Jože Lupše 21. novembra 1951, Stanko Kostanjšek 16. junija 1952, Martin Fingušt 6. avgusta 1953, Anton Muršec 25. septembra 1953.

Z obdelovanjem gradenskih njiv, kolikor niso bile kakor že prej oddane v najem, je bilo prva leta po vrnitvi slovenskih misijonarjev zelo težko. Misijonski brat Edvard Širca je bil sicer

že takoj v septembru 1945 na Gradu, enako Andrej Marušič. Toda z vso svojo pridnostjo in delavnostjo nista mogla vsemu kaj.

Leta 1954 so bile na Gradu obnovljene Svete stopnice. Relikvije so sedaj samo v sredi vsake izmed 28 stopnic, pa ne glede na prejšnjo razvrstitev relikvij. Leta 1955 je bila popravljena in obnovljena cerkev.

Leta 1956 je bil dokončan kip Žalostne božje Matere za veliki oltar, delo umetnika Toneta Kralja. Dospel je na Grad za kvatrnico. Slikar, kipar in grafik Tone Kralj je že pred vojno na Primorskem poslikal mnogo cerkva. Bil je pripravljen olepšati tudi opustošeno cerkev na Gradu. Lotil se je dela z vso vnemo in ljubeznijo.

Kipu Žalostne božje Matere je lepo vtisnjena v obrazu žalost nad mrtvim Sinom. Žal pa kip ni iz marmorja, temveč iz plastične snovi, ki pa dobro posnema kamen.

Tonetu Kralju se imamo zahvaliti

tudi za veliki oltar. Spretno je sestavljen iz istrskega kamna in marmorja ter vodoravnih ploščic, izžaganih iz nekdanjega marmornega kipa Žalostne božje Matere.

Že pred drugo svetovno vojno (1931-1932) je napravil izviren načrt za veliki oltar priznani slovenski arhitekt Ivan Vurnik. Misijonarji pa so imeli samo skromna sredstva in so dali po njegovem načrtu izdelati le spodnji del oltarja in tabernakelj z lepimi emajlnimi vložki svetih zakramentov na vratcih ter mrežo ob stranskem tabernaklju. Vse drugo je takrat ostalo le zasilno. Tone Kralj pa je ves oltar združil v prijetno enoto.

Za cerkev je naslikal tudi križev pot, nekaj leta 1957, drugo 1958. Slike na lesenitu je postavil v 14 velikih obokov v stranskih ladjah. Podobe so žive in razgibane ter opazovalca kar prevzamejo. Prva, sedma, osma in štirinajsta postaja so široke po pet metrov, druge po štiri.

Enako so delo Toneta Kralja prizori iz rožnega venca nad stebri v glavni ladji. Slike so samo v črtah, grafične, pa zelo lepe in žive. Žalostna božja Mati na pročelju cerkve je prav tako Kraljeva. Tudi ta je v črtah iz barvnih steklenih koščkov.

Velika umetnina je Kraljev marmorni kip Matere Marije z Jezuščkom v naročju na stranskem oltarju. Bil je prej dolga leta na pokopališču na Dunaju, pa ga je družina dr. E. Besednjaka podarila gradenski cerkvi.

Za oltar v Svetih stopnicah je Tone Kralj leta 1966 naslikal trpečega in zasmrčanega Jezusa. Naslikal je tudi sv. Ano in pa veliko umetnino »Rešitev sv. Petra iz ječe«, dar goriških izobražencev Gradu, kakor je povedano pod sliko.

Dne 19. julija 1959 je pel na Gradu novo mašo misijonar Ivan Štanta, doma iz Mirna. Njegov brat Lovrenc je (z Jožefom Štanta) po načrtu Toneta Kralja zložil veliki oltar, razen kolikor je že prej bilo Vurnikovega.

Od spomladi 1960 do poletja 1962 so po prizadevanju misijonarja Alojza

Trontlja nanovo pozidali samostan, toda za eno nadstropje niže kot je bil prej.

USMILJENKE NA GRADU

Sv. Vincencij Pavelski je ustanovil ne le Misijonsko družbo, ampak skupaj s sv. Ludoviko de Marillac tudi Družbo hčerá krščanske ljubezni ali usmiljene sestre, za lajšanje telesne in dušne bede v strežbi bolnikov. Njih družba je razširjena po vsem svetu. Prišle so tudi na Grad. Prevezele so pozidani samostan in si ga preuredile za Dom onemoglih sester.

Pogodba za prevzem hiše je bila podpisana 15. februarja 1960. Prvi dve sestri sta prišli 24. februarja 1960, za novo leto 1961 jih je bilo že 16, zdaj jih je okoli 65. Za praznik sv. Vincencija Pavelskega 19. julija 1961 je sestram novi dom blagoslovil apostolski administrator dr. Mihael Toroš.

V letu 1963 so na Gradu naredili novo pokopališče za misijonarje in za usmiljene sestre. Blagoslovil ga je msgr. Andrej Simčič. Ob severnem delu pokopališča je na podstavku med vrtnicami še dobro ohranjena glava mrtvega Jezusa, ostanek razbitega kipa Žalostne božje Matere iz leta 1897.

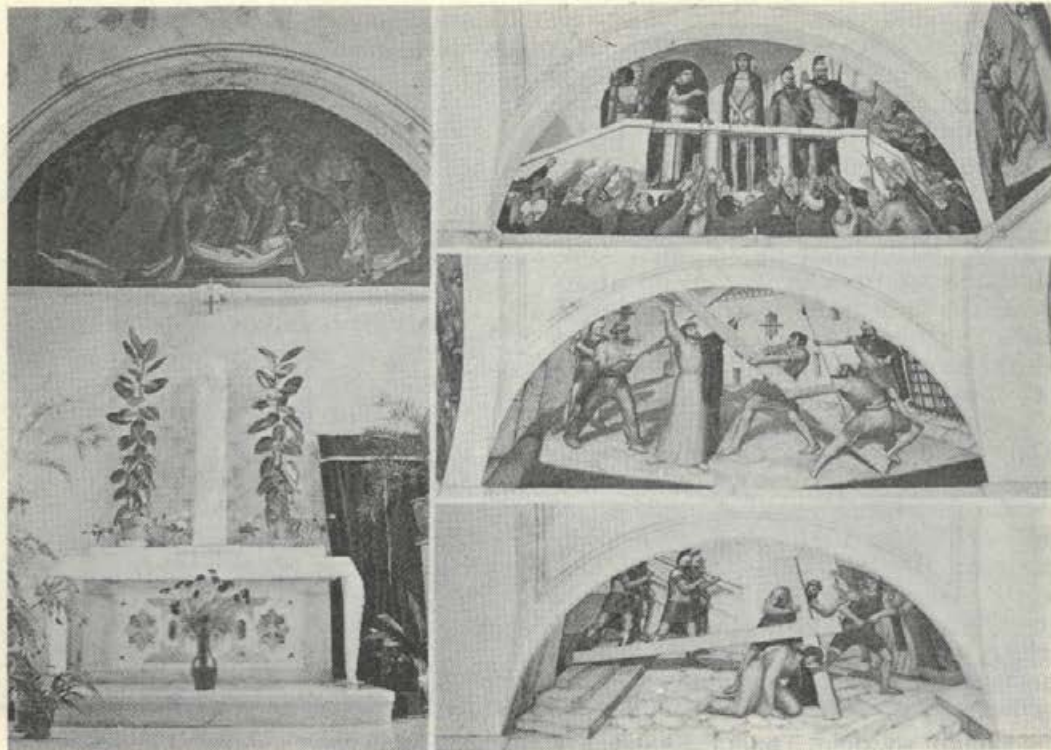
Orgel na Gradu še vedno ni bilo. Zato so pri orglarskem mojstru Andreju Benda iz Loke pri Mengšu naročili nove orgle z dvema manualoma. Končal jih je 18. julija 1965, blagoslovil pa jih je prelat Andrej Simčič.

Po načrtu ing. Petra Glavana je podjetnik Branko Vodopivec iz Vidma-Krško postavil na Gradu 1970 nov Dom duhovnih vaj. Narejena je bila tudi garaža in cisterna za centralno ogrevanje v Domu in tudi v stari hiši.

Novi oltar za somaševanje je bil postavljen v cerkvi 1973. Leta 1977 je bilo v cerkvi prenovljeno ostrešje in prekrita streha na glavni in na stranskih ladjah.

SKLEP

To je na kratko povzeto iz hišne kronike o zgodovini in sedanjem sta-



Slike Toneta Kraja krasijo cerkev

nju božjepotne cerkve na Gradu pri Mirnu. Kaj je po Žalostni božji Materi velikega dušam storil Bog, se pa z imeni, številkami in letnicami ne da povedati. To bi mogli potrditi tisti, ki jim je božja Mati izprosila moči za prenašanje bridkosti in tegob življenja ter pomoči za boljše krščansko življenje.

Za sklep še molitev, ki jo je priporočil pisec zveščka »Svetišče Žalostne Matere božje« (1907):

Preblažena Devica Marija, brez madeža spočeta, ti si Mati svetega upanja in lepe ljubezni. Izprosi nam milost, da bomo vedno ljubili tvojega Sina, ki je za nas toliko trpel! Daj tudi nam zanj trpeti. Vtisni nam v srce svoje bolečine, da jih tudi mi občutimo in skesano spoznamo, kako veliki so naši grehi! Prosi za nas, da bomo očiščeni z odrešilno krvjo tvojega Sina in se bomo ogibali vsakega greha. Njegova smrt in tvoje bolečine naj nas obvarujejo večne smrti. Amen.

ALBERT MIKLAVEC

LUNA V MORJU

*V večernem morju se že luna kopa,
v valovih burnih plava proti meni,
na vse strani morja škropi s prameni
odsevov mrkljih in na suho stopa...*

*Morje motri z nebesnega zdaj stropa,
da bi uzrla vale, ki strupeni
v nasipe butajo, da vse se peni
vodovje burno in življenje ropa.*

*Občutki iščejo vodovje mirno
najglobljega duha, da bi dospeli
kdaj na obalo novo in obširno...*

*V človeštvo butajo valovi beli
od strupenih pen in brezobzirno
moriijo vse življenje pobesneli.*

Boj in zmaga

Lokomotiva, h kateri je bila priklopljena dolga vrsta vagonov, je že puhala dim in paro, ko je stopila na vlak s kovčkom v roki in stopala skozi kupeje. Potrebovala je miru in samote, zato je iskala in končno našla prazen kupé. Odložila je kovček, sedla na klop, se stisnila k oknu ter sklonila glavo. Od zunaj so se slišali še zadnji ukazi, ko je skočil na vlak zamudnik, vrgel prtljago v nasprotni kot kupeja, odprl okno ter z roko mahal nekemu v pozdrav. Železniški uslužbenci pa so z močnim loputanjem zaprli vrata železniških voz.

»Blagor njemu! Pustil je na peronu nekoga, ki ga zdaj pozdravlja. Jaz pa ninam nikogar...« so ugotovljale njene žalostne misli. Lokomotiva se je premaknila in kakor na ukaz so se hkrati zavrtela vse kolesa, najprej počasi, nato hitreje in hitreje, dokler ni zadnji vagon izginil z ljubljanskega kolodvora in brzel med ograjeno železniško progo mimo visokih stavb v predmestje... Potnik v nasprotnem kotu kupeja je razgrnil časopis in se potopil v branje; samotna potnica je dvignila glavo ter obrnila obraz proti šipi; hiše bele Ljubljane so postajale nižje in redkejše, vse obdane z vrtovi. Končno so izginile tudi te. Ženska, ki je strmela skozi okno pa ni videla ne hiš ne vrtov, mimo katerih je brzel vlak, oči so ji neprestano strmele v prazno in v možganih ji je kluvalo vprašanje: Kam?

»Domov ne, taka ne, nikoli!« si je zatrjevala in se obenem spraševala: »Toda, kam naj grem? Stopila sem na vlak, ki vozi proti domu. Ne, domov ne! Materi bi raztrgala srce, oče bi sklonil glavo in si skrivaj brisal oči. In vaščani? Smejali bi se in s prstom kazali name. Ja, vem. Vsi bi se smejali, vsi!«

»Vsiii, vsiii...« so zacvilile zavore in vlak se je ustavil na postaji pred državno mejo.

»Vsiii,« je odmevalo cviljenje zavor

v njenih mislih in se razblinilo šele tedaj, ko je stopil v kupé obmejni stražnik in zahteval potni list. Dala mu ga je v pregled in šele takrat opazila, da sedi nasproti njej ženska srednjih let ter jo opazuje.

»Kdaj je vstopila? Morda že v Ljubljani? Ne. V Ljubljani je zadnji hip vstopil tisti, ki sedi zada... Morala je vstopiti na kaki vmesni postaji, kjer se vlak ustavi samo za minuto ali dve. Tako sem zmedena, da vmesnih postaj niti opazila nisem,« se je skušala domisliti. Skrivoma se je ozrla vanjo in se prestrašila: »Zakaj me opazuje? Je morda tudi na mojem obrazu zapisan strah in obup, ki ga nosim v srcu?« Obrnila se je proti šipi in molčala. Ko so bile obmejne formalnosti opravljene, se je vlak premaknil in nekaj časa umirjeno brzel med njivami, travniki in sadovnjaki; kmalu pa se je lokomotiva s podvojeno silo pognala v breg in čutiti je bilo, da s težavo vleče za seboj dolgo verigo vagonov. Zamišljena potnica je prisluhnila ropotu vlaka in zdelo se ji je, da kolesje zlogovaje ponavlja stavek: »Kam boš šla, kam boš šla?...«

»Domov ne, nikoli! Ne bi prenesla žalosti staršev in zasmeha škodoželjnih vaščanov,« si je v mislih odločno zatrjevala, dasi ni vedela, kam naj se obrne, ko bo z vlakom dospela do svojega cilja.

Nad pokrajino se je pričela spuščati megla in z njo je jel padati mrak. Luči v kupeju so zagorele, ker se je mračnost zgostila, zakaj tir je zavil med goščavo in kmalu ni bilo več razločiti ne grmovja ne drevja ob njem. S temo, ki se je od zunaj režala v razsvetljeno okno kupeja, se je v njene zmučene misli prikradla črna misel. Mehka kakor žamet je božala njeno razgreto čelo in silila v notranjost. Sladko in božajoče je prišepetavala: »Glej, kod vozi vlak... Daleč naokoli ni nobenega

človeškega bivališča... Gozdovi, samo gozdovi in tu pa tam kos puste skalnate pokrajine, v katero je vsejana pot za železniški tir. Potreben bi bil samo trenutek in — trpljenja bi bilo konec.»

Zamižala je in skušala odpoditi črno pošast — žametno strupeno kačo, ki se vselej odene v barvo pokrajine, da brže ugonobi svojo žrtev. Poskušala je, a skušnjava je bila močnejša. Vedno bolj živo je videla pred seboj načrt črne misli, ki se je s temo od zunaj zagrizla v njene možgane: »Še je čas, še drvi vlak med gozdovi... Kaj se obotavljaš, saj je tako enostavno: na hodnik stopi, odpri vrata in — konec.»

»Ubiti samo sebe?« se je zgrozila. »Umreti, sedaj, ko nimam niti dvajset let?« A črna misel je vztrajala: »Saj ni maš druge izbire. Le pomisli na zasmeh, ki te čaka. Kako ga boš prenesla, ti, ki si tako ponosna?« se ji je iz teme rogala črna pošast. Končno se je odločila. Vstala je, se vzravnila in odšla na hodnik. Tedaj pa se je razgibalo dete v njenem telesu in je z rahlimi sunki trkalo na njeno srce, kot bi prosilo: »Mama, ne me ubiti, ne me ubiti!« Naslonila se je na vrata toaletnega prostora, kot bi iskala opore. »Ubiti tudi otroka, ki ni nič kriv? Ali imam pravico ubiti tudi njega?« se je spraševala tresoč se po vsem telesu.

»Imaš! Tvoj je. Pravico imaš, da ubiješ sebe in otroka. Daj, odloči se! Primi kljuko vrat na stopnišču in odpri!« je vpila črna misel, ki ni več božala, pač pa nasilno zahtevala: »Ubij! Ubij! Življenje, tvoje in otrokovo je samo tvoje, razumeš? Odpri!« je divje zahtevala črna pošast. Dete pa se je z vsemi močmi branilo, ko je z močnejšimi sunki prosilo: »Ubiti ne! Mene ne!« Prisluhnila je in vzdrgotala: resnično! Tudi kolesje pod njo je zlogovaje prosilo: »Ubiti ne! U-bi-ti ne!...« Opo-tekla se je nazaj v kupé, se sesedla na klop in si z rokama zakrila obraz, da je skrila solze. Prav takrat je lokomotiva premagala zadnji del strmine. Ko je privlekla vse vagona na ravnejšo lego, je puhnila svetlosivo paro v temno noč in se oddahnila. Vlak je zdaj lah-

kotno brzel med pašniki in travniki proti Postojni.

»Gospa, zakaj jočete?« jo je sočutno vprašala njena sopotnica.

»Zaradi svoje nesreče,« je odgovorila in vnovič zahlipala.

»Ste vdova?« je vprašala ob pogledu na skoraj dopolnjeno nosečnost.

»Nisem poročena. Obljubljal mi je vse na svetu; ko sem mu povedala, kako je z menoj, se ni več približal.«

»Zakaj ga ne poiščete?« se je zanimala gospa.

»Iskala sem ga vse te mesece in čakala, da se vrne, pa vse zaman.«

»Kako ste se pa preživljali ves ta čas?«

»Delala sem. Zdaj, ko ne morem več, so me odslovili, ker nočejo imeti sitnosti.«

»Kaj pa je fant po poklicu?«

»Vojak.«

»Razumem. Vojak je danes tu, jutri tam. Preveč ste zaupali.«

»To vem šele sedaj, ko je prepozno.«

»Do kam se peljete?«

»V Postojni izstopim. Potem...« Umolknila je in sklonila glavo.

»Kako potem? Ne greste domov? Nimate svojcev?« je vprašala gospa.

»Imam, a domov ne grem. Ničesar še ne vedo,« je vnovič zaihtela.

»Kam torej pojdete, če ne domov?« je sočutno vprašala gospa.

»Ne vem,« je odvrnila skozi solze.

»Pridite z mano v Trst...« je počasi povabila gospa in hitreje nadaljevala: »Vdova sem in sama. Za družbo mi boste. Ko si opomorete, mi boste kaj pomagali. Stanujem na Greti. Z vrtnarijo se ukvarjam.«

»Me sprejmete takšno kot sem?« je začudena vprašala.

»Seveda. Plače vam sicer takoj ne morem dati; zdaj je važno le to, da imate streho in oskrbo. Pozneje pa se bova dogovorili, kako in kaj.«

Prikazala so se razsvetljena okna velikih vojašnic. Lučke brzečega vlaka so jim mežikale v pozdrav.

»Smo že v Postojni!« je vzdihnila in segla po kovček.

»Ne sprejmete moje ponudbe?«

»Gospa, ne morem verjeti, da mislite resno. Tisti, katerim sem zvesto delala do danes skoraj zastonj, so me poslali na cesto. Kako bi me mogli sprejeti vi, ki me niti ne poznate?«

»Resno mislim. Ves čas sem vas opazovala, in zdelo se mi je, da vas tare huda stiska, zato sem sklenila, da vam pomagam. Sedite in pomirite se. Vozni listek do Trsta bom oskrbela jaz.«

»Hvala, gospa!« je dahnila in se hvaležno zazrla v njen obraz. Težak kamen se ji je odvalil od srca in črna pošast se je šele zdaj umaknila v temo, od koder se je bila prikradla. Pozdravile so ju luči kolodvora in razsvetljena okna podeželskega mesteca.

»Živiii! Živiii!« so skoro zavriskale zavore, ko se je vlak ustavil v Postojni.

* * *

Ko je čez dober mesec prvokrat stala z otrokom v naročju pred pritlično hišico na Greti in gledala zlato pot, ki jo je na morski gladini puščalo zahajajoče sonce, je zašepetala:

»Kako lep je svet in življenje na njem!«

Cvetoče narcise in hijacinte na vrtu so ji s prijetnim vonjem pritrjevale: »Lep je, lep! posebno takrat, ko se na njem prebujajo življenja!«

Pritisnila je otrokov obrazek k svojemu, ga poljubila in vzkliknila:

»Da, življenje! In midve živiva, hvala Bogu!«

EMIDIJ SUSIČ

Inštitut za mednarodno sociologijo

Deset let je že minilo, odkar je začel delovati v Gorici Inštitut za mednarodno sociologijo (ISIG). Pobudo za njegovo ustanovitev so dali predstavniki nekaterih krajevnih oblasti. Prvi ravnatelj prof. Franco Demarchi se je proti koncu leta 1968 z navdušenjem lotil dela in si v kratkem pridobil vrsto mladih diplomiranih raziskovalcev, s katerimi je skušal uresničiti namene inštitucije: proučevanje raznih socialnih problemov, ki jih prinaša meja, to se pravi razčlenjevanje celotnega spleta odnosov, ki se vzpostavljajo med sosednimi državami in narodi. Gorica, kot tudi naša dežela v širšem pogledu, predstavlja izredno ugodno področje za proučevanje takih problemov kot so npr. vpliv meje na razna področja družbenega življenja, prilagajanje med različnimi družbenimi sistemi in med različnimi kulturami, življenje narodnostnih skupin z večjim ali manjšim podrejenim položajem v širši družbi itd.

DESET LET DELOVANJA

V svojem desetletnem delovanju, čeprav kratkem obdobju za neko znan-

stveno ustanovo, je Inštitut opravil veliko raziskovalnega dela in nudil pomoč za študijske in kulturne pobude. Naj omenim le publikacije, ki so jih samostojno ali pri vsedržavnem založniku izdali stalni ali občasni člani in sodelavci Inštituta.

V prvi objavljeni raziskavi je prof. Demarchi s pomočjo ekipe sodelavcev osvetlil nekatere razsežnosti in značilnosti društvenega delovanja v goriški pokrajini. Sledile so tri publikacije, ki so se pobliže lotile nekaterih problemov meje med Italijo in Jugoslavijo: prva (raziskavo je vodil prof. Sambri) obravnava številčnost in nihanje prehodov na meji goriške pokrajine s Slovenijo, druga obsega zbirko in komentar predpisov ter drugih dokumentov, ki urejujejo različne odnose med Italijo in sosednimi državami (npr. Videmski sporazum za maloobmejni promet); tretja pa je poglobljena Gubertova študija o tem, kako ljudje dojemajo mejo in kakšni naj bi bili najznačilnejši dejavniki, ki pogojujejo življenje v taki situaciji, kakršna je v goriški pokrajini.

V letu 1972 je Inštitut poleg knjige



Pogled na množico med poimenovanjem osnovne šole pri Sv. Ani v Trstu po Marici Gregorič-Stepančič. Pozdrav Albina Debelisa

o nekaterih problemih metodologije sociološke raziskave, izdal še dve publikaciji, ki sta v večji ali manjši meri posvečeni obmejni problematiki naše dežele. V prvi knjigi je skušal Strassoldo podati čim bolj izčrpen odgovor na vprašanje, kako vskladiti potrebe po vojaški obrambi (ki se ne zdi več tako nujna) in želje po višji razvojni stopnji v naši deželi (ki se zdi nujno potrebna). Druga knjiga pa je širša študija geografa prof. Valussija. V njej avtor prikaže zgodovinski proces, ki je privedel do današnje razmejitev med Italijo in Jugoslavijo.

Isto leto je Inštitut organiziral mednarodni študijski posvet o problemih in perspektivah obmejnih dežel. Udeležilo se ga je nad 60 izvedencev iz Italije, Jugoslavije ter iz nekaterih drugih evropskih ter izvenevropskih držav. Referate (nad trideset), ki so jih na tem posvetu predstavili znani sociologi, juristi, geografi in politologi, je Inštitut naknadno izdal v posebni knjigi.

SOCIOLOŠKI »ZVEZKI«

Po tej publikaciji je Inštitut začel izdajati pri vsedravnih založnikih »zvezke«, ki so v primeri z drugimi publikacijami skromnejšimi le po zunanji opremljeni. Med nekajletno prehodno do-

bo je Inštitut izdal dve knjigi na lastne stroške, ostalo pa v obliki zvezkov ali pa pri vsedravnih založnikih. Od prvih dveh bi omenil le poglobljeno in obširno Gubertovo sociološko analizo o odnosih med nemško, ladinsko in italijansko skupnostjo v Poadižju.

V obliki zvezkov so izšle skoraj vse raziskave, ki jih je Inštitut opravil na pobudo nekaterih krajevnih ustanov. Tako so izšle kar tri analize o položaju in perspektivah socialnega zavarovanja handikapiranih v goriški pokrajini in v deželi ter prispevek o načrtovanju družbenih storitev na deželni ravni. Naknadno sta izšli, prav tako v obliki zvezkov, še dve raziskavi s krajevno problematiko. Predmet prve analize je bila univerzitetna usmeritev goriških študentov, druge pa mestno zelenje (parki, vrtovi, drevoredi itd.). V isti zbirki sta izšli tudi dve teoretski deli: eno na področju mestno-podeželske sociologije, drugo pa obravnava nekatere teoretske teme iz sociologije etničnih odnosov.

PUBLIKACIJE

Kar zadeva objave pri vsedravnih založbah naj omenim, da sta izšli že leta 1971 dve raziskavi o socioloških pogledih urbanizacije nekaterih prede-

lov Furlanije in Benečije (Veneto). Nekaj let pozneje je Gasparini izdal za-
jetno raziskavo »Idealna hiša« o potre-
bah in težnjah, ki jih ima določeno
število Tržačanov do bivanjskega oko-
lja (stanovanje, stavba, okoliš itd.);
pred kratkim pa še primerjalno razi-
skavo, ki jo je opravil v italijanskih
pokrajinah o stališčih mladine do
kmečkega dela in poklica.

Cattarinussi je napisal zanimivo
knjigo »Utopija in družba«, v kateri
analizira družbene značilnosti utopične
ideje, ki se je do danes porajala. Kot
zadnje delo naj omenim knjigo o po-
tresu v Furlaniji. Ta publikacija je sad
skupine raziskovalcev (Cattarinussi,
Strassoldo, Boileau, Tellia, Pellanda in
Delli Zotti), ki so osvetlili razne vidike
ter posledice te strašne katastrofe, ki
je v temeljih omajala večji del naše
dežele.

SKLEP

Publikacije, ki sem jih tu omenil,

ne predstavljajo celotnega delovanja
Inštituta. Treba bi bilo dodati številne
članke, ki so jih sodelavci prispevali
v raznih italijanskih strokovnih in kra-
jevnih revijah (pa tudi v tujih), stike,
ki jih vzdržujejo s sorodnimi ustano-
vami v Italiji, Sloveniji in drugod po
svetu. Vsaka publikacija (knjiga, čla-
nek ali brošura) predpostavlja dolgo
raziskovalno dobo, večkrat na terenu.
Zraven naj še omenim simpozije in
okrogle mize, ki jih je Inštitut sam or-
ganiziral, cikluse predavanj splošnega
značaja ali o določeni temi, strokovne
nasvete in drugo.

Vse to je bilo mogoče opraviti s
skromnimi sredstvi, ki jih skupaj z
vodstvom upravlja odbor, na čelu ka-
terega je že vrsto let predsednik Inšti-
tuta prof. Pagura. Ob sklepu mislim,
da si je ta ustanova pridobila določeno
mesto v deželni stvarnosti, kar pa ji
seveda ne ovira delovanja tudi na vse-
državni in mednarodni ravni, kjer že
uživa precejšen ugled.

ZORKO HAREJ

Anton Hajdrih ob stoletnici smrti

Leta 1952 je v tržaškem Avditoriju
nastopil Akademski pevski zbor pod
vodstvom Rada Simonitija, ki ga je
ustanovil znani zborovodja ter nabira-
telj in prirejevalec ljudskih napevov
France Marolt. Zbrali so se bivši aka-
demiki iz vse Slovenije, da počastijo
spomin svojega pred letom dni (7.
aprila 1951) umrlega učitelja. Tedaj
sem slišal Hajdrihovo mogočno osme-
roglasno skladbo Hercegovska kakor
nikoli ne prej ne pozneje.

Zato je prav, da se ga ob stoletni-
ci njegove smrti spomnimo predvsem
na Tržaškem, ker je tu napisal večidel
svojih skladb in opravil v glavnem svo-
je umetniško poslanstvo. Vendar ko
skušam zarisati njegovo osebnost na
podlagi podatkov F. Rakuše, E. Adami-
ča, F. Gerbiča, Z. Prelovca, V. Steske,
D. Cvetka, V. Ukmarja, vidim, da mi
ta uhaja, in da se mi njeni obrisi izmi-

kajo. Sto let je za kratko človeško živ-
ljenje že predolga doba. Ni več nepo-
srednih pričevalcev, ki bi ga prikazali
v vsej njegovi človeški in duhovni raz-
sežnosti. Vemo, da je bil izvoljen pe-
vec, da je bil rad v veseli družbi, da je
bil zaveden Slovenec, da se je vživel v
duhovno razpoloženje, ki se je širilo
iz čitalnic in od slovenskih taborov. To-
da njegovo življenje razodeva tudi ne-
stanovitnost, nedečakanost, nemir, raz-
klanost med tem, kar je bil in kar bi
rad bil. Izhajal je iz pobožne družine
in njegovi starši so želeli, da postane
duhovnik kakor njegov brat Karol.

MLADOST

Rojen je bil v Ljubljani 9. januarja
1842. Oče, damski krojač in pozneje
trгоvec, je imel več otrok, marljivih in
pobožnih razen najmlajšega, Antona,

ki je bil »nekoliko bolj na lahko stran nagnjen«, kakor se je o njem izrazil oče, ko ga je priporočal Gerbiču. Osnovno šolo in gimnazijo je opravil v Ljubljani, kjer je pri G. Riharju in K. Mašku prejel tudi prvi glasbeni pouk. Po maturi je stopil v bogoslovje, kjer je zbral pevski zbor in ga vztrajno vodil.

V bogoslovju je vztrajal do četrtega letnika, ko je izstopil. Morda je ostal v bogoslovju toliko časa, ker je bil prenehak in ni hotel žaliti svojih staršev ter se postaviti proti takratnemu javnemu mnenju.

V PRAGI IN ZAGREBU

Iz bogoslovja mu je pomagal brat, ki je pomiril starše, da so preboleli udarec in dovolili najmlajšemu sinu, da je šel študirat glasbo v Prago. V začetku je na konservatoriju, kamor so ga sprejeli na priporočilo F. Gerbiča, dobro študiral. Sprejeli so ga na oddelek za solopetje in kompozicijo. Imel je namreč odličen bariton in je želel postati operni pevec. Vendar se je kmalu naveličal: nekaj se je zlomilo v njem in začel je zanemarjati akademski pouk. Pretirano kajenje viržink mu je zameglilo glas. Gerbiču, ki je imel na očetovo prošnjo nekako pokroviteljstvo nad njim, je ponovno obljubil, da se bo poboljšal. A njegova volja je bila prešibka. Po dveh letih se je vrnil domov. Toda domači ga niso hoteli sprejeti.

V tem položaju »izgubljenega sina« je leta 1867 obiskal Gerbiča v Zagrebu, kjer je gostoval v Operi. Zaprošil ga je za nekaj denarja in da bi posredoval zanj za zaposlitev v Operi. Toda to je bila očitno le Hajdrihova pobožna želja. Gerbič mu je denar dal, da bi se lahko nekaj časa preživljal, toda že po enem tednu je bil spet suh. S svojim obiskom je vsekakor dosegel, da je Gerbič posredoval pri bratu duhovniku, da so se Hajdrihovi odnosi z domačimi poravnali in da se je smel vrniti domov.

V TRSTU

V Trstu je bil leta 1873 razpisan tečaj za telegrafista. Hajdrih se je javil

in tečaj tudi uspešno opravil, toda službenega mesta ni dobil. Med tečajniki je izbral kvartet in ga učil svetnih ter cerkvenih pesmi. Z njim je z velikim uspehom nastopal v Trstu in okolici.

F. Rakuša piše, da je bil Hajdrih zelo omikan; znal se je lepo vesti in si takoj pridobil srca in spoštovanje. »Kedor se spominja krčme Al cavallino v Trstu in je pogostoma tja zahajal, ne more pozabiti lepih večerov v družbi rajncega Toneta. Tu so se shajali odlični narodnjaki, uredniki in odrašeni dijaki. Tu je bilo sploh zbirališče veseljakov, a gotovo inteligentnih za slovenski narod vnetih narodnjakov. V tej družbi se je gojilo petje in govorništvo (govornika sta bila Cegnar in Žvanut). Hajdrih si je ustanovil kvartet, kateri je v Trstu deloval kakor magnet: kamor je šel kvartet, tja so ga spremlili odlični narodnjaki. Peli so pa res kakor slavci. Sloveli so po celem Primorskem».

Konec 1874 je sprejel službo zborovodje pri nemškem telovadnem društvu Eintracht in pri Čitalnici. Za nemško društvo je 1875 zložil pesem Fährmann, hab'Acht, ki so jo zelo hvalili. Pesnik F. Cegnar jo je preliel v slovenščino z naslovom Mornarjeva tožba. Leta 1876 je Hajdrih sestavil iz okoličanskih pevskega zborov 60-članski zbor in priredil z njim velik koncert v Rojanu. Na koncertu sta doživeli krstno izvedbo njegovi budnici Slava Slovincem in Mladini. Istega leta je v lastni založbi izdal v Ljubljani zbirko Jadranski glasovi in jo posvetil F. Cegnarju. Toda še prej so bile natisnjene: Morska zvezda, Vodniku (1865) in Noč na blejskem jezeru (1866).

Odkar je zapustil dom, ni imel ne harmonija ne klavirja. Osnutke kompozicij si je zapisoval kar v notes, kjerkoli se mu je porodila zamisel. Tako je za veliko noč 1877 na griču nad Rodikom (na Maganki), zapisal pesem Tam na vrtu Oljske gore in jeseni istega leta Lastovki v slovo, ko je pod murvo Racetove gostilne v Rodiku opazoval lastovke, ki so obletavale zvonik. O najbolj razširjeni njegovi pesmi Ja-

dransko morje nekateri trdijo, da je nastala na Proseku, drugi v Rojanu. Prijatelj Anton Race iz Rodika, ki mi je ljubeznivo posredoval podatke o Hajdrihu, pa pravi, da so rodiški pevc z vso gotovostjo trdili, da je bila pesem zložena v Rodiku.

ZADNJA LETA

Razen zadnje leto pred smrtjo ni imel Hajdrih v Trstu rednega zaslužka. Preživljal se je s privatnimi lekcijami iz klavirja. Morda je kako malenkost dobil za zborovodsko delo. V začetku je bil nekaj mesecev tudi uradnik pri glavnem zastopstvu Banke Slavije. Leta 1876 je zaman zaprosil za učiteljsko mesto na Repentabru ali v Dutovljah. Dobil je učiteljsko službo v Rodiku, kjer je nasledil Jožefa Zakrajška decembra 1876. Še isto leto je ob cerkvenem zboru, ki ga je vodil župnik Matija Sila, ustanovil tudi prosvetni zbor. Pregovoril je tudi župnika, da je zbral po vasi denar in kupil harmonij, ki ga še vedno uporabljajo pri cerkvenem bogoslužju.

V Rodiku se Hajdrih ni dobro počutil. Pogosto jo je mahnil v Trst k prijateljem. Na enem teh pohodov se je prehladil, da je moral leči. Nekaj časa so mu dovolili dopust, a ker se zaradi bolezni ni mogel vrniti v šolo, so ga odpustili iz službe. Župnik Sila je obvestil o bolezni sorodnike in prijatelje. Prišla je sestra Terezija, po očetovi smrti hišna posestnica in največja bratova dobrotnica, in ga v zgodnji pomladi 1878 odpeljala domov. Na začetku mu je bilo v Ljubljani nekoliko bolje, a kmalu se je zdravstveno stanje poslabšalo. Večkrat je med boleznijo govoril o pesmi Ukazi, ki da bi morala biti napisana na povsem drug način. Prosil je tudi, da bi ga pokopali v materin grob, kar so mu ugodili. Umrli je za jetiko na sestrinem domu v Salendrovi ulici 6 v Ljubljani, 3. junija 1878.

NJEGOVO DELO

Hajdrihovo zapuščino je podedovala sestra Terezija, ki je plačala bratove dolgove v Blaznikovi tiskarni. Ta jo je



Anton Hajdrih.

pozneje izročila Hajdrihovemu prijatelju V. Kosovelu, c. kr. carinskemu nadzorniku v Trstu, ki je prijateljeve nastope večkrat spremljal s klavirjem. Po drugih virih naj bi sam Hajdrih poslal V. Kosovelu svoje še neobjavljene skladbe. V. Kosovel je 1879 izdal II. zvezek Hajdrihovich Jadranskih glasov.

E. Adamič poroča, da je zapuščina obsegala šest zborov, štiri samospeve, od katerih dva najbrž nista njegova, kantato Dr. Lavriču v spomin, daljšo skladbo Avstrije zvezda in pevske vloške za igro Čevljar-baron. Izvirnikov cerkvenih pesmi ni hranil, zato je morda poleg objavljenih še katera Hajdrihova pesem v cerkvenih arhivih na Tržaškem.

Ob novem letu 1911 je Kosovel podaril vso zapuščino tržaški Glasbeni matici. V kolikor niso posameznih pesmi prepisali, posodili ali podarili, je zapuščina zgorela 13. julija 1920, ko je zgorel Narodni dom, kjer je imela Glasbena matica svoj arhiv. Zbirka je posvečena državnemu poslancu Ivanu

Nabergoju. Na platnici je zapisano Hajdrihovo življenjsko vodilo: Ptica brez peruti je mrtva stvar, kaj meni svet brez petja mar.

Hajdrih je bil pevec in je ljubil lepo zgrajene pevne pesmi, pa naj bodo izraz prebujenega slovenstva in slovenskega zanosa ali intimnih doživetij in razmišljanj. F. Gerbič piše v Črtici v spomin A. Hajdrihu. »Hajdrih je skladal svoje zборе po okusu in razmerah tedanjih pevskih društev, katerim je v prvi vrsti ugajala lepa in prijetna melodija in katera so se večinoma izogibala hromatiki kakor vrag križu. Zato se njegovi zbori odlikujejo po lepi melodioznosti, spevnosti in temu primerni harmonizaciji.« D. Cvetko v Zgodovini glasbene umetnosti na Slovenskem opredeljuje takole Hajdrihovo skladateljsko umetnost: »Hajdrihov stavek izdaja izvrstnega poznavalca kompozicijske tehnike, ki mu je omogočila, da je

lahko oblikoval svoja doživetja tako, kakor jih je občutil. V pregnantni obliki se družita bogata zvočnost in izvirna melodika, v izrazu lirika s stopnjevano dramatikom... Hajdrihovo ustvarjanje je veljalo pretežno zborovski tvarnosti, iz katere je le redko segel, a še takrat se je omejil na vokal.« V. Ukmar piše v svoji knjigi Glasba v preteklosti: »Njej (zborovski pesmi) je posvetila svoje delo vrsta mladih romantičnih skladateljev, med njimi takih, ki bi po svoji darovitosti zmogli več, pa so jim življenjski pogoji zavrlili razvoj in polet. A. Hajdrih je imel najbolj močan in prepričljiv izraz. Njegove pesmi odlikuje izrazita motivika in pregnantna forma.«

Umetniško vrednost Hajdrihových stvaritev potrjujejo tudi pesmarice Glasbene matice, ki je v svoje zbirke najboljših zborovskih pesmi vključila kar šest Hajdrihových moških zborov.

LOJZE ŠKERL

Važen dokument

Drugi vatikanski cerkveni zbor se je postavil pred nekako tale vprašanja: Kaj bi storil Kristus, če bi živel v naših dneh? Kako bi gledal na ljudi, kakršni so danes, in kako bi ravnal z njimi? Kakšen bi bil Kristusov odgovor na njihova vprašanja, na njihovo hrepeneje po luči in rešitvi?

V skladu s takšnimi vprašanji, ustrezajočimi namenu koncila, je oblikovana vsebina pastoralne konstitucije o Cerkvi v sedanjem svetu, ki je bila po dolgih razpravah sprejeta na koncilu 1. decembra 1965. Skofje so se pri tem oblikovanju konstitucije zavedali odgovornosti za resnični blagor ljudi; ne le za blagor posameznikov in nekaterih skupnosti, ampak za blagor celotnega človeštva z vsemi posebnimi vprašanji in značilnostmi današnje dobe.

Celotna konstitucija, ki v slovenskem prevodu obsega kar 70 strani, je razdeljena na uvod, ki vsebuje nekakšno diagnozo človekovega položaja v današnjem svetu, in dva dela, v katerih

koncil z naukom, zajetim iz Kristusove blagovesti, odgovarja na vprašanja, ki se ob diagnozi sedanosti izkažejo za najgloblja in najbolj pereča.

In tako oba dela konstitucije ustrezata dvema skupinama vprašanj in odgovorov:

1. Kaj je krščanski smisel človeškega življenja in delovanja?

2. Krščansko gledanje na nekatera vprašanja, ki so danes posebno živa: zakon in družina, teženje po kulturi in širjenje kulture, ureditev gospodarstva, politično življenje, medsebojna povezava narodov, mir.

Vsa razmišljanja so stalno usmerjena na človeško osebo: dostojanstvo človeške osebe, človeška oseba sredi človeške skupnosti, človeštvo kot občestvo oseb sredi vesoljstva; končno še naloga Cerkve v odnosu do vsega tega.

Stalna značilnost zadnjega vatikanskega koncila je bilo zanimanje za človekov položaj v svetu in s tem odprtost za svet. Razumljivo je, da je v konsti-

tuciji, ki govori posebej o Cerkvi v sedanjem svetu, vse to še posebej izrazito. Velika skupna in stalno navzoča misel konstitucije je namreč: Vsaka človekova dejavnost, razvijajoča se v skladu z redom, katerega hoče Bog, stvarnik narave in vseh njenih zakonitosti ter vrednot, je nekaj dobrega in pomeni uresničenje poslanstva, ki ga je Bog človeku zaupal že od začetka. To človekovo dejavnost stalno ogroža greh, ki jo hoče oropati njenega lastnega smisla in vrednosti, tako da je potem vir preprirov in seme mnogoterega gorja.

Zato je potrebno, da božja milost in luč razodetja ljudi odrešujeta od temeljnega zla, ki je greh, in omogočata izpolnjevanje njihovega poslanstva. In tukaj stopa pred nas Cerkev, ki je v vsej svoji celoti, tudi v vseh svojih članih, poklicana, da posreduje človeštvu odrešujočo in prenavljajočo Kristusovo milost in luč razodetja.

Koncil se je tega dobro zavedal, saj je v drugem delu konstitucije le splošno nakazal smer za odločanje v praktičnem reševanju perečih vprašanj; pokazal je bolj na izhodišča kakor pa na podrobne in natančne smernice za delovanje v svetu.

Konstitucija je vsekakor poslanica koncilskih očetov današnjim ljudem, na prvem mestu vernikom, da bi prebujala njihovo vest in jih nagibala, naj s krščansko odgovornostjo postanejo sodelavci pri širjenju Kristusovega veselja oznanila v božjo slavo in v resnični blagor ter zveličanje vseh bratov.

In tu sledi za nas zelo praktično vprašanje: »Kako more in mora danes kristjan uresničevati svoje življenje v zakonu in družini, da bo zvest Gospodovemu nauku?«

DOSTOJANSTVO ZAKONA IN DRUŽINE

Gotovo vzbujata danes precejšnjo zaskrbljenost prav zakon in družina, saj je zdravje osebe in človeške ter krščanske družbe globoko povezano s srečnim stanjem zakonske in družinske skupnosti.

Dostojanstvo zakona in družine o-

grožajo namreč razporoke, svobodna ljubezen, odklanjanje cerkvene poroke (pa ne samo cerkvene), sebičnost in razbrzdanost, splav ali prekinitev nosečnosti, nedovoljeni načini preprečevanja rojstev, vzgoja brez Boga in še druge zablode. Vse to povzroča v ljudeh vznemirjenje vesti, zlasti še, ker se skuša nekrščansko vrednotenje omenjenih korakov in postopkov prikazati kot sad napredka, izraz svobode in lastnega odgovornega odločanja.

In kaj pravi konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu?

»Nekateri si drznejo predlagati nepošteno rešitve tem problemom, in najdejo se celo taki, ki se ne zgrozijo niti pred ubijanjem. Toda Cerkev kliče v spomin, da ne more biti resničnega protislovja med božjimi postavami glede posredovanja življenja in med tem, kar je v prid pristni zakonski ljubezni.

»Bog, gospodar življenja, je namreč zaupal ljudem vzvišeno nalogo ohranjevati življenje, nalogo naj jo spolnjujejo na človeka vreden način. Zato je treba življenje takoj od spočetja naprej varovati z največjo skrbjo: splav in usmrnitev otroka sta gnusna zločina.«

»Svetna oblast naj ima za svojo sveto nalogo, da resnično naravo zakona in družine priznava, ščiti in ji pomaga k napredovanju; da varuje javno moralo in da pospešuje blagostanje v družinah. Zaščititi je treba pravice staršev do roditve otrok in do njihove vzgoje v okrilju družine. S skrbno zakonodajo in z drugimi ukrepi naj bosta zagotovljena varstvo in primerna pomoč tudi tistim, ki so na žalost brez družine in njene blagodejnosti.«

»Zakonci sami, ustvarjeni po podobi živega Boga in postavljeni v resnično dostojanstvo oseb, naj bodo končno združeni v enakem skupnem teženju, v istem mišljenju in vzajemni svetosti. Tako bodo hodili za Kristusom, začetnikom življenja in bodo v veselju in žrtvah svojega poklica s svojo zvesto ljubeznijo postali priče tiste skrivnostne ljubezni, ki jo je Gospod s svojo smrtjo in vstajenjem razodel svetu.«

Kalendarij	3
----------------------	---

Iz dogajanja v Cerkvi

Papež Janez Pavel I. (Lojze Škerl)	28
Tržaški škof msgr. Lovrenc Bellomi (Lojze Škerl)	30
750 let lavantinske škofije (A. Ozinger)	32
Mariborski škof dr. Maksimilijan Držečnik (Stanko Janežič)	38
Dom bl. p. Leopolda Mandića (Angel Kosmač)	40
Tržaško-goriško romanje po Jugoslaviji (Stanko Zorko)	43
Sveti oče Janez Pavel II.	45
130-letnica ustanovitve svetokriške župnije (Jože Kunčič)	46
Važen dokument (Lojze Škerl)	156

Slovenstvo in njegovi problemi

Dejavnost duhovnikov v Slovenski Benečiji (Marino Qualizza)	49
Koroški kulturni jubileji (Lovro Kaselj)	51
Slovenci potrdili slovensko politično izbiro (A. B.)	52
Slava padlim (Drago Stoka)	55
Razmišljanje slovenskega skavta (Tomaž Simčič)	57
Praznik dijaške mladine v Gorici (K. H.)	60
Skupnost s svojo zavestjo (Ivo Jevnikar)	61
Prvi prodor krščanstva med Slovence (Franc Jeza)	110

Obletnice in jubileji

Msgr. Rudolf Klinec (Kazimir Humar)	75
Slovo Bernarda Spacapana (Kazimir Humar)	79
Virgil Šček (Tone Požar)	82
Josip Murn — ob stoletnici rojstva (Martin Jevnikar)	92
Pomembni Slovenci in Slovenke (Martin Jevnikar)	96
Anton Hajdrih (Zorko Harej)	153

Iz preteklosti

Simon Gregorčič v okviru Šolskega doma (Leopoldina Koršič)	106
Pogledi skozi čas (Saša Martelanc)	121
Spomini na težka leta (Miroslav Zorn)	138
Romarska cerkev žalostne Matere božje na Gradu pri Mirnu (L. Mlakar)	138

Prosvetna dejavnost

Prosvetna dejavnost na Tržaškem (M. M.)	114
Prosvetno delo na Goriškem (Marilka Koršič)	118

Astronomija

Iz življenja zvezd (Pavel Zlobec)	71
---	----

Dežela Furlanija-Julijska krajina

Posebnost vodnih rezerv v naši deželi (Karlo Mučič)	109
Kmetijstvo v tržaški pokrajini (Edi Zerjal)	124
Inštitut za mednarodno sociologijo (Emidij Susič)	151

Pripovedni spisi

Dan pod murvami (Vinko Beličič)	64
Kjer je ljubezen, tam je Bog (po L. N. Tolstoju priredil Fr. P.)	81
Po 15 letih spet na obisku v Argentini (Mirko Spacapan)	126
Boj in zmaga (Tončka Curk)	149

Pesmi

Pesem (Albert Miklavec)	44
Ob cvetlici (Mirko Mazora)	50
Moje življenje (Albert Miklavec)	50
Lep spomin (Ljubka Sorli)	57
Jaz in gmajna (Albert Miklavec)	59
Darovi božične noči (Albert Miklavec)	74
Skrivnostni hipi (Albert Miklavec)	80
Zadnji krajec lune (Albert Miklavec)	98
Tolminski soneti (Ljubka Sorli): Rodne, Po nabrežju Soče, Korita 107,	108
Lučka (Mirko Mazora)	112
Pomlad (Albert Miklavec)	120
Vrtnica (Albert Miklavec)	122
Moje otroštvo (Albert Miklavec)	125
Kraška njiva (Albert Miklavec)	128
Poletje (Albert Miklavec)	130
Kukavica (Mirko Mazora)	134
Za Kalvarijo pri Podgori (Mirko Mazora)	135
Zadoščenje (Mirko Mazora)	136
Luna v morju (Albert Miklavec)	148

Bibliografija

Bibliografija izdaj Goriške Mohorjeve družbe (2. del)	17 - 47
---	---------

KNJIŽNA ZBIRKA ZA LETO 1979

1. KOLEDAR 1979
2. PASTIRICA URŠKA - Zora Piščanc
3. SLOVENSKA DUHOVŠČINA POD FAŠIZMOM - Rudolf Klinec
4. PRIMORSKI SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON - 5. snopič

Naslov :

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

Riva Piazzutta, 18

34170 Gorica - Gorizia

(Italia - Italy)

je zajela kulturna pomlad. Pavle Merku: Otroški zbori Ivana Grbca. Dr. Rudolf Klinec: Zadostilna proslava sv. Metoda v Ellwangenu. *Aleksij Jože Markuža: Jesen v okolici Rima.* Dr. Stojan Brajša: Mahnič in naš čas. Albert Rejec: Zgodbe slovenskih posoških duhovnikov v Italiji med prvo svetovno vojno. *Aleksij Jože Markuža: Božično okno.* Jožko Kragelj: Stoletnica Družbe sv. Vojteha na Slovaškem. Rudolf Klinec: Fotograf Stefan Kleindienst. Jožko Kragelj: Akademski slikar Tone Kralj - kipar in grafik ob sedemdesetletnici. *Aleksij Jože Markuža: Sinova tolažba.* Z[orko] S[tanko]: Jugoslovanski poslanik v Vatikanu. Jože Jurak: Kulturno življenje in prosvetno delovanje na Goriškem. [Ludvik Zorzut] l. z. Fervidus: »Ognjišče - domačije tiha sreča«. (:Ob Gradnikovi spominski sobi:). M[aks] K[omac]: Jezikoslovec pater Stanislav Škrabec. [Ludvik Zorzut] l. z. Fervidus: Ob 40-letnici smrti dr. Franciška Sedeja, goriškega knez nadškofa. [Zorko Harej] H.: Gor čez jezero... Kazimir Humar: Msgr. Mirko Brumat in dušnopastirstvo za Slovence v Gorici. Kazimir Humar: Petru Spacapanu v Spomin. [Ludvik Zorzut] l. z. Fervidus: Zlatoporočenca. Z[orko] H[arej]: Profil letošnjega Nobelovega nagrajenca za literaturo. Zorko Harej: Prijatelju v Spomin. Kazimir Humar: Ljudski pesnik Mario Birsa-Tugomir. [Peter Komac] p. k.: Kronika 1970. Jožko Kragelj: Poslednja pisma Simona Kosa. Ob tridesetletnici tržaškega procesa. Deželni ukrepi. (Letalske zveze. Deželne podpore za razna dela. Stanovanjsko vprašanje. Gospodarstvo v letu 1969.) [Anekdote in drobiž na straneh: 124, 133.]

43

KOLEDAR Goriške Mohorjeve družbe za leto 1972. (Uredil [in osnutek platnic] Maks Komac. Odgovorni urednik: Dr. Kazimir Humar.) Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1972. 178+(I) str. V. 8°. Ilustr.

VSEBINA: Kalendarij. Godovi svetnikov v novem splošnem bogoslužnem kalendarju. Dr. Lojze Škerl: Cemu verouk? Vinko Beličič: Zlatnik. [Ludvik Zorzut] l. z. Fervidus: *Hermelika.* [Jožko Kragelj] Jurij Kuk: Mrtva Mija. Martin Jevnikar: Pogled v preteklost. (Konec slovenske notranje samostojnosti. Brižinski spomeniki. Spanheimi - koroški vojvodi. Jurij Slatkonja. Evangelija inu listovi. O. Hipolit. Peter Podreka. Jožef Blaznik. Matija Preselnik. Leto 1872. † Stanko Majcen. † Ivan Dolenc. † Leonid Pitamic. † Maks Miklavčič. Jožko Kragelj: Vinko Vodopivec. Ob dvajsetletnici smrti. Msgr. Alojzij Turk: Tragika prvega zedinjenega bolgarskega nadškofa msgr. Josifa Sokolskega. Kazimir Humar: Zaton prve svobode na spodnjem Krasu. Marijan Breclj: France Bevk. 1890-1970. Kazimir Humar: Ob 10-letnici Katoliškega doma v Gorici. Dr. Rudolf Klinec: Spominska plošča na grobu škofa dr. Antona Mahniča. Marijan Breclj: Matija Vrtovec. 1784-1851. Dr. Rudolf Klinec: V slovo pok. vipavskemu dekanu Slavku Podobniku. An-

ton Kacin: Iz korespondence Mihaela Arka. [Marian Breclj] Severin Res: *Pesem o nemiru.* Dr. Ivan Slokar: Avtobiografija. Albert Rejec: Duh preporeda v razseljeni Beneški Sloveniji. *Marian Breclj: Plavalaski.* [Marian Breclj] Severin Res: *Pusti, dekle, pesem srcu!* [Ludvik Zorzut] l. z. Fervidus: Na meji dveh svetov. Slovenski škof na sinodi v Rimu. [Ludvik Zorzut] l. z. Fervidus: Nočni pogreb. Jože Jurak: Kulturno-prosvetno delovanje na Goriškem. Dr. Rudolf Klinec: Nadškof Alojzij Fogar, prijatelj in zaščitnik Slovencev in Hrvatov. Dr. Rudolf Klinec: Srečanje s slovenskimi evangeličani v Prekmurju. Zorko Harej: Fortunat Mikuletič v luči njegovega spisa o internaciji »Internatitiss«. Dr. Rudolf Klinec: Ap[ostolski] protonotar msgr. Jakob Umkar in Goriška Mohorjeva družba. *Marian Breclj: December. Iz cikla: Rimano leto.* [Jože Jurak] Josip Dolenc: Svet v iskanju sožitja in miru. Deželne novice.

44

KOLEDAR Goriške Mohorjeve družbe za leto 1973. (Odgovorni urednik: dr. Kazimir Humar. Uredil Maks Komac.) [Opremil Maks Komac.] Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1973. 182+(I) str. V. 8°. Ilustr.

VSEBINA: [Astronomski in cerkveni kalendar.] Fotografije raznih primorskih krajev v zaglavjih so posnetki prof. S. Bratina in P. Komaca. [Jožko Zigon] Janez Kraševce: *Kristina.* Martin Jevnikar: Kulturne obletnice. (Lenart Budina. Anton Janša. Filip Jakob Repč. Stefan Küzmič. Franc Hladnik. Felician Globočnik. Peter Dajnko. Umrli leta 1972: Marijan Marolt. Josip Kravos. Andrej Budal. France Stele. Milko Kos.) [Marian Breclj] D.S.B.: Pri Mariji Censtohovi. Jože Prešeren: Marijine družbe, skavtije in skavti. [Stefan Tonkli] *Yl Knotts: K tebi jočemo.* Anton Kacin: Drobec slovenščine iz goriške preteklosti. Dr. Rajko Pavlovec: Sestdeset let Seidlovih sprehodov po Goriškem. *Jožef Aleksij Markuža: Sen; Pozdrav Korotanu.* [Mirko Mazora] *Irenej: Tebi na grob. 1-5.* Dr. Drago Stoka. Nekaj bežnih spominov na pokojnega Alojza-Vekoslava Spangerja. *Vinko Beličič: Prošnja oblakom.* Dr. Angel Kosmač: Carigrajski ekumenski patriarh Atenagora I. [Stefan Tonkli] *Yl Knotts: Po belih potih... Vinko Beličič: Gladiole; Bor.* Dr. Rudolf Klinec: Gradnja Zavoda sv. Družine v Gorici. [Marian Breclj] Bibliofil: Bežno razmišljanje ob Mednarodnem letu knjige. Dr. Kazimir Humar: Učiteljica Pavla Makuc, njena doba in podoba. *Vinko Beličič: Prvi November.* Dr. Anton Strle: »Eshatologija ali nauk o poslednjih rečeh«. *Vinko Beličič: Božična molitev.* Z[orko] H[arej]: Mati Marija božje previdnosti. Marija Klinec Cenda: Ob stoletnici obiska jezikoslovca Baudouina de Courtenaya. [Stefan Tonkli] *Yl Knotts: Odrpte rane 1943; Ob poti.* Dr. Kazimir Humar: Prof. Oton Muhr. Vilko Fajdiga: Kako je z beatifikacijo škofa Barage? [Stefan Tonkli] *Yl Knotts: Pra-*

znina. Marijan Breclj: Pisatelj dr. Danilo Lokar. (:Ob osemdesetletnici rojstva: 1892-1972:). Marijan Breclj: Osem križev briškega pesnika Ludvika Zorzuta. *Jožef Aleksij Markuža: Zaznamovani*. Dr. Rudolf Klincec: Evharistični kongres v Vidmu. *Jožef Aleksij Markuža: Katakombe*. [Ludvik Zorzut] l. z. Fervidus: Prof. Fran Erjavec prirodoslovec, potopisec, pripovednik. Marija Češčut: Nekaj zgodovinskega gradiva k Pregljevim »Tolmincem«. [Ludvik Zorzut] l. z. Fervidus: *Nagrobница*. Albert Rejec: Cerkev v slovenskem zamejstvu. Msgr. Alojzij Turk: Ekumenski obisk. Umrl je veliki prijatelj Slovencev. Alojz Kocjančič: † Jože Kocijan. [Stefan Tonkli] *Yl Knotts: Pred svetiščem*. [Jože Jurak] J. Jk:

Vidni sadovi organiziranega dela. [Jože Jurak] Jože Dolenc: Leto nasilja in krhkega miru. [Stefan Tonkli] *Yl Knotts: Podobe novih dni...* Jože Jurak: Pok. župnik Vladko Komac. Jože Peterlin: Prosvetna rast in razgibanost na Tržaškem. Dr. Rudolf Klincec: Msgr. Srečko Gregorec. Msgr. Srečko Gregorec: *Dvigni, Bog, me; Tehtáš me; Jaz se bližam. Ljubka Sorli: Ob svežem grobu*. [Ludvik Zorzut]: l. z. Fervidus: *Pesem upornica*. Pripredil R[oman] R[us]: Misli ob kontestaciji v Cerkvi. Roman Rus: Zakon in družina v današnji družbi. [Ludvik Zorzut] l. z. Fervidus: *Pesem predsmrtnica*. [Maks Komac:] *Deželne pobude*. [Drobne anekdote na straneh: 45, 50, 70, 124, 135, 148, 153, 163, 182.]

B. Knjige

45

ABRAM Jože. Jože Abram: Moja Trenta. Zbral in uredil Joško Kragelj. [Opremil Maks Komac.] Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin.) 1972. 178 str. + 16 prilog. 8°.

VSEBINA: Joško Kragelj: Spremna beseda. - Bogatin. Iz Trente na Triglav. Na Triglavu. Na planine. Na Zapotoku. Opis Trente. V planinskem kraljestvu in bratstvu. Iz Trente čez Luknjo. Planinski cvet. [Joško Kragelj:] Delo Jožeta Abrama. Opombe.

45 a

ACHERMANN Franz Heinrich. F. H. Achermann: Gobavi lord. (Prevedla Nada Konjedic). Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1971. 132 str. 8°.

46

ACHERMANN Franz Heinrich. V službi pri trinogu. Povest iz časov francoske revolucije. Spisal F. H. Achermann. Poslovenil V[ičič] B[ogomil]. Gorizia. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna 1934. 142 + (I) str. 8°.

ALBRAND Martha [ps.] = LOEWEN-GARD Heidi Huberta.

47

BARČICA [I. izd. Zbral in uredil Joško Bratuž. Gorica. Goriška Mohorjeva družba. Notografiral in opalografiral Roman Pahor. Okoli 1933.] 110+(II) str. 8°.

VSEBINA: 1. Barčica po morju plava. 2. Bog je ustvaril zemljico. 3. Bom šel na planince. 4. Bratci veseli vsi. 5. Čez tri gore, čez tri vode. 6. Čuk se je oženil, tralala. 7. Dekle je po vodo šla. 8. Dekle, kdo bo tebe troštal. 9. Dekle na vrtu zelenem sedi. 10. Delaj, delaj, dekle, pušeljc. 11. Dober večer, ljubo dekle. 12. Dol se usedi, kaj boš stal. 13. Dve let' in pol sva se midva ljubila. 14. En hribček bom kupil. 15. Fantje po polj' gredo. 16. Glejte, že sonce zahaja. 17. Gor čez jezero. 18. Gozdič je že zelen. 19. Izidor ovčice pasel. 20. Jaz sem Kranjčičev Jurij. 21. Je pa davi slan'ca pala. 22. Kadar boš ti vandrat šel. 23. Kaj pa, dekle, tukaj delaš? 24. Kaj pa delajo ptički? 25. Kaj pa delaš, Anzeljček? 26. Kaj ti je, deklica? 27. Kako bom ljubila. 28. Kje so moje rožive? 29. Ko b' sodob ne b'lo. 30. Ko bi jaz vedela. 31. Ko dan se zaznava. 32. Ko ptičica na tuje gre. 33. Ko ptičica sem pevala. 34. Ko so fantje proti vasi šli. 35. Ko študent na rajžo gre. 36. Kol'kor kapljic, tol'ko let. 37. Le enkrat bi videl, kak solnce gor gre. 38. Le nocoj še, lunca mila. 39. Lepo mi poje črni kos. 40. Lipa zelenela je. 41. Ljub'ca moja, oj kod si snoč' hodila? 42. Ljub'ca, povej, povej. 43. Luna sije, kladvo bije. 44. Majolka, bod' pozdravljena. 45. Marko skače, Marko skače. 46. Mati pokliče pridne dekličice. 47. Mati ziblje, lepo poje. 48. Moj fantič je v planino vandral. 49. Moja kosa je križavna. 50. Moje dekle je še mlada. 51. Na planincih solnčece sije.

52. Ne bom se možila. 53. Nocoj je prav lep večer. 54. Nocoj pa, oh nocoj. 55. Odkod si, dekle, ti doma? 56. Odpiraj, dekle, hišico! 57. Oglar je čeden fant. 58. Oj, dekle, kaj s' tak žalostno? 59. Oj, rožmarin, oj, rožmarin. 60. Oj ta vojaški boben. 61. Oj z Bogom pa zdrava ostani! 62. Pasterica krav'ce pase. 63. Po polju že rož'ce cvetejo. 64. Pojdem v Rute. 66. Pojte, pojte, drobne ptič'ce. 66. Po zimi pa rožice ne cveto. 67. Prišla bo pomlad. 68. Ptički po zraku letajo. 69. Rasti, rasti, rožmarin! 70. Regiment po cesti gre. 71. Rože je na vrtu plela. 72. Rožic ne bom trgala. 73. Rožmarin se je posušil. 74. Se davno mrači. 75. Sem mislil s'noči v vas iti. 76. Sijaj, sijaj, solncece! 77. Sinoči je pela. 78. Sinoči sem na vasi bil. 79. Sirota jaz okrog blodim. 80. Slišala sem ptičko pet'. 81. Soča voda je šumela. 82. Solnce čez hribček gre. 83. Srce je žalostno. 84. Škrjanček poje, žvrgoli. 85. Tam na vrtni gredi. 86. Terezinka zgodaj vstala. 87. Vetrček po zraku gre. 88. Visoka je gora. 89. Vsi so prihajali. 90. Zeleni gozd je lovčev raj.

48

BARČICA. Zbirka pesmi. [Zbral in uredil Jožko Bratuž.] III. izdaja. Gorica. Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba. (Notografiral in opalografiral Oreš Silvester.) 1944. 111+(II) str. 8°. Vsebina ista kot pod 47. Na str. 111 datum: V Ljubljani [!], dne 19. febr. 1945.

49

BARDI G. Zvezda. Življenje moderne spreobrnjenke. Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. (Tipografia Consorziale - Trieste 1937). 132 str. M. 8°.

Naslov izvirnika: Una stella del Teatro. Življenjepis Evgenije Marije Fenoglio z umetniškim imenom Eva Lavallière.

50

BAZIN René. Živi ogenj. Življenje in delo Pija X. [Po Renèju Bazinu priredil Janko Kralj.] Gorizia. (Izdala Gor [iška] Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna) 1933. 87+(I) str. 8°. Ilustr.

51

BEDNARIK Rado. Križem sveta. Slike z doma in iz tujine. (Sestavil prof. Rado Bednarik. (Gorizia.) Izdala Gor [iška] Moh[orjeva] družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1932. 111+(I) str. M. 8°. Ilustr.

VSEBINA: Človek in Zemlja. Milanski sprehodi. Pri človeških lovcih na otoku Borneo. Kaj Kitajci jedó in pijó? Pod zvezdnim praporom. Vtisi iz kitajskega Turkestana. Kačji praznik v Maroku. Pri afriških Hamitih. V deželi menihov.

Človek je človeku — brat. V nepoznanem prostanstvu. Umirajoča Avstralija. V savani. V gozd na goro.

52

BELE Venceslav. Venceslav Bele: Smrekov vršiček. [Izbral in uredil Anton Kacin. Opremil Maks Komac.] V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1953. 96 str. 8°. VSEBINA: Smrekov vršiček. Dvakrat poročena. Kovačev Jakob. - Venceslav Bele. [Napisal] a. k. [= Anton Kacin].

53

BELIČIČ Vinko. Vinko Beličič: Kačurjev rod. Črtice. [Opremil Maks Komac.] V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1952. 58+(I) str. 8°.

VSEBINA: [Uvod.] Materina luč. Pustna šema. Pot v Mavhinje. Botrčkovo slovo. November. Kačurjev rod. Ob ograjeni parceli. Vesela pesem. Prebujenje na Krasu. Srečanje. Repentabor. Dajmo mu spanja.

53 a

BELIČIČ Vinko. Vinko Beličič: Med mejniki. Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1971. 88+(I) str. 8°.

VSEBINA: Stavkokazi. Nova revija. Gnezdo. Poštenjak. Efa in njen svet. Viglija vernih duš. Božična spoved. Sončnice. Gospod in pol. Med mejniki.

BERBUČ Alfonz. Glej:

BLAGOVEST I, 1939 [pregledal in dopolnil]

BLAGOVEST II, 1940 [pregledal in dopolnil]

MOLIMO, 1931 [sestavil]

MOLIMO, 1936 [sestavil]

MOLIMO, 1944 [sestavil]

Z Bogom, 1939 [sestavil]

54

BERTRAND Louis. Sanguis martyrum. Spisal Louis Bertrand. Prevel Ivan Rejec. ([Ovitek risal Francè] Kralj.) V Gorici. Založila Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Zadružna tiskarna v Gorici 1925. 207+(I) str. 8°.

Str. 204-7: Louis Bertrand. [Napisal Ivan Rejec.] Str. (I): Prijazni bravec! Izvoli popraviti.

55

BESEDE življenja. Priredil msgr. Alojzij Novak. [Opremil Maks Komac.] V

Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1964. 152+(VI) str. 8°.

56

BEVK Stanko. Gozdna divjačina. Nekoliko slik iz živalskega življenja. Po raznih virih spisal Stanko Jereb [= Stanko Bevk]. Gorica. Goriška Mohorjeva družba. (Druck - Tiskala Ljudska tiskarna v Ljubljani) 1944. 90+(IV) 8°. Ilustr.

VSEBINA: Uvod. I. Redki gostje. Jelen. Volk. Medved. Divja mačka. Divji merjasec. II. Stalni svatje. Srna. Lisica. Jazbec. Jež. Kuna. Podlasica. Veverica. Polh. Divja koza. Zajec. III. Ptice. a) *Ujeda*. Orel. Sokol. Kanja. Kragulj. Skobec. Škarnjek. Sove. b) *Divja kurecina*. Divji petelin. Ruševce. Gozdni jereb. Grivar. Fazan.

57

BITEŽNIK Josip. Nove postave. Razlaga najvažnejših poglavij italijanskega civilnega prava. Prvi del. Spisal dr. Josip Bitežnik. Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1930. 214+(II) str. 8°.

58

BLAGOVEST. Življenje našega Gospoda Jezusa Kristusa opisano z besedami štirih evangelijev. (I. del. [Sestavil dr. Josip Ličan, pregledal in dopolnil Alfonz Berbuč.] Gorizia. Izdajatelj: Sodalizio S. Ermacora. Tiskala Tipografia Consorziale - Trieste 1939.) 96 str. 8°.

59

BLAGOVEST. Življenje našega Gospoda Jezusa Kristusa opisano z besedami štirih evangelijev. II. del. [Sestavil dr. Josip Ličan, pregledal in dopolnil Alfonz Berbuč.] (Gorizia. Izdajatelj: Sodalizio S. Ermacora. Tiskala Tipografia Consorziale - Trieste 1940.) Str. 97-248. 8°.

Strani se nadaljujejo iz prvega zvezka. Po podatkih iz zapisa GMD je ta zvezek Blagovesti bil že dotiskan in 13. dec. 1940 zaplenjena celotna naklada. Ohranili so se le redki primerki.

60

BLAZY [....]. Blazy: Življenje svete Bernardke. Poslovenila Mariza Perat. Dodan je popis slovenskega romanja v Lurd ob stoletnici Marijinih prikazovanj. (Zora Piščanc: 1300 Slovencev v

Lurdu ob stoletnici Marijinih prikazovanj.) Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1959. 145 str. 8°. S slikami.

61

BOŽJI hlebčki. Zgodbice za prvoobhajance. Gorizia. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1933. 64 str. M. 8°. Ilustr.

VSEBINA: Najlepši dan. Kakšen je Jezus. V beli hostiji. Slepí Jakob. Marija nese Jezusa. Po svetem obhajilu. Revna žena pri jaselcah. Jezušček pri razbojniku. Marija je po polju šla. Dete, ki vse zmore. Castimo Te! Jezušček potrebuje novo krilce. Jezus se igra. Grda Afra sreča Jezuščka. Tebe ljubi moja duša. Deček Jezus in lev. Deček Jezus obišče svetega Antona. Rdeče jabolko za Jezusa. Sveta Elizabeta. Sveti Avguštin in deček. Zadnja beseda. Marija pomaga. Jezus, ali si tu? Jožef in Jožefa. Mali Jurko obhaja. Molitev svetega misijonarja. Sveti Krištof nese Jezusa. Pred svetim obhajilom. Zahvala Jezuščku. Nebesa. Sveti Janez Marija Vianèj pri prvem svetem obhajilu. Jutranja molitev. Večerna molitev.

62

BOŽJI spevi. Pesmi cerkvenega leta. Za mešani zbor. Uredil Vinko Vodopivec. (Literarni del napisal in uredil Filip Terčelj. Gradivo za pesmarico zbiral Jožko Bratuž. Note prepisal Roman Pahor. [Z risbami opremil France Gorše.]) Gorica. Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna 1929. 136+(II) str. V. 8°.

VSEBINA: [Motto. - Posvetilo.] Vinko Vodopivec: Uvod. (Filip Terčelj): Advent. - I. Pesmi za adventni čas. 1. Vso zemljo tema krije (Venec - Tomc). 2. Raj je zapravljen (Filip Terčelj - Lojze Bratuž). 3. Duše željno so drhtele (F. Terčelj - Emil Hochreiter). 4. Težki so dnevi (F. Terčelj - Emil Hochreiter). 5. Iz davnih in nesrečnih let (F. Terčelj - Anton Jobst). 6. Dopolnjen je objube čas (Venec - David Doktorič). 7. Zveličar pridi (Venec - Alojzij Mav). 8. Ze bliža se rešilni dan (F. Terčelj - Emil Komel). 9. K nebu povzdignimo solzne oči (F. Terčelj - Breda Šček). 10. Zvezda krasna prisijala (Venec - Vinko Vodopivec). II. Pesmi za božični čas. [Filip Terčelj]: Božič. 11. Sveti večer (F. Terčelj - Stanko Premrl). 12. Zvezde svetlo sevajo (Venec - Vinko Vodopivec). 13. Sveta noč (Venec - Franc Gruber). 14. Presveta noč (F. Terčelj - Matija Tomc). 15. Angelsko petje (Venec - Matija Tomc). 16. Kaj se vam zdi I. (Goriška narodna - Vinko Vodopivec). 17. Kaj se vam zdi II. (Goriška narodna - Vinko Vodopivec). 18. V zvezdicah: ari nebo (Matija Elizabeta - Emil Hochreiter). 19. Oj Dete je rojeno nam (Venec - Emil Hochreiter). 20. Podati hočem ti srce (Venec -

Stanko Premrl). 21. Sveti Stefan (F. Terčelj - Martin Zeleznik). 22. Osmi dan po rojstvu (F. Terčelj - Vinko Vodopivec). 23. Imenu najsvetejšemu (F. Terčelj - Vinko Vodopivec). 24. Prikazala se je zvezda (F. Terčelj - Vinko Vodopivec). 25. O presrečna hišica (F. Terčelj - Vinko Vodopivec). 26. Sveta Devica v tempelj je šla (F. Terčelj - Vinko Vodopivec). III. *Pesmi za postni čas*. [Filip Terčelj]: Post. 27. Oh, prizanesi (Venec 84 - David Doktorič). 28. Večerja zadnja (Venec 670 - Josip Levičnik, Fr[anc] Kimovec). 29. Tam na vrtu Oljske gore (Venec 86 popr. - Josip Levičnik, Vinko Vodopivec). 30. Trnje venec (F. Terčelj - Emil Komel). 31. Nesrečno ljudstvo judovsko (F. Terčelj - Martin Zeleznik). 32. Kaj sem ti storil? (Venec 93 popr. - Vinko Vodopivec). 33. O vi vsi, ki mimo greste (Venec 95 - Janez Traven, Stanko Premrl). 34. Strašno trpiš, Zveličar moj! (F. Terčelj - Lojze Bratuž). 35. Gledam te, Zveličar mili (F. Terčelj - Alojzij Mav). 36. Presvete rane Jezusa (F. Terčelj - Vinko Vodopivec). 37. Zapuščen, v neskončni boli (F. Terčelj - Fr[anc] Kimovec). 38. Pozdravljen Križ na Golgati! (Venec 102 popr. - David Doktorič). 39. Križev pot I. (Venec 507 - Emil Komel). 40. Križev pot II. (Venec 507 - Martin Zeleznik). 41. Križev pot III. (Venec 507 - Ivan Laharnar). 42. Križev pot IV. (Venec 507 - Anton Jobst). 43. Mati žalostna (Venec 283 - Breda Šček). 44. O Jožef, pevajo (Venec 441 - Vinko Vodopivec). 45. Nebeški knez hiti na svet (F. Terčelj - Alojzij Mav). IV. *Pesmi za velikonočni čas*. [Filip Terčelj]: Velika noč. 46. Velikonočno jutro (F. Terčelj - Martin Zeleznik). 47. Danica svetila (Venec 117 popr. - Albert Leban). 48. Močno se potrese (Venec 676 popr. - Matija Tomc). 49. Kristus je vstal (F. Terčelj - Stanko Premrl). 50. Veselo pojejo zvonovi (Venec 692 - Anton Dolinar). 51. Zveličar naš je vstal (Venec 113 - Stanko Premrl). 52. Zapoj veselo, o kristjan (Venec 115 popr. - Ivan Laharnar). 53. Klic veselja (F. Terčelj - Emil Hochreiter). 54. Vstajenje Jezusa praznujmo (Venec 686 - Alojzij Mav). 55. Slavična pesem naj doni (F. Terčelj - Alojzij Mav). 56. Ves svet se danes radosti (F. Terčelj - Breda Šček). 57. Raduj se, Kraljica nebeška (Vinko Vodopivec). 58. Pevajmo pesem (F. Terčelj - Lojze Bratuž). 59. Povsod se zbirajo sirote (Venec 120 popr. - Alojzij Mav). 60. Od zemlje se danes poslavlja (F. Terčelj - Emil Komel). V. *Pesmi za binkoštni čas*. [Filip Terčelj]: Binkošti. a) *binkoštni pesmi*. 61. Gospod je napovedal (F. Terčelj - Martin Zeleznik). 62. O pridi, sveti Duh (Venec 130 - Emil Komel). 63. O Bog neskončne milosti (Venec 133 - Emil Komel). 64. K Tebi, Oče naš dobrotni (Anton Dolinar). 65. Ti sila neizmerna (F. Terčelj - Anton Dolinar). b) *pesmi za sv. Rešnje Telo*. 66. Mogočno zvonijo zvonovi (F. Terčelj - Josip Klemenčič). 67. Mlaji so postavljeni (F. Terčelj - Josip Klemenčič). 68. Plodne so njive (F. Terčelj - Vinko Vodopivec). 69. Radostna se Tebi klanja naša vas (F. Terčelj - Vinko Vodopivec). c) *pesmi Srca Jezusovega*. 70. Dvigaj se pesem v višavo (F. Terčelj - Alojzij Mav). 71. Presveto Jezusa Srce (Venec 241 popr. - Alojzij Mav). 72. Mogočni spev (F. Terčelj - Emil Komel). 73. Do nebes naj se razlega (Venec 754 -

Alojzij Mav). 74. Božje milostno Srce (Vinko Vodopivec). č) *pobinkoštni pesmi*. 75. Sveti Alojzij (F. Terčelj - Matija Tomc). 76. Sveta Peter in Pavel (F. Terčelj - Fr[anc] Kimovec). 77. Sveta Ciril in Metod (F. Terčelj - Fr[anc] Kimovec). 78. Sveta Mohor in Fortunat (Venec 446 popr. - Vinko Vodopivec). 79. Sveta Ana (F. Terčelj - Alojzij Mav). 80. Danes odprto je sveto nebo (Venec 298 popr. - Vinko Vodopivec). 81. Angeli božji (F. Terčelj - Martin Zeleznik). 82. Danes radostno praznujmo (Venec 307 popr. - Matija Tomc). 83. Marija sedem žalosti (F. Terčelj - Ivan Laharnar). 84. Pozdravljena Mati (F. Terčelj - Matija Tomc). 85. Nebeški grad Jeruzalem (Venec 126 - Vinko Vodopivec). 86. Kristus Kralj (Venceslav Belé - Vinko Vodopivec). 98. Vsi svetniki (F. Terčelj - Stanko Premrl). 88. Verne duše (F. Terčelj - Stanko Premrl). 89. Sveta Cecilija (Venec 486 popr. - Vinko Vodopivec). 90. Farni zavetnik (F. Terčelj - Vinko Vodopivec). 91. Farna zavetnica (F. Terčelj - Fr[anc] Kimovec). 92. Najvišji, vse-mogočni Bog (F. Terčelj - Vinko Vodopivec).

BRATUŽ Jožko. Glej:

BARČICA, 1933 [zbral in uredil]
 BARČICA, 1944 [zbral in uredil]
 MOLIMO!, 1931 [pesmi zbral in uredil]
 MOLIMO!, 1936 [pesmi zbral in uredil]
 MOLIMO!, 1944 [pesmi zbral in uredil]
 BOŽJI spevi, 1926 [gradivo zbral]
 GOSPODOV dan, 1930 [gradivo zbral]
 ZDRAVA Marija, 1933 [gradivo zbral]

63

BRECELJ Anton. Bogdan Kazak [ps.]: Zdrav kolikor hočeš. Zdravnikovi spomini. [Ovitek narisala Mara Kralj?] Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. (Tipografia Consorziale, Trieste) 1938. 118+(I) str. 8°.

VSEBINA: 1. Sončni žarek in materin smeh. 2. Čemu je bolezen dobra? 3. Prvo zdravljenje za silo. 4. Zdravljenje po sili. 5. Oče. 6. Doktor Zamašek in drugo. 7. Vse pretrpiš, če hočeš. 8. Velika razvalina. 9. Geto in drugo. 10. Odvraten poklic. 11. Težaven poklic. 12. Žalosten in nevaren poklic. 13. Crvad na korenu. 14. Za nerojeno življenje. 15. Z učenimi ljudmi je križ. 16. Zdrav kolikor hočeš. 17. Kazalo.

Naslov na ovitku: Zdravnikovi spomini.

BRECELJ Marijan. Glej:

SORLI Ljubka, Izbrane pesmi, 1972 [izbral, uredil, spremno besedo napisal in bibliografijo sestavil]
 VALENTIN Stanič, 1972 [gradivo zbral, uredil in obdelal]

BRUMAT Miroslav. Čudodelnik. Življenje sv. Antona Padovanskega. Ob sedemstoletnici njegove smrti in proglastitve za svetnika. Spisal dr. Miroslav Brumat. Gorica. Založila Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna 1931. 128 str. M. 8°. S slikami.

CERKVENA pesmarica. Zbirka pesmi za mešani zbor. Uredil [Mirko] Filej. (Gorica). Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala tiskarna Budin 1957.) 146+(III) str. V. 8°.

VSEBINA: Mirko Filej: Uvodna beseda. - I. Mašne pesmi. 1. Zvonovi so zapeli. (Gregor Mali - H[ugolin] Sattner). 2. O Bog, ki si podaril. (Gregor Mali - H[ugolin] Sattner). 3. V hišo božjo smo dospeli. (Filip] Terčelj - Albert Leban). 4. Mir božji objema. (Filip] Terčelj - Fr[an]c Kimovec). 5. Presveti Bog. (Venecslav] Belé - V[inko] Vodopivec). 6. Ljubezni polni Oče. (Filip] Terčelj - Anton Grum). 7. Ponižno stopimo. (Gr[egor] Mali - Josip Klemenčič). 8. Zmučeni od dela. (Filip] Terčelj - E[mi]l Komel). II. Obhajilne pesmi. 9. Srečepolni sveti dan. (Filip] Terčelj - Lojze Bratuž). 10. Slepec ubogi. (Filip] Terčelj - David Doktorič). 11. Tebe ljubi moja duša. (Anton Grum). 12. Ti sam, Gospod. (Gr[egor] Pečjak - Vinko Vodopivec). 13. V moji duši vlada mir. (Filip] Terčelj - Vinko Vodopivec). 14. Bodi češčeeno Rešnje Telo. (Filip] Terčelj - Matija Tomc). 15. Nesimo Srcu božjemu. (Filip] Terčelj - Emil Komel). III. Blagoslovne pesmi. 16. Hostija ti najsvetejša. (M[ati]l Elizabeta - H[ugolin] Sattner). 17. Luč božanstva te obseva. (M[ati]l Elizabeta - H[ugolin] Sattner 18. O preblaženi duhovi. (M[ati]l Elizabeta - V[inko] Vodopivec). 19. O kralj časti presveti. (Po stari pesmi: Venecslav] Belé - Matija Tomc). 20. Blagoslov nas Zveličar! (M[ati]l Elizabeta - H[ugolin] Sattner). 21. Jezus Kristus, učenik nebeški Venecslav] Belé - Matija Tomc). 22. Pred tabo klečimo. (Filip] Terčelj - Lojze Bratuž). 23. Na oltarju tu prebivaš. (M[ati]l Elizabeta - H[ugolin] Sattner). 24. Kristus. Kralju. (M[ati]l Elizabeta - H[ugolin] Sattner). 25. Rožice nedolžne, v venec se strnite. (M[ati]l Elizabeta - H[ugolin] Sattner). 26. Ponižen, tih med nami. (Štefan] Tonkli - V[inko] Vodopivec). IV. Tantum ergo - V zakramentu. 27. Tantum ergo - V zakramentu. I. (Emil Komel). 28. Tantum ergo - V zakramentu, II. (Matija Tomc). 29. Tantum ergo - V zakramentu. III. (Alojzij Mav). 30. Tantum ergo - V zakramentu. IV. (Albert Leban). 31. Tantum ergo - V zakramentu. V. (Vinko Vodopivec). 32. Tantum ergo - V zakramentu. VI. (Fr[an]c Kimovec). 33. Tantum ergo - V zakramentu. VII. (Vinko Vodopivec). V. Marijine pesmi. 34. Če v sliko zdaj tvojo, Marija. (M[ati]l Elizabeta - H[ugolin] Sattner). 35. Dajte mi zlatih strun... (Anton Grum). 36. Glej, o Ma-

rija. (Filip Terčelj] Pelikan - Vinko Vodopivec). 37. Izmed Evinih hčera [Filip Terčelj] Pelikan - David Doktorič). 38. Ko srce nemir objema. (Gr[egor] Mali - Matija Tomc). 39. Ko sveto jutro... (St[anko] Stanič - Alojzij Mav). 40. Lepšega v nebesih ni. (Venecslav] Belé - Vinko Vodopivec). 41. Lučke gorijo. (Gr[egor] Mali - Matija Tomc). 42. Mati brezmadežna (Ljubka Sorli - Lojze Bratuž] Sočenko). 43. Nad jaslicami sklana se. (Filip Terčelj] Pelikan - Vinko Vodopivec). 44. Nad mojo zibelko si čula (Stanko Stanič - Vinko Vodopivec). 45. O Gospa, o Mati moja. (Venec št. 844 - Vinko Vodopivec). 46. Po Mariji, rajski roži. (St[anko] Stanič - Vinko Vodopivec). 47. Pozdravljena, Brezmadežna. (Gr[egor] Mali - Emil Komel). 48. Spevi najlepší doné po dobravi. (M[ati]l Elizabeta - Hugolin Sattner). 49. Stotisoč pozdravov. (M[ati]l Elizabeta - Vinko Vodopivec). 50. Ti, ki si najlepša. (M[ati]l Elizabeta - Hugolin Sattner). 51. V duši plamen nam čist gori. (Ljubka Sorli - Lojze Bratuž] Sočenko). 52. Vihar divja. (Filip Terčelj] Pelikan - Vinko Vodopivec). 53. Vsi zbori zadenite. (Venec št. 341 - Emil Komel). 54. En spev gre po dobravi. (M[ati]l Elizabeta - Vinko Vodopivec). 55. Komu, povej mi, majnik zorni. (M[ati]l Elizabeta - Vinko Vodopivec). 56. Majniška Kraljica (M[ati]l Elizabeta - Hugolin Sattner). 57. O, da bi se vrnil izgubljeni raj. (Venecslav] Belé - Hugolin Sattner). 58. Oj, solnčni maj. (Venecslav] Belé - Matija Tomc). 59. Vigred po zeleni halji (M[ati]l Elizabeta - Vinko Vodopivec). 60. V sveto mesto nazareško je priromal mesec maj. (Venecslav] Belé - Ivan Laharnar). VI. Pesmi cerkvenega leta. - Advent. 61. Vso zemljo tema krije. (Venec 30, popravljen - M[ati]l Tomc). 62. Raj je zapravljen. (Filip] Terčelj - Lojze Bratuž). 63. Težki so dnevi. (Filip] Terčelj - Emil Hochreiter). 64. Dopolnjen je obljube čas. (Venec 28, malo popr. - David Doktorič). 65. Že bliža se rešilni dan. (Filip] Terčelj - Emil Komel). 66. Rosite nebesa. (Filip] Terčelj - Matija Tomc). 67. Zveličar pridi. (Venec 600, popr. - Alojzij Mav). 68. Sveti večer. (Filip] Terčelj - Stanko Premrl). 69. Sveta noč (Venec 36 - Franc Gruber). 70. Presveta noč. (Filip] Terčelj - M[ati]l Tomc). 71. Angelsko petje. (Venec 38 - M[ati]l Tomc). 72. Oj Dete je rojeno nam. (Venec 44 - Emil Hochreiter). 73. Imenu najsvetejšemu. (Filip] Terčelj - Vinko Vodopivec). 74. Prikazala se je zvezda. (Filip] Terčelj - Vinko Vodopivec). 75. Oh, prizanesi (Venec 84 - David Doktorič). 76. Večerja zadnja. (Venec 670 - Josip Levčnik, harmoniz. Fr[an]c Kimovec). 77. Tam na vrtu Oljske gore. (Venec 86 popr. - Josip Levčnik, harmoniz. Vinko Vodopivec). 78. Trnje venec. (Filip] Terčelj - Emil Komel). 79. Nesrečno ljudstvo judovsko. (Filip] Terčelj - Martin Zeleznik). 80. Kaj sem ti storil. (Venec 93 popr. - Vinko Vodopivec). 81. Gledam te, Zveličar mili. (Filip] Terčelj - Alojzij Mav). 82. Strašno trpiš, Zveličar moj. (Filip] Terčelj - Lojze Bratuž). 83. Presvete rane Jezusa. (Filip] Terčelj - Vinko Vodopivec). 84. O Jožef, pevajo. (Venec 441 - Vinko Vodopivec). 85. Velikonočno jutro. (Filip] Terčelj - Martin Ze-

leznik). 86. Danica svetila. (Venec 117 popr. - Albert Leban). 87. Močno se potrese. (Venec 676, popr. - Matija Tomc). 88. Kristus je vstal. (Filip Terčelj - Stanko Premrl). 89. Zapoj veselo, o kristjan. (Venec 115 popr. - Ivan Laharnar). 90. Vstajenje Jezusa praznjmo. (Venec 636 - Alojzij Mav). 91. Ves svet se danes radosti. (Filip Terčelj - Breda Šček). 92. Raduj se, Kraljica nebeška. (Vinko Vodopivec). 93. Od zemlje se danes poslavlja. (Filip Terčelj - Emil Komel). *Binokosti*. 94. Gospod je napovedal. (Filip Terčelj - Martin Zeleznik). 95. K tebi, Oče naš dobrotni. (Anton Dolinar). 96. Plodne so njive. (Filip Terčelj - Vinko Vodopivec). 97. Radostna se Tebi klanja naša vas. (Filip Terčelj - Vinko Vodopivec). 98. Dvigaj se pesem v višavo. (Filip Terčelj - Alojzij Mav). 99. Do nebes naj se razlega. (Venec 754 - Alojzij Mav). 100. Danes odprto je sveto nebo. (Venec 293 popr. - Vinko Vodopivec). 101. Pozdravljena, Mati (Filip Terčelj - Matija Tomc). 102. Kristus Kralj (Venceslav Belè - Vinko Vodopivec). 103. Vsi svetniki (Filip Terčelj - Stanko Premrl). 104. Verne duše. (Filip Terčelj - Stanko Premrl). VII. Razne pesmi. 105. Sveta Cecilija. (Venec 486 popr. - Vinko Vodopivec). 106. Najvišji, vsemogočni Bog. (Filip Terčelj - Vinko Vodopivec). 107. Hvala večnemu Bogu. (Mihael Haydn). Kazalo.

66

DANILEVSKIJ Grigorij Petrovič. Na Indijo. Zgodovinski roman. Ruski napisal G. P. Danilevski. Preložil Al[o]zij Benkovič. V Gorici. Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba. Tisk Zadružne tiskarne 1925. 128 str. 8°.

Str. 97-128: Ivan Rejec: Najznamenitejši vrhovi slovanske zgodovine.

67

DE WOHL Louis. Louis de Wohl: Zemlja je ostala za nami. (Prevod je oskrbel Janko Hafner. [Opremil Peter Komac.] Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1967. 238 str. 8°.

Str. 5-7: Prevajalec: Pisatelj Louis de Wohl.

68

DRAGON Antonio S. J. Antonio Dragon S. J.: Za Kristusa. Življenje o. Mihaela Proja iz Družbe Jezusove. (Ta prirejeni prevod je dovolil pisatelj. [Ovitek narisal Tone Kralj.]) Gorizia. (Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna) 1932. 112 str. 8°.

DUHOVNIK tržaške škofije [ps.] =
TUL Ivan

69

ERJAVEC Fran. Slovenci in katoliška Cerkev. Ob tisočindvestoletnici pokri-

stjanjenja Slovencev. Napisal Fran Erjavec. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1948. 61 str. 8°. Ilustr.

VSEBINA: Uvod. 1. V starem in zgodnjem srednjem veku. 2. Pokristjanjenje karantanskih Slovencev. 3. Panonski Slovenci ter sv. Ciril in Metod. 4. Misijonsko delo oglejskih patriarhov. 5. Prva cerkvena organizacija. 6. Versko in cerkveno življenje v srednjem veku. 7. Protestantovska reformacija. 8. Katoliški prepoved. 9. Kulturno delo v XVII. stoletju. 10. Doba absolutizma in jožefinizma. 11. Duhovščina polaga temelje slovenskemu prepovedu. 12. Duhovnik kot prvi narodni buditelj. 13. Prvi pojavi katoliškega gibanja na Slovenskem. 14. Dr. Anton Mahnič in J. Missia. 15. Drugi katoliški prepoved. 16. Duhovniki — oblikovalci slovenske kulture. 17. Slovensko katoliško politično gibanje. 18. Slovenski katoličani v Jugoslaviji. 19. Druga svetovna vojska. 20. Zaključek.

ERJAVEC Fran, publicist, Glej:
NEVESTA z diamantnim srcem in druge zgodbe, 1949, [nabral in iz francoščine prevedel]

FILEJ Mirko. Glej:
CERKVENA pesmarica, 1957 [uredil]

70

FINŽGAR Franc Saleški. Franc Saleški Finžgar: Prerokovana. Slike iz svetovne vojne. [Opremil Peter Komac.] V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1963. 79 str. 8°.

Str. 76: Opombe.

Str. 77-79: Anton Kacin: Sklepna beseda.

71

FINŽGAR Franc Saleški. Strici. Kmečka zgodba. Spisal F. S. Finžgar. Gorizia. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna - 1932.) 96 str. M. 8°.

VSEBINA: Strici. Murčki. Nevesta.

72

GOSPODARSKA čitanka. Uredil agr. inž. Josip Rustja. Gorica. Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Zadružna tiskarna 1925. 187+ (IV) str. 8°. Ilustr.

VSEBINA: Predgovor. Nove politične razmere in gospodarstvo. Državno gospodarstvo Italije. Narodno gospodarstvo Italije. Izseljenišvo. Kako se izpolni in uporablja menica. Zadržništvo. David Doktorič: Nekaj misli o našem

zadružništvu. Josip Fegic: Je li denar v domačih posojilnicah varno naložen? Dr. Henrik Tuma: Naše planine. Ing. A. Podgornik: Pomen živino-reje s posebnim ozirom na sedanje povojne razmere. Nekatero za naše kraje važne goveje pasme. Zavarovanje goveje živine: Nekatero boleznih goveje živine: Prehlad pri živini. Tuberkuloza — jetika goveje živine. Slinavka in parkljevka. Puščanje krvi. Glistavost živine. Kostolomnica — mehkonost. Neplodnost goveje živine. P r a š i č e r e j a. Opitanje prašičev. Cepite prašiče proti rudečici. Vinogradništvo (Just Ušaj). Vinska kriza. France Magajna: O škropljenju in žveplanju. Pravilno pripravljane brozge za škropljenje trt. Najboljše žveplo je najcenejše. O trsni pršici. Trta po toči. Ne trgajte prezgodaj. Kako naj tržemo. Od grozdja do vina. Določevanje sladkorja v moštu. Pretakanje vina. Just Ušaj: Ravnanje z vinom poleti. Rjavenje vina. Pazimo na vinsko posodo. Italijanski vinski zakon. O žganjekuhi (Just Ušaj). Zadržna žganjekuha. Sadjarstvo. Kje naj raste sadno drevje. Sadno drevje mora biti cepljeno. Sadno drevje ne rodi. France Magajna: Ohranimo naše sadovnjake. Breskve — nadomestitev vinogradov. France Magajna: Več marelic. Češplje gredo v rožice. Naše črešnje. Sadje — ljudska hrana. Just Ušaj: O uporabi sadja. Varstvo ptičev. Sadite lesko. Čebelarstva. Pomen čebelarstva za narodno gospodarstvo. Začetnikom. Pomladna dela v čebelnjaku. Krmljenje čebel. Plesnoba na satnikih. Proti mravljam. Pozor na satnike. Barvanje panja. Trčanje medu. Umetni roji. Poljedelstvo. Fr[anc] Pengov: Življenje malega naroda. Gnojenje. Umetna gnojila. Mešanje umetnih gnojil. Dobro seme. Dvakratni pridelek. Koruzni klas. Koruzna snet. Bolezni krompirja. Ko kopljemo krompir. Koloredo-hrošč, največji sovražnik krompirja. Postrežba bolnikov. (Gizela Ferjančič). Juhe in zakuhe. Predpikuhe. Pečenke. Perutnina. Zelenjava. Močnatne jedi. Gospodarski drobiž. Sadjarstvo in čebelarstvo. Kaj naj bolnik pije? Senožet in njiva. Trta in vino. Hlev in živina. Perutninarstvo. Razno — Vsem čitateljem. Popravki. Vsebina.

73

GOSPODOV dan. Mašne, obhajilne in blagoslovne pesmi. Za mešani zbor. Uredil Vinko Vodopivec. (Literarni del je uredil F[ilip] Terčelj, gradivo je zbral vodja J[oz]ko Bratuž, note prepisal Roman Pahor. ([Slike so delo] F[ranceta] G[oršeta].) Gorica. Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna 1930. 148 + (II) str. V. 8°.

VSEBINA: I. Mašne pesmi. ([Filip] Terčelj:) Sveta maša. - a) *Razne mašne:* 1. Zvonovi so zapeli. (Gregor Mali - H[ugolin] Sattner). 2. O Bog, ki si podaril (Gregor Mali - H[ugolin] Sattner). 3. V hišo božjo smo dospeli ([Filip] Terčelj - Albert Leban). 4. Mir božji objema

([Filip] Terčelj - Fr[anc] Kimovec). 5. Kot nek-daj gobavec (St[anko] Stanič - V[inko] Vodopivec). 6. Ljubezni polni Oče ([Filip] Terčelj - Anton Grum). 7. Ponižno stopimo (Gr[egor] Mali - Josip Klemenčič). 8. Gospodov dan ([Filip] Terčelj - Lojze Bratuž). 9. Hitimo, o zemljani (Gr[egor] Mali - Stanko Premrl). 10. Cvetlice že oltar krase (Gr[egor] Mali - Stanko Premrl). 11. Ponižno in skesano (St[efan] Tonkli - Anton Jobst). 12. Breme grehov nosimo (V[enceslav] Bele - David Doktorič). 13. Zmučeni od dela ([Filip] Terčelj - E[mi]l Komel). 14. Bog vsavedni ([Filip] Terčelj - Emil Komel). 15. Vladar vesoljstva ([Filip] Terčelj - Emil Hochreiter). 16. Beli kruh ([Filip] Terčelj - Emil Hochreiter). b) *mašne za cerkveno leto.* 17. O Bog v nebeški slavi (Gr[egor] Pečjak - Fr[anc] Kimovec). 18. Prsveti Bog (V[enceslav] Belé - V[inko] Vodopivec). 19. Rosite nebesa! ([Filip] Terčelj - Matija Tomc). 20. Tam v betlehemskem hlevčku (V[enceslav] Belé - M[artin] Zeleznik). 21. Na Golgati že križ stoji ([Filip] Terčelj - Martin Zeleznik). 22. Gospod je vstal ([Filip] Terčelj - Ivan Laharnar). c) *celotna sveta maša.* 23. Izpovem se Bogu ([Filip] Terčelj - Martin Zeleznik). 24. Slava ([Filip] Terčelj - M[artin] Zeleznik). 25. Hvala ti Kriste ([Filip] Terčelj - M[artin] Zeleznik). 26. Sprejmi, prsveti Oče ([Filip] Terčelj - M[artin] Zeleznik). 27. Sveti Gospod ([Filip] Terčelj - M[artin] Zeleznik). 28. Blagoslovljen ([Filip] Terčelj - M[artin] Zeleznik). 29. Gospod, nisem vreden ([Filip] Terčelj - M[artin] Zeleznik). 30. Blagoslovi nas ([Filip] Terčelj - M[artin] Zeleznik). II. *Obhajilne pesmi.* ([Filip] Terčelj:) Sveto obhajilo. a) *predobhajilne.* 31. Pridi skoraj, Jezus moj! (Venec 165 - V[inko] Vodopivec). 32. Ti vabiš me ([Filip] Terčelj - M[artin] Zeleznik). 33. Srečepolni dan ([Filip] Terčelj - Lojze Bratuž). 34. K tebi zdihujem ([Filip] Terčelj - Matija Tomc). 35. Slepec ubogi ([Filip] Terčelj - David Doktorič). 36. Tvoj ljubljenec Evangelist ([Filip] Terčelj - Emil Hochreiter). 37. Tebe ljubi moja duša (iz hrvaškega - Anton Grum). 38. Jezus, Ti me vabiš ([Silvin] Sardenko - Ant[on] Dolinar). 39. Sam nas kličeš ([Filip] Terčelj - V[inko] Vodopivec). 40. Pusti so dnevi ([Filip] Terčelj - Matija Tomc). 41. Tajna našega Boga (V[enceslav] Bele - M[artin] Zeleznik). 42. O gostija večnega življenja (St[anko] Stanič - Breda Šček). 43. Ozri, Srce, se na gorje (O[čel] Krizostom [Seko]vanič - Anton Jobst). 44. Ti sam, Gospod (Gr[egor] Pečjak - Vinko Vodopivec). 45. Prsveti božji Pelikan (V[enceslav] Bele - J[osip] Klemenčič). b) *poobhajilne.* 46. V moji duši vlada mir ([Filip] Terčelj - Vinko Vodopivec). 47. Bodi češčno Rešnje Telo ([Filip] Terčelj - Matija Tomc). 48. Pozdravljen zlat pšenični klas (V[enceslav] Belé - Stanko Premrl). 49. Ti, Gospod, si vinska trta ([Filip] Terčelj - Emil Hochreiter). 50. Pozdravljam Jezus ([Filip] Terčelj - Matija Tomc). 51. Jezus, ti si združen z mano ([Silvin] Sardenko - Alojzij Mav). c) *obhajilne za cerkveno leto.* 52. Gospod je blizu ([Filip] Terčelj - Stanko Premrl). 53. K tebi, sveto božje Dete ([Filip] Terčelj - Stanko Premrl). 54. Predno trpel je božji Sin ([Filip] Terčelj - Martin Zeleznik). 55. Tolažbe polna je resnica ([Filip] Terčelj -

[Martin] Zeleznik). 56. Nesimo Srcu božjemu (Filip Terčelj - Emil Komel). 57. Deva brezmadežna (Venceslav) Bele - V[inko] Vodopivec. III. Blagoslovne pesmi. [Filip Terčelj:] Blagoslov. a) *razne blagoslovne*. 58. Globoko vsi se priklonimo (Anton] Martin] Slomšek - Ivan Laharnar). 59. Hostija ti najsvetejša (Mati] Elizabeta - Hugolin Sattner). 60. Luč božanstva te obseva (Mati] Elizabeta - H[ugolin] Sattner). 61. O preblaženi duhovi (Mati] Elizabeta - V[inko] Vodopivec). 62. Pred Jezusa ponižno pokleknimo (Anton] Martin] Slomšek - Emil Komel). 63. Ponižen, tih med nami (St[efan] Tonkli - V[inko] Vodopivec). 64. Dobri Zveličar (Filip] Terčelj - Emil Komel). 65. O kralj časti presveti (po narodni pesmi: V[enceslav] Bele - Matija Tomc). 66. Pod podobo kruha skrit (St[anko] Stanič - Al[ojzij] Mav). 67. Z angeli te ljudstvo moli (Filip] Terčelj - Stanko Premrl). 68. Med svečami gorečimi (Filip] Terčelj - Stanko Premrl). 69. V borni ječi si zaklenjen (Filip] Terčelj - Ivan Ocvirk). 70. Ne glej na naše grehe (St[efan] Tonkli - Ivan Ocvirk). 71. Božje Solnce (Filip] Terčelj - Breda Šček). 72. Več nam Bog ni mogel dati (St[anko] Stanič - Anton Jobst). 73. Povzdignimo k Zveličarju (Filip] Terčelj - David Doktorič). 74. Molimo Te v živi veri (V[enceslav] Belé - M[artin] Zeleznik). 75. Blagoslovi nas, Zveličar! (Mati] Elizabeta - H[ugolin] Sattner). 76. Jezus Kristus, učenik nebeški (V[enceslav] Belé - Matija Tomc). 77. O najsvetejša hostija! (Mati] Elizabeta - V[inko] Vodopivec). 78. Pred tabo klečimo (Filip] Terčelj - Lojze Bratuž). 79. Bodi pozdravljena, lučka (V[enceslav] Belé - Vinko Vodopivec). 80. Na oltarju tu prebivaš (Mati] Elizabeta - H[ugolin] Sattner). 81. V tabernaklju tihem (St[efan] Tonkli - Ant[oni] Dolinar). 82. Kristusu Kralju (Mati] Elizabeta - H[ugolin] Sattner). 83. Rožice nedolžne, v venec se strnite (Mati] Elizabeta - H[ugolin] Sattner). 84. Rožice nedolžne, v venec se strnite (Mati] Elizabeta - H[ugolin] Sattner). b) *Hinna Tantum ergo - V zakramentu*. 85. (Emil Komel). 86. (Matija Tomc). 87. (Alojzij Mav). 88. (Ivan Kokošar). 89. (Albert Leban). 90. (Fr[anc] Kimovec). 91. (Alojzij Mav). 92. (Stanko Premrl). 93. (Josip Klemenčič). 94. (Elmil] Hochreiter). 95. (E[mil] Hochreiter). 96. (Vinko Vodopivec). 97. (Fr[anc] Kimovec). 98. (N. Križman). 99. (Martin Zeleznik). 100. (Vinko Vodopivec).

74

GRAFENAUER Milica. Ljubezen, zakon, družina. Spisala Milica Grafenauerjeva. Gorizia. Izdala Gor[iška] Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1934. 188+(II) str. 8°.

Str. 3-4: Mons. Anton Berlot: Uvod.

GRIVŠKI [ps.] = TERČELJ Filip

75

HÜNERMANN Wilhelm. Wilhelm Hünermann: Bog ga je poklical. Življenje

borca za pravice delavcev. Po nemškem izvirniku priredil A. Klemen [= Anton Kacin]. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1964. 142+(II) str. 8°.

Str. (I-II) [Anton Kacin]: Sklepna beseda. Naslov izvirnika: Vater Kolping.

76

IMENIK udov Goriške Mohorjeve družbe za leto 1925. Gorica. Tisk Zadrugne tiskarne [1924]. 92+(IV) str. M. 8°.

VSEBINA: Imenik družbenih članov. Pravila Goriške Mohorjeve družbe. Poslovnik Goriške Mohorjeve družbe.

77

INIGO LOPEZ de LOYOLA. Duhovne vaje svetega očeta Ignacija Lojolskega. Prevedel duhovnik Družbe Jezusove [= Venceslav Vrtovec] Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1961. 162 str. M. 8°.

Naslov izvirnika: Ejercicios espirituales.

78

JAKLIČ Fran. Fr. Jaklič: Nevesta s Korinja. (Ilustriral Fran Kralj.) Gorica. (Izdala in založila «Goriška Mohorjeva družba». Natisnila «Zadrugna tiskarna» 1926. 102 str. M. 8°.

79

JAKLIČ Fran. Franc Jaklič: Ob srebrnem studentu. Zgodovinska povest. ([Ovitek risal] Tone Kralj.) V Gorici. Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna [1927]. 80 str. 8°.

Str. 80: Zgodovinske opombe.

80

JALEN Janez. Janez Jalen: Ograd. [Ovitek risal Maks Komac.] V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1951. 119 str. 8°.

81

JALEN Janez. Janez Jalen: Ovčar Marko. Povest. Gorizia. Izdala Gor[iška] Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna 1933. 234+(II) str. 8°.

82

JALEN Janez. Janez Jalen: Sončne sence. Povest. [Risba na ovitku] M[aks]

K[omac]. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1952. 101 str. 8°.

83

JANEŽIČ Stanko. Stanko Janežič: Radost življenja. Duhovne misli za nedelje in praznike. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1966. 259+(III) str. 8°.

84

JANEŽIČ Stanko. Stanko Janežič: Tržaški obrazi. Slike in zgodbe. (Slike in oprema Avrelj Lukežič.) Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1968. 96+(I) str. 8°.

VSEBINA: Otroški smeh v bregu. Zorka. Navadna zgodba. Pomlad. Branjevka Urša. Obisk. Jape. Starca. Srečanje. Prerok Vanek. Majniški izlet. Prošnja. Večerni klic. Jure. Slikar. Pevec. Dvojniki. Otroček. Profesor. Borec za pravico. Učiteljica. Materina beseda. Sestra Marta. Zemljak. Naša zemlja. Pesem na brežini. Božanska obala.

JEREB Stanko [ps.] = **BEVK Stanko**

85

JEZERNIK Maksimilijan. Maksimilijan Jezernik: Rim - Atene - Nairobi. Popis potovanja po Afriki. Risba na ovitku in v knjigi: Strachota. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1963. 151+(III) str. + 16 prilog in 1 zemljevid. 8°.

VSEBINA: Na pot. S kolesom po Kairu. Na valovih Nila. V domovini »rasov«. V deželi Mau Mauov. Sprehod po ekvatorju. Z avtom po Tanganjiki. Na križišču svetov. Lusaka. Proti Indijskemu oceanu. Od oceana do Velikih jezer. Pri afriškem škofu. V prestolnici Ugande. Na Knobleharjevi sledi. Pri zibelki krščanske kulture. Nazaj k očetu.

86

KACIN Anton. Napoleon. Spisal Matija Novak [= Anton Kacin.] Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. (Tipografia Consorziale - Trieste) 1939. 72 str. V. 8°. Ilustr.

87

KACIN Anton. Proti novim svetovom. [Sestavil Anton Kacin.] (Gorizia.) Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila Katoliška tiskarna) 1933. 126 str. M. 8°. Z zemljevidi.

VSEBINA: Pred pet sto leti. Krištof Kolumb in

odkritje Amerike. Kolumbova naslednja potovanja. V Indijo. Okoli Afrike. Povratek. V Mehiko. Ferdinand Cortes. Proti glavnemu mestu. Montezuma ujet. Nova nevarnost. Umik in končna zmagava. Prvič okoli sveta. Ferdinand Magaljans. Mabaljansova cesta. Magaljansova smrt. Na cilju. Peru. O peruanski državi. Prihod Spancev. Boj med Pizarrom in Almagrom. Zaključek.

KACIN Anton. Glej:

BELE Venceslav, Smrekov vršiček, 1953 [izbral in uredil]

KLASJE, 1930 [uredil]

PISANO polje, 1932 [izbral]

KAZAK Bogdan [ps.] = **Brecelj Anton**

88

KENDA Ivan. Podoba Matere božje na Sveti gori pri Gorici. Ob 400-letnici božje poti. [Napisal] Ivan Kenda, kurat v pokoju. II. izdaja. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Tisk: Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu) 1956. 64 str. M. 8°. S sliko milostne podobe.

OPOMBA: Prva izdaja knjige je izšla v samozaložbi, a je bila v celoti zaplenjena, medtem ko je njen italijanski prevod smel v prodajo (1940).

89

KERSNIK Janko. Janko Kersnik: Testament. Povest. (Slike je izdelal akad. slikar Tone Kralj.) Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. (Tipografia Consorziale - Trieste) 1939. 80 str. 8°.

VSEBINA: Testament. Kmetska smrt. - Janko Kersnik.

90

KLASJE. Mladinska čitanka. Uredil Dr. Anton Kacin. Gorica. (Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna) 1930. 251+(V) str. 8°.

VSEBINA: 1. Fran Levstik: Preprostega otroka molitev. 2. Dragotin Kette: Uboga Terezinka. 3. Oton Zupančič: Ciciban poslušaj očetovo uro. 4. Fran Milčinski: Botra. 5. Dar uboge vdove. [Po] Evang. sv. Marka. 6. Josip Stritar: Pomlad. 7. Narodna pravljica-Fran Levstik: Kovač skopuh. 8. Oton Zupančič: Vrabci in strašilo. 9. Janez Trdina: Kazen prvim ljudem. 10. Josip Stritar: Krokav in lisjak. 11. Fran Levstik: Zaslužen novic. 12. Cvetko Golar: Sirota kraljica. 13. Po Matiji Valjavcu-France Hubad: Pedenjčlovek-laketbrada. 14. Josip Stritar: V šoli. 15. Dragotin Kette: Orel in srna. 16. Cvetko Golar: Delavec. 17. Fran Erjavec: Hudo brezno. 18. Oton Zupančič: Divji mož. 19. Fran Erjavec: Volk in lisica. 20. Oton Zupančič: O Indiji Koromandiji. 21. Engelbert Gangl: Mrtva kopriva. 22. Josip Stritar: Zablja svatba. 23. Fran Metelko: Zakopani zaklad.

24. O izgubljenem sinu. [Po] Evang. sv. Luka. 25. *Oton Zupančič: Zlata ptička*. 26. Nar. prip.-M. Ravnikar-Požencan: Peter Klepec. 27. *Oton Zupančič: Kralj Matjaž*. 28. Narodna-Davorin Trstenjak: O Kralju Matjažu. I. Narodna-Matko Potočnik: O Kralju Matjažu. II. 29. *Josip Stritar: Zima*. 30. Janez Trdina: Kristus in kača. 31. *Oton Zupančič: Zvezdoznanstvo*. 32. Prilika o kraljevi svatbi. [Po] Evang. sv. Mateja. 33. Anton Martin Slomšek: Cloveški udje se upro. 34. *Josip Stritar: Uganke*. 1-7. 35. Narodna pripovedka-Janez Božič: Skrb in smrt. 36. *Anton Medved: Zakaj na Krasu ni vode?* 37. Fran Erjavec: Palček in orel. 38. Anton Martin Slomšek: Sekira in drevje. 39. *Josip Stritar: Oba junaka*. 40. Janez Trdina: Berač in Smrt. 41. Narodna pravljica-Josip Freuensfeld: Zdravilo no jabolko. 42. *Josip Stritar: Orač*. 43. *Simon Jenko: Zaklad*. 44. O sejavcu in semenu. [Po] Evang. sv. Mateja. 45. *Josip Stritar: Turki na Slevici*. 46. Andersen-Fr. Erjavec: O ajdi. 47. *Lujiza Pesjakova: Trepitlika*. 48. O dobrem semenu in ljuljki. [Po] Evang. sv. Mateja. 49. *Simon Gregorčič: Rabelsko jezero*. 50. Andersen-Fr. Erjavec: Najljubeznivejša roža na svetu. 51. *Fran Levstik: Živopisec in Marija*. 52. *Anton Medved: Skopulja*. 53. Janez Trdina: Velikani. 54. *Josip Stritar: Skopuh*. 55. Narodna pravljica: Zlatorog. 56. *Anton Aškerc: Mejnik*. 57. *Fran Milčinski: Gospod in hruška*. 58. *Oton Zupančič: Uganke*. 59. *Josip Stritar: Oslova senca*. 60. *Josip Jurčič: Kozlovska sodba v Višnji gori*. 61. *Anton Aškerc: Vineta*. 62. Fran Levstik: Martin Krpan. 63. *Fran Levstik: Pedenjčlovek in laktebrada, ka ko sta se metala*. 64. *Fran Svetličič: Ukleti graščak*. 65. Po L. N. Tolstemu *Josip Wester: Slepec in mleko*. 66. *Anton Hribar: Deseti brat*. 67. France Pengov: Nočni napad. 68. *Anton Aškerc: Brodnik*. 69. Ivan Cankar: Mater je zatajil. 70. *Narodna pesem-Matija Valjavec: Sirota Jerica*. 71. Janez Krstnik iz Sv. Križa: Povest o možu in ženi. 72. *Fran Levstik: Naša vas*. 73. *Josip Jurčič: Trgatev*. 74. Miroslav Vilhar: Kmet. 75. *Josip Stritar: Kako sva z Levstikom krompir pekla*. 76. *Simon Gregorčič: Veseli pastir*. 77. *Ivan Trinko: Dve smrti*. 78. Fran Erjavec: Mravlja. 79. *Dragotin Kette: Metuljček*. 80. *Josip Stritar: Netopir*. 81. *Josip Wester: Helij in Faeton*. 82. *Fran Levstik: Rimska cesta*. 83. *Anton Funtek: Žive plamenice*. 84. Evgen Lah: Postojnska jama. 85. *Anton Aškerc: Godčeva balada*. 86. *Fran Milčinski: Dobra gosta*. 87. *Jenka Simon: Zimski dan*. 88. *Simon Gregorčič: Daritev*. 89. *Josip Gruden: Staroslovenska zadruga*. 90. Ivan Pregelj: Lucifer. 91. *Anton Aškerc: Jutranja pesem ribičeva*. 92. Ivan Cankar: Zgodba o grošu. 93. *Josip Stare: Verstvo starih Slovanov*. 94. France Bevč: Pravljica o gozdu. 95. Fran Levec: Fran Erjavec. 96. *Vojeslav Molè: Japonska pomlad*. 97. *Srečko Kosovel: Jutro na gori*. 98. Janez Mencinger: Triglav. 99. *Simon Jenko: Naše gore*. 100. *Fran Finžgar: Staroslovansko taborišče*. 101. *Simon Gregorčič: Nazaj v planinski raj*. 102. Ivan Cankar: Legenda o Kristusovi suknji. 103. *France Prešeren: Uvod h »Krstu pri Saviciu*. 104. *Silvin Sardenko: Molitev*. 105. ***: Zgodba o velikanu Kništofu. Legenda. 106. Po Drju. *Franu Grivicu: Sveta brata Ciril in Metod*. 107. *Anton Aškerc:*

Svetopolkova oporoka. 108. *Fran Prešeren: Memento mori*. 109. *Bratska ljubezen v prvi Cerkvi*. [Po] *Apostol*. del. 110. *Fran Levstik: Upanje*. 111. M. Potočnik-J. Gruden: Umeščanje vojvod na Gosposvetškem polju. 112. *Vsi narodi naj slave Gospoda!* Psalm XCIV. Prepesnil Ivan Vesel. 113. *Ivan Pregelj: Valentin Stanič na Sveti gori*. 114. *Anton Martin Slomšek: Zlate resnice*. 115. *Cvetko Golar: Setev*. 116. *Narodna pesem: Kralj Matjaž in Alenčica*. 117. *Josip Jurčič: Turški napad*. 118. *Anton Aškerc: Mutec osojski*. 119. *Josip Cifrilj Oblak: O početku idrijskega rudnika*. 120. *Anton Aškerc: Kronanje v Zagrebu*. 121. Savel se sprebrne. [Po] *Apostol*. del. 122. *Silvin Sardenko: V predmestni krčmi*. 123. *Ivan Pregelj: Zmaga pred Dunajem*. 124. *Anton Aškerc: Najlepši dan*. 125. *Josip Jurčič: V francoskem ujetništvu*. 126. *Joža Lovrenčič: Begunci*. 127. *Vojeslav Molè: Potujejo oblaki*. 128. *Oton Zupančič: Mornar*. 129. *Ivan Cankar: Njen grob*. 130. *Matija Valjavec: Spomin na otroška leta*. 131. *Oton Zupančič: Belokranjska balada*. 132. *Fran Erjavec: Primorska »hiša«*. 133. *Vojeslav Molè: V stepi*. 134. *Ivan Pregelj: Strojevodja*. 135. *Alojzij Gradnik: Briškemu kolonu*. 136. *Ivan Tavčar: Sovraštvo in sprava*. 137. *Vojeslav Molè: Vojni ujetnik*. 138. *Karel Cankar: Ivan Cankar in njegova mati*. 139. *Janez Jalen: Zvesti Volkun*. 140. *Srečko Kosovel: Kraška pesem*. 141. *Vojeslav Molè: Pismo z Oceana*. 142. *Ivan Cankar: Gospod stotnik*. 143. *Fran S. Finžgar: Kamenar*. 144. *H. Heine-Ivan Pregelj: Belzazar*. 145. *France Bevč: Kobilice*. 146. —*—: *Izlet med beneške Slovence*. 147. *Fran S. Finžgar: Na Kapitolu*. 148. *Fran Milčinski: Jurko je iskal strahu*. 149. *Narodna pesem-Joža Lovrenčič: Dete s kanglico*. 150. *Josip Tomišek: Izlet na Vezuv in Pompeje*. 151. *Simon Rutar: Rezija in Rezijani*. 152. *Alojzij Gradnik: Istrska vas*. 153. *Alojzij Gradnik: V spominsko knjigo*. 154. *Ivan Pregelj: Pozdrav Istri*. 155. *Ivan Cankar: O domovina, ti si kakor zdravje!* 156. *Fr. S. Finžgar: Njiva*. 157. *Joža Lovrenčič: Na Sv. Višarje*. - Zivljenjepisni podatki. - Opombe. Kazalo.

V kazalu je pod številko 155 naveden Bevčkov sestavek Piramida (ki ima na str. 251 tudi opombo), vendar ga v knjigi na str. 231 ne najdemo, ker ga je zaradi cenzure zamenjal Cankarjev tekst: O domovina, ti si kakor zdravje!

91

KLINEC Rudolf. Dr. Rudolf Klinec: Marija v zgodovini Goriške. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1955. 138 str. 8°. Ilustr.

92

KLINEC Rudolf. Rudolf Klinec: Zgodovina Goriške Mohorjeve družbe. [Opremil Maks Komac.] Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin 1966) 1967. 246+(I) str. 8°. Ilustr.

VSEBINA: Pismo Državnega tajništva Nj. Svetosti. Pismo goriškega nadškofa. Posnetek pisma Državnega tajništva. - I. Ustanovitev Goriške Mohorjeve družbe. II. Fašistično zatrtje slovenskega tiska. III. Obramba osnovnih verskih in narodnih pravic. IV. Nasilna prekinitev družbenega dela. V. Sredi vojnih plamenov v novo življenje. VI. Goriška Mohorjeva v povojnih razmerah.

93

KOLAČKI. Za našo deco priredil P[olde] P[aljk]. Z risbami opremil Milko Bambič. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna [1926]. 78+(II) str. 8°.

VSEBINA: [Polde Paljk] Prireditelj: Hej, deca moja! Po O[tonu] Župančiču: Ciciban in mamica; Oče uči Cicibana čitati; Ciciban čita; Cicibana je pičila učela; Sime naš je miš lovil; Zima je in ptice zebe; Žena žito žanje; Meh za smeh; Rega; Ples Kralja Matjaža. Franc Levstik: Molitev. Lev N[ikolajevič] Tolstoj: Mati in hčerka Anica. Karel Širok: Pojdimo spat. Ksaver Meško: Ne bom ga pil! Vida Jerajeva: Kralj Matjaž. Lev N[ikolajevič] Tolstoj: Dedni delež. Koroška narodna: Tam čez jezero. Srečko Kosovel: Škrat Dobrošin. Ksaver Meško: Tvoja molitev. - Lahko noč. Plačilni dan. (Iz »Mladega junaka«). Filip Terčelj: Kako smo pasli. Franc Levstik: Otrok sedi očetu na kolenu. Po narodni: Kos. Po narodni France Bevč: Polžek nese v mlinček. Ivan Albrecht: Volk in žerjav. Ivan Rejec: Na vernih duš dan. France Zbašnik: Trije angelčki so potovali. Miška. (Iz »Mladega junaka«). Ivan Albrecht: Pesem o siroti. Pogovor. Limbarski: Dedova povest. Materinski jezik. Strašilo. Vida Jerajeva: Vrabček. Sv. Nikolaj. (Iz »Angelčka«). Fr[anc] Ločniškar: Na saneh. Mihec, kaj delaš? (Iz »Mladega junaka«). Ksaver Meško: Otrok in njegov konjiček. Igo Gruden: Sonček. Gradiški: Moja piška. Koroška pravljica: Večni čevljar. Janko Polák: Poletni večer. Ivan Rejec: Sveti večer. Ksaver Meško: Mrtva mamica. Ivan Rejec: Jezus je umrl. K[arel] Širok: Rože za Marijo. Ivan Rejec: Jezus je vstal. Zoranček-modrijan. (Iz »Mladega junaka«). Prvi križ. Cvetko Gorjančev: Ob igri. [Alojzij Merhar] Silvin Sardenko: Na žagi. Filip Terčelj: Grbavček. K[arel] Širok: Semnjarij. Pametnice. Cvetko Golar: Zjutraj. K[arel] Širok: Polžek nima noge. [Jovan Jovanovič] Zmaj Čika Jova - Gradnik: Na sejni. Pametnice. Ilka Waschtetova: Mali Tin. Leopold Turšič: Mlatiči. Junak. Ivan Rejec: Sveta popotnica. Ivan Albrecht: Sirotina. Trmasti osel. K[arel] Širok: Polžek pri kovaču. Janez Trdina: Kača. K[arel] Širok: Polž gre. Skobec. Vida Jerajeva: Uspavanka. Ksaver Meško: Otroci in čebelica. Pomagam. Ivan Rejec: Pri prvem sv. obhajilu. K[arel] Širok: Tri kaplje krvi. Janko Samec: Čiri, čari. Ljev] N[ikolajevič] Tolstoj: Pes, deček in punčka. Naša Anica. F.M.: Sezidajva hiško. Mihec se boji vode. Kje je muha? Jezus obudi mladeniča (Lk 7, 11-16). Gospodova molitev (Lk 11, 1-4). Jezus blagoslavlja otročiče (sv. Mk 10, 13-16).

KOMAC Jadviga. Glej: SREČANJA, 1965 [zbrala in deloma priredila]

KRAGELJ Jožko. Glej: ABRAM Jože, 1972 [zbral in uredil]

94

KRALJ Janko. Luč v temini. (Sestavil Ivan Križar [= Janko Kralj.] Naslovno [= ovojno] risbo načrtal Luis Spazzapan.) V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna [1926]. 66+(II) str. 8°.

VSEBINA: Luč v temini. - Junak iz puščave (:Karel de Foucauld); - Roža med trnjem (:Lujiza Hensel); - Glas iz groba ob Soči (Jozve Borsi). Vnuk se vrača (Ernest Psichari). - Prerok svete Rusije (Vladimir S. Solovjev).

KRALJ Janko. Glej: SOCIALNA čitanka, 1. del, 1926 [uredil]

95

KRASNOV Petr Nikolaevič. Pri podnožju Božjega prestola. Roman. Spisal P. N. Krasnov. (S pisateljevim dovoljenjem prevedel iz ruščine Gregor Hrastnik [= Janko Kralj]. Naslovno sliko je narisal umetnik Milko Bambič.) Gorizia. Izdala Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1932. 158+(I) str. 8°.

Str. 157-158: Pisateljeve opomnje.

95 a

KRAVOS Josip. Josip Kravos: Kuštrava glava. Domače in zabavne zgodbe. (Ilustriral in opremil Milko Bambič.) Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1971. 143+(I) str. 8°.

VSEBINA: Vinko Beličič: Josip Kravos in njegovo delo. - Prigode iz mojega življenja na vasi. V Dobravljah gori. Srečna smreka. V sanjah na onem svetu. Ko sem bil zadnjič tepen. Nace Flešk. Pri svojih ljudeh. Prikrita prava podoba. Romantika starega Akvedota, Paket, Ah, ta meja. Prvi april 1933 pri Beltramu. Mulo campagnol. Tino in Nando na operaciji. Kam bomo prišli. ...

KRIŽAR Ivan [ps.] = KRALJ Janko.

96

KUMIČIČ Eugen. Jelkin nageljček. Povest iz istrskega življenja. Spisal Evgen

Kumičić. Prevel Anton Kacin. [Ovitek risal Maksim Gaspari.] V Gorici. Založila Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna [1926]. 97 str. 8°. Naslov izvirnika: Jelkin bosiljak.

96 a

KUNČIČ Mirko. Mirko Kunčič: Pisani vrtiljak. Pesmi za mladino. (Z izvirnimi risbami opremil Klavdij Palčič.) Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1969 (1968). 115+(III) str. 8°.

VSEBINA: I. Šaljivke in nagajivke. Otroci love kresnice. Učenjak. Fant od fare. Račka kobacačka. Očetova nagajivka. Večerna. Metka in ded. Metko boli zob. Harmonika. Aprilska. Sladkosnedna Hetka. Dež je potreben. Avto. Polžja tekma. Miška svatba. Ded sanja. Lakota. Naša Ančka. Matjažek roma. Koliko je zvezd? Hribolazec. Jaboško. Mraz. Uganka. Mlada smučarja. Parkelj. Verici. Novo leto. - II. Rožnate gredice. Mlada Slovenka. Slovenski fantje. Mlado jutro. Večer. Kaj že Majdica zna. Tako je treba. Velika noč. Na cvetno nedeljo. Pesem o sreči. Kadar se mamica joka... Majda piše pismo. Telefon. Uspavanka. Angel smrti. Skrbni vrtinar. Prve snežinke. Delavčev sinko. Balonček pismo-noša. Materi v spomin. Orglice. Piščalka. Svetonočni zvon. Voščilo novoletnih zvonov. V spominski knjigo. - III. Onstran morja... Rodni krov. V tujino. V vlaku. Bela cesta. Domotožje. Kje smo mi doma. Domovina. Naša beseda. Jezero Blejsko. Cerkev bela. Vnuk poje... Vlak. Pesmi o dedu. Polonco predstavimo. Trgovina s soncem. Pomlad je spet. Na dedovih kolenih. Dedova uspavanka. Ded pripoveduje. Dedova lučka. Ded modruje. Jesen. Domača jesen. Ded se poslavlja. Deda ni več. Pismo od doma. Pismo domov. Očka in sinko. Varno je v hišici rodni. - Dežela Narobe svet (vesele zgodbe za mlade ljude).

LIČAN Josip. Glej:

BLAGOVEST I, 1939 [sestavil]

BLAGOVEST II, 1940 [sestavil]

97

LOEWENGARD Heidi Huberta. Martha Albrand [ps.]: Dolga noč čakanja. (Prevedel Marijan Breclj. [Opremil Pavel Medvešček.]) Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1973. 142 str. 8°.

Naslov izvirnika:

98

LOVRENCIČ Joža. Dr. Joža Lovrenčič: Med Scilo in Karibdo. Povest v zgodbah. [Z opombami opremil Anton Kacin.] V Gorici. Izdala Goriška Mohor-

jeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1954. 69 str. 8°.

Str. 65-69: Opombe.

99

LOVRENCIČ Joža. Tri božje poti. Spisal Joža Lovrenčič. (Ilustriral Saša Santel.) V Gorici. Verlag - Založila Družba sv. Mohorja. Druck - Natisnila Zadržna tiskarna v Ljubljani 1944. 64 str. M. 8°.

VSEBINA: Legenda o Mariji s svetih Višarij. Legenda o Mariji in pastirici Urški. Legenda o Mariji Pomagaj. - Opombe.

100

MALEŠIČ Matija. Matija Malešič: Škratlatno nebo na vzhodu in zahodu. Povest. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1960. 131 str. 8°.

101

MALI junaki za Jezusa. Gorizia. Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1934. 79 str. s slikami. M. 8°.

VSEBINA: Pošteni zamorček. Petrček umrje za očeta. Mučenec Kristusov. Jezusova lilija. Jezuščekov bratec. Za Kristusovo vero. Pridni Tonček. Ptička Kristusova. Sveti Tarcizij. Sv. Stanislav. Rožni venec zamorske deklice. Deček piše Jezusu. Marijin ljubljenec. Mali mučenec. Tri svete sestrice. Dobri Janko. K Jezusu - Pred sv. obhajilom. (O kam, Gospod?).

102

MEŠKO Franc Ksaver. Ksaver Meško: Legende o sv. Frančišku. Gorica. (Izdala Goriška Mohorjeva družba.) Tiskala Katoliška tiskarna 1927. 123+(I) str. M. 8°.

VSEBINA: Najlepša skrivnost. Iz življenja viteza božjega. Frančišek in gobavec. Frančišek in brat Elija. Frančišek in oljka. Frančišek in pastir Barbano. Frančišek in bogati mladenič. Frančiškova najtežja ura. Frančišek in bolni mladenič.

103

MILČINSKI Fran. Fran Milčinski: Zlata hruška. (Naslovno stran in risbe je izvršil Milko) Bambič. Gorizia. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna 1934. 110+(I) str. M. 8°.

VSEBINA: 1. Zlata hruška. 2. Dva brata. 3. Muk. 4. Predica in mrlič. 5. O dušici majceni, ki ni mogla v nebesa. 6. Mačeha in mamica. 7. Desetnica. 8. Neusmiljeni graščak. 9. Bridka smrt in To-

maž. 10. Gospod in sv. Peter. 11. Butalski policaj in Cefizelj. 12. Poldrugi Martin. 13. Laži. 14. Trije hlapci.

103 a

MOČNIK Hubert. Hubert Močnik: Spomini in izkustva. Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1971. 260 str. 8°. Ilustr.

104

MOLIMO! Molitve in svete pesmice. [Sestavil Alfonz Berbuč. Pesmi zbral in uredil Jožko Bratuž.] Gorica. Katoliška knjigarna. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1931. 414+(II) str. M. 8°.

OPOMBA. Na knjigi kot založnik sicer ni navedena GMD, čeprav je vse stroške natisa plačala GMD in je bil molitvenik tudi njena last.

105

MOLIMO! Liturgični molitvenik za odrasle. [Sestavil Alfonz Berbuč. Pesmi zbral in uredil Jožko Bratuž. II. izdaja.] Gorizia. Editore: Sodalizio S. Ermacora. Stampato dalla Tipografia Consorziale - Trieste 1936. 414 str. M. 8°.

106

MOLIMO! Molitvenik za odrasle. III. izdaja. [Sestavil Alfonz Berbuč. Pesmi zbral in uredil Jožko Bratuž.] Gorica. Založila Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Tiskarna L[odovico] Lucchesi-Lucežič 1944. 436+XII str. M. 8°.

107

MOLITVENIK. V Gorici. Katoliško tiskovno društvo. Tiskala Zadružna tiskarna 1924. 346 str. M. 8°.

Sestavljen po: Juraj Dobrila, Oče budi volja Tvoja in po Gregor Pečjak, Večno življenje. GMD je odkupila del naklade in Molitvenik uvrstila v redni dar Družbe za 1925.

108

NEVESTA z diamantnim srcem in druge zgodbe. Nabral in iz francoščine prevedel Fran Erjavec. (Gorica.) Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1949. 134 str. 8°.

VSEBINA: [Avtograf pisma Pierra l'Ermite. S sliko in slovenskim prevodom.] Jeanne Ancelet-Hustache: Nvesta z diamantnim srcem. Paul Cazin: Lev svetega Jeronima. François-René Chateaubriand: Molitev na krovu. Georges Lenotre: Punčka. René Bazin: Gumbi Franceta Zorenča. Louis Veuillot: Poslednji menih pri Sv. Albinu. René Bazin: Modra kobila. Charles Nodier: Zgod-

ba o Kačarjevem psu. Alphonse Daudet: Poslednja učna ura. Henry Bordeaux: Božični čudež. Geneviève Duhamel: Mali sv. Krištof. [Camille de Paep] Camille Melloy: Sinovsko darovanje. Francis Jammes: Zaročenca. Paul Harel: Plašč gospoda župnika. Pierre Lhande: Prvi koraki. Odloomek iz »Spominov verveice«. Geneviève Duhamel: Najboljši dokaz. [Loutil Eugène] Pierre l'Ermite: Čeber sestre Germane. Georges Virres: Smrtne rože. Omer Englebert: Lov na ščeperjevce. [Antoinette de Bergevin] Colette Yver: Ponižna sv. Bernardka (:Odlomki:). Alphonse Daudet: Župnik iz Mišjega dola; Stirje taksiji... Claude Farrère: Zoga.

Str. 131-133; Pojasnilo. [Napisal] Fran Erjavec.

NOVAK Alojzij. Glej:

BESEDE življenja, 1964 [prireديل]

NOVAK Matija [ps.] = KACIN Anton

109

NOVAK Zdravko. Zdravko Novak: Pota božja. Izvirna povest. [Ovitek risal Maks Komac.] V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1957. 110 str. 8°.

110

NOVAK Zdravko. Zdravko Novak: Utrinki. Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1959. 101+(I) str. 8°.

VSEBINA: I. 1. Prvi poklon slovenski umetnosti. 2. Domovina je kakor mati. II. 1. Svetinove Lučke sveti večer. 2. Moj najlepši božič. 3. Božič brez potice. 4. Problem poštnega ravnatelja. III. 1. Poslednji berač. 2. Rešiteljica Smrt. 3. Nedorana brazda. 4. Tri pedi zemlje. 5. Falot. 6. Begunka. 7. Tekoči trak. 8. Konj in osel. IV. 1. Kako je Naca z motorjem krompir oral. 2. Ruševčevi krivci. 3. Nesreča. 4. Čoban Jovan.

P. P. [ps.] = PALJK Polde (Leopold)

111

PAJK Pavlina. Pavlina Pajkova: Dora. Povest. (Naslovno [= ovojno] stran je narisala Mara Kraljeva.) Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. (Tipografia Consorziale - Trieste) 1938. 92 str. 8°.

Str. 91-2: Pavlina Pajkova. [Napisal Anton Kacin.]

PALJK Polde. Glej:

KOLAČKI, 1926 [prireديل]

112

PISANO polje. Zbirka pesmi in črtic. Izbral dr. Anton Kacin. Dodatek »Vajam za slovensko slovnico Iv[ana] Trinka«. Trieste. (Samozaložba. Proda-

ja Katoliška knjigarna - Gorizia. Tipografia Consorziale - Trieste) 1932. 194 + (II) str. 8°.

VZPOREDNI NASLOV: Campo fiorito. Esercizi di lettura. Scelti dal dott. Antonio Kacin. Complemento degli »Esercizi per la grammatica slovena di G. Trinko«.

VSEBINA: *Vital Vodušek:* Luč. Fran Erjavec: Božični večer. *Oton Zupančič:* Sveti trije kralji. *G[iovanni] Papini:* Trije modri. *Simon Gregorčič:* Oljki. Ivan Cankar: Četrta postaja. *Mihael Opeka:* Trepetlika. Ivan Pregelj: Brat Nikefor in hudič. *[Alojzij Merhar]* Silvin Sardenko: Monte Pincio. *[Alojzij Merhar]* Silvin Sardenko: Kruhek spi. Ksaver Meško: Frančišek in oljka. *Vital Vodušek:* Pismo. *Anton Medved:* Literat. *Fran Cegnar:* Luna in zvezde. Fran Milčinski: Tolovaj Matja. *Gregor Gornik:* Kam greš, Gospod? *Mihael Opeka:* V katakombah. *Silvio Pellico:* »Piombi«. *Jakob Voljč:* Dva čolna. *Joz[ef] Mart[ín]* Kržišnik: Vice. Fran Levstik: Rozika. *Miroslav Vilhar:* Zupan. *Niccolò Tommaseo:* Lisica, pes in petelin. *Matija Valjavec:* Volk in pes. *Rudolf Baumbach-Anton Funtek:* Zlatorog. Narodna pripovedka: Zaklad ukletega viteza v Triglavu. *Nar[odna] pesem - Zapisal Anton Zakelj:* Mala Breda. *Iz Kraljedvorskega rokopisa - prev[edel] Fr[an]* Levstik: Oldrih in Bojeslav. *Fr[an]* Milčinski: Trdoglav in Marjetica. *Nar[odna] pesem: Mornar.* Narodna pripovedka: Zlatica v Bogatinu. *Nar[odna] pesem. - Smole-Prešeren:* Lepa Vida. Narodna pripovedka: Kresnik. *Fr[ance] Prešeren:* Povodni mož. Narodna pripovedka: Netek. *Simon Jenko:* Knezov zet. Goriško narodno sporočilo: O vedomcih. Narodne pripovedke: Kurent ali pust. I-III. *Fran Levstik:* Ubežni kralj. Narodna pripovedka: Praprotno seme. *Anton Zakelj-Rodoljub Ledinski:* Razna pota. Narodna pripovedka: Rojenice sodijo dečku, da bo vanj treščilo. *Anton Medved:* Pomladni žarki. Ljudska pripovedka: Jamski mož. *Oton Zupančič:* Zebtljarska. *Cvetko Golar:* Poljska pesem. *Fr[an]* Milčinski: Premalo zemlje in preveč. *France Prešeren:* Apel in čevljar. *Oton Zupančič:* Epigrami. *Simon Gregorčič:* Sam. Janez Trdina: Vinska modrost. Janez Trdina: Uganke o vinu. *[Alojzij Merhar]* V jutrarnji zarji. *Jan Neruda - Alojzij Benkovič:* Poletna noč. I-II. *Fran Finžgar:* Na petelina. *Oton Zupančič:* Zabučale gore. *Jan Kollar-Ivan Lah:* Življenje. *Fr[ance] Prešeren:* Slovo od mladosti. *Fr[an]* Finžgar: Beg. *Simon Gregorčič:* Življenje ni praznik. *France Prešeren:* Sonet (Hrast, ki vihar na tla ga zimski trešne). Dr. Julij Kugy: Na gorah. *Anton Medved:* Iz Joba. *Fr[an]* Erjavec: Huzarji na Polci. *Fr[antisek] Lladislav* Čelakovsky: Iz »Stolistne rože«. Po knjigi »Il milione« (Marko Polo): V Pekingu. *Vojeslav Molè:* Pismo v domovino. Dr. Evgen Lampe: V Angleški banki. *Fridtjof Nansen - Fran Albrecht:* Na poti v led in noč. *Fr[an]* Prešeren: V spomin Andreja Smoleta. *Vojeslav Molè:* Peter Sič. Roman v oktavih. *Oton Zupančič:* Posmrtnica. (*Ivanu Cankarju.:*) *Anton Medved:* Materi. Dan-

te *Alighieri - Aleš Ušeničnik:* Nebesa. *Spev. 33.* Opombe.

113

PIŠČANC Zora. Zora Piščanc: Andrejka. [Opremil Peter Komac.] Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1970. 337 str. 8°.

114

PIŠČANC Zora. Zora Piščanc: Cvetje v viharju. Povest. [Opremil Maks Komac.] V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1953. 149 str. 8°.

115

PIŠČANC Zora. Zora Piščanc: Dom v tujini. Povest. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1958. 157 str. 8°.

115 a

POSLOVNIK Goriške Mohorjeve družbe. (V Gorici. Goriška Mohorjeva družba. Tisk »Zadružne tiskarne« v Gorici 1924.) 8 str. M 8°.

116

PREGELJ Ivan. Ivan Pregelj: »Gloriosa«. Povest. Nova izdaja. Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1961. 102 str. 8°. Str. 99-102: Ivan Pregelj. ([Napisal] Anton Kacin.)

117

PREGELJ Ivan. Ivan Pregelj: Otroci sonca. Povest. Nova izdaja. [Ovitek narisan Maks Komac.] Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1956. 114 str. 8°.

PROTI novim svetovom, 1933. Glej: KACIN Anton.

118

RAGAZZI Maria. Maria Ragazzi: Vodnjak je globok. Roman. (Prevedla Jadviga Komac.) [Opremil Maks Komac.] Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin v Gorici 1961. 225 str. 8°.

Naslov izvornika: Il pozzo è profondo.

119

RAIS Karel Václav. K. V. Rais: Preužitkarji. Iz češčine Dr. Fran Bradač.

Gorica. Izdala in založila «Goriška Mohorjeva družba». Natisnila «Zadružna tiskarna» 1925. 104 str. M. 8°.

Naslov izvirnika: Vyminkari.

120

RAVNIK Anton. Kako zdravimo živino. Spisal dr. Anton Ravnik. ([Ovitek risal] M[aksim] Gaspari.) Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna 1928. 112+(IV) str. 8°. Ilustr.

R. L. [ps.] = RIEGER Sebastian

121

RIEGER Sebastian. R.[eimmich]L. [= Siebastian Rieger]: Janez in Majda. Povest. Po nemškem izvirniku priredil Franc Premrl. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1962. 161 str. 8°.

122

ROTMAN Gerard Theodor. G. Th. Rotman: Bratec in sestra. [Prevod prirejen po prevodu Vladimirja Levstika.] Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. (Tipografia Consorziale, Trieste) 1938. (102) str. M. 8°. Ilustr.

123

ROTMAN Gerard Theodor. G. Th. Rotman: Nesreče gospoda Kozamurnika. Presmešna povest s slikami. [Prevod prirejen po prevodu Vladimirja Levstika.] Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. (Tipografia Consorziale, Trieste 1937.) (154) str. M. 8°.

124

ROTMAN Gerard Theodor. G. Th. Rotman: Nesreče gospoda Kozamurnika. Presmešna povest s slikami. [Prevod prirejen po prevodu Vladimirja Levstika.] Drugi natis. Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1956. (154) str. M. 8°.

125

ROTMAN Gerard Theodor. G. Th. Rotman: Poredni Bobi. Vesele zgodbe s slikami. Spisal G. Th. Rotman. [Prevod prirejen po prevodu Vladimirja Levstika.] Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. (Tipografia Consorziale - Trieste 1939.) (III+108 str. s slikami. M. 8°.

ROŽENCVET Janez [ps.] = VDOVIČ Stanko

126

RUSTJA Josip. Gospodarsko berilo. Spisal Josip Rustja. Gorizia. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna 1933. 110+(II) str. 8°. Ilustr.

RUSTJA Josip. Glej:

GOSPODARSKA čitanka, 1925 [uredil]

127

RUSTJA Josip. Sadjarstvo. Spisal Josip Rustja, kmetijski inženir. Gorica. Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna 1928.) 100+(IV) str. 8°. Ilustrirano.

128

RUSTJA Josip. Travištvo. Spisal Josip Rustja, kmetijski inženir. (V Gorici.) Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1929. 102+(II) str. 8°. Ilustrirano.

129

SAKSIDA Zora. Zora Saksida: Mami. Povest. I. del. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1965. 131 str. 8°.

130

SAKSIDA Zora. Zora Saksida: Mami. Povest. II. del. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1966. 106 str. 8°.

131

SANCHEZ Silva Jose. Jose Maria Sanchez Silva: Marcelino, Kruh in Vino. Krščanska zgodba. S pisateljevim dovoljenjem prevedel iz španščine Ciril Mejač. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1957. 57 str. 8°. Ilustr.

Naslov izvirnika: Marcelino, Pan y Vino.

132

SAVINŠEK Slavko. Slavko Savinšek: Delavci. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila Katoliška tiskarna) 1930. 128 str. 8°.

133

SIENKIEWICZ Henryk. Quo vadis? Zgodovinska povest iz mučeniške dobe.

Poljski spisal Henrik Sienkiewicz - prevedel dr. Joža Glonar. (Prva knjiga. Pričujočo ljudsko izdajo je priredila Goriška Mohorjeva družba.) Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala: Katoliška tiskarna) 1928. 287+ (IV) str. 8°.

Str. (I-IV): Tolmač k prvi knjigi.

134

SIENKIEWICZ Henryk. Quo vadis? Zgodovinska povest iz mučeniške dobe. Poljski spisal Henrik Sienkiewicz - prevedel dr. Joža Glonar. (Druga knjiga. Pričujočo ljudsko izdajo je priredila Goriška Mohorjeva družba.) Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1929. (II)+291-576+(VIII) str. 8°.

Str. (I-VIII): Tolmač k drugi knjigi.

135

SOCIALNA čitanka. Prvi del. (Uredil Janko Kralj. [Ovitek zasnoval Lojze Spazzapan.] Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Zadružna tiskarna) 1926. 126+(I) str. 8°.

VSEBINA: [Janko Kralj] Uvodne misli. - Dr. Jože Debevec: Krščanstvo in človeška oseba. - Dr. Anton Breclj: Družina. - Dr. Andrej Gosar: Družba. - Dr. Josip Jeraj: Stanovi. - *** [= Janko Kralj]. Narod. - [Filip] Terčelj: Cerkev.

136

SREČANJA. (Prevedla in deloma priredila Jadviga Komac. Vsi sestavki so iz knjig »Uomini incontro a Cristo« in »Cristo nel mondo« ter iz revije »Rocca«.) [Opremil Peter Komac.] V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1965. 117+(II) str. 8°.

VSEBINA: Kazimir Humar: Za uvod - Od univerze do taborišča smrti (Edith Stein). V žarišču milosti božje (Armi Kunsela). »Brezmejni gozde žari v novi svetlobi (Chung-Lim-Pak). Izbrala sem si opij (Banine). Pot japonske pianistke (Ryoko Ohno). Ameriški žid zdravnik in znanstvenik (Kenneth Simon). Moje spreobrnjenje (Sigrid Undset). Razvrzratni umetnik (Max Jacob). Kristus osvaja na vseh področjih (Im Taek Kun). Slučajno mi je prišlo v roke sveto pismo (John Hyun Sukho). Spreobrnjenec krsti lastnega očeta (P. Glenn Williams). Ko sem bil spet doma, se je bilo tako lahko smejeti (Avguštin Aoyanagi). Pot, ki me je pripeljala v Assisi (Clara Sheridan). Domenek v New Yorku (Lija). Luteranski pastor (Rudolf Lippert). Rožni venec deportiranca (Jan). Kadar vzameš zares (Harold R. Bronk).

»Tvoja dela govoriyo tako glasno, da ne slišim tvojih besed« (Floyd Anderson). Pot do Boga (Luis Taruc). Zakaj, zakaj...? (Enock Buggumba). Začetek poti k spreobrnjenju (Juitsu Endo). Spreobrnjenje raznih znamenitih osebnosti. Korejski izobraženci. »Rad bi imel križ« (rabin Abraham Bloch). »Kam greš? Kateri je tvoj končni cilj?« (pilot Walter Nägeli). V moji zlati obli je zablestela prava Cerkev. (William Congdon). Apostol japonskih gobavcev (Kensukeja Mit-suda).

137

STANIČ Stanko. Stanko Stanič: Dobe in podobe iz cerkvene zgodovine. Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. (Tipografia Consorziale - Trieste) 1938. 106 str. 8°.

VSEBINA: Sveta Cerkev. »Kakor je Oče mene poslal, tudi jaz vas pošljem«. »In napravil bom vaju za ribiča ljudi«. »Če so mene preganjali, bodo tudi vase«. »V tem znamenju zmagaj!« »Prizanesi mi, o Gospod, kajti Dalmatince sem!« »Vse, kar trdno veruješ, skušaj z razumom spoznavati«. »Moli in delaj!« Začetek oglejske cerkve. Crtomir gre v Akvilejo. Štivalski menihi. Sv. Pavlin. Čedadski kapitelj. Srednjeveški samostan. Grški razkol. »Bog hoče!« Papež in cesar. Francišek Asiški in Inocenc III. »Tukaj je moje počivališče na vekov vekel!« Krvavo pismo iz leta 1474. Martin Luter. Valovi protestantizma pljuskaajo ob Adriji. Novi cvet iz starih korenin. Sv. Ignacij in njegovi. Kdo je pri nas ljuljko trebil? »Po njih sadovih jih boste spoznali«. Novi svetovi in Cerkev. Zopet viharji. »In peklenska vrata je ne bodo premagali«. Ustanovitev goriške nadškofije. Novo preseljevanje narodov in Cerkev. Nova misijonska pomlad. Sv. Janez Bosco. »Rerum novarum«. Borba katoliške Cerkev v sodobnosti. Viri. Kazalo.

138

SVETE pesmice. Uredil Vinko Vodopivec. Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna 1932. 104 str. V. 8°.

VSEBINA. I. Mašne pesmi. 1. Bog, pred tvojim veličastvom. 2. Jezus male k sebi kliče. 3. O Bog v nebeski slavi (Fr[anc] Kimovec). 4. Oče večni v visokosti (L[eopold] Belar). 5. Pred Bogom poklekimo! (Gregor Rihar). 6. Pred tabo na kolenih (H[ugolin] Sattner). 7. Zvonovi so zapeli (G[regor] Mali - H[ugolin] Sattner). II. Obhajilne pesmi. *Predobhajilne*. 8. K tebi, Jezus ljubeznivi (A[ndrej] Vavken). 9. K tebi, o Gospod zdiuhujem (G[regor] Rihar). 10. O kam, Gospod? (B[laž] Potočnik). 11. Pridi skoraj, Jezus moj! (A[ngelik] Hrihar). 12. Sam nas kličeš (V[inko] Vodopivec). 13. Tebe ljubi moja duša. 14. Usmiljeni Jezus (J[anez] Hladnik). *Poobhajilne*. 15. O Jezus, božji Sin! (H[ugolin] Sattner). 16. O Jezus, sladki moj spomin! (B[laž] Potočnik). 17. O srečna duša! (M. Budna). 18. Zdaj, o duša moja, pevaj! (G[regor] Rihar). III. Blagoslovne pesmi. *Razne blagoslovne*. 19.

Castimo tel 20. Glasno zapojmo! 21. Globoko vsi se priklonimo! (Iv[an] Laharnar). 22. Najsvetejši. 23. Ponižno tukaj poklekimo! 24. Pridi molit, o kristjan! 25. Tebe molim Jezusa (A[nton] Foerster). 26. Tu v kruhu vse svetosti (H[ugolin] Sattner). 27. Usmiljen moj Jezus. 28. Tantum ergo. 29. V zakramentu. I., II., III., IV. (H[ugolin] Sattner). IV. Pesmi cerkvenega leta. *Advent*. 30. Kedaj, Zveličar, prišel boš? (A[ngelik] Hribar). 31. Oznanil je angel. 32. Poslan z nebes je angel. 33. Vi oblaki ga rositel (Traven). *Božič*. 34. Angelsko petje (Ignacij Hladnik). 35. Božji nam je rojen Sin (Iv[an] Zupan). 36. Glej, zvezdice božje... 37. Kaj se vam zdi? I., II. 38. Sveta noč... (Fr[anc] Gruber). *Post*. 39. Daj mi, Jezus, da žalujem! 40. Kraljevo znamenje (A[ndrej] Vavken). 41. Mati žalostna I., II. (Koral iz srednjega veka). 42. Milo, milo Jezus prosi (A[ngelik] Hribar). 43. Oh, prizanesi! 44. Tam na vrtu Oljske gore. *Velika noč*. 45. Danica svetila (Gr[egor] Rihar). 46. Jezus naš je vstal od smrti (Gr[egor] Rihar). 47. Raduj nebeška se Gospa! 48. Skalovje groba se razgane (L[epold] Cvek). 49. Zveličar gre iz groba. 50. Zveličar naš je vstal iz groba. (Gr[egor] Rihar). *Binkošti*. 51. O pridi, Sveti Duh, tolažnik! (Gr[egor] Rihar). *Sv. Rešnje Telo*. 52. Hvali, Sion Rešenika! (Gr[egor] Rihar). 53. Praznika svetega. *Srce Jezusovo*. 54. Božje milostno Srce (V[inko] Vodopivec). 55. Pojte, hribje in doline! (Smolka). 56. Presveto Srce, slavo (Ignacij Hladnik). 57. Srce najljubeznivše (Gr[egor] Rihar). *V. Marijine pesmi*. *Razne*. 58. Bodi nam pozdravljena (Ignacij Hladnik). 59. Češćena bodi, o Kraljica! (Gr[egor] Rihar). 60. Ko v jasnem jutru primiglja (Gr[egor] Rihar). 61. Ko zarja zjutraj se razgrinja (Gr[egor] Rihar). 62. Lepa si, lepa si, roža Marija! I., II. (St[anko] Premr). 63. Marija, Mati ljubljena. 64. O Devica, pomočnica! (Av[gu]st[us] Leban). 65. O Marija, naša ljuba Mati! (Gr[egor] Rihar). 66. O Marija, naša Mati! (Gr[egor] Rihar). 67. Ti, o Marija! (A[ngelik] Hribar). 68. Veš, o Marija? (Bl[az] Potočnik). 69. Zdrava, zemlje vse Gospa! (Gr[egor] Rihar). *Smarnične*. 70. Cvetje cvetlica ena (K. Klinar). 71. Spet kliče nas venčani maj. 72. Že slavčki žvrgolijo (Dan[il]o Fajgelj). Romarska - za slovo. 73. Vse prepeva (A[ndr]ej Vavken). VI. *Razne pesmi*. 74. Bog Oče, ki v nebesih. 75. Hvala večnemu Bogu! (Mih. Haydn). 76. Kristus Kralj (V[inko] Vodopivec). 77. Najvišji, vsemogočni Bog (V[inko] Vodopivec). VII. *Odpevi pri litanijah*. *Srca Jezusovega*. 78. O Jezus ljubeznivi... (A[ngelik] Hribar). 79. O Jezus, tvoje sladko Srce... (Gr[egor] Rihar). 80. O sladko Srce Jezusa... (St[anko] Premr). 81. Po tebi, o Jezus, srce hrepeni... (A[ngelik] Hribar). 82. Tebi, Jezus, pojemo... (St[anko] Premr). 83. Tebi, o Jezus... (A[ngelik] Hribar). *Matere božje*. 84. Cvetlice take nima svet... 85. Marija, k tebi uboge reve... (Gr[egor] Rihar). 86. Mati premila, nebeška Gospa... 87. Mati usmiljena... 88. Mi svoja srca ti damo... 89. O ljuba Gospa... (A[ngelik] Hribar). 90. O Marija, ti cvetlica... (A[ngelik] Hribar). 91. O Mati najbolj sveta... 92. O svetla zvezdica... (Iv[an] Pogačnik). 93. O ti Kraljica angelska... 94. Prosi Marija... 95. Zapojmo na glas... 96. Ma-

rija premila... 97. O Marija ljubezniva. 98. O Mati premila... 99. Raduj Kraljica se nebes... (V[inko] Vodopivec). 100. Raduj nebeška se Kraljica... 101. Raduj se, angelska Gospa... 102. Na gori stanuješ I., II. *Dodatek*. *Križev pot* I., II (H[ugolin] Sattner). - Opomba.

139

SVETE pesmice. Druga, pomnožena izdaja. Uredil Vinko Vodopivec. Gorizia. Sodalizio di S. Ermacora. Tiskala Tipografia Consorziale - Trieste 1940. 106+ (VI) V. 8°.

VSEBINA: [isto kot pod Svete pesmice 1932, izpopolni je Dodatek] 103. Bodi pozdravljen, zlati moj dan! (H[ugolin] Sattner). 104. Glej, o Jezus naš prijatelj! (Fr[anc] Kimovec). 105. Ljubi Jezus, v svetem kruhu (Fr[anc] Kimovec). 106. Tiha noč na zemljo lega. 107. Je angel Gospodov.

139 a

SVETE pesmice. Dodatek. Gorizia. Sodalizio di S. Ermacora. (Tipografia Consorziale, Trieste). 1940. 7 str. (v štetje vključen tudi ovitek).

VSEBINA: 103. P. H.[ugolin] Sattner: Bodi pozdravljen, zlati moj dan! 104. F.[ranc] Kimovec: Glej, o Jezus, naš prijatelj! 105 Fr.[anc] Kimovec: Ljubi Jezus, v svetem Kruhu. 106. Tiha noč na zemljo lega. 107. Je angel Gospodov.

Opomba: Ob rednem tisku v 2. izd. Svetih pesmic (1940) je bilo dotiskanih večje število izvodov tega »Dodatka« posebej, da bi si ga lahko oskrbeli tisti, ki so imeli prvo izdajo omenjene pesmarice.

140

SVETE pesmice. Uredil Vinko Vodopivec. Druga izdaja. Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Tiskarna Budin. 1955. 104 str. V. 8°.

Vsebinska isto kot pod Svete pesmice, 1932.

141

SVETI Janez Marija Vianney, župnik čudodelnik. Za stoletnico njegove smrti. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1960. 113+(I) str. 8°.

142

ŠEGULA Frančišek. Dr. Frančišek Šegula :Petdeset dni po Jutrovem. Popis potovanja po Egiptu, Sinaju, Libanonu, Siriji in Palestini. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1962. 156+(III) str. + 1 zemljevid. 8°. Ilustrirano.

VSEBINA: Predgovor. Prvi del. I. *Slovo od Evrope*. Na morju. Iz Aleksandrije v Kairo. II.

Po Mojzesovih stopinjah. Preko Arabske puščave do Sueza. Prvič v puščavi. III. *Proti Sinaju*. Ob Sueškem zalivu. V Sinajski puščavi. V oazi Feiran. Samostan sv. Katarine. Na gori desetih zapovedi. Od Sv. Katarine do Abu-Zenima. IV. *Drzen poizkus*. »Izraelci« v puščavi. Nazaj. Nesreča za nesrečo... Rešitev. Nazaj v Suez. Konec sinajskega izleta. V *Križem po Kairu*. Nekropole: 1. Gizeh. 2. Memphis. 3. Sakkarah. Moderno mesto: 1. Muzej. 2. Mošeje. Živčavi po kairskih ulicah. VI. V *Zgornji Egipt*. Ponoči v Luxor. V stovratih Tebah. Dolina z grobovi kraljic. Grobovi kraljev. Karnak. VII. V bližini ekvatorja. Preko Idfu v Assuan. Na otokih Philae in Elephantinae. Nekaj o Nilu. VIII. *Slovo od Aleksandrije*. Drugi del. I. *Libanon - vrt na Jutrovenem*. Iz Aleksandrije v Bejrut. Ob Sredozemskem morju. K cedram libanonskim. V domovini Elije. Med Libanonom in Anti-Libanonom. Baalbek. II. *Po Saulovih stopinjah*. V Damasku. Preko Trans-Jordanije. III. *Naš cilj - Jeruzalem*. Preko Jeriha v Jeruzalem. Od tempeljskega griča do Kalvarije. Na Olski gori. IV. *Jeruzalemska okolica v Jordaniji*. V Betlehem in Hebron. V Emmaus in naprej po Samariji. Križem po starem Jeruzalemu. Jeriho, Jordan in Mrtno morje. Slovesni zaključek jeruzalemskega romanja. V. *Sveta dežela v Izraelu*. Čez mejo. Moderni Sion. Ain-Karem, rojstni kraj Janeza Krstnika. Lydda in Jaffa. Jaffa - kraj žalostnega spomina. »Ne veste ne ure ne dneva...« Slovo od prijatelja. Preko Cezareje v Nazaret. Nazareška hišica. Na gori Spremenjenja Gospodovega. Vasica Naim in okolica. Gospodarske naselbine ali »kibbuzim«. Preko Kane Galilejske h Genezareškemu jezeru. Na gori blagrov. Ob izviru Jordana. Preko Karmela v Hajfo. Zbogom, Sveta dežela. VI. *Povratek*. Ciper. Pirej. Atene. Literarni pripomočki. Kratek slovarček nekaterih arabskih besed. Zemljevid današnje Palestine in Egipta.

143

ŠORLI Ljubka. Ljubka Šorli: Izbrane pesmi. (Pesmi izbral, uredil, spremno besedo napisal in bibliografijo sestavil Marijan Breclj. Knjigo je ilustriral in in opremil Pavel Medvešček. Gorica. Goriška Mohorjeva družba 1973, knjiga dotiskana v novembru 1972.) 176 str. 8°.

VSEBINA: Moja pesem. I. Pesem. Slovo. Bolečina. Zalostna. Spomin na jesenski dan. Ti in jaz in tri leta življenja. Kadar ciprese šumijo. K tebi pojdem. Oj, deklica, zakaj. Na pokopališču. Si sliša? Prišel si. Ne vem. Poslednje srečanje. Spomini. II. *Tolminski motivi*. V samoti. Pomlad v tolminskih gorah. Tolmin. Tolminska pomlad. Tolmin v jeseni. Na Tolminskem pod večer. V planinskem raju. Na Mengorah zvoni. Ob bregu Tolminke. Večer na Tolminskem. *Goriški motivi*. Češnjev cvet. Pomlad na Goriškem. Goriški motiv. Števerjan. Pogled na Goriški grad. O mraku na vasi. III. Večerna pesem. Melanholija. V gozdu. Ob Soči. Kadar ciklamni dehtijo. Po njivah rumenih. V bregu tiho in boječe. Sla je v gred, gre poletje. Jesenska melanholija. Otožnost.

Sredi zime. Večerni odmev. Ob Sočinem bregu. Drevo ob Soči. Pesem naših dni. Večerna pot. Jesenska. Krik zatiranih. V pregnanstvo. Izseljenčeva božična pesem. V ječo. Obisk v celici. Jetnikova pomlad. Večer v Zdravščini. Na večer v zaporu. Bazoviški mžrtvam v spomin. Iz primorske vasice. Sliki iz vojnih dni. I, II. Zalostna pesem. Nekje v gorah. Moja zemlja. Slovenska govorica. Na očetovem grobu. Pisemce. Med dragimi starimi stvarmi I, II. Neizpovedana ljubezen. Sonet o ljubezni. IV. Molitev. Meditacija. Pred Križanem. Pogovor z Bogom. Naš božič. Božični sonet. Božična pesem. Počiva Betlehem. Velikonočno jutro. O, kako rado bi moje srce. Kapelica. Svetogorski Materi. Romanje. V Lurdu. Mariji. Vsesvetna legenda. Jezus in hudobci. Legenda o Mariji. - (Marijan Breclj). Pesniški svet Ljubke Šorlijeve. - Pregled književnega dela L. Šorlijeve. [Bibliografija.]

144

TAVČAR Ivan. Visoška kronika. Zgodovinska povest. Spisal Dr. Ivan Tavčar. (Risbe je izdelal akad. slikar Tone Kralj.) Gorica. Založila Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna 1931.) 180 str. 8°.

145

TERČELJ Filip. Mati uči otroka moliti. Spisal prof. Filip Terčelj. (Risbe za to knjigo je izvršil slikar Josip Srebrnič.) V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna 1930. 77+(III) str. 8°.

146

TERČELJ Filip. F. Grivški: Ogorki. Črtice. Gorizia. Ed[itrice] Sodalizio S. Ermacora. (Natisnila Tipografia Consorziale - Trieste) 1935. 76+(I) str. 8°.

VSEBINA: [Uvod.] - Mimica. Najlepši dan. Voznikov sin. Budilka. Dekle, ki ni znalo jokati. Mozes. Cingalica. Breme. Gorjani. Dobričina.

147

TERČELJ Filip. F. Grivški [ps.] Vozniki. Povest. (Risbe je izdelal akad. slikar Riko Debenjak.) Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. (Tipografia Consorziale - Trieste) 1940. 110+(II) str. 8°.

148

TERČELJ Filip. Za domačim ognjiščem. Vzgojna čitanka. Spisal Filip Terčelj. (Z risbami opremil Ivan Pengov.) (V Gorici.) Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1927. 50+(I) str. 8°.

TERČELJ Filip. Glej:
BOŽJI spevi, 1926 [literarni del
napisal in uredil]
GOSPODOV dan, 1930 [literarni
del uredil]

149

THEUERSCHUH Ivan. Ivan Theuerschuh: Poglejmo v zrcalo kakšni smo. Misli in nasveti o življenju v družbi. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1958. 91 str. 8°.

150

THEUERSCHUH Ivan. Ivan Teuerschuh: Več sonca v naše družine. Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1972. 94+ (I) str. 8°.

151

»TIGRI«. Povest iz ruskega življenja. [Prevedel Mirko Brumat?] V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1948. 70 str. 8°.

152

TRINKO Ivan. Ivan Trinko: Naši paglavci. Črtice in slike iz beneško-slovenskega pogorja. (Naslovno [= ovojno] stran in risbe izvršil Franc Gorše.) V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila Katoliška tiskarna) 1929. 99+ (I) str. 8°.

VSEBINA: Predgovor. - Zgodbica o gnezdu, Paglavski popoldan. Povojna črtica. Ponesrečeni kadilec. Čakanje. Ovčji kaplan. Pastirci. Zimski večer. Bratec in sestra. - Tolmač za besede iz beneškega narečja.

153

TUL Ivan. Zvezde vodnice za fante in može. Dva in trideset premišljevanj z zgledi in kratkim molitvenikom po katekizmu. Spisal duhovnik tržaške škofije [= Ivan Tul]. Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. Tipografia Consorziale - Trieste 1940. 126 str. 8°.

VSEBINA: 1. Sveta maša. 2. Molitev. 3. Sv. spoved in sv. Obhajilo. 4. Šest temeljnih resnic naše sv. vere. 5. Četrta zapoved. 6. Brzdanje jezika. 7. Treznost. 8. Sveta čistost. 9. Srčnost. 10. Samozataja. 11. Snaga. 12. Nezadolženost. 13. Red. 14. Zvestoba. 15. Varčnost. 16. Zglednost. 17. Domoljubje. 18. Berilo. 19. Petje. 20. Zadovoljnost. 21. Poklic. 22. Znanje pred poroko. 23. Sv. zakon. 24. Družina. 25. Preizkušnje. 26. Bolezen. 27. Po-

kopališče. 28. Štiri poslednje reči. 29. Angel varuh in sv. zavetnik. 30. Sv. Jožef. 31. Preblažena Devica Marija. 32. Presveto Srce Jezusovo. *Kratek molitvenik po katekizmu.* Jutranja molitev. Večerna molitev. Sveta maša. Sveta spoved. Sve-to obhajilo. Križev pot. Litanije Presv. Srca Jezusovega. Lavretanske litanije Matere božje. Litanije svetega Jožefa. Pri blagoslovu (Tantum ergo - V zakramentu vse sladkosti).

154

UKMAR Jakob. Kratka zgodovina vesoljnih cerkvenih zborov. Z zgodovinskega, dogmatičnega in cerkvenega vidika. Spisal dr. Jakob Ukmar. [Ovitek risal Peter Komac.] V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin) 1963. 112 str. + pril. 8°.

VSEBINA: 1. Kaj so vesoljni cerkveni zbori in kdo ima tam pravico glasovanja. 2. Pozicija vesoljnih zborov v temeljni ustavi Cerkve. Apostolski koncil v Jeruzalemu. 3. Število dosedanjih koncilov. Prvi cerkveni zbor v Niceji. 4. Prvi carigrabski koncil in vesoljni zbor v Efezu. 5. Vesoljni cerkveni zbor v Kalcedonu. 6. Nestorjanci in monofiziti po Aziji in Afriki. Peti vesoljni cerkveni zbor in njegove posledice v naši pokrajini. 7. Šesti vesoljni cerkveni zbor. Obsodba papeža Honorija I. 8. Nasprotniki češčenja svetih podob. Sedmi vesoljni cerkveni zbor. 9. Vzroki vzhodnega razkola. Osmi vesoljni cerkveni zbor. 10. Vtikanje svetne oblasti v cerkvene zadeve. Prvi lateranski zbor. 11. Lateran - Cerkevna postava o celibatu. 12. Drugi in tretji lateranski koncil. Simonija in boj za investituro. 13. Zgodovinski razvoj volitve novega papeža. Dvanajsti ves. cerkv. zbor. 14. Papeži pod francoskim vplivom. Prvi in drugi lionski koncil. 15. Papeži se preselje v Francijo. Petnajsti vesoljni cerkveni zbor. Zapadni razkol. Začetek šestnajstega vesoljnega koncila. 16. Sedemnajsti vesoljni cerkveni zbor. Verske zmote Wiclifa in Husa. 17. Zalostne cerkvene razmere ob koncu srednjega veka. Osemnajsti vesoljni cerkveni zbor. 18. Protestantizem in tridentinski vesoljni cerkveni zbor. 19. Izvedba reform tridentinskega koncila. Zmote struje 17. in 18. stoletja. 20. Vatikanski vesoljni cerkveni zbor. 21. Pot iz prvega v drugi vatikanski cerkveni zbor.

155

UKMAR Jakob. Nauk o božji materi ali Mariologija. Spisal Dr. Jakob Ukmar, duhovnik tržaške škofije. (Platnice: Avrfelij Lukežič.) Gorica. Izdala goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna »Graphis« v Trstu 1969. IX + 267 str. 8°.

156

URŠIČ Marta. Družinska kuhinja. Stavila Marta Uršičeva. Gorica. Goriška

Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1930. 190 str. 8°. Ilustr.

157

URŠIČ Marta. Družinska kuhinja. Sestavila Marta Uršičeva. Druga izdaja. Gorica. Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1931. 161+ (XV) str. 8°. Ilustr.

158

VALENTIN Bazilij. Fr. Bazilij; Tonček iz Potoka. Mladinska povest. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1949. 117 str. 8°.

159

VALENTIN Stanič. 1774-1847. Joža Lovrenčič; Cerovškov gospod. Ivan Pregelj; Božje poti. (: Biografski povesti :). Zapiski in gradivo o Staniču. (Marijan Breclj; Zapisek o Staniču. Dr. Rudolf Klinec; Staničeva slovenska pridiga iz leta 1811. Anton Martin Slomšek; Valentin Stanič korar višje stolne cerkve in šolski nadzornik v Gorici. Tri Staničeva pisma [eno Franu Metelku, dve Matiji Čopu]. Urednikova opomba.) (Gradivo zbral, uredil in deloma obdelal Marijan Breclj. Ilustrativno gradivo izbrala Marijan Breclj in Maks Komac. [Opremil Maks Komac.] Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila tiskarna Budin [1972]) 1973. 186+(IV) str. 8°.

160

VALJAVEC Josip. Don Bosco. Življenjepis svetega mladino ljuba. Spisal Josip Valjavec. Gorizia. Katoliška knjigarna. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1932. 192 str. M. 8°.

Izšla kot redna knjiga GMD za 1933.

161

VDOVIČ Stanko. Janez Rožencvet [ps.]: Leteče copate. Pravljice. (Naslovno stran in risbe izvršil Milko Bambič.) Gorizia. Izdala Goriška Mohorjeva družba. [Tiskala Katoliška tiskarna] 1933. 79+(I) str. M. 8°.

VSEBINA: Leteče copate. Sladka gora. Modri maček. Lažibaba. Hudobna čarovnica. Podkev. Mlinar in kraljična. Pavliha je pravil.

162

VELIKONJA Narte. Narte Velikonja; Besede. Povest. Gorizia. Sodalizio S.

Ermacora, edit[rice]. (Tipografia Consorziale - Trieste) 1937. 309 str. 8°.

163

VELIKONJA Narte. Narte Velikonja; Sirote. (Naslovno stran narisal Tone Kralj.) Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. (Natisnila Katoliška tiskarna) 1930. 80 str. M. 8°.

164

VERNE Jules. Rešeni. Slovenski povedal Gregor Hrastnik [= Janko Kralj]. Francoski spisal Jules Verne. ([Ovitek in ilustracije:] Jože Srebrnič.) Gorica. (Izdala Goriška Mohorjeva družba.) Tiskala Katoliška tiskarna 1930. 128 str. 8°.

VSEBUJE SE: Tri legende o svetem Petru. (Češki spisal Jan František] Hruška. Prevedel Domen [= Peter Butkovič].

VODOPIVEC Vinko. Glej:

BOŽJI spevi, 1926 [uredil]

GOSPODV dan, 1930 [uredil]

SVETE pesmice, 2. [!] izdaja, 1955

SVETE pesmice, 1932 [uredil]

SVETE pesmice, 2. pomnožena izdaja, 1940 [uredil]

[uredil]

ZDRAVA Marija, 1933 [uredil]

165

WALLACE Lewis. Lewis Wallace; Ben-Hur. Roman iz Kristusovih časov. I. del. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1954. 223 str. 8°.

166

WALLACE Lewis. Lewis Wallace; Ben-Hur. Roman iz Kristusovih časov. II. del. V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1955. Str. 228-442. 8°.

WOHL Louis de = DE WOHL Louis

167

Z Bogom. Molitvenik. [Sestavil Alfonz Berbuč.] Gorizia. Sodalizio S. Ermacora. Tipografia Consorziale - Trieste (: 1939 :). 256 str. M. 8°.

Pesemski del ponatisnjen iz Molimo!

168

ZDEŠAR Anton. Apostol krščanske ljubezni sv. Vincencij Pavelski. Spisal dr.

Anton Zdešar, duhovnik Misijonske družbe. (Gorizia, Izdala Gor[iska] Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna 1934.) 158 str. 8°.

169

ZDRAVA Marija. Marijine pesmi. Za mešani zbor. Uredil Vinko Vodopivec. [Gradivo za pesmarico zbral Jožko Bratuž.] Gorizia, Izdala in založila Gor[iska] Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna 1933. 160+(IV) str. V. 8°.

VSEBINA: Magnificat. - I. Marijine - razne. a) pesmi obsegajoče 1 stran. 1. Angelci v svetih nebesih. (Filip Terčelj Pelikan - Vinko Vodopivec). 2. Bilo ni še slišati (Filip Terčelj Pelikan - Josip Klemenčič). 3. Biseri milosti v tebi žaré (Grčegor Mali - Emil Komel). 4. Čednosti tvoje, nebeška Gospa (Filip Terčelj Pelikan - Ivan Laharnar). 5. Čista ti si prisijala (Grčegor Mali - Stanko Premrl). 6. Dajte mi zlatih strun... (Anton Grum). 7. Glej, Devica bo spočela (Filip Terčelj Pelikan - Francišek Kimovec). 8. Izmed Evinih hčera (Filip Terčelj Pelikan - David Doktorič). 9. Kadar šepeče v mraku dobrava (Grčegor Mali - Martin Zeleznik). 10. Ko srce nemir objema (Grčegor Mali - Matija Tomc). 11. Ko sveto jutro... (Stfanko Stanič - Alojzij Mav). 12. Lepšega v nebesih ni (Venceslav Belè - Vinko Vodopivec). 13. Lilija prekrasna (Grčegor Mali - Martin Zeleznik). 14. Ljubljena moja Gospa (Grčegor Mali - Ivan Laharnar). 15. Lučke gorijo (Grčegor Mali - Matija Tomc). 16. Marija, o sladko ime (Venec 309 - Anton Grum). 17. Marija, solnce čistosti (Grčegor Mali - Anton Jobst). 18. Marija, ti si zarja (Fr[anjo] Neubauer - David Doktorič). 19. Mati ljubezniva (Filip Terčelj Pelikan - Emil Komel). 20. Mati Marija, gledaj z neba (Fr[anjo] Neubauer - David Doktorič). 21. Mojo dušo mrak ogrinja (Grčegor Mali - Anton Jobst). 22. Nad jaslicami sklanja se (Filip Terčelj Pelikan - Vinko Vodopivec). 23. Nad mojo zibelko si čula (Stfanko Stanič - Vinko Vodopivec). 24. Najmodrejša med ženami (Filip Terčelj Pelikan - Stanko Premrl). 25. Največji čudež (Filip Terčelj Pelikan - Alojzij Mav). 26. Ni je vijolice... (Venceslav Belè - Alojzij Mav). 27. Nikdar slišati ni bilo (Grčegor Mali - Alojzij Mav). 28. O Gospa, o Mati moja (Venec 844 - Vinko Vodopivec). 29. O ljubezni svete Mati (Grčegor Mali - Emil Komel). 30. Po Mariji, rajski roži (Stfanko Stanič - Vinko Vodopivec). 41. Pozdravljena, Brezmadežna (Grčegor Mali - Emil Komel). 32. Prelepe cvetke trgamo (Grčegor Mali - Martin Zeleznik). 33. Slava ti, lilija bela (Filip Terčelj Pelikan - Anton Jobst). 34. Solnce in senca nas spremlja v življenju (Venceslav Belè - Francišek Kimovec). 35. Srce jaz ljubim presladko (Venec 805 - Anton Grum). 36. Stotisoč pozdravov (Mfati] Elizabeta - Vinko Vodopivec). 37. Strasti vihar nas dan za dnevom muči (Stfanko Stanič - Vinko Vodopivec). 38. Strna je pot v nebo (Filip Terčelj Pelikan - Alojzij

Mav). 39. Sveta Marija, prosi za nas! (Filip Terčelj Pelikan - Emil Komel). 40. Sveta, vsa čista, Marija, si ti (Grčegor Mali - Emil Komel). 41. Sveti očaki (Filip Terčelj Pelikan - Ivan Laharnar). 42. Tebi, Marija, apostolov mati (Filip Terčelj Pelikan - Emil Hochreiter). 43. Ti, ki si najlepša (Mfati] Elizabeta - Hugolin Sattner). 44. Ti, o Marija, si čista kot sneg (Filip Terčelj Pelikan - Matija Tomc). 45. Tisoči belih cvetov (Filip Terčelj Pelikan - Emil Hochreiter). 46. Tvoje telo je posoda duhovna (Filip Terčelj Pelikan - Francišek Kimovec). 47. V grešni temi blodimo (Grčegor Mali - Breda Šček). 48. V Nazaretu roža raste (Stfanko Stanič - Francišek Kimovec). 49. Večna radost te odeva (Grčegor Mali - Ivan Laharnar). 50. Vse zemeljske lepote (Stfanko Stanič - Stanko Premrl). 51. Vsi zemljani se sklonite (Grčegor Mali - Nazarij Križman). 52. Zberi, zemlja, bisere (Grčegor Mali - Anton Dolinar). 53. Zdrava Marija (Stfanko Stanič - Francišek Kimovec). 54. Zelena dobrava (Mfati] Elizabeta - Alojzij Mav). 55. Že pada mrak v dolino (V. Marčič - Ivan Ocvirk). b) pesmi obsegajoče 2 strani. 56. Božje solnce te obseva (Filip Terčelj Pelikan - Ivan Ocvirk). 57. Če v sliko zdaj tvojo, Marija (Mfati] Elizabeta - Hugolin Sattner). 58. Glej, o Marija (Filip Terčelj Pelikan - Vinko Vodopivec). 59. K tebi zdravnici (Filip Terčelj Pelikan - Vinko Vodopivec). 60. Kar na nebu zvezd žari (Grčegor Mali - Stanko Premrl). 61. Ko te Stvarnik je ustvaril (Grčegor Mali - Josip Klemenčič). 62. Kraljica mučnikov (Stfanko Stanič - Alojzij Mav). 63. Luči oltarne (Ljubka Sorli - Lojze B[ratuž] Sočenko). 64. Mati brezmadežna (Ljubka Sorli - Lojze B[ratuž] Sočenko). 65. O brezmadežna Devica (Grčegor Mali - Emil Hochreiter). 66. O, kako rado bi moje srce (Ljubka Sorli - Lojze B[ratuž] Sočenko). 67. O Marija, ljuba Mati (Venceslav Belè - Ivan Ocvirk). 68. O Marija, moje solnce (Grčegor Mali - Breda Šček). 69. Polna čudežev so tvoja pota (Filip Terčelj Pelikan - Matija Tomc). 70. Polna modrosti (Filip Terčelj Pelikan - Francišek Kimovec). 71. Ponižna, čista, sveta (Grčegor Mali - Anton Dolinar). 72. Potrto moje je srce (Grčegor Mali - Nazarij Križman). 73. Spevi najlepši doné po dobravi (Mfati] Elizabeta - Hugolin Sattner). 74. Stvarstvo vse naj te časti (Filip Terčelj Pelikan - Josip Klemenčič). 75. Sveta Marija, milosti polna (Filip Terčelj Pelikan - Matija Tomc). 76. Ti, o Marija, si čudežni cvet (Grčegor Mali - Anton Grum). 77. Tvoja sveta kri deviška (Filip Terčelj Pelikan - Vinko Vodopivec). 78. V duši plamen nam čist gori (Ljubka Sorli - Lojze B[ratuž] Sočenko). 79. V Marijinem vrtu (Josip] Klemenčič - Josip Klemenčič). 80. V prebridki bolesti srce mi trepeče (Venceslav Belè - Emil Hochreiter). 81. V tebe upamo, Gospa (Grčegor Mali - Josip Klemenčič). 82. Vdano vse stvari slavite (Grčegor Mali - Matija Tomc). 83. Vihar divjaj (Filip Terčelj Pelikan - Vinko Vodopivec). 84. Vsi zbori zaddonite (Venec 341 - Emil Komel). 85. Z višav nebeških se ozri (Venec 850 - Ivan Laharnar). 86. Žar ljubezni te ogreva (Grčegor Mali - Ivan Ocvirk). 87. Žar vse lepote (Venceslav Belè - Alojzij Mav). II. Marijine maj-

niške. a) *pesmi obsegajoče 1 stran.* 88. Deviška Mati (Mlatil] Elizabeta - Hugolin Sattner). 89. En spev gre po dobri (Mlatil] Elizabeta - Vinko Vodopivec). 90. Majniška Kraljica (Mlatil] Elizabeta - Hugolin Sattner). 91. Milo donijo maja zvonovi (Ivfan] Tul - Ivan Laharnar). 92. O, da bi se vrnil izgubljeni raj (V[enceslav] Belè - Hugolin Sattner). 93. Sapice maja (Ivan Laharnar). 94. Skrivnostna božja roža (Gr[egor] Mali - Martin Zeleznik). 95. Vigred po zeleni halji (Mlatil] Elizabeta - Vinko Vodopivec). b) *pesmi obsegajoče 2 strani.* 96. Bodi pozdravljena, sveta Devica! (V[enceslav] Belè - Hugolin Sattner). 97. Cvetice prijetno dehtijo (Ivfan] Tul - Vinko Vodopivec). 98. Komu cvete v maju cvetje? (V[enceslav] Belè - Martin Zeleznik). 99. Komu, povej mi, majnik zorni (Mlatil] Elizabeta - Vinko Vodopivec). 100. Oj solnčni maj... (V[enceslav] Belè - Matija Tomc). 101. V moji duši drhti (V[enceslav] Belè - Vinko Vodopivec). 102. V sveto mesto nazareško je priromal mesec maj (V[enceslav] Belè - Ivan Laharnar). c) *za zadnji dan maja.* 103. Solze z oči mi vselej vró (Gr[egor] Mali - Martin Zeleznik). III. *Marijine za posebne prilike.* 104. Dete božje sladko spava (V[enceslav] Belè - Stanko Premrl). 105. Marijin križev pot I. (Matija Tomc). 106. Marijin križev pot II. (Matija Tomc). 107. Marijin križev pot III. (Matija Tomc). 108. Marijin križev pot IV. (Matija Tomc). 109. Raduj nebeška se Kraljica! (Venec 690 - Martin Zeleznik). 110. Mati Marija, Ti nas nauči (V[enceslav] Belè - Emil Komel). 111. Čudodelna Mati mila (V[enceslav] Belè - Vinko Vodopivec). 112. Z Bogom! Z Bogom, sveta Mati! (V[enceslav] Belè - Emil Komel).

170

ZGODBE Svetega pisma Nove zaveze. (Slike so posnete iz knjige »Biblische Geschichte für das Bistum Breslau«). [Opremila H[elena] V[urnik]. Gorica. Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1928. 78+(II) str. 8° p. f.

171

ZGODBE Svetega pisma Stare zaveze. [Opremila] H[elena] V[urnik]. Gorica. Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba. (Tiskala Katoliška tiskarna) 1928. 70+(II) str. 8° p. f.

172

ZGODOVINA goriške nadškofije 1751-1951. [Uredil in ovitek narisal Maks Komac.] V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila tiskarna Budin 1951. 106 str. 8°. Ilustr.

VSEBINA: Dr. Rudolf Klinec: Žgodovina goriške nadškofije. Stanko Stanič: Dr. Andrej Gollmayr, knez in nadškof goriški. Msgr. Alojzij Novak: Msgr. dr. Janez Nepomuk Hrast. Dr. Anton Kacin: Dr. Anton Mahnič.

173

ZIMSKE urice. Gorizia. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna 1934. 79+(I) str. 8°. Ilustr.

VSEBINA: A. B.: Dva človeka. Svetli žarki. Novi goriški nadškof. Sebasta dr. Pavel: Pri pritlikavcih v pragozdih Srednje Afrike. Lev N[ikolajevič] Tolstoj: Drobne povesti. (1. Morski volk. 2. Tisoč zlatnikov. 3. Trije tatovi. 4. Kako je kmetič razdelil gos. 5. Car in kmet.) Pontinsko močvirje - rimski vr. Albert, kralj belgijski. P[aul] Keller: Ob meji. Ponesrečena ladja v Severnem ledenem morju. Panamski prekop. Biser ob morju. V. B.: Človeka nimam... Krompir in njegova preteklost. Kaj nikoli ni bilo in nikoli ne bo. Stara dobrota in lanski sneg. Drobiž. (Neznani otoki. Nepremagljivi zajci. Dragi papirji. O postanku besede. Svet v številkah.) Kazalo.

174

ZUBEK L'udo. Skriti vir. [Spisal] L'udo Zúbek. (Iz slovaščine prevedel, spremno besedo in opombe napisal Marijan Breclj. Lektoriral Viktor Smolej. Vinjeta na naslovni strani je detajl z baldahina v predeli. Vse reprodukcije so posnete po monografiji »Majster Pavol z Levoče«.) Gorica. Goriška Mohorjeva družba. [Tiskala tiskarna Budin] 1969. 132 str.+8 pril. 8°. Ilustr.

Str. 128-32: Prevajavec: O pisatelju L'udu Zúbku in njegovem delu, o povesti »Skriti vir«, o mojstvu Pavlu in o levoškem oltarju.

Str. 126-128: Opombe.

Naslov izvirnika: Skrty pramen.

ZVEZDA. Življenje moderne spreobrnjenke, 1937. Glej: BARDI G.

ZVEZDE vodnice za fante in može, 1940. Glej: TUL Ivan

175

ŽAKELJ Filip. Dr. Filip Žakelj: Naša Gospa Lurška prosi za nas. (: ob stoletnici Marijinih prikazovanj v Lurdu :). V Gorici. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Tiskarna L. Lucchesi 1958. 191 str. M. 8°.

Str. 191: Uporabljeno slovstvo.

C. Kazalo

(OPOMBA. Svetnike in vladarje išči pod imenom. Isto velja za papeže in redovne osebe, ki so bolj znani pod redovnim imenom ali vzdevkom. Tuja imena in priimke, ki imajo v slovenščini domačo obliko, išči pod to [npr. Colombo Cristoforo išči pod Kolomb Krištof, itd.] Zaradi penotenja so izpuščeni vsi akademski naslovi. Številke ob imenih pomenijo posamezne enote v tej bibliografiji. Z mastno tiskano številko so označene tiste enote, ki govorijo o navedeni osebi.)

- a. b. = Bratuž Andrej
A. B. = Bratuž Andrej
A. B. [1934] 173
A. C. 5
A. G. 3, 5, 27
A. K. = Kacin Anton
A. Klemen [ps.] = Kacin Anton
A. N. = Novak Alojzij
A. R. = Rutar Anton, duh.
A. Z. = Zechner Aleš
Al. K. = Kjuder Albin
Abel Kornel 40
Abram Joža (Josip, Jože), 2, 3, 4, 5, 6, 14, 15, 29, 40, 45, 45
Achermann Franz Heinrich 45a, 46
Adauctus [ps.] 23
Ahčin Ivan 32
Albert, belgijski kralj 173
Albrecht Fran 112
Aleksej [ps.] = Markuža Jože s. Alojzij Gonzaga 3
Ambrosi Janez Hijacint 37
an is = Iskra Anton
Andersen Hans Christian 6, 90
Anderson Floyd 136
Andrejevič Stenka [ps.] = Tonkli Stefan
Andrič Ivo 33
Anica = Kralj (Simčič) Anica
Anica S. = Kralj (Simčič) Anica
Anka [ps.] = Kacin Anton
s. Anton Padovanski 64
Aoyanagi Avguštin 136
Arko Mihael 6, 15, 43
Aškerc Anton 18, 24, 90
Atenagora I., carigrajski patriarh 44
s. Avguštin 7, 137
Avsenak Mirko (Bogomir) 6, 7
B. = Bogatec Rudolf
B. B. 33
B. F. 3
B. M. = Brumat Mirko
B. Nemeč gl. Nemeč Bogoljub (Teofil)
Bajec Alojz 2, 3, 4
Bambič Milko 9, 10, 93, 95, 95a, 103, 161
Banine 136
Baraga Friderik 19, 44, 137
Bardi G. 49
Bartol Vladimir 39
Baudouin de Courtenay J.I.N. 44
Baumbach Rudolf 112
Bavčer (Bauzer) Martin 2
Bazin René 50, 108
Bednarik Rado 2, 3, 4, 6, 7, 8, 14, 15, 16, 51
Bekar Milan 25, 26, 28, 29, 32, 34, 35, 38
Belar Luka 138, 139, 140
Belè Venceslav 1, 2, 3, 9, 15, 16, 16, 19, 41, 52, 52, 62, 65, 73, 92, 169
Beličič Vinko 17, 20, 22, 25, 27, 31, 37, 39, 40, 41, 43, 44, 53, 53a, 95a
s. Benedikt 137
Benkovič Alojzij 66, 112
Berbuč Alfonz 30, 58, 59, 92, 104, 105, 106, 167
Bergevin Antoinette de 108
Berlot Anton 74, 92
s. Bernardka Soubirous 60
Bertold, oglejski patriarh 137
Bertrand Louis 54, 54
Bevk Francè 14, 43, 90, 93
Bevk Stanko 56
Bibliofil [ps.] = Brecej Marijan
Birsa Mario 25, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 42
Birtič Valentin 36, 37, 38, 39, 40
Bitežnik Josip 2, 3, 6, 57
Blaznik Jožef 43
Blazy 60
Bloch Abraham 136
Blüml Rudolf 38
Bogatec Rudolf 27, 28
Bohinjec Peter 30
Bohorič Adam 42
Bolčina Ivan 31, 33, 34
Bordeaux Henry 7, 108
Boris III., bolgarski kralj 7
Borsi Giosuè (Jozve) 94
Borštnik Ignacij 40
Bowles Thomas 136
Božič Janez 90
Bradač Fran 119
Brajša Stojan 36, 37, 39, 42
Brandstaetter Roman 41
Branko [ps.] 39, 40
Bratina Slavko 42, 44
Bratuž Andrej 32, 36, 37, 39, 40, 41
Bratuž Joško 18, 26, 34, 47, 48, 62, 73, 92, 104, 105, 106, 169
Bratuž Lojze 28, 62, 65, 73, 169
Brecej Anton 7, 14, 63, 135
Brecej Bogomil 29
Brecej Marijan 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 97, 143, 159, 174
Breznik Anton 1
Bric Ivo 4
Briers M. = Virres Georges [ps.]
Bronk Harold R. 136
Bršljanski [ps.] = Bekar Milan
Brumat Mirko 1, 5, 8, 23, 32, 64, 151
Budal Andrej 44
Budina Lenart 44
Budna M. 138, 139, 140
Buggumba Enock 136
Butkovič Dragotin 33
Butkovič Peter 1, 6, 7, 25, 164
C. H. 32
Caf Oroslav 35
Calvi Bartolomeo 38
Cankar Ivan 3, 3, 18, 18, 32, 35, 90, 112
Cankar Izidor 31
Cankar Karel 90
Carli Alojzij 5, 18
Cazin Paul 108
Cognar Franc 112
Cenda Marija gl. Klinec Cenda Marija
Chateaubriand François René 108
Cho Ivan 136
Chung Kukmo 136
Chung-Lim-Pak 136
Cegnar Franc 112
Cigale Matej 30
Cigler Janez 23
Cigoj Leopold 1, 31
s. Ciril in Metod 3, 34, 35, 42
Cocolin Peter 39
Corso Gregory 41
Cortés Hernán (Ferdinand) 87

Cuder Tomaž 36
Cvek Leopold 138, 139, 140
Cvrlje Vjekoslav 42

Cebul Avgust 28
Čekuta Vilko 19
Čelakovsky František
Ladislav 112
Česka Anton 30
Česnik Ivo 3, 22
Češčut Marija 44
Čop Matija 26, 159
Čuk Alfonz 37
Čuk Gušto (Avguštin) 4

D. K. = Konc Darin(k)a
D.S.B. = Breclj Marijan
Danilevskij Grigorij Petrovič
66

Drab [ps.] = Breclj Anton

Danilova Avgusta 40

Danjko Peter 44

Dante Alighieri 112

Daudet Alphonse 108

De Wohl Louis 67, 67

Delpin Ivan 6

Demidov J. 6

Debenjak Riko 147

Debevec Jože 135

Dobravec Aoljzij 42

Dobriča Juraj 36, 107

Doktorič David 62, 65, 73, 169

Dolenc Ivan 43

Dolenc Josip (Jože) [ps.] =
Jurak Jože

Dolinar Anton 62, 73, 169

Dolinar Lojze 42

Doljak Josip 41

Domen [ps.] = Butkovič
Peter

Dornik Ivan 40

Dostojevski Fedor Mihajlovič
28

Dr. A. K. = Kacin Anton

Dr. Fr. M. = Močnik Franc,
duhovnik

Dr. J. B. = Bitežnik Josip

Dr. K. H. = Humar Kazimir

Dragon Antonio 68

Drš [ps.] = Sah Maks

DRS = Sah Maks

Duhamelot Geneviève 108

Duhovnik Družbe Jezusove
[ps.] = Vrtovec Venceslav

Duhovnik tržaške škofije

[ps.] = Tul Ivan

E. N. = Peterlin Jože

... er = Komac Peter

Edison Thomas Alva 8

Edling Janez Nepomuk,
goriški škof 22

Einspieler Andrej 24, 35

Eliot George 3

s. Ema 15

Emanuel Filibert, vojvoda

Aoste 8

Endo Juitsu 136

Englebert Omer 108

Erjavec Fran, pisatelj 112

Erjavec Fran, publicist 69,
90, 108

Esén [ps.] = Bekar Milan
s. Evstahij 4

F. G. = Gorše Franc(è)

F. M. = Močnik Franc

F. M. 93

Fr. S. = Švara Franc

Fabijan Jože 41

Fajdiga Vilko 44

Fajgelj Danilo 138, 139, 140

Faranka [ps.] = Saksida
Mirjam

Farrere Claude 108

Fatur Lea 16

Fegic Josip 72

Feigel Damir 31

Fenoglio Eugenia Maria 49

Ferjančič Gizela 72

Ferligoj Urška (»Pastirica
Urška«) 99

Ferlinghetti Lawrence 41

Fervidus [ps.] = Zorzut
Ludvik

Filej Mirko 30, 32, 34, 39, 65

Filip [ps.] = Terčelj Filip

Finžgar Fran Saleški 8, 23,
34, 37, 70, 71, 90, 112

Foerster Anton 138, 139, 140

Fogar Alojzij 1, 1, 38, 43

Foucauld Charles de 94

s. Francišek Asiški 2, 40, 102,
137

s. Francišek Ksaverski 137

Frank Josip 22

Freuensfeld Josip 90

Fucini Renato 5

Funtek Anton 23, 90, 112

Furlan Andrej 6

Gaber Fran [ps.] = Kacin
Janez

Gabršček Andrej 6

Gajšek Josipina 4

Gama Vasco da 87

Gangl Engelbert 90

Gaspari Maksim 4, 5, 17, 18,
96, 120

Gemelli Agostino 31

Gerdol Marij 32

Gervais Drago 32

Ginsberg Allan 41

Glavar Peter Pavel 42

Globočnik Felicijan 44

Glonar Joža 133, 134

Godnič Jožef 21

Golar Cvetko 9, 90, 93, 112

Golmajer Urban 1

Gollmayer Andrej, škof 172

Gorjan Julče [ps.] = Kogoj
Vladko

Gorjančev Cvetko [ps.] = 93

Gornik Gregor [ps. ?] = 112
Gorše Franc(è) 6, 7, 14, 15, 73,
152

Gosar Andrej 135

Gradiški [ps.] 93

Gradnik Alojzij 4, 5, 7, 7, 23,
39, 90, 93

Grafenauer Milica 74

Grašič Josip 37

Grbec Anton 27

Grbec Ivan 39, 40

Grča Blazij (Blaž) 1

Green Anthony 33

Gregorčič Anton 2

Gregorčič Simon 1, 3, 3, 17,
26, 28, 35, 90, 112

Gregorec Srečko 10, 33, 35,
36, 37, 38, 39, 44, 44

Gregorič Florijan 37

Grivec Fran 90

Grivški (F. Grivški) [ps.] =
Terčelj Filip

Grmek Albin 34

Grohar Ivan 39

Gruber Franz 62, 65, 138, 139,
140

Gruden Igo 4, 37, 93

Gruden Josip 90

Grum Anton 65, 73, 169

Grum Janez 37

Guardini Romano 35

H. - = Harej Zorko

Hafner Janko 67

Hakušiu Kitahara 41

Han Tongsook 136

Harej Zorko 39, 40, 41, 42, 43,
44

Harel Paul 108

Haydn Johann Michael 65,
138, 139, 140

Heine Heinrich 90

Herberstein Karel Janez 40

Herberstein Ziga (Sigismund)
3, 37

Helena, ital. kraljica 4

Hensel Louise 94

o. Hipolit (Adam Janez Gai-
ger) 43

s. Hieronim 137

Historicus [ps.] = Stanič
Stanko

Hladnik Franc 44

Hladnik Ignacij 138, 139, 140

Hladnik Janez 37

Hochreiter Emil 62, 65, 73,
139

Hong Yoonsun 136

Hotimir, karant. knez 40

bl. Hozana Kotorska 37

Hrast Janez Nepomuk 172

Hrast Jože 4

Hrastnik Gregor [ps.] =
Kralj Janko

Hren Tomaž, škof 31

Hribar Angelik 138, 139, 140

Hribar Anton (Korinjski) 35, 90
Hruška Jan F. 164
Hsu-Ch'ueh-Shih 136
Hubad Fran 90
Hudales Oskar 41
Humar Kazimir (Mirko) 30, 32, 33, 34, 35, 39, 41, 42
Humbert Savojski, prestolonaslednik 5, 6, 7, 15
Hünermann Wilhelm 75
Hustache Jeanne Ancelet 108

i. r. 1

-in = Peterlin Jože

I. B. = Bolčina Ivan

I. R. 27

I. T. 3

s. Ignacij Lojolski 77, 137

Inigo Lopez de Loyola glej

s. Ignacij Lojolski

Irenej [ps.] = Mazora Mirko

Iskra Anton 32

Ivana Savojska, kraljična 7

-jk = Jurak Jože

J. = Komac Jadviga

J. Jk. = Jurak Jože

J. K. = Kragelj Jožko

J. S. = Stanta Jožko

J. V. = Vošnjak Jože

Jacob Max 136

Jaklič Fran (Podgoričan) 39, 78, 79

Jakomin Dušan 34

Jakončič Franc 2, 3, 6, 16

Jakopič Rihard 35

Jalen Janez 17, 80, 81, 82, 90

Jammes Francis 108

Jančar France 41

Jandre [ps.] = Gabršček

Andrej

Janez XXIII., papež 35

s. Janez Bosco 6, 160

Janez Svetokriški 15, 35, 90

Janežič Anton 30

Janežič Stanko 21, 23, 24, 26, 27, 34, 38, 83, 84

Janša Anton 44

Japelj Jurij 17

Jarnik Urban 17

JaT = Sah Maks

Javornik Mirko 28

Jeglič Anton Bonaventura, škof, 1, 19

Jel 33

Jelenič Gracijan 34

Jenko Janez, škof 36, 43

Jenko Simon 30, 37, 90, 112

Jensen Kornelij 137

Jeraj Josip 135

Jeraj Vida 93

Jeran Luka 39

Jereb Stanko [ps.] = Bevk
Stanko

Jevnikar Martin 22, 23, 24, 26, 27, 30, 31, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44

Ježernik Maksimilijan 38, 40, 85

Jobst Anton 62, 73, 169

Jovanović Jovan - Zmaj (Čika Jova) 93

Jože T. 31

Jožetov Ivan [ps.] 7

jr. = Peterlin Jože

Jug Josip 17

Jug Tomaž 4

Jurak Jože 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42

Jurčič Josip 17, 35, 35, 90

-ka [ps.] = Komac Lučka

k.s. = Komac Maks

K. = Komac Peter

K. H. = Humar Kazimir

K. M. = Komac Maks

K. M. 2

Kacin Anton 6, 7, 8, 9, 10, 11,

12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19,

20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27,

28,, 29, 32, 33, 35, 37, 40, 41,

42, 52, 70, 75, 86, 87, 90, 96,

111, 112, 116, 172

Kacin Janez 31, 37

Kacin Marija 29

Kalan Emil 38

Kalan Janez 5

Kang Intaik 136

Karlin Andrej, škof 1

Kastelic Matija 41

Katarina [ps.] 5

Kavčič Filip 41

Kazak Bogdan [ps.] = Bre-

celj Anton

bl. Kazotič Avguštin 33

Keller Paul 5, 173

Kemperle Polde (Leopold) 6, 15, 22

Kenda Ivan 88

Kenda Robert 3

Kerec Jože 18

Kersnik Janko 23, 37, 89, 89

Kette Dragotin 30, 35, 90

Kiedrzyński Stefan 7

Kimovec Franc 62, 65, 73, 138,

139, 139 a, 140, 169

Kipling Rudyard 6

Kiwanuka, afriški škof 85

Kjačič Božo 32

Kjuder Albin 17, 39

Kleindienst Stefan 42

Kleinmayr Ferdo 17

Klemenčič Josip 62, 65, 73, 169

Klinar K. 138, 139, 140

Klinar Tomaž 34

Klinec Rudolf 32, 34, 35, 36,

37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44,

91, 92, 159, 172

Klinec Cenda Marija 44

Klug I. 36

Knap Tone 6, 7

Knoblehar Ignacij 85, 137

Kobal Vilma 34

Kocen Blaž 42

Kocijan Jože 44

Kocijančič Alojz 25, 35

Kocijančič Josip 3

Kodrè Franc 4

Kofol Filip Jakob 15

Kollar Jan 112

Kolping Adolf 75

Kogoj Vladko 35, 36, 38

Kokošar Ivan 1, 73,

Kolumb Krištof 87

Komac Andrej 4

Komac Jadviga 33, 41, 118, 136

Komac Lučka 30, 32, 33

Komac Maks 22, 23, 24, 25, 26,

27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37,

38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45,

52, 53, 55, 80, 82, 92, 98, 109,

114, 117, 118, 159, 172

Komac Peter 33, 34, 35, 36, 37,

38, 39, 40, 41, 42, 44, 67, 70,

113, 136, 154

Komac Vladko 44

Komar Anton [ps.] = Vad-

njal Anton

Komel Emil 32, 41, 62, 65, 73,

169

Kompara Josip 2

Konc Darin(k)a 38, 21

Kongreganistinja [ps.] = Kob-

al Vilma

Konjedic Nada 45a

Kopitar Jernej 17

Koršič Ivan 24

Kos Milko 44

Kos Simon 42

Kosec Josip 5

Kosmač Angel 40, 41, 44

Kosmač Ciril, uslužbenec

GMD 5, 92

Kosmina Stanko 27

Kosovel Jožef 21

Kosovel Srečko 7, 7, 90, 93

Kostanjevec Josip 35

Košir Ivan (Janko) 3, 4, 40

Kovačič Josip 3

Kozlevčar Sofronij 2

Kragelj Jožko 17, 32, 40, 41,

42, 43, 45

Kralj Anica 6, 7, 32

Kralj Franco(è) 54, 78

Kralj Janko 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9,

10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18,

26, 50, 92, 94, 95, 135, 164

Kralj Mara 8, 15, 40, 63, 111

Kralj Tone 42, 68, 79, 89, 144,

163

Kramarič Janko 30

Kranjc Jože 38

Kranjc Marko 32

Krasnov Peter Nikolajevič 95

Kraševac Janez [ps.] = Žigon

Jožko

Kravos Josip 44, 95a

Krek Janez Evangelist 4, 18, 26, 37
Krek Miha 37
Kremžar Ivana (m. Elizabeta) 5, 62, 65, 73, 169
Krilan [ps.] = Pagliaruzzi Josip
Kristan Etbin 38
Križar Ivan [ps.] = Kralj Janko
Križman Nazarij 73, 169
Kržišnik Gor. Mart. 112
Kržišnik Jožef 3
ks = Komac Maks
Kugy Julius 14, 16, 17, 112
Kufolo Anton 32
Kuk Jurij [ps.] = Kragelj Jožko
Kumar Srečko 2
Kumičić Eugen 96
Kun Im Taek 136
Kunčič Mirko 7, 39, 96a
Kunsela Armi 136
Kunstelj Ignacij 34
Kunšič Ivan 17
Küzmič Štefan 44
Kvaraceus C. William 38

l. z (Lz Fervidus) = Zorzut Ludvik
L. P. = Piščanc Lado
L. Pelikan = Terčelj Filip
L. Š. = Škerl Lojze
L. T. = Tul Lojze
L-a = Komac Lučka
Lado P. = Piščanc Lado
Lagerlöf Selma 6, 7
Lah Evgen 90
Lah Ivan 112
Laharnar Janez (Ivan) 4, 18, 40, 62, 65, 73, 138, 139, 140, 169
Lampe Evgen 112
Lampè Francišek 30
Langerholc Janez 3, 10, 16
Lavallière Eva [ps.] = Fenoglio Eugenia Maria
Lavrín Andrej 32
Lavrín Jožef 23
Lavrín Riko [ps.] = Lenček Rado
Layer Leopold 99
Leban Albert 62, 65, 73
Leban Avgust Armin 3, 138, 139, 140
Leban Ignacij 1, 3, 4, 5, 16
Leban Janko 3, 3
Leban Josip 3
Lee Kapsung 136
Lee Kwanghee 136
Lenček Rado 25, 26, 27
Lenotre Georges 108
L'Eremite Pierre [ps.] 108, 108
Lermontov Mihail Jurjevič 30
Levec Fran 18, 37, 90
Leon XIII., papež 137

Levičnik Josip 62, 65
Levstik Fran 8, 8, 9, 19, 35, 90, 93, 112
Levstik Vladimir 122, 123, 124, 125
Lhande Pierre 108
Li John 136
Ličan Josip 1, 6, 58, 59, 92
Lija 136
Limbarski [ps.] 93
Linhart Anton Tomaž 27
Lippert Rudolf 136
-lj- = Breclj Marijan
Lj. Š. = Šorli Ljubka
Ljubka [ps.] = Šorli Ljubka
Ločniškar Franc 93
Loewengard Heidi Humber-ta [ps.] = Albrand Martha 97
Lokar Danilo 44
Loutil Edmond [ps.] = L'Eremite Pierre
Lovrenčič Joža 1, 2, 4, 17, 21, 21, 23, 36, 90, 98, 99, 159
Lukežič Avrelj 84, 155
Luter Martin 137

m. c = Komac Maks
m. k. = Komac Maks
m. p. = Perc Martin
M. = Močnik Franc, duhovnik
M. H. = Humar Kazimir
M. K. = Komac Maks
M. M. 7
M. O. = Šorli Ljubka
M. Š. = Sah Maks
M.U.G. = Uršič Marta (?)
Malešič Matija 100
Mageljan 87
Magajna France 72
Mahnič Anton, škof 34, 42, 43, 172
Majcen Stanko 43
Makuc Pavla 44
Mali Gregor 65, 73, 138, 139, 140, 169
Manes Josip 7
Marchet Jožef 41
Marcon Emilio 29
Marconi Guglielmo 8, 14
Marčič V. 169
Margotti Karel 23, 37
Marija Belgijska, kraljična 7
Markuža Jože 33, 34, 37, 40, 42, 44
Marolt Marijan 44
Martini Ferdinando 7
Maselj-Podlimbarski Franjo 23
Mati Elizabeta gl. Kremžar Ivana
Matiččetov Milko 14
Matteotti Giacomo 1
Mauser Karel 37, 39, 41
Mav Alojzij (Lojze) 62, 65, 73, 169

Mazora Mirko 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 44
Medved Anton 30, 37, 90, 112
Medvešček Pavel 97
Megiser Hieronim 40
Mejač Ciril 131
Mencinger Janez 35, 90
Merhar Alojzij 2, 37, 73, 90, 93, 112
Merkù Pavle 39, 40, 42
Merkuža Rafael 11
Meščerska Tola 9
Meško Fran Ksaver 17, 32, 37, 93, 102, 112
Metelko Franc 31, 90, 159
Metzinger Valentin 30
Mihajlov [ps.] 20
Mikec Mihael 4
Miklavčič Andrej 16
Miklavčič Maks 43
Miklošič Franc 24
Mikuletič Fortunat 43
Milčinski Fran 3, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 35, 37, 38, 90, 103, 112
Milko Ulkmar] = Matiččetov Milko
Millong Filip 38
Mitsuda Kensukeja 136
Mlekuž Miha 7
Mljač Franc 40
Močnik Franc, matematik, 26
Močnik Franc, duhovnik 15, 26, 33, 37
Močnik Hubert 103a, 103a
Mohorov [ps.] = Pregelj Ivan
Molè Vojeslav 9, 90, 112
Montezuma II., azteški kralj v Mehiki 87
Mornar [ps.] 23
Mostar [ps.] = Abram Joža
Mozetič Janez Evangelist 137
Mrkun Anton 5
Muhr Oton 44
Murn-Aleksandrov Josip 22
Murnik Rado 41
Murovec Ivan Nepomuk 4
Mussolini Benito 15
n. j. = Breclj Marijan
-n-j = Breclj Marijan
N. N. = Tonkli Nikolaj
Nada [ps.] = Šorli Ljubka
Nageli Walter 136
Nansen Fridtjof 112
Napoleon I., francoski cesar 41
Nardin Josip 2
Narodna [pesem] 5 (Marija gre za zvezdo)
Negri Ada 6
Nemec Bogoljub (Teofil) 1
Nemec Josip 35
Neruda Jan 112
Neubauer Franjo 169
Nodier Charles 108

Novak Alojzij 23, 24, 29, 33,
35, 39, 55, 172
Novak Matija [ps.] = Kacin
Anton
Novak Zdravko 32, 33, 34, 109,
110

Oblak Ciril Josip 90
Ocvirk Ivan 73, 169
Odar Nelček [ps.] = Lenček
Rado
Ohno Ryoko 136
Opeka Mihael 42, 112
Orel Silvester 48
Orel Vladimir 1
Orožen Ignacij 40
Ozvald Karel 3

p. k. = Komac Peter
P. K. = Kemperle Polde
P. K. [po 1962] = Komac
Peter
P. P. = Paljk Polde (Leopold)
Paeppe Camille de = Duhamel
Geneviève
Pagliaruzzi Josip-Krilan 1, 1,
2, 30
Pahor Roman 47, 62, 73
Pajk Pavlina 111, 111
Paljk Polde 93
Palčič Klavdij 96a
Pangrazio Andrej 34, 39, 92
Papini Giovanni 112
Park Moonhyuk 136
Pasternak Boris Leonidovič
32
Patè Rudolf D. J. 5, 6
Pavel VI., papež 35, 37, 40
Pavel iz Levoče 174
Pavlica Andrej 24
Pavlin, oglejski patriarh 41,
137
Pavlin Alojz 41
Pavlovec Rajko 44
Pečjak Gregor(ij) 2, 65, 73, 107
Pegan Franc 5
Pelikan L. Lipel [ps.] = Ter-
čelj Filip
Pellico Silvio 5, 9, 112
Pellizzo Alojzij, škof 2
Pengov Fran 2, 72, 90
Pengov Ivan 148
Pengov Slavko 24, 25, 26, 27,
28, 29, 30
Perat Mariza 60
Perc Martin 39
Peric Jožica 33, 35
Pernhart Marko 42
Pertot Bruna 27, 32, 33
Pesjak Luiza 90
Peter Veliki, ruski car 2
Peterlin Jože 23, 24, 25, 27, 32,
35, 41
Petrarca Francesco 15
Petrič Pavel 16
Pij X., papež 50

Pij XI. papež 4, 5, 6, 7, 8, 137
Pij XII., papež 16
Pirc Franc 3
Pisk Anton 18
Piščanc Lado 15, 17
Piščanc Zora 27, 28, 32, 33, 41,
60, 113, 114, 115
Piščančeva Zora gl. Piščanc
Zora
Pitamic Leonid 43
Plemel Valentin 41
Plemelj Josip 39
Plut Lovro 32
Po R.J.K. = Komac Jadviga
Podgornik Anton 72
Podobnik Slavko 43
Podreka Peter 43
Pogačnik Ivan 138, 139, 140
Pogačnik Jože, škof 36
Pohlin Marko 39
Polak Janko 93
Polde K. = Kemperle Polde
Polo Marco 112
Popotnik [ps.] = Kunstelj
Ignacij
Popotnik Peter [ps.] 4
Potočnik Blaž 32, 138, 139, 140
Potočnik Matko 90
Povšič Milan 1, 3
Pregelj Ivan 4, 7, 17, 24, 32,
32, 35, 41, 44, 80, 112, 116,
117, 159
Prelesnik Matija 26, 43
Premrl Franc 16, 18, 19, 33,
34, 36, 121
Premrl Stanko 37, 62, 65, 73,
138, 139, 140, 169
Premrou Miroslav 42
Prešeren Anton 37
Prešeren Franc 6, 6, 16, 35,
90, 112
Prešeren Jože 42, 44
Priatelj Ivan 14
Pro Miguel (Mihael) 68
Prunk Ksenija 16
Prunkova Ksenija gl. Prunk
Ksenija
Psichari Ernesto 94
Puškin Aleksander Sergejevič
32
Puzal (Pucelj) Peter 42

r. c. = Komac Peter
-r-i = Sorli Peter
R. K. [v letn. 1927] = Kenda
Robert
R. K. = Klinec Rudolf
R. L. [ps.] = Reimmichl
R. R. = Roda Roda
Ragazzi Maria 118
Rais Karl Václav 119
Ratti Ahil (Achille) gl. Pij XI.,
papež
Ravnik Anton 120
Ravnikar Matevž (Poženčan)
3, 8, 35, 90

Rebula Alojz 34, 35
Reimmichl 18, 19, 33, 121
Rejec Albert 40, 43, 44
Reja Karel 31
Rejec Ivan 4, 30, 54, 66, 92, 93
Rejec Jakob 17
Rener Mirko 26
Repež Filip Jakob 44
Res Severin [ps.] = Breclj
Marijan
Reščič Ivan 27
Rieger Sebastian = Reim-
michl [ps.]
Rihar Gregor 138, 139, 140
Rijavec Josip, pevec 2
Riko [ps.] 120
Ro Chinsul 136
Roda Roda 9
Rojec Ivan 6
Romanus [ps.] = Rus Roman
Rotman Gerard Theodor 122,
123, 124, 125
Rožencvet Janez [ps.] =
Vdovič Stanko
Rožman Gregor(ij) 32
Rudan 32
Rudež Radko 37
Rudolf B. = Bogatec Rudolf
Rupnik Franc 2, 3, 4, 5, 16
Rus Roman 32, 33, 36, 44
Rustja Danilo 33, 34, 35, 36,
37, 38
Rustja Josip 2, 40, 72, 92, 126,
127, 128
Rutar Anton, duhovnik 23, 29
Rutar Simon 90

S. = Kralj (Simčič) Anica
S. G. = Gregorec Srečko
S-IČ = Soklič Jakob
S. S. 23
S. S. = Stanič Stanko
SZ = Zorko Stanko
Sain Izidor Mihael, škof 3
Samec Janko 93
Saksida Mirjam 32, 33, 35
Saksida Zora 129, 130
Santin Anton(io), škof 34
Sanchez Silva José 131
Sardenko Silvin [ps.] = Mer-
har Alojzij
Sattner Hugolin 65, 73, 138,
139, 139 a, 169
Savinšek Slavko 5, 6, 132
-sc = Komac Maks
Schönleben Ludvik 39
Sedej Ciril 40
Sedej Frančišek Borja, škof,
1, 4, 17, 26, 33, 34, 37, 42, 92
Seidl Ferdinand 44
Sejavec Venceslav [ps.] =
Tonkli Stefan
Sekovanič Franc (p. Krizo-
stom) 73
Selak Franjo 1
Seliškar Tone 41

Sensimov V. F. 6
Sestra Marija [ps.] 5
Setničar Franc 18
Shakespeare William 36
Sheridan Clara 136
Sienkiewicz Henrik 6, 133, 134
Simčič Anica gl. Kralj
(Simčič) Anica
Simčič Teofil 15, 16
Simon Kenneth 136
Simoniti Lojze 7
Sivec Franc 17
Skebe C. 20
-ski [ps.] = Turnšek dr. Me-
tod + Cuffolo Anton
Slatkonja Jurij 43
Slokar Ivan 43, 43
Slomšek Anton Martin, škof
3, 10, 22, 34, 73, 90, 159
Slovenska usmiljenka iz Alek-
sandrije [ps.] 4
Sluga Ludvik 17
Smole Andrej 112
Smolej Viktor 174
Smolka 138, 139, 140
Smrekar [ps.] = Delpin Ivan
Sočenko [ps.] = Bratuž Lojze
Soklič Jakob 3, 4
Sokolski Josif, škof 43
Solovjev Vladimir S. 94
Solženicin Aleksander 42
Sovič Ivan 1
Spanheimi, koroški vojvode
43
Spazzapan Louis (Lojze) 94,
135
Srebrnič Josip, škof 1, 2, 32
Srebrnič Josip (Jože), slikar
145, 164
Srebrnič Slavko [ps.] =
Tonkli Stefan
Stanič Stanko 3, 10, 14, 15, 16,
22, 23, 24, 26, 28, 32, 65, 73,
137, 169, 172,
Stanič Valentin 1, 19, 38, 159,
159
s. Stanislav Kostka 3
Stanko St. = Stanič Stanko
Stare Josip 90
Starogorski [ps.] = Turnšek
Metod + Cuffolo Anton
Starovaški [ps.] = Znidaršič
Fran
Stein Edith 136
Stelè Francè 44
Stepinac Alojzij 32
Stibel Ivan 137
Strachota 85
Stritar Josip 1, 1, 27, 37, 90
Strlè Anton 44
Strukel (Strukelj) Mihael 1
Sukho John Hyun 139
Svetličič Fran 90
Svetokriški Janez gl. Janez
Svetokriški

Sah Maks 29, 30, 32, 33, 34, 35,
36, 37, 38, 39, 41, 42

Santel Saša 1, 2, 3, 99
Sarabon Vinko 1, 2
Šašelj Milan 4
Šček Breda 62, 65, 73, 169
Šček Virgil(ij) 2
Sebesta Pavel 173
Šegula Frančišek 142
Šimenc Mario 1
Širok Karel 1, 93
Škerk Jože 37
Škerl Lojze 27, 28, 29, 32, 33,
38, 39, 41, 42, 43
Šolar Jakob 40
Šorli Ivo 2
Šorli Ljubka 10, 15, 16, 18, 19,
20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27,
28, 29, 30, 34, 35, 36, 38, 44,
65, 143, 143, 169
Šorli Peter 30, 41
Spacapan Peter 42
Spanger Vekoslav 44
Štanta Jože (Jožko) 32, 42
Štanta Vinko 2, 3, 8, 32
Štoka Drago 40, 44
Strancar Josip 17
Štrukelj Fran 1, 2
Štrukelj Mihael gl. Strukel
(Štrukelj) Mihael
Švara Franc 2

T. F. = Terčelj Filip
Tagore Rabindranath 33
Taruc Luis 136
Tavčar Ivan 18, 22, 35, 144
Tejnos Hosko [ps.] = Tonkli
Stefan
Tensudern Teodor 44
Terčelj Filip 1, 2, 3, 6, 7, 10,
19, 62, 65, 73, 92, 93, 135, 145,
146, 147, 148, 169
s. Terezija D. J. 5
s. Terezija Velika (Avilska) 34
Theuerschuh Ivan 28, 30, 31,
33, 35, 36, 149, 150
-tin 32
Tinka [ps.] 4
Tolstoj Lev Nikolajevič 8, 90,
93, 173
Toman Lovro 41
s. Tomaž Akvinski 73
Tomc Matija 62, 65, 73, 169
Tominc Josip (Jožef) 38
Tominšek Josip 90
Tommaseo Nicolò 112
Tonkli Josip 24
Tonkli Nikolaj 24
Tonkli Stefan 5, 6, 10, 16, 17,
19, 23, 36, 37, 38, 39, 44, 65,
73
Toroš Mihael, apostol. admi-
nistrator 36
Traven Janez 62, 138, 139, 140
Trdina Janez 8, 26, 90, 93, 112
Trentar [ps.] = Abram Jože
Trinko Ivan 2, 17, 28, 31, 38,
40, 90, 112, 152
Trnovski [ps.] 30

trp [ps.] = Rutar Anton
Trstenjak Davorin 26, 90
t-t 31
Tu-Fu 7
Tugomer [ps.] = Birsza Mario
Tul Alojzij 32, 33, 41
Tul Ivan 10, 15, 16, 29, 30, 31,
153, 169
Tuma Henrik 1, 2, 72
Turk Alojzij 43, 44
Turnograjska Jospina 32
Turnšek Metod + Cuffolo
Anton 24
Turšič Leopold 4, 93

U. Marko = Udovič Marko
Udovič Marko 36
Ukmar Jakob 36, 38, 39, 43,
44, 154, 155
Ukmar Milko gl. Matičetov
Milko
Undset Sigrid 136
Uršič Andrej Anton 2
Uršič Marta 4, 7, 156, 157
Ušaj Just 72
Ušeničnik Aleš 112

V. Antonov [ps.] = Belè Ven-
ceslav
V. B. = Belè Venceslav
V. B. [1934] 173
V. B. [ps.] = Vičič Bogomil
V. S. = Tonkli Stefan
V. S. = Stanta Vinko
V. Višnjeviški [ps.] = Belè
Venceslav
V-ko [ps.] = Zatelet Vinko
Vadnjal Anton 14, 16
Valas Franc 23, 25
Valentin Bazilij 158
Valentinčič Ignacij 19
Valjavec Josip 160
Valjavec Matija 90, 112
Valvasor Janez Vajkard 24
Vašte Ilka 39
Vavken Andrej 138, 139, 140
Vdovič Stanko 161
Velci Giuseppe L. 34, 38
Velikonja Jože 25, 27
Velikonja Narte 17, 18, 37,
162, 163
Vergil Publius Maro 7
Verne Jules 164
Veseli Ivan 90
Veuillot Louis 108
Vianney Janez Marija 14, 141
Vičič Bogomil 46
Vigrednica [ps.] 5
Viktor Emanuel III., italijan-
ski kralj 2
Vilhar Miroslav 39, 90, 112
Vilko Č. [ps.] = Čekuta Vilko
s. Vincencij Pavelski 137, 168
Vipavski kletar [ps.] = Bric
Ivo
Virres Georges [ps.] = Briers
M.

Vodnik Valentin 35
 Vodopivec Janez 35, 41
 Vodopivec Ladi 32
 Vodopivec Vinko 1, 5, 6, 24,
 39, 43, 62, 65, 73, 92, 138, 139,
 140, 169
 Vodušek Vital 112
 Volčič Jakob 38
 Voljč Jakob 112
 Volpi Ana 23
 Volta Alessandro 4
 Vošnjak Jože 35, 36, 37
 Vošnjak Vendelin 35
 Vraz Stanko 31
 Vršaj Egidij 33
 Vrtovec Matija 43
 Vrtovec Venčeslav 77
 Vuk Stefanović Karadžić 4
 Vurnik Helena 170, 171
 Walland Jožef, škof 18
 Wallace Lewis 165, 166
 Waschte Ilka gl. Vašte Ilka
 Wester Josip 90
 White Dominic 136
 Williams Glenn 136
 Winkler Andrej 24
 Wolf Janez, kanonik 5

Yl Knotts [ps.] = Tonkli
 Stefan
 Yver Colette [ps.] = Bergevin
 Antoinette de
 Z. H. = Harej Zorko
 Z. P. = Piščanc Zora
 Z. S. = Zorko Stanko
 Zafred Miranda 32, 33, 34, 35,
 36
 Zakrajšek Ivan 32
 Zaletel Vinko 31, 37
 Zarja [ps.] = Saksida Mirjam
 Zas = Komac Maks
 -Zas- = Komac Maks
 ... Zas ... = Komac Maks
 Zavadlav Izidor 19
 Zbašnik Fran 93
 Zdravko [ps.] = Birtič Va-
 lentin
 Zdešar Anton 168
 Zdravnik [ps.] = Jakončič
 Franc
 Zdravnik dr. A. B. [ps.] =
 Breclj Anton

Zechner Aleš 30
 Zois Žiga 29
 Zorko Stanko 32, 34, 37, 42
 Zorzut Ludvik 4, 39, 40, 41,
 42, 43, 44, 44
 Zr [ps.] = Turnšek Metod +
 Cuffolo Anton
 Zren [ps.] = Turnšek Metod
 + Cuffolo Anton
 Zúbek L'udo 174, 174
 Zupan Ivan 138, 139, 140
 Z. J. = Žigon Jožko
 Zakelj Anton (Rodoljub Le-
 dinski) 37, 112
 Zakelj Filip 175
 Zelè Avguštin 20, 27, 31
 Zeleznik Martin 62, 65, 73, 169
 Zgur Franc 40
 Žigon Jožko 40
 Žnidaršič Fran 1
 Žorž Jože 41
 Župančič Oton 15, 15, 21, 35,
 90, 93, 112
 - * - 90
 *** 90
 *** [v enoti 135] = Janko
 Kralj

KRONOLOŠKO KAZALO

(Skoraj nemogoče je za publikacije, ki so izhajale na Primorskem od 1918 do 1945, sestaviti docela neoporečno kronološko kazalo. Ob pomanjkanju natančnih založniških in tiskarskih virov je predvsem skrajno težko datirati tiste tiske, ki so postali predmet zaplemb ali za katere so morale založbe dolgo čakati na dovoljenje za izid (potem ko je bila knjiga že natisnjena!). Zato je treba tudi pričujoče kazalo jemati z rahlim pridržkom. Marsikatero podrobnost bo mogoče določiti šele, ko bodo kdaj na razpolago ohranjeni arhivski viri.)

1924: 1, 76, 107, 115 a
 1925: 2, 54, 66, 72, 119
 1926: 3, 78, 93, 94, 96, 135
 1927: 4, 79, 102, 148
 1928: 5, 120, 127, 133, 170, 171
 1929: 6, 62, 128, 134, 152
 1930: 7, 57, 73, 90, 132, 145, 156, 163, 164
 1931: 8, 64, 104, 144, 157
 1932: 9, 51, 68, 71, 95, 112, 138, 160
 1933: 10, 47, 50, 61, 81, 87, 126, 161, 169
 1934: 11, 46, 74, 101, 103, 168, 173
 1935: 12, 146
 1936: 13, 105
 1937: 14, 123, 162
 1938: 15, 63, 111, 122, 137
 1939: 16, 58, 86, 89, 125, 167
 1940: 59, 139, 139 a, 147, 153
 1941: nič
 1942: nič
 1943: nič
 1944: 48, 56, 99, 106
 1945: 17, 18
 1946: 19
 1947: nič
 1948: 20, 69, 151

1949: 21, 108, 158
 1950: (22)
 1951: 23, 80, 172
 1952: 24, 53, 82
 1953: 25, 114
 1954: 26, 98, 165
 1955: 27, 91, 140, 166
 1956: 28, 88, 117, 124
 1957: 29, 65, 109, 131
 1958: 30, 115, 149, 175
 1959: 31, 60, 110
 1960: 32, 100, 141
 1961: 33, 77, 116, 118
 1962: 34, 121, 142
 1963: 35, 70, 85, 154
 1964: 36, 55, 75
 1965: 37, 129, 136
 1966: 38, 83, 92, 130
 1967: 39, 67
 1968: 40, 84, 96a
 1969: 41, 155, 174
 1970: 42, 113
 1971: (43), 45 a, 53 a, 103 a
 1972: (44), 45, 95 a, 97, 143, 150, 159

Ko sem 1973 sestavljal to bibliografijo, sem v njeno imensko kazalo vnesel le pisce prispevkov (glej pojasnilo na str. 2), prepričan, da bo treba predmetno kazalo ob priliki sestaviti podrobneje in natančneje. Ker pa je možnost take rešitve postajala vedno bolj vprašljiva, sem nekdanji koncept razširil le v toliko, da zajema sedaj v veliki večini tudi imena osebnosti, o katerih je v prispevkih govora. Vendar tudi ta kombinacija kazala piscev in obravnavanih osebnosti ne gre do zadnje podrobnosti, kakor tudi ne vključuje bibliografija drobnega tiska, ki ga je GMD občasno izdajala. Zelo potrebno bi bilo tudi predmetno kazalo po strokah, da bi prišlo do pravega izraza resnično veliko bogastvo, ki ga hranijo Družbine publikacije. Prav tako potreben bi bil pregleden seznam naslovov, ki jih je GMD izdala in to po poslovnih letih; to slednje rešuje le deloma to kronološko kazalo.

Nadaljevanje tega polstoletnega kazala bi bilo primerno povzeti vsaj vsakih pet ali deset let, odvisno od množine tiskov, ki jih bo Družba pošiljala med svoje člane.

Marijan Breclj

Pričujoča Bibliografija izdaj GMD je izšla v Koledarju Goriške Mohorjeve družbe za leto 1977 (str. 1-16) in za 1979 (str. 17-46), posebej pa je bilo dotiskanih še 50 izvodov.

